

G. Tóth Péter

A CSANÁDI SZÉKESKÁPTALAN SZEMÉLYI ÖSSZETÉTELE
A KÉSŐ-KÖZÉPKORBAN
(1354–1526)

Doktori értekezés

Szeged 2014.

Témavezető:

Dr. Petrovics István

Szegedi Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Történettudományi Doktori Iskola Medievalisztika Program

Tartalom

BEVEZETÉS.....	4
KUTATÁSTÖRTÉNETI VÁZLAT.....	6
A KÁPTALAN SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE	9
Méltóságviselők	10
Hivatal- és tisztségviselők	11
Mesterkanonokok	12
JÖVEDELMEK.....	13
BEJUTÁS A KÁPTALANBA	18
SZÁRMAZÁS	18
Bárok	18
Köznemesek	22
Köznemesek közelebbi meghatározás nélkül	25
Polgárok.....	25
Jobbágysok.....	27
Külföldiek	28
Kérdéses származásúak.....	28
A KANONOKOK EGYETEMJÁRÁSA	32
A BEJUTÁS MÓDJAI	47
SZEMÉLYI ÖSSZEFONÓDÁSOK.....	47
Familiáris kapcsolatok	48
Egyetemi kapcsolatok.....	51
Egyházi kapcsolatok	53
Jegyzői szolgálat	64

Királyi kegy	65
Udvari szolgálat	66
Családi kapcsolatok	71
A területi kapcsolatok esete	76
MOBILITÁS.....	89
Méltóságviselők	90
Főesperesek.....	92
Mesterkanonokok	96
Alsópapság.....	98
Plébánosok.....	98
Horizontális mobilitás	99
Vertikális mobilitás	104
Javadalomhalmozás	107
ZÁRSZÓ.....	109
RÖVIDÍTÉS ÉS IRODALOM JEGYZÉK.....	110
FÜGGELÉK.....	130
A CSANÁDI SZÉKESKÁPTALAN ARCHONTOLÓGIÁJA (1354–1526)	131
Prépostok.....	131
Olvasókanonokok	133
Éneklőkanonokok.....	134
Órkanonokok.....	135
Székesegyházi főesperesek.....	136
Temesi főesperesek	137
Aradi főesperesek	138
Marosontúli főesperesek.....	139
Torontáli (és kevei) főesperesek	140
Sebesi főesperesek.....	141

Krassói főesperesek	142
Kanonokok	143
A csanádi püspöki vikáriusként tevékenykedő káptalani tagok	149
Oltárigazgatók	150
Kápolnaigazgatók	151
A hiteleshelyi tevékenység során kiküldött káptalani tanúk (1354–1526)	152
A kiküldött tanúk megoszlása javadalom szerint	157
Jövedelmek	158
A középkori kanonokok egyetemi tanulmányai és tudományos fokozatai	165
Áttekintő táblázat	170
PROZOPOGRÁFIAI ADATTÁR	187

Bevezetés

A csanádi székeskáptalan kanonokjainak egyetemjárását tárgyaló egyetemi szakdolgozatom témavezetőjeként Petrovics István irányította figyelmem az egyházi középréteggel foglalkozó modern hazai szakmunkákra, elsősorban Köblös József és Fedeles Tamás írásaira. Elhatároztam, hogy a jövőben a szakirodalmi előzmények alapján minél több szempontból vizsgálat alá veszem a csanádi testület személyi állományát. Bíztam benne, hogy a mostoha forrásadottságok ellenére a középkori Dél-Alföld legnagyobb káptalanának tanulmányozása által sikerült majd új adatokkal, meglátásokkal hozzájárulni az egyre több testületre kiterjedő és talán már rendszerjellegűnek nevezhető káptalani kutatásokhoz.

A vizsgálat időhatárainak kijelölésében azt tartottam szem előtt, hogy a kapott eredmények mindinkább összevethetőek legyenek az egyházi középrétegről már rendelkezésre álló ismeretekkel. Így a korszakhatárok meghúzásakor a Fedeles Tamás által a pécsi székeskáptalan személyi összetételét vizsgáló 2005-ben megjelent monográfiája által felölelt 1354 és 1526 közötti időszak mellett döntöttem.¹ Ugyanis ez az időszak lefedi mind a Köblös József 1994-ben megjelent, négy dunántúli testület (Buda, Fehérvár, Győr, Pozsony) Mátyás- és Jagelló-kori tagságát elemző úttörő munkájában,² mind pedig Kristóf Ilona a váradi káptalanok 1440 és 1526 közötti kanonokjait vizsgáló, nemrég kiadott könyvében tárgyalt korszakot.³

Az említett munkákhoz hasonlóan jelen dolgozat alapvető forrásbázisát is a hiteleshelyi kiadványok jelentik. Sajnálatos módon be kell látnunk, hogy épp a csanádi székeskáptalan által kiadott oklevelek maradtak fenn korunkra a legkisebb arányban. A töredékes forrásadottságok pedig behatárolták lehetőségeinket a feldolgozás nélkülözhetetlen eszközei, az archontológiai és prozopográfiai adattár összeállításakor. A vizsgált testület esetében nem áll rendelkezésre statútum és számadáskönyv sem, amiből közelebbről megismerhetnénk a káptalan konkrét szerkezeti felépítését, működési szabályait vagy akár gazdasági gyakorlatát. Ilyen körülmények között érthetően le kell mondanunk számos, kanonoki közösségek vizsgálatakor szóba jöhető vizsgálati szempontról. A rendelkezésre álló forrásokból kinyert adatokkal gazdálkodva jártam körül az egyes fejezetekben tárgyalt témaköröket. Igyekeztem a lehetőségekhez mérten összehasonlítások által megerősíteni

¹ FEDELES 2005a.

² KÖBLÖS 1994.

³ KRISTÓF 2014.

általános országos tendenciákat vagy helyi jellegzetességekkel árnyalni a magyar egyházi középrétegre vonatkozó ismereteket.

Dolgozatom első részében található fejezetekben az idehaza elsőként Köblös József által alkalmazott, majd Fedeles Tamás által finomított szociográfiai vizsgálat módszereit és szempontjait követve elemzem a káptalan tagságát. Az első fejezet rövid kutatástörténeti áttekintése után felvázolom a testület szerkezeti felépítését. Majd a különböző javadalomszintek és magának az egyházmegyének a bevételeit vizsgálom, amely tényező döntően befolyásolta a testület presztízsét és ezáltal a káptalanok közötti rangsorban elfoglalt helyét. Ezután a kanonokok származását, kimutatható egyetemi tanulmányait, javadalomszerzésének lehetséges módjait és végül mobilitását elemzem.

Munkám második részében, a Függelékben közlöm az archontológiai összeállítást, valamint a különböző szempontú vizsgálatokra vonatkozó statisztikai összeállításokat, táblázatokat, térképeket. Dolgozatom végén szerepel a prozopográfiai adattár, ami a vizsgált korszakban a csanádi székeskáptalanban kimutathatóan javadalommal bírt 246 személy és 9 kérdéses bejutású illető rövid életrajzát tartalmazza.

Dolgozatom jelen formában való összeállításakor le kellett mondanom olyan résztémák tárgyalásáról, amelyek a vonatkozó csanádi adatok hiányában nagyrészt analógiákon és a hivatkozott szakirodalomból megismerhető álláspontok átvételén alapulna. Ilyen témakör a káptalani javadalmak betöltése, a kanonokok feladatai, mentalitása, életkörülményei, helybenlakása, a karriertípusok, a papi rendek felvételének kérdése. Továbbá e dolgozat keretei között nem vállalkozhatok annak a hiteleshelyi tevékenységének a feldolgozására sem, amely során a kutatás elsődleges forrásbázisául szolgáló oklevelek keletkeztek. E hiányosságokat a lehetőségekhez mérten a későbbiekben mindenképpen pótolni szeretném.

Kutatástörténeti vázlat

A középkori egyházi középrétegre vonatkozó nemzetközi historiográfiai kimerítő összefoglalását olvashatjuk Fedeles Tamás említett munkájában.⁴ Elsősorban a német egyháztörténet eredményei által bemutatta, hogy a 19–20. század fordulóján főként alkotmány- és jogtörténeti szemléletű intézménytörténeti összefoglalások mellett hogyan jelentek meg és milyen metodológiai fejlődésen mentek át a társadalomtörténeti szempontokat előtérbe helyező kutatások. A statisztikai és prozopográfiai módszerek, valamint az újabb és újabb szempontok bevezetés már jóval szélesebb körű, teljességre törekvő vizsgálatokat tett lehetővé. A 20. század végén a technikai fejlődés lehetővé tette a számítógépes adatfeldolgozást. Ezzel az új távlatokat nyitó lehetőséggel a Hélène Millet francia professzorasszony élt először, aki nemzetközi projektek életre hívásában is úttörő szerepet vállalt. Az egyházi társadalom kutatására szolgáló nemzetközi projekt manapság a Groupement de Recherche Europeen (GDRE) keretein belül működik, amelyhez az utóbbi években öröndetesen magyar kutatók egy csoportja is csatlakozott.⁵ A hazai eredmények nemzetközi tudományosságba való kapcsolódása és beágyazódottsága szempontjából jelentős lépés, hogy Fedeles Tamás a pécsi székeskáptalanról írt műve pár éve német nyelven is megjelent.⁶

Fedeles készített elsőként historiográfiai összefoglalást a káptalanok személyzeti vonatkozásaival foglalkozó hazai szakmunkákról is.⁷ A 19. század végétől 2003-ig terjedő részletes áttekintésben, amelyben Köblös József 1994-ben megjelent könyve jogosan mérföldkőként szerepel.⁸ Ugyanis Köblös kijelölte az irányt amely mentén a hazai káptalanok középkori történetét fel kell dolgozni. Ráadásul mindezt úgy tette, hogy nem ismerte az egyházi intézmények kutatásával foglalkozó nemzetközi munkákat, mégis hasonló szociográfiai, prozopográfiai módszert dolgozott ki a magyar viszonyokra.

Fedeles kötetének „Kitekintés” című fejezetében programadó gondolatokat fogalmazott meg a középkori magyar káptalanok és kanonokjaik történetének kutatása számára. Felette kíváncsnak ítélte, hogy készüljön valamennyi magyar káptalanról egy archontológiai és egy prozopográfiai összeállítás – e munkát egy e célra felálló kutatócsoport

⁴ FEDELES 2005a 23–28.

⁵ Ld. KRISTÓF 2014. 15.

⁶ FEDELES 2012.

⁷ FEDELES 2005a 28–36.

⁸ FEDELES 2005a 34–36.

keretében tartotta megvalósíthatónak. Ennek kapcsán joggal hivatkozott a Nyugat-Európában már jó ideje folyó ilyen irányú munkákra, úgy mint *Germania Sacra*, *Prussia Sacra*, *Helvetica Sacra*, *Fasti Ecclesiae Gallicanae*, *Fasti Ecclesiae Anglicanae* és *Fasti Ecclesiae Portugaliae*. Magyarországon egy ilyesfajta sorozat meritumát többek között abban látta, hogy ezáltal az egyházmegye-történeti feldolgozások is modern alapokra volnának helyezhetők. Fedeles Tamás már korábban is szorgalmazta a világiak és az egyháziak, valamint a szomszédos országok kutatói között megvalósítandó együttműködés szükségességét, így például 2004 szeptemberében egy Németországban rendezett nemzetközi konferencián összefoglalta a középkori magyar székeskáptalanok tagjaira vonatkozó korábbi kutatásokat, majd az előadás végén állást foglalt a team-munka relevanciája mellett, amely elgondolás széleskörű helyesléssel találkozott. Jelen dolgozattal Fedeles e programhirdetésére próbáltunk reagálni. A kívánt állapot eléréséhez kívánunk hozzájárulni a csanádi székeskáptalan 1354 és 1526 közötti archontológiája és prozopográfiai adataira összeállításával, valamint az ezek alapján levonható következtetéseket tárgyalásával.

A csanádi Szent Györgyről nevezett székeskáptalan archontológiáját elsőként Borovszky Samu állította össze a millennium évében a vármegye monográfia vállalkozás keretében megjelent Csanád vármegye történetét taglaló kétkötetes munka első könyvében.⁹ A káptalan archontológiáját Borovszky a Csanád törökök általi elfoglalásáig terjedő időszakból általa összegyűjtött 361 káptalani kiadvány és a kiadott vatikáni kútfők alapján állította össze.¹⁰ E lehetőségekhez mérten igen precízen vázolta fel a káptalan szerkezetét és összetételét, főleg hogy munkájának nem ez volt az elsődleges célja. Többek között azt is felismerte helyesen, hogy a Szent Üdvözítőről nevezett csanádi társaskáptalan préposti méltósága egybe volt vonva a székesegyházi főesperesi tisztséggel.¹¹ Ezt az archontológiát pontosította és egészítette ki a csanádi egyházmegye legnagyobb történetírója, Juhász Kálmán,¹² köszönhetően többek között az eltelt majd fél évszázad alatt idehaza kiadott vatikáni kútfők adatainak,¹³ valamint hogy még fiatal papként Bécsben lemásolhatta Fraknoi római levéltári kivonatait, amelyek valamilyen Csanád egyházmegyei vonatkozással bírtak.¹⁴ Juhász a Csanádi Püspökség 1030 és 1699 közötti történetének nyolc kötetben való megírása által bőséges forrásbázisra tett szert a csanádi székeskáptalanra nézve. A kifejezetten e

⁹ BOROVSZKY 1896. 387–432.

¹⁰ BOROVSZKY 1897. 102. 130. j.

¹¹ BOROVSZKY 1896. 29, 403.

¹² JUHÁSZ 1941. 16–84., Juhász a kanonokkal kapcsolatos munkásságáról Fedeles jellemzését ld. FEDELES 2005a 31–32.

¹³ A teljesség igénye nélkül: CZAICH 1899, CZAICH 1904, BOSSÁNYI 1916, BOSSÁNYI 1918, LUKSICS 1931, LUKSICS 1938.

¹⁴ LOTZ 1991. 274.

testülettel foglalkozó könyvének végén meg is adta e forrásbázist, lekötve 715 regesztát.¹⁵ Az általunk vizsgált korszakból 254 darab valamilyen formában fennmaradt káptalani kiadványt, 4 darab a káptalan által kiállított ügyvédvalló oklevél említést, 13 darab a csanádi püspök helynökei által kiadott oklevelet, valamint 20 darab olyan a káptalanhoz intézett parancslevelet kivonatolt, amelynek végrehajtásáról nem maradt fenn jelentés. A további kútfői leginkább pápai *supplicatiók*, egyetemi anyakönyvek és egyéb elszórt adatokat tartalmazó iratok voltak. Munkájának befejezésben Juhász megemlítette, hogy a vonatkozó oklevelek számát a levéltári kutatások idővel bizonyára szaporítani fogják, amelyek alapján a káptalani tagok sorozatában észlelhető hézagok helyenként pótolhatóak lesznek, ám nem tartotta valószínűnek, hogy ezek lényegesebb megállapításokat fognak eredményezni a káptalani tagokra vagy a székeskáptalan történetére nézve.¹⁶ Igaza is lett. Ma már jóval több káptalani kiadvány ismert. A vizsgált korszakból a *par* példányokat és az eredetiben meglévő oklevelek említéseit, átírásait, később másolatait nem számolva összesen 486 darab, amelyből Juhász 222 diplomát ismert. Így 264 olyan káptalani kiadványt használhattunk fel a testület archontológiájának és prozopográfiai adattárának összeállításához, amelyről jeles elődünknek nem volt tudomása. Segítségükkel sok esetben lehetett pótolni vagy legalább szűkíteni a káptalani tagok sorában észlelhető hézagokat, jóllehet ezen oklevelek nem mindegyike tartalmaz adatokat a személyi állományra nézve. Több esetben pedig hibásan csanádi javadalmasnak vett személyek törölésével is pontosítani lehetett a testület archontológiáját. A hibák legtöbbször császári és csanádi javadalmasok összetévesztéséből adódtak, amelyre a Monumenta Vaticana sorozat egyik kötetében,¹⁷ valamint a turóci *registrumban* is akad példa.¹⁸ Egy másik hibaforrás a pápai *supplicatiók* szószerinti értelmezése volt, amely gyakran ellenmondásba ütközik a káptalani kiadványokból kiolvasható archontológiával. Itt jegyeznénk meg, hogy az ilyen esetekben C. Tóth Norbert nemrég megjelent, a Zsigmond-kori prépostok archontológiájának összeállításakor alkalmazott gyakorlatához hasonlóan az adatok „rangsorolásakor” mi is elsőbbséget adtunk a Magyar Királyság területén keletkezett forrásokban szereplő javadalmas személynek.¹⁹ A hiteleshelyi kiadványok mellett a csanádi püspöki helynökök kiadványait is felhasználtam, minthogy a vizsgált korszakban kimutathatóan 13 káptalani javadalmas töltötte be ezt a hivatalt.

¹⁵ JUHÁSZ 1941. 96–158.

¹⁶ JUHÁSZ 1941. 159.

¹⁷ Mon. Vat. I/3. 186–187. 211. sz.

¹⁸ DF 283070., HORVÁTH 1902. 203. 16. sz.

¹⁹ C. TÓTH 2013. 8.

A káptalan szerkezeti felépítése

A csanádi székeskáptalan alapításáról és Árpád-kori szerkezetéről Juhász Kálmán már 1930-ban publikált.²⁰ Ezen írásában – nyilván 1927. évi német nyelven megjelent munkája alapján, amelyben a csanádi egyházmegye társaskáptalanjainak és konventjeinek történetét mutatta be²¹ – ő is levonja azt a következtetést, hogy a társaskáptalan prépostja, az úgynevezett kisprépost valószínűleg megegyezett a mindenkori székesegyházi főesperes személyével.²² E kisprépost véleménye szerint három javadalommal bírt, úgymint székeskáptalani kanonikátusa, székesegyházi főesperessége és társaskáptalani prépostsága. A főesperesekkel kapcsolatban hasonlóképp vélekedett, miszerint két javadalmuk volt, egy kanonoki, egy pedig főesperesi mivoltuk után.²³ Békefi nyomán úgy vélte Juhász, hogy a káptalan tagjai Szent Chrodegang regulája szerint éltek.²⁴ E nézetet mára meghaladottnak tekinthetjük, mivel Koszta László hitelt érdemlően vázolta, hogy a metzi püspök regulája helyett valószínűleg az aacheni *Institutio canonorum* vagy annak egy változata terjedhetett el Magyarországon.²⁵ Ennél is fontosabb kérdés az, hogy vajon hány tagú lehetett a Szent Gellért 1053. évi csanádi újratemetése kapcsán feltűnő székeskáptalan.²⁶ Juhász a váradi székeskáptalannal vont analógia alapján úgy fogalmazott, hogy talán 24 volt a csanádi testület létszáma is.²⁷ A 24 fős tagság lehetőségét a kérdéssel 1867-ben foglalkozó Oltványi Pál is felvetette.²⁸ Noha Oltványi nem tört pálcát e létszám mellett, sőt, szerinte akár 42-es tagságot is ki lehet mutatni Szent István alatt a Nagyobb Gellért-legenda tájékoztatása által, felettébb elgondolkodtató, hogy honnan vette a 24-es adatot. Stanislavich Miklós csanádi püspök (1739–1750) hivatkozott e számra Mária Terézia királynőhöz intézett kérvényében a Szent István király alatti csanádi kanonokok létszámára. Hogy milyen alapon tette ezt, nem tudni, mindenesetre kétséges hogy középkori források álltak volna a rendelkezésére. A 24-es szám újra visszaköszön a 18. században, amikor a csanádi káptalan 1772-ben a helytartó tanácshoz annak 1769. évi felhívására közelebbről meg nem határozott hazai és külföldi levéltárakban őrzött okmányokra hivatkozva azt írta, hogy a testületet Szent István alapította 24 hellyel.²⁹ Érdekes,

²⁰ JUHÁSZ 1930b.

²¹ JUHÁSZ 1927.

²² JUHÁSZ 1930b. 340.

²³ JUHÁSZ 1930b. 343.

²⁴ JUHÁSZ 1930b. 333.

²⁵ KOSZTA 1996. 78–80.

²⁶ SRH. II. 503., KOSZTA 1996. 75.

²⁷ JUHÁSZ 1930b. 344.

²⁸ OLTVÁNYI 1867. 40–41.

²⁹ OLTVÁNYI 1867. 41.

hogy Juhász, aki bizonyíthatóan használta Oltványi e munkáját, sőt hivatkozott is rá más helyen, itt a létszám kapcsán hallgat e dolgokról. Lehet ő is érezte, hogy a Szent Istvánra való hivatkozások nem sokkal hitelesebbek a Nagyobb Gellért-legenda által közölt kerek 30-as számnál. Juhász, ha feltételes módon is, de kitartott a 24 káptalani tag mellett.³⁰ A magunk részéről erre vonatkozó adat hiányában, valamint arra való tekintettel, hogy az oklevele anyagban legfeljebb egy tucat javadalmas mutatható ki egyszerre, mi sem tudunk jobbat tenni. Mindössze két dologra hívnánk fel a figyelmet ezzel kapcsolatban. Az első, hogy a legendában szereplő szám, ha csak nem pusztá kerekítés, talán egy 24 fős székes- és egy 6 fős társaskáptalani tagság 14. századi „egybeomlásából” is eredhet. A másik észrevétel valamivel konkrétabb és arra vonatkozik, hogy ha el is fogadjuk analógia szintjén a 24 fős létszámot, tekintetbe kell venni, hogy Váradon már a 14. század végén sem volt teljes a testület hivatkozott létszáma,³¹ valamint a pécsi székeskáptalan esetében is tapasztalható bizonyos átszervezés miatti csökkenés a kanonoki helyek terén.³² Így a Csanád esetében feltételezett létszámot további fokozott óvatossággal kell kezelni, főleg az egyházmegye bevételeinek késő-középkori alakulását látva. A váradi székeskáptalan mellett a 14. században szintén 24 fős erdélyi székeskáptalanra is utalnánk analógia szintjén, ami alapján egyfajta kelet-magyarországi tendencia bontakozna ki. Ám a 15. század legvégén Gyulafehérváron is változott az eredeti létszám, tudniillik 27-re emelkedett.³³ Összességében úgy tűnik, hogy a csanádi testület a közepes méretű hazai káptalanok közé tartozott.³⁴

Méltóságviselők

A hazai gyakorlatnak megfelelően a csanádi testület élén is a prépost (*prepositus*) állt, akit a társaskáptalan vezető méltóságától megkülönböztetendő a szakirodalom és a források is gyakran nagyprépostként emlegetnek. A nagyprépost volt felelős a testület megfelelő működéséért, kötelessége volt védeni a káptalan jogait és birtokait. Az ő joga volt a testületet érintő ügyekben gyűlést összehívni, ahol övé volt az első szó.³⁵

Rangban a már említett kisprépost követte, aki nem csak préposti méltósága miatt számíthatott megkülönböztetett figyelemre. Székesegyházi főesperesként anyagiakban is

³⁰ JUHÁSZ 1941. 10.

³¹ KRISTÓF 2014. 23, 27.

³² FEDELES 2005a 48.

³³ MÁLYUSZ 1971. 117.

³⁴ A magyar kanonoki testületek létszámaira ld. MÁLYUSZ 1971. 118., FEDELES 2005a 48–50.

³⁵ KOLLÁNYI 1901. 89., FEDELES 2005a 52., KRISTÓF 2014. 24.

megelőzte a többi méltóság- és tisztségviselőt.³⁶ Hogy ez valóban így volt, azt jól példázza Szegedi Szerafin esete is, aki a *lectoratus*-ról lépett elő a kisprépostságra. Kristó Gyula szerint e tisztség a csanádi földvár kerszetelőegyházának papi méltóságából alakult ki.³⁷ Érdekes csanádi gyakorlat szerint, noha a préposthoz képest viszonylag gyakran részt vett a hiteleshelyi tevékenységben, a kiadványok tanúnévsorában csak ritkán tüntették fel, holott bizonyítható, hogy a 14–16. században kizárólagosan használt *presentibus* kifejezés ellenére ezek méltóságsorok voltak.

Ezután következtek az úgynevezett oszlopos kanonokok (*canonici columnares*), az olvasó- (*lector*), az éneklő- (*cantor*) és az örkanonok (*custos*). Közülük szintén hazai gyakorlatnak megfelelően a *lector* méltósága volt az első, akinek tekintélyét a káptalani iskola és a hiteleshelyi működésének irányítása, felügyelete alapozta meg.³⁸ Az éneklőkanonok feladata a székesegyházi liturgikus szolgálat szervezése és ehhez kapcsolódóan a káptalani iskolában az énekoktatás felügyelete.³⁹ Az örkanonok a liturgikus felszerelésekért, kegyzserekért, a káptalani kincstárért, levéltáráért és pecsétéért felelt, egyfajta székesegyházi gondnokként.⁴⁰

Hivatal- és tisztségviselők

Székeskáptalanról lévén a testület tagjai voltak a csanádi egyházmegye főesperesei is. Az egyházmegye területén a középkorban hét főesperesi kerület létezett, általában ezek elnevezése és kiterjedése is egybeesett az I. István-kori nagy kiterjedésű elsődleges Csanád megye területén létrejött kisebb vármegyékkel.⁴¹ A későbbi Csanád vármegye területét lefedő székesegyházi főesperességet vélhetően nagy kiterjedése miatt kettéosztották, létrehozva a marosontúli vagy maroselvi főesperességet a Marostól északra eső területeken. Míg a keveinek majd keveinek és torontálinak, végül csak torontálinak nevezett főesperesség a nevében szerepelt két világi közigazgatási egységet fedte le. Az *archidiaconus*ok „sorrendje” a következő volt: székesegyházi, temesi, aradi, marosontúli, torontáli, sebesi és krassói. Ettől a rendtől csak igen ritkán, vélhetően *lectori* vagy jegyzői gyakorlat, avagy méginkább rangidősség szerint tértek el a káptalani kiadványokban. Kerületeikben ők gyakorolták lelki

³⁶ Vö. KRISTÓF 2014. 24., FEDELES 2005a 57.

³⁷ KRISTÓ 1988. 462.

³⁸ BÉKEFI 1901. 43., FEDELES 2005a 54.

³⁹ KOLLÁNYI 1901. 93–94., FEDELES 2005a 55., KRISTÓF 2014. 24.

⁴⁰ BÉKEFI 1901. 44., KOLLÁNYI 1901. 95–96., FEDELES 2005a 56., KRISTÓF 2014. 24.

⁴¹ E vármegyék kialakulására és a főesperességek első említéseire ld. KRISTÓ 1988. 461–470.

ügyekben a joghatóságot, tőle a püspökhöz lehetett föllebbezni. Miután beköltöztek a székeskáptalanba, kerületüket plébániáit évente vizitálták.⁴² Ennek megfelelően a kanonoki prebendán felül bevételeik voltak még a püspöki tizedek negyede (*quarta decimales*), a *cathedraticum*, valamint egyházi bíróként bírságpénzek.⁴³

A káptalanra vonatkozó források roppantmértvű pusztulását jelzi az is, hogy korszakunkban a testület egyetlen dékánjának neve sem ismert. Ennek ellenére feltételezhető, hogy a csanádi székeskáptalan esetében is ők igazgatták a birtokokat, osztották szét a bevételt a káptalan tagjai között, valamint gyakorolták a joghatóságot a káptalan jobbágysai felett és képviselték a testületet külső fórumokon.⁴⁴ A dékánok munkáját segítő *divisorok* közül is csak egy tűnt fel a ránk maradt forrásokban, 1523-ból.⁴⁵ Hasonlóan a méltóságviselők helyettesei sem ismertek. Létükre az analógiák mellett csupán a pápai tizedjegyzékben 1333-ban említett Tamás *succentor* utal.⁴⁶ Valamint az olvasókanonokot a hiteleshelyi kancellárián helyettesítő *notariusok* közül is csak említése ismer, ugyanabból az aradi káptalan által kiadott oklevélből, amelyben az egyetlen *divisorral* is találkozhatunk.⁴⁷

Mesterkanonokok

A káptalan mindennapi életében részvevő egyszerű kanonokok száma a testület létszámának függvényében egy tucat körülire tehető. A vizsgált korszakban kiállított káptalani kiadványokban velük találkozhatunk legtöbbször a káptalan kiküldött tanújának szerepében, szám szerint 77 alkalommal.

⁴² BÉKEFI 1901. 44–45.

⁴³ FEDELES 2005a 61.

⁴⁴ FEDELES 2005a 59., KRISTÓF 2014. 25.

⁴⁵ DL 29650., A *divisorokkal* kapcsolatban ld. KARLINSZKY 2008, FEDELES 2005a 60.

⁴⁶ Mon. Vat. I/1. 145.

⁴⁷ DL 29650.

Jövedelmek

Mivel Csanád esetében nem maradtak ránk számadáskönyvek, amelyből megtudhatnánk a káptalan bevételeinek pontos összegét, megoszlását (malmok, gabona, bor, tizedbérlet, készpénz) és a káptalani tagok közötti elosztását. Így azokból nem rekonstruálhatjuk a kanonokok tényleges bevételeit és azt, hogy az egyes káptalanok közt rangsorban jövedelmezőségük szerint hol helyezkedtek el a testület beneficiumai. „Amennyiben mégis képet akarunk kapni jövedelmeikről, úgy a *supplicatio*ok és pápai regiszterek sokszor anomáliákkal tűzdelt adataira vagyunk utalva.”⁴⁸ Noha a *supplicatio*ok közismerten becsléseken alapultak, adóalapként jelzik a bevételek alsó értékét, valamint az egész országra kiterjedő jellegük miatt összehasonlítási alapot nyújthatnak az egyházi javadalmak esetében.⁴⁹ E kérvények mellett még a vizsgált korszakot megelőző 1332 és 1337 közötti pápai tizedjegyzék közöl hasznosítható adatokat a csanádi javadalmak bevételeire nézve. Noha a hat esztendőről készített pápai tizedjegyzékben a csanádi egyházmegye tizedei csupán három esztendőről soroltatnak fel,⁵⁰ mégis páratlan értékűnek nevezhetjük a forrást. A pápai tizedszedők kiemelték a magyar fizetőeszközök rendkívüli tarkaságát. A csanádi egyházmegyei klerikusok esetében a márka, báni dénár, fertó, pensa és garas szerepelt fizetőeszközként illetve számítási pénzként. A különböző pénznemek a függelékben található táblázatokban való átszámításánál Hóman Bálint és Engel Pál pénztörténeti munkáinak útmutatásait tartottuk szem előtt.⁵¹

A 14-15. századi *supplikatio*ok és *annatak* általában aranyforintban és ezüstmárkában adják meg a stallumok értékét. Az átváltás 1360-as évekre kialakult szokásos kulcsaként Magyarországon a 1 ezüst márkára 4 arany forintot számítottak. Ám a pápai udvarnál használt ezüstmárka ennél több aranyforintnak felelt meg, Sill Ferenc szerint 5 egész és 2/3-adnak.⁵² V. Márton pápa 1418. jan. 20-i szabályzatában *XXIV librarum turonensium parvarum seu florenorum auri, vel IV marcarum argenti puri* volt a határ, amely éves bevétel alatti javadalmak mentesültek az illetékfizetési kötelezettség alól.⁵³ Eszerint 1 márka 6 forintnak felelt meg. Ennek ellenére 1418. júl. 11-én az aradi főesperességet előbb 16 márkának, majd

⁴⁸ FEDELES 2005a 152.

⁴⁹ MÁLYUSZ 1971. 84.

⁵⁰ Mon. Vat. I/1. 145–161.

⁵¹ HÓMAN 1916., ENGEL 1990.

⁵² SILL 1977. 187.

⁵³ KÖRMENDY 1990. 26.

másnap 80 forintnak mondták az Apostoli Kamarában,⁵⁴ tehát az átváltás kulcsa olykor bizonyíthatóan 5 volt. Ezért a táblázatokban a 4-es és 6-os váltószámmal kapható értékeket is megadtuk ezüstmárkában kifejezett bevételek esetén (ld. 158–161. o.).

Úgy tűnik, hogy a csanádi nagyprépost legalább 160–200 Ft-os éves bevételre számíthatott. A magyar káptalanok prépostjainak jövedelmét vizsgálva a következő sorrendet kapjuk: Eger 480, Esztergom 400, Pécs, Buda, Fehérvár 300, Veszprém és Várad 250, Győr 240, Kalocsa 200, Vác 160, Bács és Zágráb 100, Bosznia és Szerém 70 Ft.⁵⁵ A kisprépost 100–150 forintos éves bevétellel bírhatott.

Az olvasó- és éneklőkanonok évi 100 forintos bevételre számíthatott, míg az örkanonok esetében hasonló csak a pápai tizedjegyzék alapján adatolható, a 15. században már jóval alacsonyabb jövedelemre számíthatott.

A főesperesek bevételei a kerületükben működő plébániák számának függvényében alakultak, hiszen a plébánosok évente kötelesek voltak a *cathedriticum* megfizetésére.⁵⁶ A *cathedriticum* összege területenként változó volt, majd egységesen évi egy forintban lett megállapítva az 1498 évi 53. tc. által.⁵⁷ Akárcsak más egyházmegyékben, a csanádiban is nagy eltérések mutatkoztak az egyes főesperességek kiterjedését és a területén működő plébániák számát illetően. Az 1332–1337. évi pápai tizedjegyzék tanúsága szerint a 14. század közepe táján a székesegyházi főesperességben 26, a marosontúliban 14, az aradiban 43, a temesiben mintegy 86, a torontáliban 25, a krassóiiban 13, míg a sebesiben 10 templomos hely volt.⁵⁸ Ehhez járultak még hozzá a főesperesek joghatósága alá tartozó perekből, bírságokból származó bevételek is és természetesen a kanonoki prebenda. A jelentősebb főesperességek élén álló tisztségviselők bevétele Csanádon is megközelítették a prépostot követő méltóságviselőkéét, sőt a marosontúli, az aradi és a temesi főesperesek jövedelmei gyakran meg is haladhatták az oszlopos kanonokokét.

⁵⁴ LUKCSICS 1931. 54. 40. sz., LUKCSICS 1931. 68. 115. sz.

⁵⁵ FEDELES 2005a 154.

⁵⁶ FEDELES 2005a 155.

⁵⁷ MÁLYUSZ 1971. 83.

⁵⁸ Mon. Vat. I/1. 145–161. A tizedlajstromban szereplő helynevek nem ritkán a felismerhetetlenségig romlott alakjai miatt nehéz meghatározni a plébániák pontos számát. Az összeírt, nagyjából 218 csanádi egyházmegyei plébánia közül 40 négyszer, 54 háromszor, 55 pedig kétszer szerepel a tizedjegyzékben. A fennmaradó 68 templomos hely között bizonyára akad még olyan, amelyet csak az idegen nyelvű másolók általi sokszoros átírás következtében elferdített névalakja miatt nem lehet azonosítani valamely másikkal. Vö. ORTVAY 1891. 384–494. Ortvay gyakran igen eltérő névalakokat is egy plébániának számított. Ortvay szerint az aradi főesperesség 46 (ORTVAY 1891. 387–406.), a csanádi 28 (ORTVAY 1891. 410–422.), a marosontúli 15 (ORTVAY 1891. 422–428.), a torontáli 25 (ORTVAY 1891. 429–435.), a temesi 86 (ORTVAY 1891. 437–484.), a krassói 9 (ORTVAY 1891. 485–490.) és a sebesi 9 (ORTVAY 1891. 490–494.) plébániával rendelkezett.

Ami az egyszerű kanonoki javadalmak összegét illeti, nagy szóródást tapasztalunk, hiszen 30 és 120 Ft közötti skálán mozognak. Adataink többsége 40–60 Ft-os jövedelmeket tartalmaz, így ezt fogadjuk el a csanádi kanonoki stallum minimális átlagjövedelmének.

Míg a 14. század végén még gyakoribbak a 70–90 forintos kanonikátusok és a legkisebb is 40 forint, addig a 15. század elején már 40–60 Ft-os kanonikátus lesz az átlagos, és már 30 Ft-osak is előfordulnak⁵⁹. Mintha egy csökkenő tendencia lenne kibontakozóban, de sajnos a 15. század középső harmadától nem állnak rendelkezésre források, így nem tudjuk megállapítani, hogy valóban egy általános jövedelemcsökkenéssel van-e dolgunk.

A *supplicatiok*ból és *annata*kából nyerhető adatok elapadása után már csak a főpapi kinevezésekért járó illetékek, a *servitium*ok alakulásából vonhatunk le következtetéseket.

Az egyházmegye bevételei

Az egyházmegyék bevételeiről 12. sz. végén, III. Béla uralkodásának idejéből való forrás szerint: a 12 magyar püspökség közül az esztergomi érsek és az egri püspök után 2500 márka évi bevétellel a kalocsai érsek jövedelmei voltak a legmagasabbak, közvetlenül utána következett a 4-5. helyen az egyházmegyék bevételei alapján kialakított rangsorban 2000 márkával a csanádi püspök.⁶⁰

A következő ilyen céllal felhasználható forráscsoport a 13. század végén, a 14. század elején bevezetett *servitium* fizetések. Összességében a *servitium* a püspökök évi jövedelmének harmadát jelentette. A 14. sz. elejétől a kalocsai érsek 2000 firenzei aranyforintnyi kinevezési illetéket volt köteles befizetni, és ez évi 6000 aranyforintnyi bevételt jelentett. A csanádi püspök viszont már csak 900-at fizetett és ez alapján 2700 firenzei aranyforintra becsülhetjük jövedelmét. Ezzel a csanádi püspök a 14 *servitium*ot fizető magyar főpap között a 6–7. helyen állt. Az egyházmegye így a 14. század elején még a jövedelmezőbbek közé tartozott. A csanádi püspökök által fizetendő *servitium* összege a 15. században sem változott, ám néhány magyar főpap bizonyos jövedelmeinek jelentős növekedése miatt a 8–9. helyre szorult. Jóllehet mellette továbbra is eltörpült a boszniai püspök 200 és a szerémi püspök 100 aranyforintos *servitiuma* és az ez alapján számított jövedelme, de a csanádi egyházmegye már legfeljebb csak a közepesen jövedelmezők közé volt sorolható.

⁵⁹ Vö. MÁLYUSZ 1971. 87–88., CEVINS 2003. 104.: A magyar székeskáptalanok kanonikjainak javadalmai a 14. század elején éves átlagban 15 és 50 forint közötti jövedelmet biztosítottak. A következő évszázad végére ez az összeg 70-80 forint körül állapodott meg.

⁶⁰ BÉKEFI 1900. 139–141.

1525-ben Vincenzo Guidoti velencei követ jelentésében kísérletet tett a magyar főpapok jövedelmeinek megbecslésére. Listája élén az esztergomi érsek áll 35.000 aranyforintnyi jövedelemmel, a csanádi püspök pedig 3.000 a 12. helyere szorult.⁶¹ Tehát az egyházmegye a középkor végére a szegény egyházmegyék közé csúszott le. Szembeötlő, hogy míg a legtöbb főpap bevételei megháromszorozódtak, sőt egyeseknél ötszörösére nőttek, addig Csanád esetében minimális, 10%-os növekedés tapasztalható. Nyilvánvaló, hogy ez a folyamat súlyos/komoly hatással volt a csanádi székeskáptalan javadalmaira is. Az 1498. évi 20. t.c. az ország 29 jelentősebb, azaz leggazdagabb egyházi birtokosának felsorolása és az általuk a királyi seregbe küldendő lovasok számának megszabása is mutatja hogy az egyházmegye a középkor végére „kivérzett”. A püspök az utolsók között szerepel, míg a káptalan ott sincs.⁶²

Az egyházmegye jövedelmeinek eme drámai lecsökkenésében nagy szerepe volt annak, hogy a 14. sz. végétől a sorozatos török betörések főleg ezen egyházmegye gazdasági pozícióit rontották. Már 1396-ban Marcali Miklós temesi főispán négy török rablóhadat is szétvert Krassó és Temes megyék határán. Majd 1416-ban a pusztítása után hazafelé vonuló Ikács boszniai béget is legyőzte Marcali Miklós.⁶³ A török pusztítások miatt sokat szenvedtek a csanádi püspök birtokai is. Ezért Zsigmond király 1421. aug. 12-én Marcali Dózsa püspököt akként kárpótolta, hogy megerősítette őt addig élvezett birtokaiban.⁶⁴

Jóllehet a török portyák csak erősítettek egy a már 13. században elindult folyamatot, mégpedig hogy a gazdasági változásokkal összefüggésben az ország más régióihoz képest csökkent a dél-alföldi régió egészének gazdasági súlya. Ennek a folyamatnak egy fontos előzménye volt az, amikor a 12. század végén megszűnt a közvetlen magyar-bizánci határ, így fokozatosan csökkent a bizánci-magyar gazdasági kapcsolatok intenzitása is. Ez a fejlemény pedig már önmagában hordozta annak a valószínűségét, hogy a csanádi egyházmegye gazdasági súlya és ezáltal bevételei is vissza fognak esni a III. Béla-kori állapotokhoz képest.

De az Oszmán Török Birodalom balkáni terjeszkedésének nem csupán gazdasági, hanem demográfiai következményei is súlyosak voltak, amelyek közvetve tovább csökkentették az egyházmegye bevételeit. A csanádi egyházmegye déli területein a török ellen menedéket kereső szerbek, bolgárok, románok, albánok, bosnyákok bevándorló csoportjai egyre nagyobb számban szaporították az egyházmegye „eretnek és szakadár” vallású lakosainak a számát. Az egyházmegye területén élő, egyre nagyobb számú ortodox vallású

⁶¹ MÁLYUSZ 1971. 181.

⁶² Ld. KUBINYI 1999. 88.

⁶³ BOROVSKY 1896. 108–109.

⁶⁴ DL 1118.

népesség mentes volt a tized fizetése alól, így a csanádi egyházmegye bevételei valószínűleg e téren is megrekedtek a többi egyházmegyéhez képest, ahol a lakosságszám és a népsűrűség növekedése automatikusan eredményezte a megnövekedett tizedbevételeket is. A középkor végére az egyházmegye északi főesperességeit átszelő Maros folyó vált a középkor végére nyelvválasztó vonallá a magyar és a szerb ajkú népesség között.

Bejutás a káptalanba

Származás

A származás, az egyik legkézenfekvőbb vizsgálati szempont. Ugyanakkor annak eldöntése, hogy egy adott klerikus mely társadalmi kategóriából való eredeztethető, általában nem könnyű. A származás eldöntésénél, továbbá a nemesek, polgárok és jobbágyok elkülönítésénél leginkább az előnevet, illetve néhány esetben familiaritásra, katonáskodásra utaló forráshelyet tudtunk felhasználni. A származáshelyet jelölő megkülönböztető nevek gyakran nem nyújtanak kielégítő információt. Azt az alapelvet követtük, hogy ha a település földesúri mezőváros vagy falu, és van ilyen nevű birtokos család, nemesinek, ha nincs, akkor polgár vagy jobbágy származásúnak vettük a személyt. Ezen kérdések eldöntéséhez leginkább Csánki Dezső és Engel Pál munkáit tudtuk hasznosítani. Több, azonos névvel vagy névváltozattal rendelkező helység esetén a fejlődés magasabb fokán álló, nagyobb lélekszámú települést véltük származáshelynek, feltűnően eltérő térbeli távolságokat tapasztalva pedig a Csanádhoz közelebbit. Ha ezek után is nyitott maradt a kérdés, úgy igyekeztünk minden lehetőséget feltüntetni.

Bárok

A vizsgált korszak elején azon családok számítottak bárói családnak Magyarországon, amely tagjai országos méltóságokat viseltek.⁶⁵ Hozzávetőlegesen 10-15 méltóság volt az a kör, amelynek viselőit megillették a bárói előjogok, amelyek kiemelték őket a nemesség tömegéből, tudniillik a báró esküje 10 nemesével ér fel, ellenfeleinek ellene folytatott perben a szokásos 50 nemes helyett 100 nemessel kellett esküdniük, özvegyének az örökösöktől „az ország szokása szerinti” 50 helyett 100 márka jár. Az ilyen típusú kiváltságoknál azonban fontosabb volt az a két privilégium, ami a hadvezetésben és a királyi tanácsban való részvétel által az ország vezetésében is biztosította helyüket.⁶⁶ I. Lajos uralkodása alatt a bárók nagyjából 40–50 családból kerültek ki, amely famíliák egyúttal az ország legnagyobb

⁶⁵ FÜGEDI 1970. 8–10.

⁶⁶ ENGEL 2003a 227–228.

birtokosai voltak. Zsigmond regnálása alatt terjedt el az a gyakorlat, hogy egy tisztséget két fő viselt egyidejűleg, valamint azon személyek, akik már egyszer báróságot viseltek és a király kegyét megtartva lettek leváltva, címüket és kiváltságaikat halálukig megtarthatták.⁶⁷ Így a bárók köre jócskán meghaladta a 15-öt. Fügedi Erik a 15. századi arisztokrácia körét 70–80 családra becsülte, amely a birtokos nemesség kevesebb, mint 1%-át jelentette.⁶⁸ Mátyás és a Jagellók alatt továbbra is elsősorban az országos főméltóságot viselő és viselt személyek alkották az arisztokrácia első vonalát. Kubinyi András megállapítása szerint mennyiben a család megfelelő vagyonnal rendelkezett, akkor is a bárók közé tartozott, ha a családból több évtizeden keresztül senki sem viselt országos méltóságot.⁶⁹ Így a bárók egy tágabb köre is volt. Az 1498. évi 22. törvénycikk felsorolt 40 személy, az ország legnagyobb birtokosai, bandériumtartási jogot kaptak (zászlósurak), így – noha csak egy részük viselt országos méltóságot – a bárók „élcsoportjába” tartoztak.

Az Anjou-korban három arisztokrata származású javadalmast találunk a káptalanban. A vizsgált korszak legelején szerepelt Telegdi Miklós az Árpád-kori eredetű Csanád nemzetségből származó Telegdi család sarja. A család tagjai kivételes jelenségként szinte dinasztikus jelleggel viselték az ország első egyházi méltóságát I. Lajos uralkodása alatt. Miklós Telegdi Csanád esztergomi érsek (1330–1349)⁷⁰ testvérének, Miklós szebeni és csanádi ispánnak (1323, 1326)⁷¹ György nevű udvari lovag fiától származó unokája volt. Azonos keresztnévű nagybátyja királyi ajtónállómester (1383–1384) volt.⁷² Úgy tűnik leginkább apja unokatestvére, Telegdi Tamás csanádi püspök (1350–1358),⁷³ kalocsai érsek (1358–1367),⁷⁴ majd esztergomi érsek (1367–1375)⁷⁵ pártfogolta, minthogy Csanádon az ő helynöke volt és vélhetőleg Esztergomban is az ő érseksége idején lett javadalmas. A Csór nembeli Gönyői Mihály családja apja, Tamás révén emelkedett I. Lajos uralkodása alatt a bárói famíliák közé, aki erdélyi vajda (1350–1351),⁷⁶ majd királyi ajtónállómester (1353–1358)⁷⁷ volt. János nevű testvére szintén ajtónállómester (1361–1374)⁷⁸ lett. Csanádi javadalomviselésének idejéből kiindulva az ő támogatásával nyerte el a székesegyházi

⁶⁷ ENGEL 2003a 227.

⁶⁸ FÜGEDI 1970. 11–12.

⁶⁹ KUBINYI 1988. 173.

⁷⁰ ENGEL 1996. I. 63.

⁷¹ ENGEL 1996. I. 122, 191.

⁷² ENGEL 1996. I. 49.

⁷³ ENGEL 1996. I. 67.

⁷⁴ ENGEL 1996. I. 65.

⁷⁵ ENGEL 1996. I. 64.

⁷⁶ ENGEL 1996. I. 12.

⁷⁷ ENGEL 1996. I. 48.

⁷⁸ ENGEL 1996. I. 48.

főesperesi tisztséget, egyben a kispréposti méltóságot. Ónodi Czudar Imre családja Károly Róbert országlása alatt emelkedett fel a köznemesség sorából.⁷⁹ Karrierjét a királyi udvar fontos méltóságait viselő testvérei is egyengették. Péter többek között országbíró, szlavón bán és orosz vajda,⁸⁰ István és Mihály ajtónállómester, György pohárnokmester, Miklós és Simon udvari ifjú volt.⁸¹

Zsigmond uralkodása alatt két előkelő személy jutott a testületbe, mindketten a Péc nembeli Marcali család tagjai. Jóllehet, a Somogy megyei család őse, Marcali Miklós vajda és Marcali Dénes székely ispán, a későbbi szlavón bán dédnagyapja, Gergely is viselt országos méltóságokat, tudniillik országbíró és bán volt,⁸² a családot Zsigmond emelte be a bárói famíliák közé. Bár 1403-ban átálltak a lázadókhöz, de érdemeket szerezve a mozgalom leszerelésében, sikerült vétküket feledtetniük.⁸³ Marcali László apja, Miklós erdélyi vajda, temesi, krassói, zarándi, békési, csongrádi és somogyi ispán volt.⁸⁴ László akkor lett csanádi prépost, mikor a püspöki székben rokona a Dózsának nevezett Miklós ült (1403–1422). Dózsa Zsigmond király udvari káplánjaként lett pannonhalmi kormányzó-apát, majd csanádi püspök. Úgy tűnik pápai megerősítéséig egy kanonoki javadalommal bírt a káptalanban, ha csak nem elírás műve az erről tájékoztató regeszta.⁸⁵

Mátyás országlása folyamán egy előkelő származású személy sem mutatható ki a testületben. II. Ulászló regnálása alatt két bárói sarj, a Gútkeled nem Szakolyi ágába tartozó Szokoli családból származó Mihály és Podmanicki István jutott a testület élére. Szokoli Marcali Lászlóhoz hasonló módon akkor, mikor közeli rokona Szokoli János volt a csanádi püspök (1466–1493). Mihály sajnos nem szerepel családja genealógiai tábláján, így csak feltételezhetjük, hogy a fia volt Péter macsói bánnak és temesi főispánnak, a főnemesi Szokoli család őseinek.⁸⁶ A Kubinyi András egy tanulmányában bárói származású főpapok közé sorolta Podmanicki Istvánt.⁸⁷ Mivel felmenői nem viseltek országos méltóságokat és az 1498. évi törvény 22. cikke sem említ családtagot a zászlósúruk között, így famíliája csakis a bárók tágabb csoportjába tartozhatott.

II. Lajos uralkodása alatt két arisztokrata származású illető tűnt fel a testületben. A Gútkeled nembeli Ráskai Mihály és a Pányoki rokonságba tartozó Pálóci Mihály bejutásának

⁷⁹ FÜGEDI 1970. 22–23.

⁸⁰ CSUKOVITS 1994., ENGEL 1996. II. 46.

⁸¹ ENGEL 1996. II. 46.

⁸² ENGEL Gen.

⁸³ ENGEL 2003a 241.

⁸⁴ ENGEL Gen., ENGEL 1996. I. 13, 108, 125, 144, 147, 177, 204, 240.

⁸⁵ LUKCSICS 1931. 54. 39. sz.

⁸⁶ ENGEL 1996. II. 219., FÜGEDI 1965. 489.

⁸⁷ KUBINYI 1999. 92. 40. j.

feltételei még II. Ulászló alatt valósultak meg. Mindketten annak a Csaholyi Ferenc csanádi püspöknek (1514–1526) voltak rokonai ugyanis, akinek Pálóci Mihály főpincemester kért főpapi széket II. Ulászlótól.⁸⁸ Egyik Mihály sem szerepel családja genealógiai tábláján, így nem tudjuk, hogy a krassói főesperes Pálóci pontosan milyen rokoni kapcsolatban állt a csanádi egyház kegyúri jogát elnyerő báróval, valamint Ráskai prépost Ráskai Balázs volt tárnokmesterrel, zászlósúrral és fiával, Gáspár temesi ispánnal.

A legmagasabb társadalmi rétegből az általunk vizsgált 246 biztos csanádi javadalmas közül mindössze 9 személy származott. Ha a vizsgálat alá vont valamennyi személyt figyelembe vesszük, úgy ez a 9 arisztokrata elenyésző 3,6%-ot tesz ki. Ha nem számolunk a 136 ismeretlen előnevű, valamint a 19 kérdéses származású javadalmassal és csak az ismert eseteket nézzük, 9%-ot kapunk. Ez a továbbra sem jelentős 9% vélhetőleg meghaladja a testületben szerepelt bárói sarjak valódi arányát, minthogy az összesen 155 kérdéses eset túlnyomót része minden bizonnyal az alsóbb társadalmi osztályok számarányát növelné, nem kis mértékben. Mindenesetre az egész káptalani tagság esetében kapott 3,6% így is országos tendenciát látszik tükrözni, minthogy 3%-ot kapott Köblös József a fehérvári társaskáptalan,⁸⁹ valamint Fedeles Tamás is a pécsi székeskáptalan esetében.⁹⁰ A bárók aránya ezen érték alatt alakult a budai (2%), a győri (1%), a pozsonyi és a váradi testületek személyi állományában is.⁹¹ Így a csanádi székeskáptalan esetében is beigazolódott Köblös megállapítása, miszerint „az országos politikában oly nagy szerepet játszó famíliák egyházi pályára lépett tagjai a középréteg javadalmait kevesellték és legfeljebb csak karrierjük kiinduló állomásának tekintették.”⁹² A bárói ivadékok közül Czudar Imre, Marcali László és Podmanicki István a főpapi rendbe jutott, illetve Marcali Dózsa már eleve csanádi püspökként tehetett szert egy megüresedett kanonoki javadalomra. Marcali László, Podmanicki István, Szokoli Mihály és Ráskai Mihály prépost volt, Gyönyüi Tamás csanádi kisprépostból bácsi prépost lett, Pálóci Mihály jobb híján krassói főesperesi tisztséget bírta. Czudar Imre számára kalocsai prépostsága, valamint egri és pécsi kanonoki javadalma mellett egyértelműen csak jövedelemkiegészítésként szolgált csanádi kanonikátusa. Telegdi Miklós kezdeti csanádi kanonokságáról az esztergomi éneklőkanonoki méltóságra emelkedett. Ezek alapján megállapítható, hogy a prelátusok sorába nem emelkedett előkelő származásúak túlnyomó

⁸⁸ FRAKNÓI 1899. 89–90. 69. sz., BOROVSKY 1896. 152. Borovszky szerint Pálóci Mihály és Csaholyi Ferenc mostohatestvérek voltak. JUHÁSZ 1941. 31., JUHÁSZ 1947c 39. Juhász szerint Pálóci nőtestvérének a fia volt Csaholyi Ferenc. Pálóci Mihály JUHÁSZ 1947c 45. szerint ekkor már főpalotamester, ENGEL Gen. szerint végül kamarásmester. Ld. még TÓTH-SZABÓ 1906. 185.

⁸⁹ KÖBLÖS 1994. 208.

⁹⁰ FEDELES 2005a 262.

⁹¹ KÖBLÖS 1994. 208., KRISTÓF 2014. 34–36, 42.

⁹² KÖBLÖS 1994. 24., FEDELES 2005a 91.

többsége Csanádon is a káptalan legjobbnak számító javadalmait nyerte el, akárcsak a dunántúli testületek esetében.⁹³

Köznemesek

A testületben az ismert származású személyek 30%-a a köznemesi családok tagjaiból került ki. Valamennyi vizsgálat alá vont személyre vetítve ez az arány 12%. Összesen 30 személyről van szó, akik mind különböző család leszármazottai. A jogilag egy rendbe tartozó köznemesi családok között hatalmas különbség volt az életmód és a lehetőségek terén a birtokállomány függvényében. Így célszerű megkülönböztetni a nagy-, közép- és kisbirtokos nemességet. Hangsúlyoznunk kell, hogy a középkori birtokviszonyokra vonatkozó ismereteink nem mindig teszik lehetővé a köznemességen belüli kategóriák elhatárolását. Különösen igaz ez a Dél-Alföld esetében, ahol a rossz forrásadottság miatt a birtokállapot ismerete messze nem kielégítő, gyakran a helységek eredeti magyar neve sem ismert. A nemesi családok állandóan változó birtokállományát, vagyoni helyzetét lehetőség szerint igyekeztünk a családtag csanádi szereplésének időszakához köthetően vizsgálni, ám a fennmaradt források e szempontból is megkötik a kutató kezét. Akárcsak Köblös, a statisztikában mi sem teszünk különbséget a köznemesi családok között. A differenciálással csak itt próbálkozunk meg.

Nagybirtokosnak azok a köznemesi famíliának tekinthetők, amelyek akár egy megyén belül, akár két-három szomszédos megyében jelentős birtoktömbbel és számtalan faluval rendelkeztek, ennek megfelelően nagy szerepet játszottak a megye közigazgatásában is. Gyakran viseltek főispáni tiszteket és olykor országos politika színpadán is feltűntek.⁹⁴

A vizsgált testület tagjai közül öt ilyen família egy-egy tagját tudtuk ide sorolni. A szlavóniai eredetű Vojk nemből származó Garázda család legkorábbi ismert tagjaként tűnt fel Miklós a csanádi préposti méltóságban, mint I. Lajos királyi speciális káplánja. Családja nagy birtokokkal rendelkezett Szlavóniában Vojkeresztúr és Mecsénice környékén.⁹⁵ A Hontpázmány nembeli Czibak család Pozsega megyei birtokáról kapta nevét,⁹⁶ ugyanakkor első sorban Bihar,⁹⁷ Arad,⁹⁸ és Zaránd megyében voltak birtokaik.⁹⁹ Továbbá Csanád

⁹³ KÖBLÖS 1994. 25., FEDELES 2005a 91.

⁹⁴ KÖBLÖS 1994. 25.

⁹⁵ FEDELES 2005a 92.

⁹⁶ ZsO. VI. 392. 1436. sz.

⁹⁷ CSÁNKI 1890. 631–632.

⁹⁸ CSÁNKI 1890. 783.

⁹⁹ CSÁNKI 1890. 750.

megyében bírták Szőreget¹⁰⁰ és Deszket,¹⁰¹ Külső-Szolnok megyében pedig Cibakházát.¹⁰² Macedóniai Bálint családja számos birtokkal rendelkezett Arad, Csanád, Keve, Temes és Torontál megyékben.¹⁰³ Zsigmond király uralkodása alatt a család tagjai jelentős részeket kaptak a segítségükkel leverte lázadó István vajda birtokaiból.¹⁰⁴ Molnári Kelemen családja Vas, Zala és Sopron vármegyékben volt birtokos, noha ezt Csánki adatai alapján csak Kelemen szereplése után lehet igazolni.¹⁰⁵

A felsorolt négy személy közül Molnári Kelemen emelkedett a főpapi rendbe győri püspökké válva. Garázda Miklós az aradi prépostság élére lépett tovább. Macedóniai Bálint temesi főesperesként hunyt el. Czibak László pedig megvált a papi rendtől és megnősült.

A köznemesség következő szintje a megyei középbirtokos nemesség. Az ebbe kategóriába tartozó családok Köblös szerint egy megyén belül mintegy 2–10 közötti falut vagy birtokrészt tartottak kezükben, továbbá a megyén belül viszonylag jelentős szerepet játszottak, tagjaik az alispáni, várnagyi tisztségeket töltötték be.¹⁰⁶ E réteget alulról nehéz elhatárolni az 1-2 faluval vagy birtokrésszel rendelkező kismemességtől, már csak a mostoha forrásadottság miatt is. Valamint azt a pár birtokrészt gyakran nem egy megyében, hanem szomszédos megyékben bírták.

Boli István úgy tűnik a Baranya megyei középbirtokos Bólyi család tagja volt.¹⁰⁷ Martonosi Benedek családja Csongrád megyei helységeken volt birtokos, mint az hagyatékából kitűnik.¹⁰⁸ Nagyvátyi Barnabás családja Baranya megyei köznemesi családból származott.¹⁰⁹ Petneházi László családja Szatmár, Bereg és Bihar megyékben volt birtokos.¹¹⁰ Páznádi Domokos famíliájának Csanád és Temes megyében voltak részbirtokai.¹¹¹ Ramocsaházi Albert családja Szatmár és Szabolcs megyében bírt négy részbirtokkal.¹¹² Szarvadi István famíliája Közép-Szolnok és Kolozs vármegyékben volt birtokos.¹¹³ Vaski

¹⁰⁰ GYÖRFFY 1963. 873., CSÁNKI 1890. 704.

¹⁰¹ CSÁNKI 1890. 695.

¹⁰² ENGEL Map, Cibakházára lásd BAGI–SZURMAY 2001.

¹⁰³ CSÁNKI 1890. 712, 787., CSÁNKI 1894. 84, 122, 129.

¹⁰⁴ K. OBERMAYER–HORVÁTH 1959. 775–778., FEDELES 2005a 92.

¹⁰⁵ CSÁNKI 1894. 837–838., CSÁNKI 1897. 168, 656.

¹⁰⁶ KÖBLÖS 1994. 26.

¹⁰⁷ CSÁNKI 1894. 542.

¹⁰⁸ DL 85142.

¹⁰⁹ CSÁNKI 1894. 354, 534, 555., FEDELES 2005a 416.

¹¹⁰ CSÁNKI 1890. 426, 449, 638., KRISTÓF 2014. 37–38, 237–238.

¹¹¹ CSÁNKI 1890. 713., CSÁNKI 1894. 87.

¹¹² CSÁNKI 1890. 499, 540.

¹¹³ CSÁNKI 1890. 563., 576, CSÁNKI 1913. 585.

László családja Temes és Krassó megyében volt birtokos,¹¹⁴ családtagjai pedig krassói alispánok voltak.¹¹⁵

E nyolc középirtokos származásúként kategorizálható káptalani tag által szerzett javadalmak éles eltérést mutatnak az előbbi, nagybirtokosok csoportjához képest. A torontáli főesperes Ramocsaházi Albert kivételével mindegyikük egyszerű kanonok volt. Egyedül Szarvadi Istvánnak sikerült idővel előlépnie az örkanonoki méltóságra.

Következzen a köznemesség legalsó szintje, a megyei kisnemesség kategóriája! Bogykai Kelemen famíliája Baranya megyében volt egytelkes nemes.¹¹⁶ Egei István családja Békés és Bihar megyékben szerepelt.¹¹⁷ Pókaházi Orbán a családja a Csongrád megyei Pókaháza része mellett a Zaránd megyében bírt egy falut.¹¹⁸ Rozvágyi Simon családja két helységgel rendelkezett Zemplén megyében.¹¹⁹ Csamái János családja két települést földesura volt Temes megyében.¹²⁰ Fügedi Miklós,¹²¹ Nagyessenyei István,¹²² Pordányi Márton¹²³ és Teremi Péter¹²⁴ családját csak Csanád megyei névadó birtokukkal lehet kapcsolatba hozni. Kécsi Miklós famíliája csak Borsod megyei névadó településüket bírta.¹²⁵ Székely Benedek a Csanád megyei Keresztúron birtokos Székely családból származhatott.¹²⁶ Ide sorolható még a székely származású Csíktaplocai Balázs is.

Ebbe a csoportba 12 illetőt tudtunk besorolni, ezáltal a csanádi testületen belül is a kisnemesi származásúak voltak relatív többségben a nemesek között, akárcsak a Köblös és Fedeles által vizsgált dunántúli testületekben.¹²⁷ Elég sokan jutottak közülük magasabb javadalmakra. Csamái kisprépost, Csíktaplocai olvasókanonok, Nagyessenyei és Rozvágyi marosontúli, Teremi temesi főesperes volt. Úgy tűnik, hogy a kisnemeselek 58%-a csak egyszerű kanonikátust szerzett, ám Kécsi prépostságra, Pókaházi pedig krassói főesperességre lépett elő. Így végül csak 36%-uk maradt egyszerű kanonok.

¹¹⁴ CSÁNKI 1894. 113., CSÁNKI 1984. 91.

¹¹⁵ DL 92477., DL 54036., MILLEKER 1914. 139., ENGEL 1996. I. 145.

¹¹⁶ GYÖRFFY 1963. 289–290., CSÁNKI 1894. 474., FEDELES 2005a 259, 33. 49. sz.

¹¹⁷ CSÁNKI 1890. 632, 658.

¹¹⁸ CSÁNKI 1890. 686, 754.

¹¹⁹ Csánki 1890. 379.

¹²⁰ CSÁNKI 1894. 31, 75, 86.

¹²¹ CSÁNKI 1890. 696, 710.

¹²² CSÁNKI 1890. 694, 708.

¹²³ CSÁNKI 1890. 714.

¹²⁴ CSÁNKI 1890. 705, 716.

¹²⁵ CSÁNKI 1890. 187. DL 75900., DF 268415.

¹²⁶ DL 30828.

¹²⁷ KÖBLÖS 1994. 27., FEDELES 2005a 92–94.

Köznemesek közelebbi meghatározás nélkül

E csoportba azokat a köznemesi származású javadalmasokat soroltuk, akik családjának birtokállományára nem találtunk adatokat. Dancs fia László kanonok Rozgonyi István temesi főispán familiárisa volt, aki korára való tekintettel felmentette őt a hadakozás alól.¹²⁸ Bosnyák Tamás, aki vélhetőleg II. Lajos király Bosnyák Antal nevű udvari emberének volt a rokona.¹²⁹ Továbbá Csanádi Balázst és Miklóst soroltuk még ide, akik nevüket az erdélyi Fehér megyei Szász-Csanádról nyerték.¹³⁰ Tisztázatlan rokoni kapcsolatban álltak Csáki Miklós erdélyi vajdával, aki Csanádi Miklóst *neposának* nevezte,¹³¹ Balázs erdélyi püspökké válásában pedig tevékeny része lehetett, minthogy az vajdai méltóságviselése idején történt. A feltehetőleg Arad megyei származású Kerolti Albert és a szlavóniai Megyericsei Péter családjáról sem állnak rendelkezésre a köznemességen belüli besorolásukat lehetővé tevő adatok. Ami e hat személy által viselt javadalmakat illeti, Dancs fia László és Megyericsei Péter volt csak egyszerű kanonok, a többiek valamely főesperesi hivatal élén álltak. Egyedül Csanádi Balázs emelkedett a főpapi rendbe.

Polgárok

A társadalmi rétegen belül is lényeges különbségek tapasztalhatóak. Mint Köblös is rámutatott, nem lehet egybemosni egy szabad királyi város és egy magánföldesúri mezőváros lakóját életmód, lehetőségek és főleg jogi hovatartozás szempontjából.¹³² Ugyanakkor, tekintettel arra, hogy már csak az iskolák miatt is a városi-mezővárosi származás mindenképpen más lehetőséget rejt magában, mint egy egyszerű faluból való indulás, a jogilag jobbágnak számító *oppidumok* lakosait a polgársághoz sorolva tárgyalta. Hasonló megfontolásokból Fedeles is követte példáját.¹³³ Egyik érve az volt, hogy a Kubinyi centralitási pontrendszere sokkal alkalmasabb a magyar városok differenciálására, mint a hagyományos, Werbőczyre támaszkodó jogi szempontokat követő felosztás. Kubinyi ugyanis felismerte, hogy a jogi szempontból városnak tekinthető 25–30 település feltűnően

¹²⁸ CD X/8. 600. alapján BÁRÁNY 1848. Oklevelek 4–5. („D” oklevél), majd ennek nyomán BOROVSKY 1896. 425. és JUHÁSZ 1941. 78, 128. 399. sz. is 1420. évinek mondja az oklevelet, ami már csak Ozorai Pipo 1426. évi halála miatt helyesen 1427. évi. Ld. DF 285879., CD X/6. 905.

¹²⁹ Ld. NAGY 1858. 205.

¹³⁰ JUHÁSZ 1941. 36., GYÖRFFY 1987. (II.) 137., ENGEL Map

¹³¹ LUKSICS 1931. 156. 724. sz.

¹³² KÖBLÖS 1994. 27–29.

¹³³ FEDELES 2005a 94–95.

egyenetlenül oszlott el az ország területén. Az általa kidolgozott rendszer alapján bebizonyosodott, hogy valójában sokkal több tényleges városi funkciót ellátó település létezett a középkori Magyarországon. Noha az ország egész területének feldolgozásával nem tudott elkészülni, de már annak 2/3-án 94 funkcionálisan városiasnak tekinthető települést mutatott ki.¹³⁴ A centralitási pontrendszerben a központi helyek által maximálisan szerezhető 60 pont mentén hét csoportra osztotta azokat. A funkcionálisan városnak tekinthető települések alsó határát 15–16 pontnál húzta meg. Így a hét közül az első négy kategóriába tartozók helységek tekinthetők városoknak.¹³⁵ E rendszert a káptalani kutatások terén elsőként a Kristóf alkalmazta, aki a rendszer alapján kapható eredményeket összevetve a jogi beosztással.¹³⁶

Tekintve hogy vizsgálódásunkat egy olyan egyházmegye székeskáptalanának személyi állományán végezzük, amelynek területe gyakorlatilag a legkevésbé városiasodott Tisza–Maros köze régiónak felel meg,¹³⁷ a mezővárosiak automatikus polgárnak számítása túlságosan torzítaná a statisztikát és egy a ténylegesnél városiasabb régió látszatát keltené. Ezért a Kubinyi professzor által 15–16 centralitási pontnál kijelölt határvonalat cezúraként alkalmazva soroltuk az egyes mezővárosokból származó javadalmasokat a polgár és jobbágys kategóriába. Ennek eredményeként 22 illetőt sikerült polgárs kategóriába sorolni, ami a vizsgálat alá vont összes javadalmas 8,6%-a, az ismert származásúaknak pedig 22%-a. Közülük 8 szegedi, 4 gyulai, 3 lippai, 2 csanádi, 2 budai, 2 temesvári és 1 kecskeméti eredetű volt. E személyek 54%-a volt csak egyszerű kanonoki javadalom birtokosa. Szegedi Szerafin kisprépost, Szegedi János temesi főesperes, Szegedi Baratin Lukács sebesi főesperes, Gyulai Mihály valószínűleg torontáli főesperes, Lippai Péter éneklőkanonok, Lippai Tamás sebesi főesperes, Temesvári Miklós, Csanádi András őrkanonok, budai Cserbokor László prépost lett. Közülük egy illető, Szegedi Baratin Lukács lépett a főpapok sorába, boszniai, csanádi, majd zágrábi püspök volt.

A Kubinyi által átmeneti jellegűnek tartott „részeleges városfunkciójú mezővárosok” (11–15 centralitási pont) csoportjába – amelybe véleménye szerint egyes települések csak a forrásanyag hiánya miatt kerültek bele és nem egy felsőbb csoportba – sorolt településről három javadalmas származott. Pankotai János származási helye 14, Mezősomlyói Andrásé 13 centralitási pontot ért el. Somlyói László szintén vagy Mezősomlyó vagy a 12 pontot elérő Érsomlyó szülötte volt. Megjegyzendő még, hogy két Közép-Szolnok megyei mezőváros,

¹³⁴ KUBINYI 2004. 25.

¹³⁵ KUBINYI 2004. 22.

¹³⁶ KRISTÓF 2014. 38–41.

¹³⁷ KUBINYI 2004. 25–27.

Tasnád, Zilah és Rojcsa esetében nem áll rendelkezésre a pontrendszernek megfeleltethető adat. Így meglehet, hogy az innen származó két személy később a polgárok közé lesz sorolva, ahogy azt Pankotai Jánossal is tehetnénk a pár pont eltérésre való tekintettel.

Jobbágyságok

A fentiek tükrében a jobbágyság származási kategóriába soroltuk a falusi jobbágyság 23 képviselője mellett a 16 centralitási pontot, vagyis a „közepes városfunkciót ellátó mezővárosok” szintjét el nem érő *oppidumból* származó 14 személyt is. E 37 javadalmas a káptalani tagság 15%-át, az ismert származásúak 37%-át teszi ki. Ha csak a falusi jobbágyságot tekintjük ezek a mutatók 9,3% és 23%.

A jobbágysághoz sorolt mezővárosiak közül Mezősomlyói és Somlyói – attól függően, hogy Mező- vagy Érsomlyó szülötte – királyi földesúri, Ötvényi, Pankotai, Cseri-i, Ohadi, Rojcsai, Szerdahelyi és a 3 Újbécsi magánföldesúri, Mohácsi, Tasnádi és Zilahi pedig egyházi mezővárosból származott. Közülük Újbécsi Fülöp prépost, Cseri-i Boldizsár olvasókanonok, Mezősomlyói András örkanonok, Pankotai János temesi, Ötvényi Domokos és Tasnádi János aradi, Újbécsi Péter sebesi, Rojcsai János torontáli főesperes lett, így csupán 42,8%-uk volt egyszerű kanonok.

Ami a falusi jobbágyságot illeti, Apátfalvi, Nádasdi, Szentmihályi, Tóth János és a két Zombori László valószínűleg a csanádi püspök vagy káptalan birtokáról származott. Árki, Illyei, Keresztúri, Marázi, Mácsalakai, Perjémesi, Szentkirályi, Újnépi a Csanádi egyházmegye szülötte volt. Míg Nánai, Nagybegei, Nagysarlói, Nyilkai, Rebrini, Szalatnaki, Szamuti, Udvarhelyi és talán Tóth György is az ország távolabbi pontján látta meg a napvilágot. Közülük Nánai, Nyilkai, Nagysarlói vélhetőleg egyházi birtokról származott. Így a 23 jobbágyság közül 9 fő (39%) egyházi földesúr birtokán született,¹³⁸ 14 személy (61%) pedig csanádi egyházmegyei származású volt. A 23 falusi származású közül Marázi Vargyas Tamás prépost, Nyilkai János olvasókanonok, Mácsalakai Máté és Szentkirályi Ternek Benedek sebesi, Nagybegei aradi, Tóth János pedig temesi vagy aradi főesperes lett. Így e csoport képviselői 74%-a csupán egyszerű kanonoki javadalom birtokosa volt. Az előbbi, szintén a jobbágyság keretében tárgyalt csoporttal együttvéve a legalsóbb társadalmi kategória képviselői 62,2%-a volt egyszerű kanonok.

¹³⁸ Vö. FEDELES 2005a 95–96. A pécsi székeskáptalan jobbági származású javadalmasai közül mind egyházi birtokról származott.

Külföldiek

Az idegen származású klerikusok az államalapítástól Mohácsig jelen voltak Magyarországon. Fedeles Tamás 2007-ben külön tanulmányt szentelt a késő középkori Magyar Egyházban szereplő külföldi személyeknek. Az idegen származásúak javadalomszerzése ellen irányuló rendelkezések és a gyakorlat bemutatása után különös hangsúlyt fektetett az egyházi középréteg testületeiben kimutatható szereplésükre.¹³⁹ A csanádi székeskáptalan kapcsán megállapította, hogy itt lehetett a legalacsonyabb a stallumhoz jutó külföldiek aránya.¹⁴⁰ Az általunk vizsgált korszakban mindössze három francia klerikus bírt javadalommal, ami az összes javadalmas 1%-a, az ismert származású személyeknek pedig 3%-a. Vilmos bíboros torontáli, Pelros János és a Fedeles által nem említett Ragri Bertrand pedig aradi főesperes volt. A 14. századot követően nem találni külföldit a testületben. E jelenségnek egyik fő oka valóban az lehetett, hogy a 15–16. században már nem állt külföldi személy a püspökség élén,¹⁴¹ ami pedig nyilván az egyházmegye bevételei alapján egyre csökkenő presztízsével magyarázható.

Kérdéses származásúak

E helyen azokat a személyeket szeretnénk megemlíteni, akiknek ismert valamilyen előneve, ám az alapján társadalmi kategóriába való sorolásuk túlságosan bizonytalan lenne. E 17 személy a biztosan javadalommal bírt 246 káptalani tagoknak csak 6,91%-át teszi ki, viszont az ismert származású 100 személyhez képest már jelentősebb az aránya.

Pécsi Péter előneve nem biztos, hogy pécsi polgári eredetre utal, ugyanis minden bizonnyal a káptalanban ekkor szintén javadalmas Budai és Erdélyi Pétertől való megkülönböztetés céljából nevezték így. Tágabban értelmezve a pécsi egyházmegyéből is származhatott vagy ott bírt korábban egyházi javadalommal. Bánmonostori Mihály előneve szintén egy püspöki székhelyről való származás felé mutat, ám lehetséges, hogy csanádi szereplése előtt ott bírt egyházi javadalommal. Ez utóbbi lehetőséget látszik erősíteni, hogy

¹³⁹ FEDELES 2007b 29–49.

¹⁴⁰ FEDELES 2007b 43.

¹⁴¹ FEDELES 2007b 43. 169. j.

személye valószínűleg azonos volt Májas Mihálynak nevezett illetővel. E két esethez hasonlóan nevezték a bécsi egyetemen Újbécsi Fülöp csanádi prépostot Csanádi Fülöpnek.¹⁴²

A következő típusú probléma a Bodrogi, Hevesi és Somogyi előnevű kanonokok esetében áll fent, ugyanis koránt sem biztos, hogy az azonos nevű mezővárosok szülöttei. Előnevük könnyen utalhat az adott megyéből, esetleg egy ottani faluból való származásukra.¹⁴³

Szécsi Mátéval kapcsolatban bár Borovszky és Juhász kimondatlanul is a nagy múltú Felsőlendvai családra utal, amikor bárói rokonság általi bejutását feltételezi,¹⁴⁴ ám erre semmi közvetlen bizonyíték sem áll rendelkezésre, valamint az ország különböző pontján található Szécs nevű települések is kételkedésre ad okot. Hasonlóan kérdéses a nemesi eredet Darabos Tamás esetében is. Noha ismerünk a Nádasd nembe tartozó Darabos családot, ám a csanádi javadalmas vatikáni forrásokban felbukkanó Dorvos nevének Darvas olvasata is lehet.¹⁴⁵ Berekszői András előneve alapján éppúgy származhatott nemesi, mint jobbágyi családból, tekintve hogy Temes megyében két Berekszó falu is volt az azonos nevű folyó partján. Pereki Albert hasonló módon köznemes vagy jobbágy volt, attól függően, hogy a Solt vagy Keve megyei Peregről származott, noha máshol is léteztek még ilyen névalakú települések. Veres Pál esetében nem tudni, hogy esetleg a Csanád, Temes, Zaránd és Hunyad megyékben szerepelt Veres családok valamelyikének a tagja, vagy csak valamilyen külső ismertetőjegye alapján nyerte előnevét. Kétséges továbbá a Benői, Dobroni, Gyolcsi, Kase-i, Salyói, Szőlősi és Vári-i előnevű kanonokok származása, minthogy vagy egyáltalán nem vagy épp pedig túl sok hasonló névalakot mutató helység ismert a középkori Magyarországról.

¹⁴² FRAKNÓI 1874. 48., SCHRAUF 1892. 194., TÜSKÉS 2008. 170. 3117.

¹⁴³ Vö. FEDELES 2005a 21., Hasonló a helyzet a kérdéses bejutású Valkói Andrással is.

¹⁴⁴ BOROVSKY 1896. 152., JUHÁSZ 1947c 45.

¹⁴⁵ Ld. UDVARDY 1992. 64.

Valamennyi vizsgálat alá vont csanádi javadalmasra vetített arányok

társadalmi réteg	személyek száma	%
bárok	9	3,65
köznemes	30	12,19
polgárok	22	8,94
jobbágyok	37	15,04
külföldiek	3	1,21
kérdésesek	17	6,91
ismeretlenek	128	52,03
összes	246	100

A budai, fehérvári, győri, pozsonyi, pécsi, váradi és csanádi kanonokok származásának összehasonlító táblázata

	Buda	Fehérvár	Győr	Pozsony	Pécs	Várad	Csanád
báró	2%	3%	1%	–	3%	–	3,65%
köznemes	30%	26%	25%	13%	21%	36%	12,19%
polgár	32%	47%	35%	32%	13%	21%	8,94%
jobbágy	13%	8%	11%	7%	2%	9%	15,04
külföldi	2%	3%	4%	30%	8%	2%	1,21%
ismeretlen	21%	13%	24%	18%	53%	32%	58,94%
összesen	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Adatainkat összevetve a többi, már kutatott magyar káptalanéval megállapíthatjuk, hogy a köznemesség és a polgárság tagjai Csanádon is az ismert származású kanonokok többségét adták. Első pillantásra talán nem tűnik túl meggyőzőnek az 52%-os többségük. Ám ha Köblös és Fedeles adataival való pontosabb összehasonlítás végett Csanádon is a polgári származásúakhoz számítjuk a mezővárosiakat, úgy 65%-ot kapunk, ami megközelíti a pécsi kanonokok esetében kapott 71,5%-ot.¹⁴⁶ Ám Cevinsnek a magyar székeskáptalanokról tett

¹⁴⁶ FEDELES 2005a 95.

azon megállapítás, miszerint „ezek tagjait majdnem egyenlő arányban a városi polgárság és a nemesség adta, míg a paraszti származásúak és a bárók gyermekei kisebbségben maradtak” megállapítása is megerősítést nyerhet, miszerint e testületek tagjait majdnem egyenlő arányban,”¹⁴⁷ csak részben tudjuk igazolni. Még ha az előbbi módon a polgárokhoz számítjuk az mezővárosok jogilag jobbágy lakosait, a jobbágyok száma még akkor is jelentős, tudniillik az ismert származásúak 23%-a marad. Úgy tűnik, hogy míg Váradon egyfajta helyi jellegzetességként a nemesi származásúak irányában történt eltolódás a dunántúli eredményekhez képest,¹⁴⁸ addig Csanádon a jobbágyi származásúak fokozott szereplése figyelhető meg. A Köblös által a jobbágyok átlagos részvételi arányaként megállapított 10%-ot,¹⁴⁹ amelynek Fedeles és Kristóf vonatkozó adata is alatta marad, Csanád esetében az összes javadalmasra kivétítette kapott 15,04% jelentősen meghaladja, különösen annak fényében, hogy az ismeretlen és kérdéses származásúak magasan e testület esetében a legmagasabb. Így arra a kérdésre, hogy a származás determinálta-e a javadalomhoz jutást? A csanádi székeskáptalan esetében is határozottan azt a választ adhatjuk, hogy magát a bejutást nem befolyásolta az eredet.¹⁵⁰ Összehasonlítva az egyes társadalmi kategóriák képviselői által elért javadalomszinteket, nyilvánvaló eltéréseket tapasztalhatunk. A bárói családok egyházi pályát választott fiairól Csanádon is megállapítható, hogy csak „ugródeszkának” használták a káptalani javadalmakat, azok közül is leginkább a préposti méltóságot.¹⁵¹ Ám a jobbágyok közül is számos méltóság- és tisztségviselő került ki. Magasabb javadalomra jutásuk megközelíti a Fedeles által Pécs esetében tapasztalt 50%-ot.¹⁵²

¹⁴⁷ CEVINS 2003. 102.

¹⁴⁸ KRISTÓF 2014. 43.

¹⁴⁹ KÖBLÖS 1994. 35.

¹⁵⁰ Vö. KÖBLÖS 1994. 36., FEDELES 2005a 100.

¹⁵¹ KÖBLÖS 1994. 25.

¹⁵² FEDELES 2005a 100.

A kanonokok egyetemjárása

E fejezetben arra vállalkozunk, hogy a vizsgálati szempontok közül az egyik legsarkalatosabbat, a testület műveltségi szintjét mutató egyetemplátogatást mutassuk be. Az egyetemjárás vizsgálatának módszere a csanádi javadalmak névsorának a külföldi egyetemek elérhető anyakönyveivel való egybevetése volt. Minthogy e két összehasonlított anyag egyike sem hiánytalan, így kapott eredményeink is csupán tájékoztató jellegűek lehetnek. Továbbá az egyes találatoknál, azaz biztos személyi egyezéseknél is nehéz válaszolni bizonyos kérdésekre. Így például arra, hogy valójában mennyi időt is töltöttek ezek a javadalmak egy-egy egyetemen. Az egyetemi matrikulák jellegüknél fogva a tanulók beiratkozásán kívül csak abban az esetben rögzítik előmenetelüket, ha befizették a fokozatok megszerzéséhez szükséges vizsgák díját. Ez bizony sokszor bizonytalan információt közöl, hiszen valaki a beiratkozás és az első fokozat megszerzése között éveket is eltölthetett az egyetemen, de ha mégsem teszi le a szükséges vizsgáit, akkor csak a beiratkozási adat áll rendelkezésünkre. Anyagi okokból vagy egyéb kényszerítő tényező többször hazatértek a hallgatók, így az esetleg rendelkezésre álló több adat között eltel években nem vehető biztosra a folyamatos ott tartózkodás. Az egyetemet járt kanonokjaink életpályáját vizsgálva úgy tűnik, hogy nem csupán az egyetemeken eltöltött idő hossza vagy minősége szabta meg későbbi sorsukat, hanem maga a tény, hogy tanultak egyetemen. Az ott szerzett tapasztalat és ismeretségek váltak a későbbiekben nagy hasznukra.

A nyugat-európai káptalanok egyetemre járt kanonokjainak arányát a hazai szakirodalomban Mályusz Elemér vizsgálta fel,¹⁵³ majd munkája nyomán Köblös József ismertette.¹⁵⁴ Eszerint Angliában a konstanzi zsinaton rögzítették, hogy a kanonoki stallumok 1/4-ét tudományos fokozattal rendelkezők számára kell fenntartani; a francia királyság az 1438-as bourges-i *pragmatica sanctio*val a kanonikusok 1/3-át juttatta az egyetemet végzett személyeknek; a Német-római Birodalomban a kérdést a Szentszékkal 1448-ban kötött bécsi konkordátum szabályozta, amely a javadalmak 1/6-át biztosította az akadémiai grádussal rendelkezőknek. E szabályozásokban azonban csak a javadalmaknak azt a minimumát határozták meg, amelyet minden körülmények között az egyetemet végzett személyek számára kellett biztosítani. Fedeles Tamás további angol, francia, német, lengyel,

¹⁵³ MÁLYUSZ 1958. 56–63.

¹⁵⁴ KÖBLÖS 1994. 37–38.

skandináviai és itáliai adatokkal szélesítette e témában is a látókört.¹⁵⁵ Ezekből kiderült, hogy a legtöbb testületben az egyetemre járt kanonokok száma meghaladta az előírt arányokat. Továbbá az előírásoknak gyakran a nem nemesi származásúak ellen irányuló éle volt, minthogy leginkább az ilyen káptalani tagokon kérték számon a fokozatszerzést, de legalábbis meghatározott évig folytatott felsőfokú tanulmányok igazolását.

A magyar káptalanok ismert statútumaiban nem szerepel az egyetemplátogatási kötelezettség, egyedül az 1279-ben tartott budai zsinat írt elő minimum 3 éves kánonjogi tanulmányokat az *archidiaconus*ok számára. Ám még ők sem tettek következetesen eleget ezen előírásnak. Mint ismeretes, hazánkban a középkor folyamán huzamosabb ideig nem működött egyetem. A pécsi és óbudai intézmény legfeljebb néhány évtizedig, a pozsonyi pedig csak néhány évig állt fenn.¹⁵⁶ Ezért ha valaki tanultsági szintjét a káptalani, kolostori vagy városi iskolák szintje fölé kívánta emelni, annak valamelyik külföldi egyetemet kellett hosszabb-rövidebb ideig látogatnia. Bécs és Krakkó kiemelkedő látogatottságát földrajzi közelségük mellett az ahhoz párosuló kedvezőbb anyagi feltételek, olcsóbb életviteli lehetősége is kedvezőbbé tette a magyar diákok számára. Itália egyetemei már jóval nagyobb költségeket róttak a hallgatókra.¹⁵⁷ szintén célpontjai voltak a magyar diákoknak, ám Bécset és Krakkót nem tudták megelőzni. Ezért Kubinyi professzor véleménye szerint, amelyet az pécsi adatai alapján Fedeles is oszt,¹⁵⁸ általában azok iratkoztak be valamely itáliai egyetemre, akik korábban Bécsben vagy Krakkóban már fokozatot szereztek.¹⁵⁹ A prágai egyetemet a 15. századtól kezdve a huszitizmus következtében magyarok nem, vagy csak elvétve látogatták. A párizsi, valamint a német egyetemeket igen kevesen választották, nyilván a nagy távolságok és a közelebbi rendelkezésre álló említett egyetemek miatt.

A középkori magyar káptalanok feldolgozottságából adódóan, még csak néhány testület esetében érhetőek el releváns adatok a kanonokok egyetemjárását illetően. Az esztergomi káptalan 1397-es egyházlátogatási jegyzőkönyve szerint a fiatalabb javadalmasok mentek egyetemre, akik javadalmuk birtokában folytatták a tanulmányaikat, majd három esztendő elteltével a káptalan előtt be kellett számolniuk tanulmányi előmenetelükről.¹⁶⁰ Az 1390-es években alapította Budai János barsi főesperes a *Collegium Christit*, amely

¹⁵⁵ FEDELES 2005a 101–103.

¹⁵⁶ Ld. SZÉKELY 1968., KLANICZAY 1984.

¹⁵⁷ KOVÁCS 1964. 31.: Bécsben egy *magister artium* grádust kb. 4 év alatt lehetett megszerezni, amely kb. 40–50 Ft-ba került, ezzel szemben, pl. Bolognában csak a beiratkozási díj 12 Ft volt., TONK 1979. 115–116., FEDELES 2005a 104.

¹⁵⁸ FEDELES 2005a 104. 143. j.

¹⁵⁹ KUBINYI 1971. 61.

¹⁶⁰ KÖRMENDY 1986. 180., MÁLYUSZ 1971. 101.

intézmény a szerény anyagi helyzetben lévők tanulmányait volt hivatott segíteni.¹⁶¹ Körmeny Kinga eredményei alapján az esztergomi székeskáptalanban 1183–1543 közötti kanonokjainak 19,7%-a folytatott egyetemi tanulmányokat, és ezek 62,5%-a fokozatot szerzett. Az 1301 után végzett javadalmazások közül 64 kánonjogi, 13 bölcsészeti és 7 orvosi fokozatot szerzett. Az látogatott egyetemek közötti sorrend a következőképpen alakult: Bécs, Bologna, Padova, Prága, Ferrara, Krakkó.¹⁶²

Tonk Sándor a középkori erdélyiek egyetemjárására irányuló kutatásai igazolták, hogy a magyar káptalanok gyakorlatának megfelelően gyulafehérvári testület esetében sem volt kritérium az egyetemi képzettség. Az erdélyi kanonokok 34,63%-a folytatott felsőfokú tanulmányokat 1381–1520 közötti időszakban. A főesperesek kisebb része végzett egyetemi tanulmányokat. Tonk szerint az egyházi bíróságokon, gyakorlatban sajátították el a kánonjogi ismereteket.¹⁶³

Köblös József a Mátyás- és a Jagelló-kori egyházi középrétegről készített alapvető monográfiájában igen részletes és sokoldalú elemzés alá vonta az általa kiválasztott négy kanonoki testület egyetemet járt tagjait. Eszerint a vizsgált korszakban a budai kanonokok 23, a fehérváriak 51, a győriek 40, míg a pozsonyiak 55%-a tanult hosszabb-rövidebb ideig egyetemen. A négy káptalan felsőfokú tanulmányokat végzett tagjainak azonban csak 35%-a szerzett akadémiai grádust. A kanonokok hét egyetemen folytattak tanulmányokat, melyek közül Bécs emelkedik ki, majd alaposan lemaradva Krakkó következik. Az észak-itáliai egyetemeket (Padova, Bologna, Ferrara) csak kevesen keresték fel, végül a Párizsban és Rómában tanultak száma a legcsekélyebb (5-5 fő). A származás és egyetemjárás kapcsolata a következőképpen alakult: az arisztokraták 75, a külföldiek 70, a polgárok 51, a köznemesek 35%-a, míg a jobbágyok 31%-a vett részt felsőfokú képzésben. Ami az egyetemi tanulmányok időtartamát illeti a kanonokok 69%-a egy, 18%-a 2–5, míg 11%-a 6–10 évig járt egyetemre. A fokozatot elérők többsége a *facultas artium* stúdiumait végezte el, míg őket a kánonjogi grádussal rendelkezők követték.¹⁶⁴

Fedeles Tamás a pécsi székeskáptalan személyi állományát vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy a vizsgált 376 személy közül 77 fő esetében mutatható ki felsőfokú tanulmány, amely közel 20,5%-os aránynak felel meg.¹⁶⁵ Közülük 51 személy

¹⁶¹ KÖRMENDY 1986. 180.

¹⁶² KÖRMENDY 1986. 184–185, 200, 201.

¹⁶³ TONK 1979. 129–132.

¹⁶⁴ KÖBLÖS 1994. 38–43.

¹⁶⁵ FEDELES 2005a 105.

szerzett akadémiai fokozatot, ami 66%-os arányt jelent.¹⁶⁶ Ezt a Magyarországon ismert legmagasabb grádus szerzési arányszámot főként az magyarázza, hogy a pécsi káptalan tagjai között igen magas volt a királyi szolgálatot teljesítők száma, kiket pedig éppen a kiemelkedő képzettségük miatt alkalmaztak az uralkodók, s a káptalani javadalmakkal honorálták munkájukat. Az egyetemjártak származását tekintve a többség itt is a nemeseké 48, majd őket követik a külföldiek 27 és a polgárok 20%-kal. A látogatott egyetemek közül a legtöbben Bécset, majd Padovát választották.¹⁶⁷

A váradi székeskáptalan tagságát analizáló Kristóf Ilona kutatásaiból tudjuk, hogy 1440 és 1526 között a kanonokok 32%-a folytatott egyetemi tanulmányokat.¹⁶⁸ Az egyetemet járt váradi javadalmasok származását vizsgálva azt az eredményt kapta, hogy a 42 főből 19 (45%) a nemesi származásúak közül került ki, a polgár közel azonosan szerepeltek 15 fővel (36%). Emellett öt bizonytalan (12%), két külföldi (4%) és mindössze egy jobbágy származású (2%) személy tanult egyetemen.¹⁶⁹ Az egyetemet járt kanonokok közül 28 személy szerzett fokozatot, amely 67%-os arálynak felel meg.¹⁷⁰ A főesperesek majd háromnegyede nem folytatott felsőfokú stúdiumokat.¹⁷¹ A legtöbben itáliai egyetemekre jártak,¹⁷² ám a legnépszerűbb egyetem itt is a krakkói és bécsi és a volt.¹⁷³ A 42 egyetemet járt javadalmas közül 14 több egyetemen is megfordult, közülük egy személy 3, kettő pedig 4 intézményben is tanult.¹⁷⁴

Csanádon a vizsgált alá vont 255 személy közül 37, míg a biztosan javadalommal rendelkező 246 illető közül 35 fő esetében mutatható ki felsőfokú tanulmányok végzése, amely 14,5%, illetve 14,2%-os arálynak felel meg. Az utóbbi 35 személyből 12 adatolhatóan rendelkezett tudományos fokozattal, ami 34% arányt jelent. Ha még ehhez hozzászámítjuk azt az 6 javadalmast, aki többéves tanulmányi ideje vagy itáliai egyetemen való szereplése alapján feltételezhetően rendelkezett már fokozattal, akkor arányuk 51,4%-ra módosul. Sőt, ha további két személynek a bécsi jogi karról származó egyszeri említése alapján bölcsészeti fokozat birtoklását tulajdonítjuk, akár 57% is lehetett a fokozatot szerzettek aránya az egyetemre járt csanádi javadalmasok között.

¹⁶⁶ FEDELES 2005a 109.

¹⁶⁷ FEDELES 2005a 106.

¹⁶⁸ KRISTÓF 2014. 61.

¹⁶⁹ KRISTÓF 2014. 70.

¹⁷⁰ KRISTÓF 2014. 63–64.

¹⁷¹ KRISTÓF 2014. 76.

¹⁷² KRISTÓF 2014. 62.

¹⁷³ KRISTÓF 2014. 63.

¹⁷⁴ KRISTÓF 2014. 63.

Összevetve a kapott arányszámokat más hazai káptalanok rendelkezésre álló adataival, megállapíthatjuk, hogy a csanádi 14%-os egyetemlátogatási arány a legalacsonyabb.¹⁷⁵ Ám ennek magyarázatául szolgálhat az a körülmény, hogy e testület esetében a legnagyobb az ismeretlen származású, azaz előnevű javadalmas, akiket így aztán az egyetemi anyakönyvekben sem tudjuk azonosítani pusztán a keresztnévük alapján. Az egyetemek közül – az országos tendenciának megfelelően – a legtöbben a bécsit látogatták, 23 személy, azaz az egyetemre járt csanádi javadalmasok 2/3-a folytatta itt felsőfokú tanulmányait. Az ott tanuló – már vagy csak leendő – csanádi javadalmasoknak csak kis részéről mondhatjuk, hogy érvényesült a Bécsben tanuló pécsi kanonokok többségére jellemző jelenség, vagyis hogy itt csak a *magister artium* fokozatot szerezték meg, majd ezt követően további tanulmányokat folytattak Itáliában, ahol általában a kánonjogi stúdiumokat részesítették előnyben.¹⁷⁶ E gyakorlatot mutatja Szegedi Szerafin és Szegedi Zákány Balázs esete, azzal a különbséggel, hogy ők úgy tűnik krakkói tanulmányokat is beiktatta Bécs és Itália között. Szerafin Padovába, Balázs Bolognába tanult évekig. Gyulai Mihály Bécs helyett Krakkóban alapozta meg későbbi padovai stúdiumait. Krakkóban legalább 13 csanádi javadalmas folytatott egyetemi tanulmányokat. Így azt láthatjuk, hogy az egyetemre járt csanádi javadalmasok valamivel több, mint harmada tanult Krakkóban. Padovát összesen 4 személy kereste fel. Bizonyíthatóan csak egyikük, Rozvágyi Simon lett a kánonjog doktora, míg Csíktaploci Balázs, Gyulai Mihály és Szegedi Szerafin fokozatszerzésére nézve nem állnak rendelkezésre források. Ezzel szemben az egyetlen Bolognába járt személy, Szegedi Zákány Balázs adatolhatóan kánonjogi doktor lett, jóllehet kölcsönt kellett felvennie, hogy kifizethesse a vizsgadíjat.¹⁷⁷ Czudar Imre egy ismeretlen itáliai egyetemre járt és Prágába járt. Így összesen 6 csanádi javadalmas folytatott stúdiumokat Észak-Itáliában. Vilmos bíboros ismeretlen, feltehetően francia vagy itáliai egyetemen vált a kánonjog doktorává. A csanádi javadalmasok tehát 7 különböző európai egyetemen tanultak, s az egyetemek frekventáltsága hasonlóképpen alakult, mint amelyet Köblös József az általa vizsgált négy testület és Körmendy Kinga Esztergom esetében megállapított: Bécs kimagasló látogatottságát Krakkó és az észak-itáliai

¹⁷⁵ Ld. a mellékelt táblázatot.

¹⁷⁶ FEDELES 2005a 106.

¹⁷⁷ VERESS 1941. 86. 1524. martii 10. *Successive comparuit d. Blasius Zachan Seghalmus (!) filius Aymerici, dioecesis Bachiensis, canonicus Cyanadiensis et scholaris Bononiae et solum studens in iure canonico et porrexit quandam supplicationem, in qua in effectu querit secum dispensari, quod admitti possit examini iuris canonici, non obstante, quod non repetierit. 1524. martii 11. Praesentatus d. Blasius et d. ... per dominum ... qui vicarius ... pronuntiavit praefatos dominum ... et dominum Blasium tanquam legitime et nemine penitus discrepante, approbatus viros doctores in iure canonico ... d. Alexander Paleota praedictus suo et aliorum compromotorum nomine dedit insignia ... domino Blasio et ... et d. Blasius noviter doctoratus in manibus domini prioris iuraverat. Nota, quod dictus d. Blasius restat solvere ducatos 8 ad festum Sancti Michaelis, et promisit pro eo Albertus Zanodelinus, et est littera cambi manu dicti Alberti.*

egyetemek követték. Fedeles és Kristóf eredményei sem állnak messze ettől. Előbbinél a pécsi javadalmaskörökben Krakkó az országos átlagnál alulreprezentáltabb,¹⁷⁸ míg utóbbinál a váradiak esetében Krakkó népszerűsége Bécset is megelőzte.¹⁷⁹ E jelenség valószínűleg abból fakad, hogy Krakkó egyeteme az ország északi és keleti részeiben lehetett népszerűbb.

Amennyiben az egyetemet jártak származását vizsgáljuk, a következő képet kapjuk:

báró	3	33,3%
köznemes	7	23,3%
polgár	13	59%
jobbágy	10	27,7%
külföldi	1	33,3%
kérdéses	1	7,1%
Összesen	35	100%

Amennyiben az egyetemet jártak arányát kivetítjük a vizsgálat alá vont összes személyre, azt látjuk, hogy a polgári származásúak esetében a legmagasabb a százalékos arány (59%). Ez alapján joggal feltételezhetjük, hogy javadalomhoz jutásukban domináns szerepe lehetett tanultságuknak. A bárói családok tagjai közül 3 fő (33,3%) tanult egyetemen. Ugyanilyen arány tapasztalható a külföldi javadalmaskörök esetében is. Viszonylag kevéssel maradtak le a statisztikában a jobbágyok (27,7%). A köznemesek majdnem negyede (23,3%) is végzett felsőfokú stúdiumokat.

Az egyetemi tanulmányok alatt kiváló alkalom kínálkozott olyan új ismeretségek szerzésére, személyes kapcsolatok kialakítására, amelyek által egyházi javadalmakhoz lehetett jutni.¹⁸⁰ Mint azt Köblös József megállapította: „az hogy az egyházi középéletben belül már huszadrangú volt, ki milyen társadalmi kategóriából származott. Úgy tűnik, ez már – a tandíj előteremtésének cseppet sem utolsó szempontjától eltekintve – az egyetemi polgárok között sem volt szempont. A javadalomhoz segítség ugyanis teljesen független származási kategóriáktól, polgár polgárt, jobbágy jobbágyot, nemes nemest éppúgy juttat kanonikátushoz, mint jobbágy nemest, nemes jobbágyot, polgár nemest, stb.”¹⁸¹ Nyilván ha az

¹⁷⁸ FEDELES 2005a 106.

¹⁷⁹ KRISTÓF 2014. 62–63.

¹⁸⁰ FEDELES 2005a 107.

¹⁸¹ KÖBLÖS 1994. 44.

ember több egyetemen is alakított ki kapcsolatokat, annál sikeresebb stratégiának bizonyulhatott az később. A csanádi javadalmasok közül négyen (Gyulai Mihály, Nagysarlói Benedek, Szegedi Miklós, Ónodi Czudar Imre) kettő, ketten (Szegedi Szerafin és Szegedi Zákány Balázs) pedig három egyetemre is jártak. Persze mások, például a Padovába járt Csíktaploci Balázs és Rozvágyi Simon esetében is feltételezhető, hogy – a Fedeles által vázolt tendencia szerint – valamely közép-európai egyetemre jártak korábban. A csanádi javadalmasok esetében beneficiumot eredményező kapcsolatok kialakítására két remek alkalom is mutatkozik a bécsi egyetem anyakönyveinek tükrében. Az egyik 1419, a másik 1446 körül. 1419-ben már javadalmas személy, Marcali László nagyprépost¹⁸² és Csanádi Miklós torontáli és kevei főesperes tartózkodott a bécsi egyetemen.¹⁸³ Marcali Lászlóval iratkozott be a már említett familiárisa, Kerolti Albert és a káplánja, Csanádi Balázs is, aki Csanádi Miklós közeli rokona volt. Továbbá még két leendő csanádi javadalmas is tanult ez idő körül Bécsben, akik az említett személyekkel ott kötött ismeretség és jó viszony által kerülhettek be később a csanádi székeskáptalanba. Az egyikük az egyetem anyakönyvébe 1421-ben szegény hallgatóként bejegyzett Kecskeméti János,¹⁸⁴ aki mint kanonok csak 1446-ban, 1450-ben és 1453-ban szerepel a csanádi székeskáptalan kiküldött tanújaként.¹⁸⁵ A másik pedig Csanádi Ágoston 1419-ben tanult Bécsben,¹⁸⁶ így könnyen kapcsolatba kerülhetett előbbiekkal, hacsak nem ismerte őket már eleve – minthogy előneve alapján már eleve területi kapcsolatban állt a testülettel – és nem velük együtt utazott Bécsbe.¹⁸⁷ A másik kiugró periódus, amikor szintén több csanádi javadalmas és leendő káptalani tag folytatta stúdiumait egyszerre Bécsben, 1446 körül volt. Ekkor ugyanis egy másik csanádi prépost, Újbécsi Fülöp¹⁸⁸ és – a neve alapján a káptalan birtokáról származó – Szentmihályi Péter csanádi kanonok is a bécsi egyetemen tartózkodott.¹⁸⁹ Az 1445–1453 között a bécsi egyetemen tanult és ott *magister* fokozatot szerzett egy bizonyos Csanádi Ambrus,¹⁹⁰ aki valószínűleg azonosítható az 1466 és 1477 közötti káptalani kiadványokban csak keresztnéven szereplő

¹⁸² SCHRAUF 1892. 122., TÜSKÉS 2008. 100. 1339. sz.

¹⁸³ SCHRAUF 1892. 49., TÜSKÉS 2008. 105. 1448. sz.

¹⁸⁴ SCHRAUF 1892. 53., TÜSKÉS 2008. 108. 1545. sz.

¹⁸⁵ DL 44438., DF 210908., DF 251571., DF 282546.

¹⁸⁶ SCHRAUF 1892. 49., TÜSKÉS 2008. 104. 1425. sz.

¹⁸⁷ Bár ez utóbbi két csanádi kanonok és az azonos nevű bécsi hallgatók azonosítása nem zár ki minden kétséget, ugyanakkor érthető, ha egyszerű kanonokok csak ritkán és esetleg több évtized eltéréssel szerepelnek – talán épp tisztes életkoruk és átlagosnál magasabb képzettségük miatt – kiküldött tanúként, hiszen a hiteleshelyi oklevél-kiállítás gyakorlata szerint a méltóságsorban csak a méltóságviselők és a főesperesek voltak megemlítve. Így konkrét pápai megerősítő bulla hiányában az egyszerű kanonokok javadalomszerzésének idejét tudjuk általában legkevésbé meghatározni.

¹⁸⁸ SCHRAUF 1892. 194, FRAKNÓI 1874. 48., TÜSKÉS 2008. 170. 3117. sz.

¹⁸⁹ SCHRAUF 1892. 96., TÜSKÉS 2008. 165. 2999. sz. 1444 áprilisában *Petrus Michaelis de Sancto Michaelis*.

¹⁹⁰ FRAKNÓI 1874. 49 és SCHRAUF 1892. 98, 193. ill. SCHRAUF 1902. 39. 1453 Mag. *Ambrosius de Sczanadino*

krassói főesperessel.¹⁹¹ Keresztúri Jánosról, aki vélhetőleg a Szent Üdvözítőről nevezett csanádi társaskáptalan Gyála és Törökkanizsa között fekvő hasonló nevű birtokán született,¹⁹² 1447-ben mutatható ki, hogy a bécsi egyetemen képezte magát.¹⁹³ Ő is elég későn, csak 1473-ban tűnik fel, jellemzően hiteleshelyi kiküldöttként.¹⁹⁴ Ez az időbeni eltérés jelentősen kisebb Szalatnaki Pál esetében, aki 1454 áprilisában tűnik fel javadalmasként, külső hiteleshelyi tevékenység során tanúskodva¹⁹⁵ és az előbbihez hasonlóan 1447-ben iratkozott be a bécsi egyetem bölcsészeti karára.¹⁹⁶ Mácsalakai Máté már 1436-tól Bécsben tanult, ahol 1449-ben jogi doktor lett,¹⁹⁷ emellett 1446-tól sebesi főesperes is volt már.¹⁹⁸ Pankotai János 1435 óta a bécsi egyetemen tanult és 1439-től már oktatott is,¹⁹⁹ továbbá 1441 és 1451 között a bölcsészeti karon különböző tisztségeket látott el,²⁰⁰ emellett pedig a jogi karon folytatta tanulmányait.²⁰¹ Nem lehet véletlen, hogy Pankotai, Mácsalakaihoz hasonlóan, éppen akkor vált temesi főesperessé, amikor Újbécsi beiratkozott. Talán már előzőleg is ismerték őket egymást, minthogy Újbécsit már 1439. márc. 25-én a szabad művészetek borostyánkoszorúsaként említik, jó esély van rá, hogy e fokozatát is Bécsben szerezte, esetleg épp Pankotai és Mácsalakai tanulótársaként.²⁰²

Már e két rendkívüli csomópontot megelőzően is kerülhettek személyek csanádi stallum birtokába egyetemi kapcsolatok által. Így Lippai Péter, az 1392. jan. 28-án káptalani kiküldöttként feltűnő csanádi kanonok²⁰³ javadalomszerzését egy az 1385²⁰⁴ és 1389²⁰⁵ között folytatott egyetemi tanulmányai során szerzett kapcsolat eredményezhette, minthogy Valkói András fehérvári kanonok, aki 1389-ben csanádi kanonikátust is szerzett,²⁰⁶ Lippaival egy

¹⁹¹ JUHÁSZ 1941. 70.

¹⁹² JUHÁSZ 1941. 83.

¹⁹³ SCHRAUF 1892. 101., TÜSKÉS 2008. 172. 3162. sz.

¹⁹⁴ KOVACHICH 1799. 246–247.

¹⁹⁵ DL 93243., DL 93244.

¹⁹⁶ SCHRAUF 1892. 101., TÜSKÉS 2008. 173. 3188. sz.

¹⁹⁷ SCHRAUF 1892. 81. 1436 ápr. 14-én *Matheus Andree de Maczalaka 3 gross-t fizet*, 142-143. 1449 áprilisában a jogászok anyakönyvében: *Dominus matheus Maczalaka, archidiaconus Chanadiensis pro licencia* 1449 októberében Bécsben jogi doktorrá avatott fel: *Dominus Matheus archidiaconus et canonicus ecclesie Chanadiensis, pro doctoratu...flore (dedi)*

¹⁹⁸ BOROVSZKY 1896. 418; Juhász 1941. 68.

¹⁹⁹ FRAKNÓI 1874. 25, 30.

²⁰⁰ FRAKNÓI 1874. 30, 34.

²⁰¹ SCHRAUF 1892. 138, 144, 201., TÜSKÉS 2008. 120. 1837. sz.

²⁰² LUKSICS 1938. 178. 625. sz.

²⁰³ DF 249163.

²⁰⁴ SCHRAUF 1892. 6. 1385. ápril 14. *Petrus de Lyppua 2 gross.*

²⁰⁵ FRAKNÓI 1874. 39. *Petrus de Lypa* 1385–1389. Neve felett, azonos tanulmányi idővel szerepel egy bizonyos *Thomas de Lypa*, nem tudni, hogy milyen kapcsolatban álltak egymással. Vajon gyerekkori barátoként és „osztálytársakként” együtt indultak útnak a bécsi egyetemre, vagy netán még rokonok is voltak?

²⁰⁶ Valkóit mint fehérvári kanonokot és már a csanádi Szűz Mária-kápolna javadalmasát nevezte ki csanádi kanonokká IX. Bonifác pápa 1389. nov. 14-én. Mon. Vat. I/3. 26. 22. sz., ZsO. I. 148. 1223. sz., BOROVSZKY 1896. 424.

időben, 1386–1387-ben tanult a bécsi egyetemen.²⁰⁷ E Bécsből kimutatható esetek mellett nyilván a krakkói és az észak-itáliai egyetemeken is számolhatunk a egyházi javadalomszerzést eredményező ismeretségek kötésével.

Az egyetemet jártak közül 30 fő (80%) (Boli István, Csanádi Ambrus, Csanádi Ágoston, Csanádi Balázs, Csanádi László, Illyei Tiborc, Kecskeméti János, Keresztúri János, Kerolti Albert, Lippai Péter, Lippai Tamás, Marcali László, Mácsalakai Máté, Molnári Kelemen, Nagysarlói Benedek, Ónodi Czudar Imre, Pankotai János, Podmanicki István, Szalatnaki Pál, Szegedi Gergely, Szegedi János, Szegedi Miklós, Szegedi Szerafin, Szegedi Zákány Balázs, Rebrini Ádám, Tóth János, Újbécsi Fülöp, Vári Benedek, Vilmos bíboros és Zombor László) már kimutatható csanádi javadalomviselése előtt végezte tanulmányait. Ide sorolható a fokozatot szerzettek 2/3-a. Az arisztokrata származású Ónodi Czudar Imre, Marcali László, Podmanicki István, valamint a nagybirtokos Molnári Kelemen tanulmányait nyilván családja finanszírozta. A köznemesek és polgárok számára családi kapcsolataik és magas rangú mecénások tették lehetővé a külföldi stúdiumok végzését. Csanádi Balázs, mint Marcali László prépost káplánja hallgatott jogot Bécsben. Kerolti Albert pedig ugyanezen Marcali László familiárisaként tanult előbbiekkal együtt a bécsi egyetemen. Akiknek pedig nem akadt kellő támogatója, az *pauper* azaz szegény megjelöléssel kapott lehetőséget felsőfokú tanulmányok végzésére, ilyen volt Csanádi Ambrus²⁰⁸ és Kecskeméti János is.²⁰⁹

Már csanádi kanonoki stallum birtokában kezdte meg, vagy folytatta tanulmányait 17 személy (48,5%) (Csanádi Miklós, Csíktaploci Balázs, Gyulai Mihály, Lippai Péter, Mácsalakai Máté, Marcali László, Nagysarlói Benedek, Ónodi Czudar Imre, Pankotai János, Rozvágyi Simon, Szegedi Miklós, Szegedi Szerafin, Szegedi Zákány Balázs, Szentmihályi Péter, Temesvári István, Újbécsi Fülöp). A tudományos fokozatot szerzet javadalmazók 1/3-a sorolható ide. Az említett személyek közül 6 Itáliában folytatott tanulmányokat. Itáliára amúgy is jellemző volt, hogy az ott tanuló egyháziak már mind rendelkeztek valamilyen javadalommal, mint láthatjuk, a csanádi javadalmazók közül az összes ott tanult személy besorolható e csoportba. Azok, akik a kanonoki stallumuk birtokában folytatták a korábban megkezdett tanulmányaikat, vagy kitartottak a korábbi egyetemük mellett, vagy pedig egy magasabb nivójú és egyben drágább – leginkább itáliai – egyetemet választottak, minthogy végre megengedhették azt maguknak.

²⁰⁷ SCHRAUF 1892. 8. *Andreas de Walkwo*. JUHÁSZ 1941. 112.

²⁰⁸ FRAKNÓI 1874. 49., SCHRAUF 1892. 98, 193. *Mag. Ambrosius de Sczanadino pauper*.

²⁰⁹ SCHRAUF 1892. 53.

A javadalmazások tanulmányainak időtartamát illetően igen nagy szóródást tapasztalhatunk, ugyanis 1 és 26 év a két szélsőérték. Csak ritkán rendelkezünk pontos adatokkal az egyetemen eltöltött évekről, így azokban az esetekben, amikor az illető személyek nem szereztek akadémiai fokozatot, minimálisan 1 évvel számoltunk. Amennyiben csak az illető fokozatát ismerjük, úgy az ahhoz szükséges optimális időtartamot vettük figyelembe. Az *artés* fakultáson a *baccalaureatus*hoz három, a magiszteri fokozat megszerzéséhez hat esztendőn át kellett tanulni.²¹⁰ Ezután következhetek csak a magasabb stúdiumok, így azoknál a javadalmazásoknál, akiket a bécsi jogi karon vagy Itáliában említettek, a *magister artium* fokozat megszerzésével és az ehhez szükséges tanulmányi időtartammal számoltunk. A kánonjogi doktori fokozat elnyeréséhez Prágában 7 évet kellett tanulni a jogi karon.²¹¹

Évek	Személyek	%
1	15	42,8
2	2	5,7
3	2	5,7
4	1	2,8
6	8	22,8
8	1	2,8
10	1	2,8
13	4	11,4
16/26	1	2,8
Összesen	35	100

Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy a legtöbben csak egy évig vagy legalábbis igen rövid ideig látogatták valamelyik egyetemet. Ám az egy évvel kapcsolatban, véleményünk szerint nem szabad messzemenő következtetéseket levonni, hiszen ennek elsődleges oka az adathiány lehet. Emellett természetesen egyetértünk Köblös Józseffel, aki szerint az egyetemet jártak többségét a tanulás lehetősége mellett a már említett kapcsolatteremtések esélye is jelentős

²¹⁰ LE GOFF 2000. 103.

²¹¹ TONK 1979. 115.

mértékben motiválta.²¹² Kubinyi András arra hívta fel a figyelmet, hogy „a két Schrauf-féle kiadvány nem alkalmas statisztikai elemzésre, ugyanis távolról sem állítható az, hogy valamennyi magyar hallgató felvételre magát a magyar bursába, vagy beiratkozott volna a magyar natio anyakönyvébe. Ha igen, ez általában később, az egyetemre valóiratkozás után egy-két félév, sőt év múlva történt csak meg.”²¹³ Azok, akik esetében két éves tanulmányi időt mutathatunk ki, ezért már oly közel állhattak a *baccalaureatus*hoz, hogy valószínűleg tekintélyes részük meg is szerezte azt. 6 év tette lehetővé a *magisteri* fokozat megszerzését. Általában 13 éves tanulmányi idő kellett a valamely jogi doktorátus megszerzéséig, az ezen felüli, nagy anyagi áldozatokkal követelő hosszú stúdiumok – az országos gyakorlatnak megfelelően – a csanádi kanonokokra sem volt jellemzőek, nem meglepő, hogy mindössze 4 személy vállalta.

Mint már említettük, Csanádon a 35 egyetemjárt kanonok közül adatolhatóan 12 szerzett valamilyen akadémiai fokozatot, ami 34%-os fokozatszerzési aránynak felel meg. Ez az arány szorosan illeszkedik a Köblös József által vizsgált négy dunántúli káptalan (Buda, Fehérvár, Győr és Pozsony) felsőfokú tanulmányokat végzett tagjainak összesített 35%-os fokozatszerzési arányát. Ugyanakkor jelentősen elmaradni látszik azonban a pécsi székeskáptalan 66%-os, az esztergomiak 62,5%-os és a váradi kanonokok 67%-os, európai viszonylatban is kiemelkedő fokozatszerzési arányaitól. Ám, ha az egyetemen eltöltött idő kiszámításának módjához hasonlóan feltételezéseinkbe bocsátkozunk, úgy annak 6 javadalmazásnak, aki többéves tanulmányi ideje és/vagy itáliai egyetemen való említése alapján bizonyára rendelkezett már fokozattal, az esetében 51,4%-os fokozatszerzési arányt kapunk. Ha további két személynek a bécsi jogi karon való szereplése alapján bölcsészeti fokozat birtoklását tulajdonítjuk, akár 57% is lehetett a fokozatot szerzettek aránya az egyetemre járt csanádi javadalmazások között.

A csanádi kanonokok közül heten értek el adatolhatóan csak bölcsészeti fokozatot (3 *baccalaureus*, 4 *magister*). A kánonjogi doktori fokozatot négy fő szerezte meg, tehát csak ők feleltek meg az 1279-es zsinat döntései értelmében a főesperesektől és a püspöki, préposti *vicarius*októl elvárt végzettségi szintnek. Továbbá egy személy jogi *baccalaureatus*ig jutott. A fokozatot szerzettek név szerint: Újbécsi Fülöp prépostként *baccalaureus in artibus*,²¹⁴ Pankotai János temesi főesperesként *baccalaureus in decretis*,²¹⁵ Szegedi János későbbi

²¹² KÖBLÖS 1994. 44.

²¹³ KUBINYI 1971. 61–62.

²¹⁴ SCHRAUF 1892. 193., FRAKNÓI 1874. 48.

²¹⁵ SCHRAUF 1892. 144.

temesi főesperes *baccalaureus in artibus*,²¹⁶ Rozvágyi Simon maroselvi főesperesként *decretorum doctor*,²¹⁷ Mácsalakai Máté sebesi főesperesként *doctor in iure canonico*,²¹⁸ Szegedi Zákány Balázs későbbi sebesi főesperes *doctor in iure canonico*,²¹⁹ Csanádi Ambrus későbbi krassói főesperes *magister in ?*,²²⁰ Ónodi Czudar Imre későbbi kanonok *magister in artibus*,²²¹ Nagysarlói Benedek kanonokként *magister in artibus*,²²² Szegedi Miklós későbbi kanonok *magister in artibus*,²²³ Lippai Péter éneklőkanonok *baccalaureus in artibus*,²²⁴ Vilmos bíboros *doctor in iure canonico*.²²⁵

Közülük is ki kell emelnünk Pankotai János temesi főesperest. Egyedül őt nevezhetjük a klasszikus értelemben vett tudós kanonoknak, aki nemcsak *artium doctor* és *baccalaureus in decretis* fokozatokat szerzett tanuló volt, de neve szerepel a bécsi egyetem bölcsészeti karának magyar származású tanárai között is. 1439-ben a *facultas artium*-on a *Perspectiva Communis* című arisztotelészi fizikát tanította.²²⁶ Két évvel később 1441-ben az *ars facultas*, avagy bölcsészeti kar magyarországi származású vizsgálói között találkozhatunk Pankotai János névvel.²²⁷ *Examinatort* negyedévenként választottak minden akadémiai nemzetből egyet-egyet.²²⁸ Emellett 1441-ben folytatta tanulmányait a bécsi egyetem jogi karán²²⁹ és továbbra is tanított az *ars facultas*-on, immár logikai tantárgyat, Petrus Hispanus, pápaként XXI. János (1276–1277), 2. és 3. *tractatusát*.²³⁰ 1442-ben a bölcsészeti kar egyik magyarországi tanácsosa volt.²³¹ A tanácsosokat félévente választották akadémiai nemzetenként egyet a szintén félévre karonként választott dékán mellé.²³² 1446-ban sikerült szert tennie a jól jövedelmező temesi főesperesi hivatalra, aminek élén egy 1446. máj. 26-án kelt káptalani kiadványban tűnt fel először.²³³ Javadalomszerzését több mint valószínű, hogy az egyetemen kialakított személyes kapcsolatainak köszönheti, ugyanis Újbécsi Fülöp csanádi prépost ekkor – és az 1439-ben említett tudományos fokozata alapján talán már korábban is –

²¹⁶ SCHRAUF 1893. 56.

²¹⁷ VERESS 1915. 413.

²¹⁸ SCHRAUF 1892. 142–143.

²¹⁹ VERESS 1941. 86.

²²⁰ SCHRAUF 1892. 98, 193., FRAKNÓI 1874. 49.

²²¹ FEDELES 2005c 68.

²²² SCHRAUF 1902. 53.

²²³ SCHRAUF 1902. 119, 75, 44, 76.

²²⁴ TÜSKÉS 2008. 52. 190. sz.

²²⁵ DU CHENSE 1660. 513.

²²⁶ FRAKNÓI 1874. 30.

²²⁷ FRAKNÓI 1874. 34.

²²⁸ FRAKNÓI 1874. 6.

²²⁹ SCHRAUF 1892. 138, 201.

²³⁰ FRAKNÓI 1874. 25.

²³¹ FRAKNÓI 1874. 30.

²³² FRAKNÓI 1874. 5-6.

²³³ DL 44417.

Bécsben tanult.²³⁴ Pankotai János 1447-ben a bölcsészeti kar egyedüli vizsgálója.²³⁵ 1448-ban ugyanazon kar tanácsosként szerepel.²³⁶ 1450-ben ismét Bécsben tűnt fel, ahol a *facultas artium* tanácsosa volt.²³⁷ A következő évben a jogi karon is megszerzi első tudományos fokozatát, 1451 áprilisában 1 forintot fizetett a jogi *baccalaureatusi* vizsga díjaként.²³⁸ Ez az utolsó ismert adatunk Pankotai Jánosról Bécsben, kérdéseket vet fel. Tíz évvel jogi tanulmányainak kezdete után miért csak a *baccalaureusi* tudományos fokozatot szerzi meg, melynek elnyeréséhez általában négy év is elegendő. Ráadásul két évvel később, 1453 augusztusában a bácsi érseki székhelyen egy hónapon belül háromszor is mint *doctor decretorum et artium* szerepelt,²³⁹ igaz 1472. és 1473. években ugyanott már valamivel szerényebben *magister artium et licentiatus decretorum*nak nevezték.²⁴⁰ Pankotai János bécsi tartózkodása alatt egy tanulóházat is alapított szegény egyetemi hallgatók részére. Mint a tanulóházak többsége, ez is az alapítójáról nyerte nevét, aki első vezetője is volt egyben. Így ez a *domus pauperorum* a *Kodrei Pankota* vagy *Domus Pankota* elnevezést kapta.²⁴¹ A középkori bécsi egyetem szerkezeti felépítésében öt *collegium* volt a tanárok számára és mintegy harminc tanulóház a hallgatók számára.²⁴² A tanulóházaknak két kategóriája volt, a szervezettség magasabb szintjén álló, egyúttal jobb anyagi és szociális háttérrel bíró *bursák*,²⁴³ amelyek száma több mint 20 volt és az alacsonyabb színvonalú, szabadosabb *kodriák*, amelyek a szegény, mendikáló tanulók számára szolgáltak és számuk mindössze 6 volt.²⁴⁴ Tanulóházat csak olyan végzett *magisterek* alapíthattak, akiket a bölcsészeti kar dékánja, mint a tanulóházak felügyelője arra felhatalmazott.²⁴⁵ Ez alapján Pankotai csakis 1439 után, még inkább 1441 és 1450 között alapíthatta, amikor adatolhatóan szerepet vállalt a kar vezetésében. A *Kodrei Pankota* 1480-ig a Singerstrasse valamelyik házában kapott helyet, majd a Fleischmarkt 24. szám alá költözött.²⁴⁶ A tanulóház egészen a 17. század elejéig működhetett, amikor jezsuiták felvásárolták az egyetemi negyed legtöbb házát, hogy azután új

²³⁴ LUKSICS 1938. 178. 625. sz., FRAKNÓI 1874. 48., SCHRAUF 1892. 194.

²³⁵ FRAKNÓI 1874. 34.

²³⁶ FRAKNÓI 1874. 31.

²³⁷ FRAKNÓI 1874. 31.

²³⁸ SCHRAUF 1892. 144.

²³⁹ BÓNIS 1997. 331–332. 2757. sz. (DL 81099.), 332. 2760. sz. (DL 81105.), 332. 2762. sz. (DL 81105.)

²⁴⁰ BÓNIS 1997. 395. 3193. sz. (DF 266123.), 400. 3215. sz. (DL 55967.)

²⁴¹ SCHRAUF 1895. 30–31., PERGER 1985. 89–90., MÜHLBERGER 1993. 179–180., Mühlberger 2001. 385.

²⁴² SCHRAUF 1895., PERGER 1985., MÜHLBERGER 1993., MÜHLBERGER 2001. 383.

²⁴³ MÜHLBERGER 2001. 364–369.

²⁴⁴ MÜHLBERGER 2001. 370–372.

²⁴⁵ MÜHLBERGER 2001. 365.

²⁴⁶ SCHRAUF 1895. 30., GALL 1970. 58., PERGER 1985. 90, 208., MÜHLBERGER 2001. 385.

épületeket és strukturákat hozzanak létre.²⁴⁷ A Pankotairól nevezett tanulóház úgy van számon tartva, mint a második legnagyobb *kodria* és egyben az egyetlen magyar magánszemély által alapított középkori bécsi egyetemi tanulóház.²⁴⁸ Minthogy egy *domus pauperorum* vezetése nem kecsegtetett magas bevétellel, inkább Pankotai szociális érzékét, valamint az egyetemi társadalom által támasztott igényekre való reagálását valószínűsítjük az alapítás hátterében.

A káptalani javadalomszintek és az egyetemplátogatás összefüggéseit vizsgálva a következő megállapításokat tehetjük. A nagyprépostok közül 4 személy végzett felsőfokú tanulmányokat, amely 19%-os aránynak felel meg. Közülük mindössze egy személy fokozatszerzéséről tudunk. A Szent Üdvözítőről nevezett csanádi társaskáptalan 9 prépostja (a kisprépostok és egyben székesegyházi főesperesek) közül 2 fő, azaz 22,2%-uk járt egyetemre, egyikük fokozatszerzéséről sem tudunk, ám már mindketten joghallgatók voltak. Az olvasókanonokokat vizsgálva azt látjuk, hogy 12 személy közül 2 végezetek bizonyosan egyetemi tanulmányokat, tehát szintén 16,6%-uk járt egyetemre, mindketten Padovába. A 13 éneklőkanonokokból mindössze egy személy végzett felsőfokú tanulmányokat. A csanádi örkanonokok egyikéről sem tudni, hogy járt volna valamely egyetemre, míg Pécsett pont a *custosok* között volt a legmagasabb az egyetemet járt személyek aránya.²⁴⁹ A főesperesek 14,1%-a járt egyetemre (a kisprépostok nélkül). Levonhatjuk a következtetést, miszerint az 1279. évi budai zsinat által a főespereseknek előírt minimum 3 éves kánonjogi tanulmányokat a valóságban csak 5,8%-uk teljesítette maradéktalanul. Ez pedig nemcsak csanádi, hanem országos tendencia volt. A csanádi egyházmegye 7 főesperességeket vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy egyedül az aradi főesperességben nem mutatható ki egyetemjárt főesperes. Ami a mesterkanonokokat illeti, 16,3%-uk járt valamely külföldi egyetemre.

Bizonyára az egyetemet nem látogató kanonokok műveltsége is megfelelő színvonalú lehetett. Csanádi viszonylatban egyedül Kelemen éneklőkanonokra, címzetes szörényi püspökre tudunk utalni, akinek ugyan nem áll rendelkezésre adat egyetemjárásáról, mégis jeles humanistának tarthatjuk. Műveltségéről és kapcsolatairól árulkodik, hogy Csanádon régi könyvek között búvárkodva rátalált a Gellért legenda egy kéziratot változatára, amelynek nyelvezetében nem lelte kedvét, ezért kérésére a római egyetem szicíliai származású tanára, Simone de Giulio klasszikus latinsággal átírva 1519-ben kinyomtatta azt.²⁵⁰ A művet

²⁴⁷ Például a Pázmány Péter által alapított Pazmaneum a Fleischmarkt 28. szám alatt, azonos háztömbben kapott helyet.

²⁴⁸ MÜHLBERGER 2001. 373.

²⁴⁹ FEDELES 2005c 82.

²⁵⁰ BORSA 1997. 329–333.

Kelemen Bakócz Tamásnak ajánlotta,²⁵¹ így vélhetően az érsek fedezte a kiadás költségeit. Az ajánlásban egy másik tanulságos dolgot is közöl Kelemen, nevezetesen, hogy Szent Gellért ereklyéi még akkor is békében nyugodtak a csanádi székesegyházban. Ez a tény pedig cáfolja Karácsonyi János sokak által átvett álláspontját, miszerint az első hazai vértanú ereklyéinek akkor veszett nyoma, amikor Dózsa serege 1514-ben feldúlta a várost.²⁵² Az elfeledett nyomtatványnak római kutatásai eredményeként 1980-ban Borsa Gedeon akadt a nyomára,²⁵³ aki szerint a humanista érdeklődésű Kelemen jól illeszkedhetett a padovai egyetemen tanult Csáki Miklós csanádi püspök (1500–1514)²⁵⁴ reneszánsz udvarába. Kelemen valószínűleg a káptalani könyvtárban akadt erre a bizonyos legendaváltozatra. Mivel a csanádi könyvtárról nem áll rendelkezésünkre adat, így könyvtárhasználat kapcsán mi is csak a veszprémi kanonokokra tudunk utalni. Ott ugyanis fennmaradt a középkorvégi (1482–1502) könyvtári kölcsönzésekről készült lajstrom is azt támasztja alá, hogy a külföldi iskolázást nélkülöző kanonokok műveltsége is megfelelő színvonalú volt.²⁵⁵ A csanádi székeskáptalani iskola jó alapokat adhatott a felsőfokú tanulmányokhoz, Borovszky adatai alapján 104 tanulója folytatott egyetemi stúdiumokat. A körükben is bécsi egyetem volt a legnépszerűbb, a 81%-a tanult itt. A bécsit a krakkói követi 16 %-kal, de voltak olyan tanulni vágyók is, akik egészen Prágáig, Lipcséig vagy Wittenbergig mentek egyetemi tanulmányok végett.²⁵⁶

²⁵¹ BORSA 1997. 332–333., CSAPODI 1983. 63.

²⁵² BORSA 1997. 333–334. Vö. KARÁCSONYI 1887. 183–184., KARÁCSONYI 1925. 150–151., BOROVSZKY 1896. 150., BOROVSZKY 1897. 77.

²⁵³ BORSA 1980.

²⁵⁴ JUHÁSZ 1947c 11–38.

²⁵⁵ Ld. SOLYMOSI 1989. 85–86.

²⁵⁶ BOROVSZKY 1897. 99–101.

A bejutás további módjai

Személyi összefonódások

Elsőként Köblös József tett kísérletet a magyar kanonoki közösségek személyi összetételét döntően meghatározó hálózatok és csatornák feltérképezésére, a fehérvári, budai, pozsonyi társaskáptalanok és a győri székeskáptalan esetében a Mátyás- és Jagelló-kor vonatkozásában. Köblös tíz kategóriát állított fel adatai alapján, ezek az egyetemjárás, a személyi kapcsolatok, a területi kapcsolatok, az egyházi kapcsolatok, a királyi kegy, az udvari szolgálat, a főpapi vagy főúri familiaritás, az egyházi szolgálat, a tanári szolgálat és a jegyzői szolgálat voltak.²⁵⁷ Fedeles Tamás 2005-ben a pécsi székeskáptalan személyzetéről megjelent monográfiájában Köblös kategóriáit adaptálva a helyi viszonyokra a javadalomszerzés hét főbb módját különböztette meg, úgymint: személyi összefonódás, egyetemi, területi, egyházi, familiáris kapcsolatok, valamint uralkodói kegy és állami (uralkodói) szolgálat.²⁵⁸ Továbbá Köblös azon módszerét is alkalmazta, miszerint megkülönböztetett külső támogatást és belső kapcsolatot annak függvényében, hogy az illetőt kintről tette be egy a vizsgált káptalanon kívüli támogató vagy a káptalanon belüli személyek, erők és mechanizmusok juttatták javadalomhoz.²⁵⁹ Fedeles 2007-ben már úgy látta, hogy talán célszerűbb lett volna e bejutási csatornákat a személyi összefonódáson belüli módozatokként tárgyalnia, mivel végeredményében valamennyi felsorolt lehetőség konkrét személyes kapcsolatok által működött.²⁶⁰

Természetesen „annál nagyobb eséllyel pályázhatott valaki egy beneficiumra, minél több támogatót nyert meg ügyének, így többször találkozunk olyan esetekkel, amikor egy-egy személyt több csoportba is besorolhatunk.”²⁶¹ Gyakran nem könnyű elkülöníteni az eseteket, mivel többször összetett kapcsolatrendszer hűzódta meg egy-egy kanonoki stallum elnyerésének hátterében. Fedeles ezek közül az általa meghatározóbbnak vélt relációt vette figyelembe,²⁶² továbbá eltekintett azon esetektől, amelyeknél csak hipotéziseken alapulhattak volna a stallum megszerzésének körülményeire vonatkozó megállapítások.²⁶³ Mivel a csanádi

²⁵⁷ KÖBLÖS 1994. 46–48, 223–231.

²⁵⁸ FEDELES 2005. 112–131.

²⁵⁹ KÖBLÖS 1994. 46., FEDELES 2005. 112.

²⁶⁰ FEDELES 2007. 28., FEDELES 2010. 128.

²⁶¹ FEDELES 2005. 114.

²⁶² FEDELES 2005. 132.

²⁶³ FEDELES 2005. 114.

testület esetében a bejutás szempontból vizsgálható személyek többségének csupán kapcsolati hálója töredékére vetnek fényt a ránk maradt írott források, így nehéz és kétséges egyet, mint meghatározót, kiragadni és a szerint kategorizálni. Ezért, az objektivitást szem előtt tartva, igyekeztünk minden lehetőséget feltüntetni. Továbbá, mivel csak kevesek esetében áll rendelkezésünkre bármilyen adat vagy ismeret, és így a kapott eredményeink nem lehetnek reprezentatívak, csak annyira alkalmazzuk a statisztika módszereit, amennyire a más káptalanok esetében kapott eredményekkel való összevetés megkívánja.

Familiáris kapcsolatok

A középkori magyar államot átszövő familiáris kapcsolatok a csanádi székeskáptalanban is tetten érhetőek, ám akárcsak más vizsgált kanonoki testületek esetében, itt is alacsony arányban.²⁶⁴ Belső familiáris kapcsolatok útján jutott *beneficium*hoz három személy a vizsgált korszakban. A francia származású Pelros János annak a Vilmos (Guillaume de la Jugie) bíborosnak volt familiárisa, káplánja és magyarországi megbízottja, aki kéttucatnyi egyházi *beneficium*a sorában tudhatta a torontáli főesperességet is az 1345–1374 közötti időszakban. Vilmos kérte számára az aradi főesperességet,²⁶⁵ amelyet már korábban is az egyik káplánja, Scherffembergi János bírt az ő pártfogásának köszönhetően. A Scherffembergi győri prépostságra emelkedésével megüresedett aradi főesperesség mellett Pelros megtarthatta korábbi, boroszlói és zágrábi kanonoki stallumait is,²⁶⁶ amelyeket minden bizonnyal szintén a *dominus*ának köszönhetett. Jóllehet, Pelros az általunk vizsgált korszak kezdete előtt nyerte el hivatalát, ám még 1357 végén is ő az aradi főesperes.²⁶⁷ Vilmos bíboros VI. Kelemen pápa unokaöccse volt és egy „általános kegy” révén szabad választási jogot kapott nagybátyjától valamennyi Magyarországon megüresedő pápai adományozás alá eső javadalomban.²⁶⁸ Így – a külső egyházi támogatás által szerzett – torontáli főesperessége előtt és mellett közel két tucat előkelő egyházi javadalmat viselt Magyarországon,²⁶⁹ Lengyelországban,

²⁶⁴ Vö. FEDELES 2005. 130–131., KÖBLÖS 1994. 56, 241–256.

²⁶⁵ BOSSÁNYI 1918. 268–269. 16. sz. *magistro Johanni Pelros / Pelvos capellano et familiari suo ac procuratori in partibus Ungarie*, Ld. még FEDELES 2007b 43.

²⁶⁶ BOSSÁNYI 1916. 210. 431. sz.

²⁶⁷ SZEREDAI 1790. 93., PERETSÉNYI 1814. 34–35.

²⁶⁸ BOSSÁNYI 1916/I. 178–179, 273.

²⁶⁹ BOSSÁNYI 1916/I. 178., JUHÁSZ 1941. 63–65., UDVARDY 1992. 63–64., FEDELES 2005. 465–466. Roueni kanonok, párizsi kanonok és főesperes, az esztergomi Szent István-konvent prépostja, brüsszeli főesperes, cambrai kanonok, boroszlói kanonok és főesperes, gyulafehérvári főesperes, pécsi prépost, bácsi olvasókanonok, szerémi, pápai, újvári főesperes, boszniai prépost, váci, váradi, kalocsai, nyitrai, zágrábi és szepesi kanonok és kalocsai olvasókanonok, váci éneklőkanonok, majd esztergomi és titeli prépost is volt Vilmos bíboros.

Franciaországban, valamint Németalföldön.²⁷⁰ Így érthető, hogy jövedelmei behajtására, valamint újabban megüresedett javadalmak felkutatására külön ügyvivőket alkalmazott, akik munkáját szintén egyházi javadalmakkal honorálta.²⁷¹ Ám mértéktelen javadalomhalmozását látva VI. Kelemen 1352. máj. 3-án csak olyan feltétellel adományozta neki az esztergomi prépostságot, hogy a kalocsai olvasókanonokságról és a nyitrai éneklőkanonokságról, továbbá a szepesi, nyitrai, zágrábi, váci és kalocsai kanonoki stallumokról le kell mondania.²⁷² Darabos vagy Darvas Tamás szintén Vilmos bíboros kedvelt embere volt, aki őt magyarországi helynökének is nevezte.²⁷³ Szolgálatiért cserébe szintén számíthatott ura támogatására és egyházi beneficiumokkal való honorálására. Amikor Vilmos bíborosnak az esztergomi főszékeskáptalani préposti méltóság érdekében le kellett mondania többek között a kalocsai olvasókanonoki javadalmáról, 1352 májusában arra kérte a nagybátyját, VI. Kelemen pápát, hogy a kalocsai olvasókanonokságot familiárisai közül Darabosnak adja.²⁷⁴ Darabos ennek megfelelően egy hónap múlva (1352. jún. 4-én) ki is lett nevezve kalocsai *lectornak*. 1359. nov. 12-én Vilmos egy csanádi javadalmat is kért részére, a Péter fia János elhunytával megüresedett kanonikátust, mégpedig oly módon, hogy kalocsai lektorátusát és kanonikátusát, titeli kanonoki stallumát, valamint erdődi Szent István király plébánia javadalmát is megtarthassa.²⁷⁵ Kérését a pápa még aznap jóváhagyta.²⁷⁶

A harmadik, hasonlóan belső kapcsolatként érvényesülő familiáris viszony következtében Kerolti Albert jutott be a testületbe. Kerolti a bécsi egyetem anyakönyvének tanúsága szerint Marcali László csanádi prépost familiárisa volt már 1419-ben, vagyis 4 évvel javadalomszerzése előtt. Marcali ekkor iratkozott be oda káplánja, Csanádi Balázs és familiárisa, Kerolti Albert kíséretében.²⁷⁷ Kerolti 1423. ápr. 16-án egyszerre kapta meg V. Márton pápai megerősítésével a Szegedi László halálával megüresedett csanádi kanonokságot,²⁷⁸ és a Macedóniai Bálint halálával megüresedett temesi főesperességet, amelyet az időközben a csanádi prépostságról püspökségre lépett Marcali László ordináriusi

²⁷⁰ FEDELES 2007b 29.

²⁷¹ FEDELES 2007b 27, 52.

²⁷² BOSSÁNYI 1916. 236–237. 493. sz., KOLLÁNYI 1900. 57.

²⁷³ BOSSÁNYI 1918. 373. 243. sz. *magistri Thome Darabous, presbiteri, dilecti vicarii sui in partibus Ungarie.*

²⁷⁴ BOSSÁNYI 1916. 236–237. 493. sz., BOSSÁNYI 1918. 226, 373. 1. j., UDVARDY 1992. 64.

²⁷⁵ BOSSÁNYI 1918. 373. 243. sz.

²⁷⁶ BOSSÁNYI 1918. 413. 312. sz.

²⁷⁷ SCHRAUF 1892. 122. *Dominus Ladislaus de Marcellis prepositus Chanadiensis, Blasius de Chanadiensis, capellanus predicti prepositi, Albertus de Kerot, familiaris eiusdem prepositi.* Hárman együtt 1 forintot fizettek beiratkozásukkor.

²⁷⁸ LUKSICS 1931. 138. 571. sz. ill. Juhász 1941. 423. sz.

hatalma által már neki adott.²⁷⁹ Marcali László másik tanulótársát, Csanádi Balázst a kispréposti méltóságba segítette. Hogy mikor azt pontosan nem tudni, csak 1423 és 1424 fordulóján értesülünk róla, amikor Balázs előlépett az erdélyi püspökségre.²⁸⁰

Kerolti esetéhez némiképp hasonlóan, egy volt csanádi nagyprépost, Molnári Kelemen, Marcali László elődje e méltóságban (1412–1417)²⁸¹ 1418 májusában a konstanzi zsinaton már győri püspökként egyszerre kért csanádi és aradi javadalmat is familiárisa, a Csanád egyházmegyei Szedecsi Pál számára.²⁸² Ám Szedecsi több mint egy év múlva is csak várományosa volt e kanonoki prebendáknak és későbbi csanádi szereplésére sincs forrás.²⁸³

Külsőnek tekinthető familiáris kapcsolat eredményezhette Dancs fia: László csanádi kanonikátusát, minthogy Rozgonyi István temesi főispán familiárisa volt,²⁸⁴ aki 1427. júl. 25-én korára való tekintettel felmentette őt a hadakozás alól. A másik személy, aki külső familiáris kapcsolat eredményeként közvetetten nyerhette javadalmát Csamai János, 1423-tól csanádi kanonok, majd 1424-től székesegyházi főesperes,²⁸⁵ amennyiben hozzátartozója volt annak a Csamai Ördög Istvánnak, aki Ozorai Pipo temesi főispán aradi alispánja és így feltehetőleg kismemesi familiárisa volt.²⁸⁶ Tekintve hogy Csamai már aradi olvasókanonok volt 1423. ápr. 16-án, amikor csanádi kanonikátusában kérte pápai megerősítését,²⁸⁷ akár egyházi kapcsolatok is eredményezhették csanádi *beneficium*át. Ugyanakkor erőteljes támogatóra utalhat, hogy rövidesen, 1424. febr. 12-én kispréposttá, egyben székesegyházi főesperessé vált Csanádon és az aradi társaskáptalani *lectoratus*a is egybecseng Csamai Ördög István aradi alispáni tisztségével.

Szerdahelyi György (Balázs fia) esetében is gyanakodhatnánk, hogy előneve alapján esetleg annak a Szerdahelyi Imrének (János fia) a rokona, aki Ozorai Pipo familiárisaként pont akkor kezd el krassói alispánként szerepelni (1421),²⁸⁸ amikor Szerdahelyi György

²⁷⁹ LUKCSICS 1931. 138. 572. sz. *Suppl. Alberti de Kerolt de nova prov. de archidiaconatu eccl. Cenad. (30 fl.), vac. per ob. Valentini Andree de Maczedonia, de quo dictus A. auct. ord. iam provisus est, non obst. can. et preb. dicte eccl. (30 fl.)*. Juhász 1941. 129. 424. sz.

²⁸⁰ FRAKNÓI 1895. 514., LUKCSICS 1931. 155. 718. sz., LUKCSICS 1931. 156. 722. sz., LUKCSICS 1931. 158. 733. sz.

²⁸¹ JUHÁSZ 1941. 26., C. TÓTH 2013a 27.

²⁸² LUKCSICS 1931. 63–64. 87. sz. *in persona familiaris sui, nob. Pauli Dominici de Stedecz*, JUHÁSZ 1927. 243. 23. sz. *Clemens Episcopus Jauriensis in personam sui dilecti familiaris Pauli Dominici de Stedecz*.

²⁸³ LUKCSICS 1931. 83. 189. sz. Javadalomszerzése még egy évvel később, 1419. júl. 22-én sem történt meg.

²⁸⁴ CD X/8. 600. alapján BÁRÁNY 1848. Oklevelek 4–5. („D” oklevél), majd ennek nyomán BOROVSKY 1896. 425. és JUHÁSZ 1941. 78, 128. 399. sz. is 1420. évnek mondja az oklevelet, ami már csak Ozorai Pipo 1426. évi halála miatt helyesen 1427. évi. Ld. DF 285879., CD X/6. 905.

²⁸⁵ JUHÁSZ 1941. 36, 79.

²⁸⁶ ENGEL 2003b 297. 183. j.

²⁸⁷ LUKCSICS 1931. 138. 573. sz.

²⁸⁸ ENGEL 1996. I. 145.

felbukkant a forrásokban, mint csanádi kanonok és oltárigazgató.²⁸⁹ Bár csábító a gondolat, hogy az előnév és az évszám egyezése alapján rokoni kapcsolatot feltételezzünk közöttük, de valószínűbb, hogy György a Krassó megyei Szerdahely mezőváros²⁹⁰ szülötte, semmint Szerdahelyi Imre Veszprém egyházmegyei nemes rokona.²⁹¹ Efelé mutat az is hogy Csanádon vagy Váradon szeretett volna káptalani dignitáshoz jutni.²⁹²

Egyetemi kapcsolatok

Az egyetemi tanulmányok alatt kiváló alkalom kínálkozott új ismeretségek szerzésére, személyes kapcsolatok kialakítására. Az egyes egyházi javadalmakról is könnyen informálódhattak az érdeklődők, sőt akár beneficiumhoz is juthattak e kapcsolatok által.²⁹³ A csanádi javadalmak esetében ilyen kapcsolatok kialakítására két kitűnő alkalom is kínálkozott a bécsi egyetemen, amely a közékor folyamán mindvégig a legnépszerűbb külföldi egyetem volt a magyar tanulók körében. Az egyik 1419 körül, amikor két, már javadalmas személy, Marcali László nagyprépost²⁹⁴ és Csanádi Miklós torontáli és kevei főesperes tartózkodott a bécsi egyetemen.²⁹⁵ Marcali Lászlóval iratkozott be a már említett familiárisa, Kerolti Albert és a káplánja, Csanádi Balázs is, aki Csanádi Miklós közeli rokona volt. Továbbá még két leendő csanádi javadalmas is tanult ez idő körül Bécsben, akik az említett személyekkel ott kötött ismeretség és jó viszony által kerülhettek be később a csanádi székeskáptalanba. Az egyikük az egyetem anyakönyvébe 1421-ben szegény hallgatóként bejegyzett Kecskeméti János,²⁹⁶ aki mint kanonok csak 1446-ban, 1450-ben és 1453-ban szerepel a csanádi székeskáptalan kiküldött tanújaként.²⁹⁷ A másik pedig Csanádi Ágoston 1419-ben tanult Bécsben,²⁹⁸ így könnyen kapcsolatba kerülhetett előbbiekkal, hacsak nem ismerte őket már eleve – minthogy előneve alapján már eleve területi kapcsolatban állt a testülettel – és nem velük együtt utazott Bécsbe.²⁹⁹ A másik időszak, amikor szintén több

²⁸⁹ LUKSICS 1931. 107. 353. sz.

²⁹⁰ KUBINYI 2000. 87., CSÁNKI 1894. 107., GYÖRFFY 1963. 495-496.

²⁹¹ LUKSICS 1938. 100. 246. sz.

²⁹² LUKSICS 1931. 107. 353. sz.

²⁹³ KÖBLÖS 1994. 43.

²⁹⁴ SCHRAUF 1892. 122.

²⁹⁵ SCHRAUF 1892. 49.

²⁹⁶ SCHRAUF 1892. 53.

²⁹⁷ DL 44438., DF 210908., DF 251571., DF 282546.

²⁹⁸ SCHRAUF 1892. 49.

²⁹⁹ Bár ez utóbbi két csanádi kanonok és az azonos nevű bécsi hallgatók azonosítása nem zár ki minden kétséget, ugyanakkor érthető, ha egyszerű kanonokok csak ritkán és esetleg több évtized eltéréssel szerepelnek – talán épp tisztes életkoruk és átlagosnál magasabb képzettségük miatt – kiküldött tanúként, hiszen a hiteleshelyi oklevél-

csanádi javadalmas és leendő káptalani tag folytatta stúdiumait egyszerre Bécsben, 1446 körül volt. Ekkor ugyanis egy másik csanádi prépost, Újbécsi Fülöp³⁰⁰ és – a neve alapján a káptalan birtokáról származó – Szentmihályi Péter csanádi kanonok is a bécsi egyetemen tartózkodott.³⁰¹ Az 1445–1453 között a bécsi egyetemen tanult és ott *magister* fokozatot szerzett egy bizonyos Csanádi Ambrus,³⁰² aki valószínűleg azonosítható az 1466 és 1477 közötti káptalani kiadványokban csak keresztnéven szereplő krassói főesperessel.³⁰³ Keresztúri Jánosról, aki vélhetőleg a Szent Üdvözítőről nevezett csanádi társaskáptalan Gyála és Törökkanizsa között fekvő hasonló nevű birtokán született,³⁰⁴ 1447-ben mutatható ki, hogy a bécsi egyetemen képezte magát.³⁰⁵ Ő is elég későn, csak 1473-ban tűnik fel, mint káptalani kiküldött.³⁰⁶ Ez az időbeni eltérés jelentősen kisebb Szalatnaki Pál esetében, aki 1454 áprilisában tűnik fel javadalmasként, külső hiteleshelyi tevékenység során tanúskodva³⁰⁷ és az előbbihez hasonlóan 1447-ben iratkozott be a bécsi egyetem bölcsészeti karára.³⁰⁸ Mácsalakai Máté már 1436-tól Bécsben tanult, ahol 1449-ben jogi doktor lett,³⁰⁹ emellett 1446-tól sebesi főesperes is volt már.³¹⁰ Pankotai János 1435 óta a bécsi egyetemen tanult és 1439-től már oktatott is,³¹¹ továbbá 1441 és 1451 között a bölcsészeti karon különböző tisztségeket látott el,³¹² emellett pedig a jogi karon folytatta tanulmányait.³¹³ Nem lehet véletlen, hogy Pankotai, Mácsalakaihoz hasonlóan, éppen akkor vált temesi főesperessé, amikor Újbécsi beiratkozott. Talán már előzőleg is ismerték őket egymást, minthogy Újbécsit már 1439. márc. 25-én a szabad művészetek borostyánkoszorúsaként említik, jó esély van rá, hogy e fokozatát is Bécsben szerezte, esetleg épp Pankotai és Mácsalakai tanulóársaként.³¹⁴

kiállítás gyakorlata szerint a méltóságsorban csak a méltóságviselők és a főesperesek voltak megemlítve. Így konkrét pápai megerősítő bulla hiányában az egyszerű kanonokok javadalomszerzésének idejét tudjuk általában legkevésbé meghatározni.

³⁰⁰ SCHRAUF 1892. 194, FRAKNÓI 1874. 48. 1446-ban *Philippus de Zanadino prepositus ibidem, baccalaureus artium*,

³⁰¹ SCHRAUF 1892. 96. 1444 áprilisában *Petrus Michaelis de Sancto Michaelis*

³⁰² FRAKNÓI 1874. 49 és SCHRAUF 1892. 98, 193., SCHRAUF 1902. 39., TÜSKÉS 2008. 165. 3007. sz.

³⁰³ JUHÁSZ 1941. 70.

³⁰⁴ JUHÁSZ 1941. 83.

³⁰⁵ SCHRAUF 1892. 101.

³⁰⁶ KOVACHICH 1799. 246–247.

³⁰⁷ DL 93243., DL 93244.

³⁰⁸ SCHRAUF 1892. 101.

³⁰⁹ SCHRAUF 1892. 81. 1436 ápr. 14-én *Matheus Andree de Maczalaka 3 gross-t fizet*, 142–143. 1449 áprilisában a jogászok anyakönyvében: *Dominus matheus Maczalaka, archidiaconus Chanadiensis pro licencia* 1449 októberében Bécsben jogi doktorrá avatott fel: *Dominus Matheus archidiaconus et canonicus ecclesie Chanadiensis, pro doctoratu...flore (dedi)*

³¹⁰ BOROVSZKY 1896. 418; Juhász 1941. 68.

³¹¹ FRAKNÓI 1874. 25, 30.

³¹² FRAKNÓI 1874. 30, 34.

³¹³ SCHRAUF 1892. 138, 144, 201.

³¹⁴ LUKSICS 1938. 178. 625. sz.

Már e két rendkívüli csomópontot megelőzően is kerülhettek személyek csanádi stallum birtokába egyetemi kapcsolatok által. Így Lippai Péter, az 1392. jan. 28-án káptalani kiküldötként feltűnő csanádi kanonok³¹⁵ javadalomszerzését egy az 1385³¹⁶ és 1389³¹⁷ között folytatott egyetemi tanulmányai során szerzett kapcsolat eredményezhette, minthogy Valkói András fehérvári kanonok, aki 1389-ben talán csanádi kanonikátust is szerzett,³¹⁸ Lippaival egy időben, 1386–1387-ben tanult a bécsi egyetemen.³¹⁹

Jelen helyen csak azon leendő csanádi javadalmasokat tudtuk ebbe a kategóriában összegyűjteni, akik a testület tagjaival egy időben tanultak egy adott egyetemen. A Bécsből kimutatható felsorolt esetek mellett nyilván a krakkói és az észak-itáliai egyetemeken is számolhatunk a későbbiekben egyházi javadalomszerzést eredményező ismeretségek kötésével. Továbbá e bejutási csatornánál is lehettek közvetett módon, valamely más kanonoki testület tagjának segítségével által érvényesülő esetek. Bizonytalanságot eredményez, hogy maguk az egyetemi anyakönyvek sem feltétlenül tüntették fel, ha a beiratkozó személy már valamely káptalan tagja volt. Így megeshet, hogy egyesek már eleve kanonokként, prépostjuk társaságában mentek a bécsi egyetemre és nem a későbbiekben, a vele ott kötött kapcsolat által, szereztek javadalmat.

Egyházi kapcsolatok

Egyházi kapcsolatok útján való javadalomszerzésről beszélhetünk, ha a vizsgált személy már valamelyik káptalanban javadalmas, ennek révén igen sok személyes kapcsolata lehet a többi káptalan vele azonos szinten lévő tagjaival, üresedésekről is gyorsan értesülhet. A szakirodalmi előzmények szerint e kategóriába sorolandó bármilyen egyházi érdekből vagy főpapi támogatással létrejött javadalomszerzés és a javadalomcsere is.³²⁰ Köblös úgy találta, hogy az egyházi kapcsolatok a külső kapcsolatok legjellemzőbb módja, amelynek nagy súlya „a kanonokok országos horizontális kötődését, illetve az egyházi társadalom vertikális összetartozását jelzi, hiszen ez a kanonokok viszonylag azonos szintű javadalmainak cseréjét

³¹⁵ DF 249163.

³¹⁶ SCHRAUF 1892. 6. 1385. april 14. *Petrus de Lyppua* 2 gross.

³¹⁷ FRAKNÓI 1874. 39. *Petrus de Lypa* 1385–1389. Neve felett, azonos tanulmányi idővel szerepel egy bizonyos *Thomas de Lypa*, nem tudni, hogy milyen kapcsolatban álltak egymással. Vajon gyerekkori barátoként és „osztálytársakként” együtt indultak útnak a bécsi egyetemre, vagy netán még rokonok is voltak?

³¹⁸ Valkói mint fehérvári kanonok és már a csanádi Szűz Mária-kápolna javadalmasa kérte csanádi kanonokká való kinevezését IX. Bonifác pápától 1389. nov. 14-én. Mon. Vat. I/3. 26. 22. sz., ZsO. I. 148. 1223. sz., BOROVSKY 1896. 424.

³¹⁹ SCHRAUF 1892. 8. *Andreas de Walkwo*. JUHÁSZ 1941. 112.

³²⁰ KÖBLÖS 1994. 49–51., FEDELES 2005. 120–122.

vagy halmozását, illetve a főpapok jobbágyainak, polgárainak javadalomhoz juttatását jelenti.”³²¹ Az egyházon belüli kapcsolatok útján szerzett javadalmak magas aránya az egyházi társadalomban fennálló erős kohéziót jelzi, ami korlátozta a bejutást mindazok számára, akiknek sem rokonok, sem ismerősük, sem földesuruk nem volt az egyházi középréteg tagja vagy esetleg nem dolgozott valamilyen állami hivatalban. A pécsi székeskáptalanba való bejutást vizsgálva Fedeles Tamás arra az eredményre jutott, hogy az ismert esetekben az egyházi kapcsolatok játszották a legnagyobb szerepet (31–31,5%).³²² A csanádi székeskáptalan esetében a bejutás módja szempontjából vizsgálható tagok 35%-nál egyházi kapcsolatok merülnek fel.

Az Arad megyei származású Árki János a szomszédos, Zaránd megyei – tehát az egri egyházmegyéhez tartozó – Pél plébánosa volt 1394 januárjáig, amikor csanádi kanonokká válása miatt le kellett mondania plébániájáról. IX. Bonifác pápa e kikötést az egri püspök és káptalan kívánsága szerint tette.³²³

Mohácsi András egyházi kapcsolataira enged következtetni, hogy pécsi egyházmegyei áldozópapként a Pordányi Márton csanádi és pécsi kanonok³²⁴ halálával megüresedett csanádi stallumot kérte magának 1431. máj. 3-án.³²⁵ Bár e javadalmát nem élvezhette azonnal, minthogy azt Újbécsi Tamás két évig jogtalanul elfoglalta,³²⁶ viszont egy másik haláleset által bekövetkezett üresedésnek hírére véve, 1432. máj. 21-én a Csanád megyei Apátfalva Szent Gál plébániájára is szert tett.³²⁷ Jóllehet 1433. febr. 7-én még nem élvezte e plébánia javadalmát, viszont ennek érdekében lemondott a csanádi Keresztelő Szent-János kápolnába bekebelezett Szent László kápolna szerényebb bevételéről.³²⁸ Hogy Mohácsi András mióta volt a Szent László kápolna igazgatója sajnos nem tudni, ha esetleg már 1431. máj. 3. előtt az lett volna, úgy már nem csak pécsi, hanem csanádi kapcsolatai által is értesülhetett Pordányi haláláról. Felmerülhet egy másik pécsi egyházmegyei klerikus, Csehfalvi Gergely támogatása is, amennyiben 1424. márc. 31-i *supplicatio*jának megfelelően valóban csanádi kanonokká vált.³²⁹

³²¹ KÖBLÖS 1994. 66.

³²² FEDELES 2005. 121, 132.

³²³ Mon. Vat. I/3. 244. 274. sz., JUHÁSZ 1941. 76.

³²⁴ LUKCSICS 1931. 237. 1271, 1273. sz., JUHÁSZ 1941. 80, FEDELES 2005. 433. 325. sz.

³²⁵ LUKCSICS 1938. 47. 35. sz., LUKCSICS 1938. 61. 95. sz.

³²⁶ LUKCSICS 1938. 61. 94. sz., JUHÁSZ 1927. 261–263. 41. sz., LUKCSICS 1938. 61. 95. sz.

³²⁷ LUKCSICS 1938. 62. 98. sz.

³²⁸ LUKCSICS 1938. 70. 137. sz.

³²⁹ LUKCSICS 1931. 158. 733. sz.

Az 1434. febr. 4-én csanádi kanonokként hiteleshelyi kiküldött szerepkörben felbukkanó Nagyvátyi Barnabásról³³⁰ nem tudni, hogy mikor tett szert az 1459-ben említett pécsi székeskáptalani kanonoki javadalmára.³³¹ Családjának Baranya megye nyugati részében voltak a birtokai és központi, névadó Váty településükön a pécsi székeskáptalan is birtokos volt.³³² Ezáltal állandó kapcsolatban álltak e testülettel – amit a 15. század második felében ott javadalmat szerző három családtag is mutat – és azon keresztül az ország egyházi középrétegével. A csanádi székeskáptalan szempontjából belső egyházi kapcsolatként felmerülhet Pordányi Márton vagy már Mohácsi András is.

Bogykai Kelemen esetében sem tudni, hogy az 1445 márciusában megerősített pécsi székeskáptalani kanonokságát megelőzően mióta volt már csanádi kanonok.³³³ Lehet hogy a már nevezett Pordányi Márton³³⁴ vagy Nagyvátyi Barnabás³³⁵ segítette javadalmához, akik szintén mindkét testület tagjai voltak. Mohácsi András segítsége is felmerülhet még. Bogykai már eleve rendelkezett egyházi kapcsolatokkal, minthogy Bogyka szomszédos volt a pécsi székeskáptalan tulajdonát képző Peterddel.³³⁶ Fedeles szerint ez a kapcsolat is hozzásegíthette pécsi javadalomszerzéséhez, amellet, hogy Szécsi Dénes esztergomi érsek hathatós támogatását élvezte.³³⁷

Czibak László csanádi nagyprépostsága (1371–1374)³³⁸ előtt tordai főesperes és erdélyi kanonok (1367–1371)³³⁹ volt, tehát már az egyházi középréteg tisztségviselő tagja. Emellett családjának Csanád megyében is voltak birtokai, továbbá a káptalan hiteleshelyi vonzáskörzetébe tartozó Külső-Szolnok megyei Czibakháza szomszédos volt a káptalan Tiszaföldvár és Martfű nevű birtokával. Családja birtokhálózata egy további, még fontosabb egyházi kapcsolatot is eredményezhetett Czibak László számára, minthogy Bihar megyében a Telegdiek voltak szomszédosak. Márpedig László egyházi karrierje alatt épp Telegdi Tamás (1367–1376) volt az esztergomi érsek, ami több mint gyanús egybe esés. Könnyen lehet, hogy élvezte az érsek támogatását is.

Csanádi Balázs amellet, hogy kispréposti méltóságba kerülését megelőzően Marcali László csanádi nagypréposttal, későbbi csanádi püspökkel, annak káplánjaként járt a bécsi

³³⁰ PESTY 1878. 29. 42. sz.

³³¹ FEDELES 2005. 417. 272. sz.

³³² FEDELES 2005. 416–417.

³³³ JUHÁSZ 1941. 81, 139. 511. sz., FEDELES 2005. 333. 49. sz.

³³⁴ LUKSICS 1931. 237. 1271, 1273. sz., JUHÁSZ 1941. 80, FEDELES 2005. 433. 325. sz.

³³⁵ JUHÁSZ 1941. 81, FEDELES 2005. 417. 272. sz.

³³⁶ FEDELES 2005. 333.

³³⁷ FEDELES 2005. 270, 333.

³³⁸ Mon. Vat. I/1. 516.

³³⁹ DL 28354., Mon. Vat. I/1. 518.

egyetemre 1419-ben,³⁴⁰ belső rokoni kapcsolattal is bírt a csanádi testületben, hiszen Csanádi Miklós – akinek neve hozzá hasonlóan nem a püspöki székhely Csanádra, hanem az erdélyi Szász-Csanádra utal – már 1403-tól tortotáli és kevei főesperes – apjuk nevének egyezése alapján feltehetőleg testvére – volt.³⁴¹ Továbbá igen befolyásos külső pártfogója is akadt a rokonságban: Csáki Miklós erdélyi vajda, Csanádi Miklós nagybátyja.³⁴² Így valószínűleg nem a véletlen műve volt, hogy Csanádi Balázs épp erdélyi püspök lett pár éven belül, 1423-1424 fordulóján.³⁴³

Tasnádi János aradi főesperes az 1469. jún. 13-án kelt káptalani kiadványban felbukkanó előneve alapján az erdélyi püspök Közép-Szolnok megyei mezővárosából származott,³⁴⁴ ami egy eredendő egyházi kapcsolatot jelenthetett.³⁴⁵ Nem tudni, hogy már csanádi javadalomszerzése előtt is az óbudai várkápolna igazgatója volt-e, amely minőségben 1477. márc. 25-én került említésre, amikor Szilágyi Erzsébet a Békés megyei Szentetornya birtok haszonélvezetét a kápolna számára örök alapítványul ajánlotta fel.³⁴⁶ Szarvadi István, csanádi kanonok majd *custos*³⁴⁷ előnevében szereplő Szarvad falu³⁴⁸ Tasnád mezőváros tőszomszédságában volt, ez a közelség pedig könnyen eredményezhetett egyházi kapcsolatokat is.

Bánmonostori Mihály aradi főesperes³⁴⁹ előneve alapján a szerémi püspökség székhelyéről származott vagy esetleg csanádi szereplése előtt ott bírt egyházi javadalommal. Ez utóbbi lehetőséget látszik az erősíteni, hogy személye valószínűleg azonos azzal a Májas Mihállyal, akit egy bírói szereplésekor közelebből meg nem határozott csanádi főesperesnek neveztek 1496-1497 körül,³⁵⁰ amikor is Bánmonostorin kívül más Mihály főesperes nem volt a csanádi székeskáptalanban. Akárhogy is, az mindenesetre feltételezhető, hogy a Bánmonostoron szerzett egyházi kapcsolatai révén került be az általunk vizsgált testületbe.

³⁴⁰ SCHRAUF 1892. 122.

³⁴¹ DL 42799., JUHÁSZ 1941. 66., FRAKNÓI 1895. 514., LUKCSICS 1931. 155. 718. sz., LUKCSICS 1931. 156. 722. sz., LUKCSICS 1931. 158. 733. sz.

³⁴² LUKCSICS 1931. 156. 724. sz.

³⁴³ FRAKNÓI 1895. 514., LUKCSICS 1931. 155. 718. sz., LUKCSICS 1931. 156. 722. sz., LUKCSICS 1931. 158. 733. sz.

³⁴⁴ DL 106014.

³⁴⁵ Az egyházi birtokosok alá tartozó mezővárosok polgárainak többletlehetőségeire lásd: KÖBLÖS 1994. 28.

³⁴⁶ DL 17935., TELEKI 1857. 12. 600. sz. (*dictam Capellam, et Rectorem eiusdem videlicet venerabilem Magistrum Johannem de Tasnad Archidiaconum et Canonicum Chanadiensem*)

³⁴⁷ DF 233502., DL 47262., JUHÁSZ 1941. 50.

³⁴⁸ ENGEL Map, CSÁNKI 1890. 563, 576., GYÖRFFY 1963. 597.

³⁴⁹ JUHÁSZ 1941. 60.

³⁵⁰ TÓTH-SZABÓ 1903. 233.

Az 1503. szept. 21-én káptalani kiküldöttként szereplő Zilahi Tamás kanonok előneve arra mutat, hogy az erdélyi püspök Közép-Szolnok megyei mezővárosából származott,³⁵¹ így az ő esetében is joggal számolhatunk egyházi kapcsolat általi javadalomszerzésre.

A Nyilkai János kanonok, majd *lector* bejutásában is szerepe lehetett származási helyének, minthogy a Nyelka, Nyilka, Nyalka névváltozatokkal bíró Győr megyei falunak a pannonhalmi apátság volt a birtokosa.³⁵² Talán rokona, de mindenképpen földije volt Nyalkai Albert győri éneklőkanonok (1494–1514), majd prépost (1514–1525), segédpüspök és királyi káplán,³⁵³ aki kapcsolataival segíthette János egyházi pályafutását. A győri és a csanádi székeskáptalannak a 16. század elején egyaránt tagja volt Szegedi Miklós, akár ő is segíthetett csanádi javadalomszerzésében.

Nagysarlói Benedek előneve alapján a nyitrai káptalan által bírt Nyitra megyei Nagysarló faluból vagy az esztergomi érsek hasonló nevű Bars megyei mezővárosából származott, ami az előző személyekhez hasonlóan egy eredendő egyházi kapcsolatot jelenthetett. Később a Krakkóban és Bécsben folytatott egyetemi tanulmányai,³⁵⁴ is jó alkalmat szolgáltathattak már egyházi javadalommal rendelkező személyekkel kapcsolatot kialakítani. Benedek kiváló szónoki képességeire utal, hogy 1524-ben – már csanádi kanonokként – őt kérte fel a bécsi magyar bursa prokurátora a Szent László napi ünnepi beszéd megtartására.³⁵⁵

Lippai István csanádi egyházmegyei áldópap aradi örkanonok és csanádi kanonok volt egyszerre.³⁵⁶ Hogy melyik javadalmát bírta előbb forrás hiányában eldönteni nem lehet. Minden bizonnyal közrejátszottak a két testület közötti szoros kapcsolatok. 1369. febr. 22-én Czudar Imre erdélyi kanonikátusáért elcserélte csanádi stallumát,³⁵⁷ illetve szintén Czudar Imre szatmári főesperesi tisztségéért kész volt lemondani aradi *custodiájáról*, ám e főesperességet végül nem tudta elfoglalni.³⁵⁸

Az 1355. dec. 16-án krassói főesperesként feltűnő³⁵⁹ Szegedi Márton számára Boniohannes de Campello aradi főesperes, VI. Kelemen, Károly Róbert, majd Nagy Lajos káplánja, későbbi boszniai, fermói és végül padovai püspök kért csanádi kanonoki kinevezést

³⁵¹ DL 233501.

³⁵² CSÁNKI 1897. 553., GYÖRFFY 1987. (II.) 611–612.

³⁵³ KÖBLÖS 1994. 412–413.

³⁵⁴ SCHRAUF 1902. 168., SCHRAUF 1893. 19, 88. 531. sz., Metrica 2010. 78, 412.

³⁵⁵ SCHRAUF 1893. 88. 531. sz., SCHRAUF 1902. 53.: *Mag. Benedictus de Naghsarlo, canonicus ecclesie Chanadiensis, dedit 2 sol. den. et fecit orationem in die sancti Ladislai.*

³⁵⁶ Mon. Vat. I/1. 515, 517.

³⁵⁷ Mon. Vat. I/1. 515.

³⁵⁸ Az erre vonatkozó információért Hegyi Géza kollégát illeti köszönet.

³⁵⁹ DL 4643.

VI. Kelemen pápától, még 1347. jan. 25-én.³⁶⁰ Így Szegedi Márton belső egyházi támogatás révén vált a csanádi testület tagjává.

Szegedi Szerafin esetében nem tudni, hogy 1493 és 1497 között mikor vált a csanádi székeskáptalan olvasókanonokává. Ha ugyanis már 1493-ban, amely év ápr. 13-án Padovában Thurzó Zsigmond procurator-vallásánál tanúskodva a boszniai püspök testvérének neveztek, akkor külső egyházi kapcsolat segíthette javadalmához, míg abban az esetben, ha 1493 után, amikor Szegedi Baratin Lukács már csanádi püspök volt (1493–1500),³⁶¹ a helyi ordinárius javadalomadományozásáról lehetett szó. E kérdés eldöntésében nem segítenek sem a káptalani kiadványok,³⁶² sem a Varga Imre által közölt padovai adatok.³⁶³ Ám Szerafin mindenképp főpapi rokon támogatást tudhatta a háta mögött, továbbá Padovában a Thurzó-Szatmári-féle magyar humanista körhöz tartozva is befolyásos kapcsolati hálót építhetett ki. Szerafin 1501-ben már kisprépostként tűnt fel, majd szerepelt egészen 1523-ig. Így segítségére lehetett a szintén szegedi és Itáliában tanult humanista Zákány Balázsnak 1522-ben adatolható javadalomszerzésében. Családjaik jól ismerhették egymást, minthogy Szerafin János nevű testvérét Balázs István nevű testvérétől mindössze 23 név választja el az 1522. évi szegedi tizedlajstromban.³⁶⁴

Petenyeházi László csanádi kanonok 1477-ből³⁶⁵ és 1478-ból³⁶⁶ kimutatható javadalomviselésével egy időben szerepelt a váradi székeskáptalanban Petenyeházi György kanonok (1474–1483),³⁶⁷ akinek rokonai Petenyeházi Barnabás 1439–1451³⁶⁸ és Császár István 1455–1464³⁶⁹ között szintén a váradi székeskáptalan kanonokjai voltak. A Szatmár, Bereg és Bihar megyékben birtokos család így erős egyházi kapcsolatokkal rendelkezhetett, valószínűleg ennek köszönhetően lett László javadalmas a szomszédos csanádi egyházmegyében.

³⁶⁰ BOSSÁNYI 1916/II. 170. 347. sz.

³⁶¹ JUHÁSZ 1947b 80–97.

³⁶² Az 1493. febr. 26. és 1494. júl. 7. között kiállított fennmaradt káptalani kiadványok nem tartalmaznak méltóságsort vagy *datum per manus* formulát. 1494. júl. 26-i (DL 85142.), 1494. szept. 24-i (DL 85144.), 1495. szept. 16-i (DL 20359.) és 1497. júl. 10-i (DL 20580.) kiadványokban található méltóságsor, de az olvasókanonokról nem szólnak, a prépost nevét a *cantor* és *custos* neve követi. *Datum per manus* formula ezekben sincs. Egy 1497. nov. 9-én kiállított oklevél (DL 20623.) méltóságsorban a prépost után olvasható: *Seraphin lector absente*.

³⁶³ VARGA 1975. 217. 253. j. A közlemény sajnálatos módon nem igazít el arra nézve, hogy a Szerafinra vonatkozó fontos adatok közül, a bizonyosan az 1493. ápr. 13-áról származó *Serafino da Segedino, fratello del vescovo della Bosnia* szöveghely mellett, az egyházi javadalmaikat említő *Seraphinus de Segedino lector et canonicus Csanadiensis* az 1493. ápr. 13-án vagy az 1497. aug. 16-án kelt dokumentumból származik-e.

³⁶⁴ BÁLINT 1963. 37.

³⁶⁵ DL 94535. és DF 278427.

³⁶⁶ DL 45753.

³⁶⁷ KRISTÓF 2014. 238. 123. sz.

³⁶⁸ KRISTÓF 2014. 237–238. 122. sz.

³⁶⁹ KRISTÓF 2014. 196–197. 33. sz.

Az egyházi kapcsolatok speciális esete a javadalomcsere. Fedeles Tamás a pécsi testület kapcsán megállapította, hogy ez a legkevésbé jellemző módja a javadalomszerzésnek.³⁷⁰ Sőt, úgy vélte, hogy „általánosságban elmondható, hogy minden kanonoki testület esetében ezen az úton jutottak legkevesebben javadalomhoz.”³⁷¹ Ez a tétel a csanádi székeskáptalan esetében is igazolódni látszik, minthogy a vizsgált korszakból mindössze három esetet ismerünk.

Czudar Imre ilyen úton jutott csanádi kanonikátushoz, minthogy 1369. febr. 22-i pápai megerősítéssel addigi erdélyi kanonoki javadalmát elcserélte a már említett Lippai Istvánnal,³⁷² aki aradi örkanonok is volt egyben.³⁷³ Czudar Imre királyi káplán³⁷⁴ kalocsai prépostként előszeretettel halmozta más káptalanok különféle javadalmait, említett beneficiumai mellett az egri és pécsi székeskáptalanban is bírt egy-egy kanonoki stallumot, illetve az erdélyi székeskáptalanban a szatmári főesperesi hivatalt.³⁷⁵ 1371-ben olyan feltétellel válhatott fehérvári préposttá, hogy összes addigi javadalmairól le kellett mondania.³⁷⁶ Karrierjét a királyi udvar fontos méltóságait viselő testvérei is egyengették.³⁷⁷

Újbécsi Fülöp csere által lett csanádi nagyprépost és kanonok. Az 1439. márc. 25-én kelt *supplicatio*jában, amelyben IV. Jenő pápa megerősítését kérte,³⁷⁸ nem említi, hogy kivel is cserélte el addigi boszniai prépostságát és kanonikátusát,³⁷⁹ de minden bizonnyal Somodari Mihály fia: Ispital Benedekkel, aki adatolhatóan 1424 és 1437 között állt a csanádi székeskáptalan élén, és akit *irregularitas* miatt már 1429-ben meg akart fosztani javadalmától a pápa.³⁸⁰ Jóllehet Benedeknek sikerült javadalmát megtartania, de úgy tűnik, hogy a testülettel megromlott viszony miatt végül mégis a távozás mellett döntött. Ez a kényszerítő körülmény tudja csak megmagyarázni a szerény boszniai és kb. ötször nagyobb bevételt biztosító csanádi prépostság cseréjét.

Imre fia: Mátyás 1406-ban szintén csere révén nyerte el a csanádi olvasókanonoki méltóságot. Mátyás, aki aradi kanonokként nyerte el a Gyulai András halálával megüresedett csanádi kanonikátust,³⁸¹ a temesvári Szent Eligius egyház plébánosi javadalmát cserélte fel

³⁷⁰ FEDELES 2005. 71.

³⁷¹ FEDELES 2005. 82–83.

³⁷² Mon. Vat. I/1. 515.

³⁷³ Mon. Vat. I/1. 517.

³⁷⁴ BÓNIS 1971. 35. 32.j.

³⁷⁵ FEDELES 2005. 344. 70. sz.

³⁷⁶ UDVARDY 1992. 45., Mon. Vesp. II. 205.

³⁷⁷ Ld. FEDELES 2005. 345.

³⁷⁸ LUKSICS 1938. 178. 625. sz.

³⁷⁹ LUKSICS 1938. 134. 387. sz.

³⁸⁰ LUKSICS 1931. 235. 1253. sz.

³⁸¹ JUHÁSZ 1927. 239. 18. sz.

György fia: András csanádi olvasókanonokságára.³⁸² Az esethez hozzátartozik, hogy jóllehet a kisebb egyházi javadalmak cseréjének rendje szerint az a Dózsának nevezett Miklós csanádi püspök engedélyével történt, de mivel a püspök nem bírt pápai megerősítéssel, ezért a pápától is kértek engedélyt, aki 1406. júl. 23-án megadta azt.

Az egyházi kapcsolatokon belül egy jól behatárolható és elkülönülő csoportot alkotnak azon javadalmasok esetei, akik az aktuális csanádi püspök rokonaként jutottak *stallum*hoz. Noha ez a fajta egyházi támogatás egyértelműen külsőnek, azaz a testületen kívülinek minősül, a helyi ordináriusnak állandó, meghatározó szerepe volt a javadalmak adományozásában. Úgy tűnik a pápák utólag mindig megerősítették javadalomadományozásaikat. Mint láthattuk, még a pápai megerősítést nem elvező Marcali Dózsa esetében – bár jogilag érvénytelenítve Imre fia: Mátyás és György fia: András Marczali Dózsa előtt végbement javadalomcseréjét, gyakorlatilag, még ha saját hatalmából – is jóváhagyta VII. Ince a kialakult helyzetet.³⁸³

Az általunk vizsgált időszak kezdetén Telegdi Miklós csanádi és esztergomi kanonok volt Telegdi Tamás csanádi püspök helynöke.³⁸⁴ Az 1353. és 1355. évi vikáriusi szereplésén túl több csanádi adatunk nincs róla. Viszont Telegdi György fia: Miklós 1379 körül esztergomi éneklőkanonokként szerepel Kollányi Ferenc munkájában.³⁸⁵ Valószínűleg a csanádi püspökség után a kalocsai, majd az 1367-ben az esztergomi érsekségre jutott Telegdi Tamásnak köszönhetette e javadalmát is. Borovszky Samu Telegdi Miklóst Telegdi Csanád és Tamás érsekek kisöccsének tartotta,³⁸⁶ míg Juhász Kálmán Telegdi Csanád unokaöccsének.³⁸⁷ Engel Pál Genealógiája segítségével mi Miklóst a következőképp tudjuk betagolni a Telegdiek családfájába: Telegdi Csanád esztergomi érsek (1330–1349)³⁸⁸ testvérének, Miklós szebeni és csanádi ispán (1323, 1326)³⁸⁹ György nevű udvari lovag fiától származó – a genealógiai táblán nem szereplő – unokája. Ilyenképp az 1390-ben elhunyt, ugyancsak Miklós keresztnevű királyi ajtónállómester (1383–1384)³⁹⁰ unokaöccse, és Telegdi Tamás csanádi püspök (1350–1358),³⁹¹ kalocsai érsek (1358–1367),³⁹² majd esztergomi érsek (1367–1375)³⁹³ unokatestvérének a fia volt az általunk vizsgált Miklós.

³⁸² JUHÁSZ 1927. 238–239. 17. sz., JUHÁSZ 1941. 42–43, 77, 122. (333. sz.)

³⁸³ JUHÁSZ 1927. 238–239. 17. sz., JUHÁSZ 1947a 47.

³⁸⁴ 1353. máj. 5. (DL 51667.), 1355. szept. 8. (DL 51667.), JUHÁSZ 1941. 74., Juhász 1946. 77.

³⁸⁵ KOLLÁNYI 1900. 68.

³⁸⁶ BOROVSZKY 1896. 423.

³⁸⁷ JUHÁSZ 1941. 74.

³⁸⁸ ENGEL 1996. I. 63.

³⁸⁹ ENGEL 1996. I. 122, 191.

³⁹⁰ ENGEL 1996. I. 49.

³⁹¹ ENGEL 1996. I. 67.

³⁹² ENGEL 1996. I. 65.

A szintén bárói sarj Marcali László csanádi nagyprépost (1417–1423) a ferences szerzetesként Dózsának nevezett Marcali Miklós csanádi püspök (1403–1423)³⁹⁴ rokona volt.³⁹⁵ Sajnos Dózsa nem szerepel a Péc nembeli Marcali család genealógiai tábláján, így a közöttük lévő rokoni fokot közelebből nem tudjuk meghatározni. László apja bizonyosan az 1413-ban elhunyt Marcali Miklós volt erdélyi vajda, temesi, krassói, zarándi, békési, csongrádi és somogyi ispán.³⁹⁶ Marcali László Imre és János nevű testvérei szintén országos főméltóságok viselői³⁹⁷ és többek között temesi ispánok³⁹⁸ voltak, ám már csak László javadalomszerzését követően, így abban valószínűleg Dózsa püspöknek jutott a döntő szerep.

A Gútkeled nembeli Szakolyi / Szokoli családból származó Mihály csanádi nagyprépost (1486–1498)³⁹⁹ Szokoli János csanádi püspök (1466–1493)⁴⁰⁰ közeli rokona volt. Sajnos Mihály az előző csanádi nagyprépostokhoz hasonlóan szintén nem szerepel családjá genealógiai tábláján, így csak feltételezhetjük, hogy szereplésének ideje alapján János püspök testvére és így módon Péter macsói bán és temesi főispán,⁴⁰¹ a Szokoli család bárói ága őseinek⁴⁰² fia volt. Elképzelhető még az is, hogy Péter vagy esetleg János valamely testvérének a fia volt Mihály, akit a csanádi püspök a székeskáptalan vezető méltóságához segített. János püspök Ferenc nevű unokaöccse aradi prépostként szerepelt 1519-ben.⁴⁰³

Pálóci Mihály II. Ulászló király kedvelt főpincemestere volt, akinek kérésére 1513 körül megígérte az uralkodó, hogy amint a csanádi, győri, váci, nyitrai vagy veszprémi püspökség, vagy a fehérvári prépostság megüresedik, a legelsőt unokaöccsének, Csaholyi Ferencnek adományozza.⁴⁰⁴ Csáki Miklós 1514. évi tragikus halálával a csanádi püspökség üresedett meg először, így ezt nyerte el az alig 20 éves Csaholyi.⁴⁰⁵ Mivel még nem volt nagykorú, a király 1515. jan. 15-én a nagypréposti méltóság kivételével Pálócira ruházta a

³⁹³ ENGEL 1996. I. 64.

³⁹⁴ JUHÁSZ 1947a 39–64.

³⁹⁵ JUHÁSZ 1941. 27.

³⁹⁶ ENGEL Gen., ENGEL 1996. I. 13, 108, 125, 144, 147, 177, 204, 240.

³⁹⁷ ENGEL 1996. I. 21, 33, 47, 50, 149.

³⁹⁸ ENGEL 1996. I. 204., JUHÁSZ 1947a 65.

³⁹⁹ A család nevére lásd: JUHÁSZ 1947b 64. Szerinte zakoli és kisvárdai Szokoli család (másképp: Zokol, Zakol, Szakoly). – Maga Mihály prépost nevét a következő alakokban közlik a káptalani kiadványok: DL 46073.: *Michaele de Zokol*, DF 281308.: *Michaele de Zakol preposito*, DL 283825.: *Michaele de Zokol preposito*.

⁴⁰⁰ JUHÁSZ 1947b 64–80.

⁴⁰¹ JUHÁSZ 1947b 64.

⁴⁰² ENGEL 1996. II. 219.

⁴⁰³ BOROVSKY 1896. 363.

⁴⁰⁴ FRAKNÓI 1899. 89–90. 69. sz., BOROVSKY 1896. 152. Borovszky szerint Pálóci Mihály és Csaholyi Ferenc mostohatestvérek voltak. JUHÁSZ 1941. 31., JUHÁSZ 1947c 39. Juhász szerint Pálóci nőtestvérének a fia volt Csaholyi Ferenc. Pálóci Mihály JUHÁSZ 1947c 45. szerint ekkor már főpalotamester, ENGEL Gen. szerint végül kamarásmester. Ld. még TÓTH-SZABÓ 1906. 185.

⁴⁰⁵ JUHÁSZ 1947c 41–42.: Vincenzo Guidotti híradása alapján Csaholyi 1525-ben volt 29–30 éves, ezért kellett 1520-ig várnia a pápai kinevezésre.

csanádi székeskáptalan javadalmaira a királyi kegyúri jogot mindaddig, amíg unokaöccse ül a püspöki széken.⁴⁰⁶ Mint Borovszky Samu és Juhász Kálmán is megállapította, a királyi kegyúri jog átruházásának következtében elkerülhetlenné vált a nepotizmus és a megüresedő egyházi javadalmakat rokonok nyerték el.⁴⁰⁷ Így lett Szécsi Máté előbb kanonok, majd éneklőkanonok, egyben püspöki helynök, Bosnyák Tamás pedig kanonok és valószínűleg aradi főesperes,⁴⁰⁸ egyúttal Szécsi püspöki helynök helyettese.⁴⁰⁹ Egy Pálóci Mihály, aki feltehetően a kegyúri jogot elnyerő báró azonos nevű fia,⁴¹⁰ 1522. máj. 21-én csanádi kanonokként,⁴¹¹ majd 1523. jún. 9-én krassói főesperesként⁴¹² tűnik fel. Továbbá Rebrini Ádám is minden bizonnyal Pálóciaknak köszönhetően lett csanádi kanonoki javadalom birtokosa,⁴¹³ minthogy Rebrin falu Pálóc birtok része volt.⁴¹⁴ Az 1504-ben krakkói egyetemre járt Rebrini lehet, hogy valamilyen szolgálatával érdemelte ki e javadalmat.⁴¹⁵ Ráskai Mihály szintén Csaholyi Ferenc csanádi püspök és Pálóci Mihály rokona volt.⁴¹⁶ A püspök a nádor jelöltjével szemben akarta őt a Nagybessenyei István halálával megüresedett marosontúli főesperességhez juttatni.⁴¹⁷ Ecsedi Báthori István nádor, a kunok bírása és temesi főispán a király távollétében, annak helytartójaként élni akart a királyi kegyúri joggal és a megüresedett marosontúli főesperesi hivatal, kanonoki stallumot és prebendát Pereki Albert királyi szállásosztó-mesternek adományozta és 1522. ápr. 11-én parancsot adott a káptalannak, hogy Perekit vezessék be e stallumba.⁴¹⁸ Azonban a káptalan a püspök utasítása nélkül vonakodott őt beiktatni. A nádor 1522. ápr. 23-án felszólította a káptalant, hogy a Szécsi Máté éneklőkanonokhoz, a csanádi püspök helynökéhez intézett, azonos napon, Pereki Albert érdekében írt parancsát kézbesítse. Parancsában ismételten Pereki beiktatását kérte, aminek ha nem tette eleget, akkor a mandatum kézhezvételétől számított 5 napon belül

⁴⁰⁶ FRAKNÓI 1899. 90–91. 70. sz.

⁴⁰⁷ BOROVSZKY 1896. 152., JUHÁSZ 1947c 45.

⁴⁰⁸ A közelebbről meg nem nevezett főesperességét Borovszky az aradi és krassói *archidiaconusok* sorába tapasztalható hézagokba látta beilleszthetőnek. BOROVSZKY 1896. 428. 9. j. Pálóci Mihály krassói főesperesként való szereplése alapján, az aradi főesperességre szűkíthetőnek látjuk Bosnyák hivatalát.

⁴⁰⁹ DL 25018., BOROVSZKY 1896. 152., JUHÁSZ 1947c 45.

⁴¹⁰ Sajnos Engel genealógiai munkájában a Pányoki rokonságba tartozó Pálóci család tábláján nem láthatók Mihály gyermekei.

⁴¹¹ DL 25018.

⁴¹² DF 210937.

⁴¹³ 1518. szept. 11. (DL 47262.)

⁴¹⁴ CSÁNKI 1890. 397, 406., ENGEL Map

⁴¹⁵ Metrica 2004. I. 611.

⁴¹⁶ Csaholyi rokonának nevezik 1522. máj. 21-én (DL 25018.). 1524. júl. 23-án pedig Pálóci Mihály testvére, Pálóczi Antalempléni főispán, mint *fraterének* adományozta Ráskai Mihály csanádi nagyprepostnak a sárospataki plébániát. VÉGHÉLY 1871. 660., Mihály szintén nem szerepel családjá Engel-féle genealógiai tábláján, így egyelőre nem tudni, hogy Ráskai Balázs báróval és Ráskai Gáspár temesi ispánnal pontosan milyen rokoni fokon állt.

⁴¹⁷ DL 25018.

⁴¹⁸ E parancslevél átírva a DL 25018. levéltári jelzetű közjegyzői kiadványban.

személyesen jelenjen meg előtte. Ám Szécsi a püspök által kinevezett Ráskait iktatta be a nevezett javadalomba. Budai Cserbokor László csanádi nagyprépost, jelentette e fejleményeket Báthorinak, mire a nádor leküldte Csanádra embereit, akiktől megfélemlítve, a nagyprépost unszolására Perekit beiktatták.⁴¹⁹ A püspök erre Cserbokor eltávolítását tűzte ki célul, és az így megüresedő nagypréposti méltóságra Ráskai Mihályt akarta kinevezni. Budai Cserbokor László ismét jelentette Báthorinak a tényállást, majd a nádor utasítására felbujtotta a megyebeli földbirtokosokat püspök birtokainak pusztítására, akik ezt követően Csaholyinak több mint ezer forint kárt okoztak.⁴²⁰ A helyzet így a végletekig elmérgesedett és Cserbokornak mennie kellett. Noha 1523. jún. 9-én még mindig Cserbokor szerepelt prépostként a csanádi székeskáptalan egy kiadványában,⁴²¹ de 1524. júl. 23-án már biztosan Ráskai állt a káptalan élén.⁴²²

A marosontúli főesperességért kibontakozott vitában több érdekes jelenség is tapasztalható. Báthori István nádor a király helytartójaként vagy tudatosan nem volt tekintettel arra, hogy II. Ulászló a csanádi egyház javadalmaira, a nagyprépostság kivételével, kegyúri jogait a Pálóci Mihályra ruházta, vagy esetleg a Csáki Miklós csanádi püspök – akivel együtt verték le Dózsa előhadát Apátfalván, és akinek tragikus sorsában kis híján ő is osztozott – korabeli jogi állapotot tartotta szemelőt. Tudniillik 1508. aug. 18-án II. Ulászló a csanádi egyház kegyuraságát oly módon ruházta Csáki Miklósról, hogy három javadalom adományozását tartotta fenn magának: a nagyprépostságot, a kisprépostságot és a marosontúli főesperességet.⁴²³ E főesperesség a többtől való megkülönböztetésének az oka valószínűleg az, hogy a csanádi egyházmegye törökveszélytől leginkább védett észak-nyugati szegletében elhelyezkedő és az egyik legnagyobb bevételt biztosító főesperessége volt a marosontúli, továbbá a székeskáptalan birtokainak többsége is itt volt található. Figyelemreméltó, hogy Csaholyi Ferenc püspök sem említi Pálóci Mihály kegyúri jogát a nádor eljárása elleni tiltakozásában, hanem csak a püspök általános, az egyházmegye beneficiumainak betöltésére való kizárólagos jogosultságát.⁴²⁴ Ez is afelé mutat, hogy e Pálóci Mihály ekkor már nem volt az élők sorában,⁴²⁵ és nem azonos a Báli Mátyás és Megyericsei Péter apostoli közjegyzők

⁴¹⁹ DL 25018.

⁴²⁰ JUHÁSZ 1941. 31., BOROVSKY 1896. 157.

⁴²¹ DF 210937.

⁴²² VÉGHELY 1871. 660., JUHÁSZ 1941. 32.

⁴²³ JUHÁSZ 1947c 45.

⁴²⁴ DL 25018., Vö. BOROVSKY 1897. 83. Pálóci után, 1527. nov. 21-én Musinai Gerván János püspök kapta a kegyúri jogot, de a nagyprépost kinevezési jogát továbbra is magának tartotta fenn az uralkodó.

⁴²⁵ Borovszky Samu forráshely megjelölése nélkül Pálóci halálát, ami után a kegyúri jogot Csaholyinak lett átengedve, a püspök 1520. évi pápai megerősítése elé helyezi. BOROVSKY 1896. 367. Vö. ENGEL Gen. Pálóci Mihály elhalálzásának idejeként kérdőjelesen 1517 szerepel.

által írásba foglalt tiltakozásnál tanúskodó, egyező nevű csanádi kanonokkal.⁴²⁶ A tény pedig, hogy Ráskai Mihály végül nagyprépost lett, amely javadalom betöltésének joga mindenképp az uralkodót illette meg, valamiféle kompromisszumot sejtet Báthori nádor és Csanolyi püspök között.

A már említett Szegedi Szerafín is megemlítendő az aktuális csanádi püspök rokonaként bekerülők csoportjában, attól függően, hogy akkor vált-e Csanádon olvasókanonokká, miután testvére, Lukács már csanádi püspök lett.

Természetesen a csanádi püspökök nem csak rokonaikat, hanem bizalmas embereiket vagy földijeiket is káptalani javadalomhoz segítették székhelyükön.

András fia: Lőrinc szerémi kanonokot a szerémi püspökségről a csanádira lépett Gergely hozta magával és nevezte ki csanádi nagypréposttá.⁴²⁷ Lőrinc, kételyei támadván a püspöki javadalomadómanyozás érvényességét illetően, kérvénnyel fordult a Szentszékhez és 1403. jan. 7-én a meg is kapta a pápa megerősítést, aminek értelmében megtarthatta szerémi kanonikátusát, továbbá megkapta az elődjének halálával megüresedett csanádi kanonoki javadalmat is.⁴²⁸

Kécsi Miklós lehet, hogy csanádi kanonokként való feltűnése (1462) előtti nádori jegyzői (1434, 1435) és országtanácsi kiküldötti (1447) szolgálataiért vagy azok során kialakított személyi kapcsolatai által kapta egyházi beneficiumát.⁴²⁹ Azonban az sem tűnik elhanyagolható ténynek javadalomszerzése szempontjából, hogy Kécs helység, melyről előnevét kapta, Hangács szomszédságában, attól délre helyezkedett el Borsod megyében,⁴³⁰ márpedig Kécsi Miklós csanádi kanonokként szereplésekor éppen Hangácsi Albert volt a csanádi püspök (1457–1466).⁴³¹ Hangácsi több mint valószínű segítette földijét a csanádi testületbe való bejutásban.

Jegyzői szolgálat

Két csanádi javadalmas esetében a Köblös által utolsó bejutási típusként tárgyalt jegyzői szolgálat érvényesülése tűnik valószínűnek.⁴³² Nyilkai János 1512-től igazolható csanádi

⁴²⁶ DL 25018.

⁴²⁷ JUHÁSZ 1941. 25.

⁴²⁸ Mon. Vat. I/4. 495. 559. sz.

⁴²⁹ BÓNIS 1971. 207. 30. j.

⁴³⁰ ENGEL Map, GYÖRFFY 1963.780–781., CSÁNKI 1890. 178.

⁴³¹ JUHÁSZ 1947b 44–63.

⁴³² Ld. KÖBLÖS 1994. 57–63.

kanonikátusa⁴³³ előtt három évvel, 1509-ben Váradon szerepelt szentszéki jegyzőként, ahol kis híján élete árán közvetítette Thurzó Zsigmond öccsének, Gáspárnak a Rómába való idézést.⁴³⁴ Nyilkai képzettségét felhasználva Csanádon előbb, mint kanonok, majd, mint olvasókanonok vett részt káptalani kiküldötként a hiteleshelyi munkában.⁴³⁵ Megyericsei Péter mint káptalani jegyző tűnik fel egy 1518. szept. 11-i káptalani kiadványon.⁴³⁶ 1522. máj. 21-én apostoli közjegyzőként rögzíti Csaholyi Ferenc csanádi püspök Báthori István erőszakos eljárása elleni tiltakozását.⁴³⁷ Csak mindezen szolgálatai után, 1522. nov. 26-án tűnik fel csanádi kanonokként.⁴³⁸ Megyericsei, mint káptalani jegyző egyértelműen belső úton nyerte javadalmát,⁴³⁹ míg Nyilkai esetében csak feltételezni tudjuk, hogy egy a váradihoz hasonló szentszéki jegyzői megbízatás által került kapcsolatba a csanádi egyháziakkal.

Királyi kegy

E kategóriába a szakirodalmi előzmények alapján azokat a személyeket soroljuk, akik javadalomhoz jutásában az uralkodóknak volt meghatározó szerepe, ám nem a neki tett szolgálatai fizetségeként (vagy ha mégis, erről nem rendelkezünk ismeretekkel), hanem személyes szimpátiából, rokonságra vagy más személyekre való tekintettel.⁴⁴⁰ A külső támogatás e leghatékonyabb formája által juthatott javadalmához Mihály kisprépost, aki – mint az egy a győri káptalan által 1373. nov. 11-én kiállított privilégiumból kiderül⁴⁴¹ – Csór nembeli Gönyői Tamás erdélyi vajda (1350–1351),⁴⁴² majd királyi ajtónállómester (1353–1358)⁴⁴³ fia, és János királyi ajtónállómester (1361–1374)⁴⁴⁴ testvére volt. Valószínűleg báró családtagjai támogatásával, illetve az általuk kijárt királyi kegy révén szerezte csanádi méltóságát. Pályafutása töretlen maradt, 1374. szept. 10. előtt bácsi prépostságra lépett tovább.⁴⁴⁵

⁴³³ DL 22237.

⁴³⁴ BUNYITAY 1883. 362–363., KRISTÓF 2007. 55.

⁴³⁵ DL 22237., DL 31165.

⁴³⁶ DL 47262.

⁴³⁷ DL 25018.

⁴³⁸ DL 31165.

⁴³⁹ Vö. KÖBLÖS 1994. 63.

⁴⁴⁰ KÖBLÖS 1994. 51., FEDELES 2005. 122–123.

⁴⁴¹ DL 6152.

⁴⁴² ENGEL 1996. I. 12.

⁴⁴³ ENGEL 1996. I. 48.

⁴⁴⁴ ENGEL 1996. I. 48.

⁴⁴⁵ Mon. Vat. I/1. 516.

Udvari szolgálat

A középkori Európában az uralkodók szolgálatában álló diplomaták, hivatalnokok, orvosok, jelentős része klerikus volt, legalábbis igen gyakran javadalmazták őket egyházi stallumokkal. Fedeles nemzetközi példák sorával szemléltette, hogy a Brit-szigetektől Lengyelországig, Itáliától Skandináviáig igazolható e tétel, amelynek fő okait abban látta, hogy egyrészt az egyháziak műveltsége még a 15. században is meghaladta a laikusokét, másrészt legalább annyira fontos, hogy az uralkodói szolgálatban álló egyháziakat nem kellett a kincstárból fizetni, hanem egyházi beneficiumok révén biztosíthatták jövedelmüket.⁴⁴⁶ Majd bemutatta, hogy a magyar történészek – mint Mályusz, Bónis, Köblös, Kubinyi – körében hogyan vált elfogadottá az a megállapítás, miszerint a középkorban a magyar királyok következetesen felhasználták a különböző presztízsű és értékű egyházi javadalmakat „alkalmazottaik” fizetésére.⁴⁴⁷

A Szegedi Szerafin testvéreként már említett Szegedi Baratin Lukács pályafutása jó példa a kancelláriai szolgálatban való előrehaladás egyre növekvő értékű egyházi javadalmakkal való honorálására. A királyi levéltár őreként, majd Nagylucsei Orbán kincstartó familiárisaként a pénzügyigazgatásban dolgozva még csak a viszonylag szerény sebesi főesperesi hivatallal és egy kanonoki prebendával bírt Csanádon (1483–1487).⁴⁴⁸ Később, királyi kincstartóként (1492–1494) a szegényebbtől a gazdagabb felé haladva sorra kapta az püspökségeket, így előbb boszniai (1490–1493), majd csanádi (1493–1500), végül haláláig zágrábi püspök (1500–1510) volt.⁴⁴⁹ Ez utolsó időszakban királyi személynökként is tevékenykedett egy rövid ideig (1502).⁴⁵⁰

Molnári Kelemen a nagy kancellária protonotáriusa volt Eberhard zágrábi, váradi, majd ismét zágrábi püspök kancellárságának (1404–1419) kezdetén, 1406-tól.⁴⁵¹ Miden bizonnyal e szolgálatának köszönhetően nyerte el az 1414. okt. 26-tól adatolható csanádi nagyprépostságát,⁴⁵² valamikor 1412 és 1414 között. Bónis György feltételezése szerint egészen győri püspökké válásáig, 1417-ig ellátta a királyi *protonotarius* feladatkörét. Továbbá Molnári Kelemen a szakirodalomban nem szereplő csanádi javadalmáról nem tudva úgy vélte,

⁴⁴⁶ FEDELES 2005. 123–125.

⁴⁴⁷ FEDELES 2005. 125–126.

⁴⁴⁸ BÓNIS 1971. 232, 335., BOROVSKY 1900., JUHÁSZ 1941. 68., KULCSÁR 1983. 479–481.

⁴⁴⁹ BÓNIS 1971. 314, 335.

⁴⁵⁰ BÓNIS 1971. 335, 359.

⁴⁵¹ BÓNIS 1971. 100. 26. j., FÜGEDI 1965. 489.

⁴⁵² DL 79218. Utolsó említése: 1417. júl. 31. (DF 253183.)

hogyan az addigi győri kanonokságról emelkedett a győri püspökség élére.⁴⁵³ A csanádi nagyréposti méltóság jól illik Molnári Kelemen egyre növekvő értékű egyházi javadalmainak sorába és – rövid időtartama ellenére is – fontos közbülső lépcsőfoka volt pályafutásának, amely további részében is az uralkodó rendelkezésére állt tanácsosként, referensként és diplomataként.⁴⁵⁴

Egy évszázaddal később meglehetősen hasonló képet mutat Podmanicki István karrierje, aki királyi titkári működése alatt (1511–1512)⁴⁵⁵ a csanádi nagyrépostsággal, a gömöri főesperességgel és egy esztergomi kanonikátussal volt honorálva,⁴⁵⁶ mielőtt 1512-ben nyitrai püspök lett.⁴⁵⁷ Testvére Podmanicki János királyi főkamarászmester és pozsonyi főispán pártfogolta Bónis szerint.⁴⁵⁸ Bónis, nem tudván róla, hogy Podmanicki István 1491 téli szemeszterében beiratkozott a krakkói egyetemre,⁴⁵⁹ azon királyi titkárok közé sorolta, akik „a kor divatja szerint kötelező külföldi tanulást” nélkülözték.⁴⁶⁰ István 1512-ben nyitrai püspökké válva elhagyta kancelláriai szolgálatát,⁴⁶¹ és 1513-ban már püspökként vette fel az egyházi rendet,⁴⁶² tehát világiként volt csanádi nagyrépost.

Diplomáciai szolgálatot végzett a közelebről nem ismert Gergely csanádi nagyrépost és Szegedi Szerafin – immár csanádi kisrépost – 1501. máj. 12-én Velencében az uralkodó megbízásából, ahol arról született megállapodás, hogy II. Ulászló beleegyezik a velencei dózse által a török elleni háború céljára megígért évi 10.000 forintnyi segély 15%-os csökkentésébe, amennyiben a pápán kívül már keresztény fejedelmek is segítségére lesznek.⁴⁶³ Gergely pályafutására nézve nem rendelkezünk az előző személyekhez fogható információkkal, ám úgy tűnik, hogy szintén uralkodói szolgálat útján kapta javadalmát. Szegedi Szerafin esetében pedig az olvasókanonokiról a kisréposti méltóságra való előlépése mögött szintén az király számára végzett feladat jutalmazása valószínűsíthető. Ezt látszik erősíteni az a tény is, hogy – mint láthattuk – a kisrépostság betöltésének a jogát – a nagyrépostságéval és a marosontúli főesperességével együtt – azután is magának tartotta

⁴⁵³ BÓNIS 1971. 100., LUKCSICS 1931. 83. 185. sz.

⁴⁵⁴ BÓNIS 1971. 100.

⁴⁵⁵ BÓNIS 1971. 320.

⁴⁵⁶ DL 21704., DL 21704., DL 22032. LUKINICH 1937. 520. 267. sz., 526. 270. sz., 587. 303. sz. Kollányi 1900 nem említi sem az esztergomi kanonokok, sem a gömöri főesperesek sorában.

⁴⁵⁷ CEIZEL 1902. 548., BÓNIS 1971. 320.

⁴⁵⁸ DL 22032., BÓNIS 1971. 320.

⁴⁵⁹ Metrica 2004. I. 497.: *Stephanus Ladislai de Podmanyn st 4 gr* [91h/163]

⁴⁶⁰ BÓNIS 1971. 321.

⁴⁶¹ BÓNIS 1971. 320.

⁴⁶² KUBINYI 1999. 93. 46. j.

⁴⁶³ JUHÁSZ 1941. 31, 152. 641. sz., Juhász a velencei forrás alapján vagy a Gregorius és Georgius tévesztéséből fakadóan Györgynek írta a nagyrépost nevét, viszont a káptalani kiadványokból egyértelmű, hogy Gergelynek hívták. Ld.: 1501. ápr. 8. (DF 285703.), 1501. jún. 6. (DF 233493.).

fenn II. Ulászló, hogy 1508. aug. 18-án a csanádi egyház kegyuraságát Csáki Miklós püspökre ruházta.⁴⁶⁴

A hivatalnokok és diplomaták mellett az udvari káplánok is legalább olyan gyakran tűnnek fel a testület élén. Garázda Miklós királyi speciális káplánként⁴⁶⁵ kerekén egy évtizedig (1361–1371) állt a csanádi testület élén, mielőtt továbblépett az aradi prépostságra.⁴⁶⁶ Péter fia: Domokos 1391. júl. 17-én mint csanádi kanonok, a csanádi székesegyház Szent Katalin oltárának igazgatója, valamint óbudai kanonok nyerte el a temesi főesperességet,⁴⁶⁷ majd két és fél év múlva nagypréposttá lépett elő. A Jakab fia: Jakab halálával megüresedett méltóságban 1393. jan. 27-én erősítette meg a pápa.⁴⁶⁸ 1397. okt. 21-én Zsigmond király Temesváron kiállított oklevelében speciális káplánjának nevezte Domokos csanádi nagyprépostot.⁴⁶⁹ Nem tudni, hogy pontosan mióta is állt uralkodói szolgálatban, ám a forrásokban való felbukkanásakor már bírt óbudai kanonikátusa árulkodó lehet.

Hunyadi János kormányzó is gyakorolta a főkegyúri jogot az interregnum idején. A csanádi székeskáptalan esetében ez akkor nyilvánult meg, amikor kérésére 1450. júl. 31-én káplánját, Marázi Vargyas Tamás Csanád egyházmegyei áldozópapot nevezte ki V. Miklós pápa csanádi nagypréposttá.⁴⁷⁰

A marosontúli főesperesség Ecsedi Báthori István nádor és királyi helytartó által – a tárgyaló módon – Pereki Albertnek való adományozásában is, udvari szolgálat jutalmazását láthatjuk, és így e kategóriába sorolhatjuk. Pereki egyrészt királyi szállásosztó-mester volt, másrészt Báthori nádor szolgálatában állt, amely szolgálatban maradva pécsi kis, majd nagyprépost lett.⁴⁷¹ Az eset kapcsán Csaholyi püspökkel kibékíthetetlen ellentétbe kerülő Budai Cserbokor László esetében is nádori kinevezés feltételezhető, erre utal mind budai származása, mind pedig a nádorhoz való ragaszkodása.⁴⁷²

Mint láthattuk, a marosontúli főesperes kinevezésének jogát az uralkodó magának tartotta fenn 1515-ig, így élhetünk a gyanúval, hogy e tisztség addigi betöltői javadalmukat a királytól kapták valamilyen szolgálatért vagy személyes kegyből. Rozvágyi Simon, aki

⁴⁶⁴ JUHÁSZ 1947c 45. Vö. BOROVSKÝ 1897. 82–83.

⁴⁶⁵ KUMOROVITZ 1953. 226. 579. sz., SMIČIKLAS 1916. 334. 247. sz., 352. 263. sz. *domino Nicolao preposito ecclesie Chanadiensis, capellano commensale*.

⁴⁶⁶ Mon. Vat. I/1. 515.

⁴⁶⁷ Mon. Vat. I/3. 163–164. 192. sz.

⁴⁶⁸ Mon. Vat. I/3. 212. 237. sz.

⁴⁶⁹ DF 291362., Zs.O. I. 5024. sz.

⁴⁷⁰ LUKSICS 1938. 283. 1132. sz., FRAKNÓI 1895. 158–159. 1. j., JUHÁSZ 1941. 28–29., JUHÁSZ 1947b 39.

⁴⁷¹ VARGA 2011. 352–355.

⁴⁷² DL 25018., JUHÁSZ 1941. 31.

adatokhoz 1474–1503 között volt marosontúli főesperes, esetében az is erősíti e feltevést, hogy 1493. febr. 11. előtt II. Ulászló, mint a tihanyi apátság kegyura az apátság commendatorának nevezte ki.⁴⁷³ Így, bár szolgálatának mibenléte nem ismert, kérdéses esetként Budai Cserbokor mellett őt is megemlíthetjük az udvari szolgálat általi javadalomszerzés kategóriájában. Sajnos ez őt megelőző marosontúli főespereseknek csak keresztnévét ismerjük, így nehéz további vonatkozó forrás hiányában lehetetlen azonosítani őket.

Ónódi Czudar Imre, jóllehet királyi káplán és diplomata volt, ám csanádi kanonikátusát nem szolgálatai jutalmául kapta, hanem – mint láthattuk – az egyházi kapcsolat kategóriájába tartozó javadalom csere útján szerezte. Az uralkodó szolgálataért jóval jelentősebb beneficiumokat kapott, először szatmári főesperes, később kalocsai, fehérvári prépost volt, majd hullámozó életútja hátralevő részében váradi, egri, imolai és végül erdélyi püspök lett.⁴⁷⁴ Egy további volt királyi káplán is rendelkezett kanonikátussal a csanádi székeskáptalanban, amennyiben nem elírás eredménye az adat, miszerint Marcali Dózsa csanádi püspökként pápai megerősítéséig birtokában tartott egy kanonoki prebendát.⁴⁷⁵ Bár az eset Csanád esetében abszolút egyedi, országos viszonylatban azonban akadnak hasonló példák arra, hogy káptalani javadalom főpapi kézben.⁴⁷⁶ Dózsa püspök e javadalmat nyilván nem az uralkodónak végzett szolgálataiért kapta, Juhász szerint lehetséges, hogy ezt a javadalmat székfoglalása után ideiglenesen a püspöki székkal egyesítette majd püspökké szentelése után lemondott róla.⁴⁷⁷ Továbbá megemlítenédnek tartjuk, hogy Juhász Kálmán szerint Marcali László csanádi nagyprépostból csanádi püspökké válásában már diplomáciai szolgálata és sikere is közrejátszott, miszerint 1423 márciusában Sikerként neki Zsigmondot és Ulászló lengyel királyt kibékítenie.⁴⁷⁸ Ám a Lublóban megújított béke szövegében nem esik említés róla,⁴⁷⁹ és Juhász egyéb forrásokkal sem tudott szolgálni állítása igazolására.

Összegezve e kategóriát úgy látjuk, hogy a vizsgált időszakban a csanádi székeskáptalanban javadalmat szerzett állami szolgálatban állt személyek száma 10 volt, továbbá találtunk még két kérdéses esetet (Rozvágyi és Budai Cserbokor). Korszakonként vizsgálva e személyeket a következőt tapasztaljuk: az Anjou-korban és Zsigmond-korban kettő-kettő, az 1439 és 1457 közötti időszakban egy, a Mátyás-korban kettő (közülük egy

⁴⁷³ CZAICH 1904. 163.

⁴⁷⁴ Ld. FEDELES 2005. 344–345., UDVARDY 1992. 47–48.

⁴⁷⁵ LUKSICS 1931. 54. 39. sz., JUHÁSZ 1947a 56.

⁴⁷⁶ Ld. Handó György esete. FEDELES 2005. 374–375. 136. sz.

⁴⁷⁷ JUHÁSZ 1947a 56.

⁴⁷⁸ JUHÁSZ 1947a 66–67.

⁴⁷⁹ DF 258223., CD X/6. 533–537. 222. sz., Zs.O. X. 163. 340. sz.

kérdéses) és végül a Jagelló-korban öt (köztük egy kérdéses) mutatható ki. Adatainkat összevetve Köblös és Fedeles eredményeivel azt látjuk, hogy az uralkodói szolgálatban álló javadalmaskok száma az 1458 és 1526 között időszakban Csanádon jóval alacsonyabb volt (ti. 5), mint a budai (24), pécsi (17), fehervári (15) és pozsonyi (10) testületek esetében, egyedül a győri székeskáptalan mutatóját (2) múlja felül.⁴⁸⁰ A Kristóf által a váradi székeskáptalanban 1440 és 1526 között kimutatott 7 személytől viszont csak eggyel marad el az azonos időszakban biztosnak tűnő csanádi esetek száma.⁴⁸¹ A Fedeles által vizsgált 1354 és 1526 közötti intervallumot tekintve, míg Pécsen 42 udvari szolgálatot végző személyből 20 köszönhetett stallumát az uralkodónak tett szolgálatért, addig Csanádon mindössze 10 személy esetében tűnik ez a bejutás meghatározó módjának. E jelenség okát láthatjuk a Csanád esetében hatványozottan töredékes forráshelyzetben is, hiszen valószínűleg nőne az ilyen típusú esetek száma, ha javadalomszerzésük mikéntjének szempontjából adatokkal rendelkezünk a csak keresztneven ismert 6 nagyprépostról, akik a korszakból ismert összes 21 nagyprépost majd harmadát adják. Az alacsony számot még inkább magyarázza, hogy Fedeles véleménye szerint a székeskáptalanok esetében a püspök személye lehetett a döntő fontosságú tényező. Fedeles ugyanis Pécs esetében azt tapasztalta, „hogy azon időszakokban mutatható ki több udvari szolgálatot teljesítő személy a káptalanban, amikor a kancelláriá(ko)n az egyházmegye püspöke nagy befolyást biztosító hivatalt viselt.”⁴⁸² A csanádi püspökök a korábbi időszakokkal ellentétben a késő-középkorban már ritkán voltak kancellárok vagy egyéb befolyásos hivatalok viselői, ugyanis a csanádi egyházmegye ekkorra már túl szerény jövedelmű volt ahhoz, hogy ilyen személyek fizetségül szolgáljon.

A szolgálat típusa és a javadalom szintek közötti viszonyt elemezve a pécsi után⁴⁸³ a csanádi székeskáptalan esetében is igazolódott Köblös azon megállapítása, miszerint „a legelőkelőbb javadalmakat a diplomaták és a királyi titkárok kapják.”⁴⁸⁴ Mellettük az udvari káplánok is gyakran kerültek a csanádi testület élére. Rozvági Simon és Pereki Albert masrosontúli, Szegedi Baratin Lukács sebesi főesperesi hivatalát, illetve testvére Szegedi Szeráfin kispósti méltóságát leszámítva az esetek mindegyikében, azaz összes eset kétharmadában a nagypréposti méltóság volt az udvari szolgálat fizetsége vagy jutalma. Emellett a javadalmak halmozása is gyakran kimutatható (Molnári, Podmanicki, Péter fia: Domokos, Rozvági és Ónodi Czudar esetben). Az egyetlen uralkodói szolgálatban álló

⁴⁸⁰ KÖBLÖS 1994. 52., FEDELES 2005. 127.

⁴⁸¹ KRISTÓF 2014. 58–59.

⁴⁸² FEDELES 2005. 127.

⁴⁸³ FEDELES 2005. 129.

⁴⁸⁴ KÖBLÖS 1994. 54.

személy, aki nem viselt hivatalt vagy méltóságot és látszólag megelégedett az egyszerű kanonikátussal Csanádon, Ónódi Czudar Imre volt. Esetében azonban nyilvánvaló, hogy egyrészt csupán jövedelem-kiegészítésről volt szó, csanádi kanonoki stalluma csupán egy volt a kalocsai prépostsága mellé halmozott, már említett káptalani javadalmak közül. Másrészt az is egyértelmű, hogy csanádi javadalmát nem is az uralkodónak tett szolgálatai jutalmául kapta, hanem az egyházi kapcsolatok csoportjába tartozó javadalomcsere útján jutott hozzá. Amennyiben arra a kérdésre keressük a választ, hogy e csoport tagjai közül kik emelkedtek a püspöki székbe, azt tapasztaljuk, hogy rendelkezésre álló adatok fényében ez leginkább csak a hivatalnokok (Szegedi Baratin, Molnári és Podmanicki) esetében igazolható.

Családi kapcsolatok

Végül következzenek, a talán legtermészetesebb rokoni támogatás! Köblös megállapítása szerint az udvari szolgálatot jutalmazó javadalmazás mellett jelen volt egyfajta országos vagy helyi vezető szerepet elismerő jelleg is.⁴⁸⁵ Így itt elsősorban a csanádi egyházmegye területén birtokos illetve ott kisebb-nagyobb hivatalt viselő családtag befolyása juttatta javadalomhoz rokonát.

András fia: Balázs Csanád egyházmegyei klerikus számára 1359. máj. 18-án Himfi Benedek pilisi főispán és pápai követ – a későbbi bolgár bán (1366–1368), és többek között temesi, csanádi, krassói ispán⁴⁸⁶ – kért a Szentszéktől a csanádi püspök adományozási körzetében egyházi javadalmat.⁴⁸⁷ Hogy teljesült-e kérése, nem tudni. Mindenesetre jó példája a külső főúri támogatások működésének.

Domokos fia: István pécsi kanonikként lett csanádi kisprépost, 1374. szept. 10-i pápai kinevezéssel.⁴⁸⁸ Elképzelhető, hogy ő is Himfi Benedek támogatását élvezte, aki épp csanádi főispán volt javadalomszerzésekor (1371-1375),⁴⁸⁹ legalábbis erre utalhat, hogy Istvánt régi barátság fűzte Döbrönte Himfi Benedek Miklós nevű testvéréhez. Akitől egy 1382 után keltezett levelében a fehérvári Szent Benedek oltárigazgatóság kegyúri joga ügyében beleegyezését kérte, tudniillik azt a királynő Istvánnak tartotta fenn, de ő tudta, hogy Miklósnak is van valami joga ahhoz, amit nem akart sérteni.⁴⁹⁰

⁴⁸⁵ KÖBLÖS 1994. 66.

⁴⁸⁶ ENGEL 1996. I. 34, 122, 139, 144, 203.

⁴⁸⁷ BOSSÁNYI 1918. 354. 192. sz.

⁴⁸⁸ Mon. Vat. I/1. 516.

⁴⁸⁹ ENGEL 1996. I. 122.

⁴⁹⁰ DL 47865.

Péter csanádi kispripost (1431–1438),⁴⁹¹ későbbi csanádi püspök (1438–1457)⁴⁹² a Remetei Himfi család sarja volt. Legalábbis erre következtetésre jutott Borovszky a püspök 1439. aug. 27-én kelt levele alapján, amellyel Remetei Himfi Imre özvegyének, Döbrönte Himfi Annának kölcsön ügyében írt levelére válaszolt.⁴⁹³ Ha elfogadjuk e rokonságot, úgy Péter a csanádi egyházmegye egyik legbefolyásosabb nagybirtokos, kegyúri familiájából származott, amelynek támogatása előbb a társaskáptalan, majd a püspökség élére jutatta.

Az egyházmegye egy másik jelentős kegyura Kerekegyházi Laczkfy Miklós rokona, János fia: Péter számára csanádi kanonoki *stallumot* kért 1358. jan. 20-án VI. Ince pápától, már meglévő aradi örkanonoksága mellé.⁴⁹⁴ A pápa teljesítette a kérést és megengedte, hogy Péter az aradi javadalmát továbbra is megtarthassa.

Csanádi Miklós pont akkor lett torontáli és kevei főesperes, amikor rokona, Csáki Miklós Marcali Miklóssal, Marcali Dózsa csanádi püspök testvérével közösen viselte az erdélyi vajdai tisztséget. Jóllehet már 1398-tól csanádi kanonok volt, amennyiben neve és apja neve alapján azonosítható János fia: Miklóssal.⁴⁹⁵

Macedóniai András fia: Bálint temesi főesperes⁴⁹⁶ a törökverő Macedóniai Péter fia: Miklós országnagy,⁴⁹⁷ „temesi báró” másod-unokaöccse volt,⁴⁹⁸ aki pont Bálint főesperesi szereplésének időszakában kapott V. Márton pápától különféle engedélyeket és kiváltságokat.⁴⁹⁹ A Macedóniai család számos birtoka volt szomszédos káptalani és püspöki birtokokkal, így területi alapú kapcsolatuk is volt a csanádi egyházzal. Tekintve, hogy Bálint apja, András – unokatestvéréhez, Miklóshoz hasonlóan – a királyi udvar tagja volt (1399–1414), és királyi kiküldöttként (1399) is szerepelt,⁵⁰⁰ a királyi kegy/támogatás is feltételezhető.

⁴⁹¹ JUHÁSZ 1941. 36.

⁴⁹² BOROVSZKY 1896. 359–360., JUHÁSZ 1947b 21–43., ENGEL 1996. I. 68.

⁴⁹³ DF 285890., BOROVSZKY 1896. 359. Borovszky Samu álláspontját Juhász Kálmán is átvette. JUHÁSZ 1941. 36. C. Tóth Norbert jogos kritikát fogalmazott meg e feltételezett rokoni kapcsolattal szemben. C. TÓTH 2013a 29. 53. j. Ám az Engel-féle genealógia Him rokonságot ábrázoló táblájával való érvelése, mint a fentebbi példákön már láthattuk, nem lehet döntő.

⁴⁹⁴ BOSSÁNYI 1918. 318. 1. j., BOSSÁNYI 1918. 319. 2. j., JUHÁSZ 1941. 74. szerint Péter a Hermán nembeli vagy a család fejének, Gecse fiától származott felpetei Makrai család tagja.

⁴⁹⁵ Mon. Vat. I/4. 58–59. 76. sz.

⁴⁹⁶ JUHÁSZ 1941. 53.

⁴⁹⁷ ENGEL 1996. I. 500., BOROVSZKY 1896. 109., JUHÁSZ 1947a 56–57.

⁴⁹⁸ Azt, hogy Bálint apjának neve András, a halálával megüresedett javadalmakra vonatkozó supplikációkból tudjuk meg. LUKSICS 1931. 138. 572, 573 sz., Nagy Iván genealógiai táblája szerint Miklós és András testvérek voltak és így Bálint Miklós unokaöccse. NAGY 1860. 223., Míg ENGEL Gen. alapján Miklós és András unokatestvérek voltak. Jellemző, hogy Andrásnak Remetei Himfi Katalintól született fiai között nem találjuk Bálintot.

⁴⁹⁹ LUKSICS 1931. 121. 442, 443. sz.

⁵⁰⁰ ENGEL 1996. I. 493.

Semadari Mihály fia: Ispital Benedek, a Szűz Máriáról nevezett váradi társaskáptalan kanonoka és a váradi székesegyház Szent István király oltárának igazgatója 1424. febr. 12-én kérvényezte V. Márton pápától a Marcali László csanádi püspökké kinevezésével megüresedett prépostságot és kanonikátust, amelyek összértékét, azaz éves bevételét addigi váradi kanonoki és oltárigazgatói bevételének kerekén ötszörösére, 250 forintra tették.⁵⁰¹ Bejutásának módjára enged következtetni az a tény, hogy a középkori Magyar Királyság területéről egy Somodar nevű helység ismert, amely Somogy megyében volt található és 1443-ig Ozora várához tartozott.⁵⁰² Származása és a nagypréposti méltóság, amely szemmel láthatóan nagy ugrás volt egyházi állásai terén, elnyerése alapján joggal feltételezhetjük Ozorai Pipo (temesi főispán 1404–1426) támogatását. Nagybefolyású pártfogóra utal az is, hogy jóllehet erőszakos természete miatt – ti. a székeskáptalan statútumait magába foglaló könyvet széttépte és több áldozópapot is véresre vert – feljelentették Rómában és a Szentszék 1429. ápr. 21-én megfosztotta javadalmától,⁵⁰³ mégis további 8 évig megmaradt pozíciójában, és végül javadalomcsere útján távozott.⁵⁰⁴ További érv lehet Benedek csanádi préposttá való kinevezésének időpontja, az 1424. év, ugyanis a kalocsai és bácsi káptalanok ekkor helyezik az érseki székbe Ozorai Pipo választottját, rokonát.⁵⁰⁵ Valamint elgondolkodtató, hogy Ispital Benedek és a már említett Csamai János ugyanazon a nap, ugyanazon dokumentummal kapták meg a csanádi nagy- és kisprépostságot.⁵⁰⁶ Jóllehet a szakirodalomban ismeretes egy bizonyos Somodori Mihály pécsi kanonok (1437)⁵⁰⁷ nagykancelláriai *notarius*, akinek a neve megfeleltethető Ispital Benedek apjával, ám nem tartjuk valószínűnek, hogy benne az 1424-ben már váradi kanonokként csanádi préposttá váló Benedek apját láthatjuk. Rokoni fokuk megállapítása a családra vonatkozó további ismeretek hiányában nem áll módunkban. Amennyiben Benedek nagyprépost és Csamai János kisprépost valóban Ozorai Pipo pártfogoltjai voltak, úgy Ozorainak a váradi és a kalocsai után a csanádi egyházra gyakorolt befolyását is sikerült kimutatni. Ozorai amúgy jó kapcsolatban állt az ekkor a csanádi püspököket adó Marcali családdal,⁵⁰⁸ akik hozzá hasonlóan Zsigmond király hű pártolói voltak. Így – mivel a törtetés amúgy sem volt rá jellemző – a csanádi főpásztori széket nem kívánta saját jelöltjével betölteni, ám a Marcali László csanádi püspökké való kinevezésével

⁵⁰¹ LUKSICS 1931. 155. 722. sz.

⁵⁰² CSÁNKI 1894. 640.

⁵⁰³ LUKSICS 1931. 235. 1253. sz.

⁵⁰⁴ LUKSICS 1938. 178. 625. sz.

⁵⁰⁵ MÁLYUSZ 1984. 221.

⁵⁰⁶ LUKSICS 1931. 155–156. 722. sz.

⁵⁰⁷ FEDELES 2005. 444. 352. sz., BÓNIS 1971. 111, 195.

⁵⁰⁸ Ld. LUKSICS 1931. 62. 73. sz., 165. 774. sz.: 1418. máj. 3-án Marcali Dózsát küldi ki a pápa annak ügyében, hogy Pipó Ozora tizedeiért más földekkel és szüllősökkel kárpótolta a pécsi püspököt.

megüresedett nagyprépostságot és Csáki Miklós rokona, Csanádi Balázs erdélyi püspökké válásával megüresedő kisprépostságot igen.

Vaski László, az 1436. jan. 21-én káptalani kiküldötként feltűnő csanádi kanonok⁵⁰⁹ családja is kötődik Ozorai Pipo személyéhez, minthogy 1408. jan. 22-én Vaski László királyi ember iktatta be Ozorai Pipót és testvérét, Mátyást a Krassó megyei Bay birtokába a csanádi káptalan tagja, János kanonok tanúsága mellett.⁵¹⁰ Majd ugyanez a Vaski László szerepelt 1416-ban és 1418-ban Ozorai krassói alispánjaként.⁵¹¹ Két évtizeddel később, 1436-ban és 1437-ben a család egyik másik tagja, Vaski Tamás volt krassói alispán.⁵¹² Mivel László kanonok feltűnése Ozorai halála után egy évtizeddel történt, így csak túlságosan hipotetikusán köthetnénk hozzá bejutását. Valószínűleg inkább a család állandó jelenlétének eredménye, László bejutása, amely azt is jelzi számunkra, hogy a kisebb javadalmak esetében a hatalmi tényezők mellett már nagyobb sikerrel juttatták jelöltjeiket csanádi *stallum*hoz a lokális környezet és a szűkebb régió birtokosai.

A bejutási csatornák egymáshoz viszonyított arányát vizsgálva azt látjuk, hogy akárcsak Pécssett,⁵¹³ Csanádon is az egyházi kapcsolatok domináltak (22), majd az uralkodói szolgálat (10) és a külső támogatás (9) útja következik, amely kategóriákba tartozó ismert esetek száma együtt sem éri el az egyházi kapcsolatokét. A feltételezhető egyetemi kapcsolatok általi bejutások száma megközelíti az előző két kategóriát (8). A familiárisi kapcsolatok (5), jegyzői szolgálat (2) és királyi kegy (2) általi csanádi javadalomszerzés volt a legkevésbé jellemző. Az arányok természetesen itt is óvatossággal kezelendők, minthogy gyakran összetett kapcsolatrendszer hűzódtak egy-egy javadalomszerzés háttérében.⁵¹⁴

A vizsgált (63) személy esetében az „egyből” történő bekerülést és a fokozatos előrelépés arányát tekintetében arra a következtetésre jutottunk, hogy a méltóságviselők és főesperesek esetében 30 (81%) fő egyből nyerte el javadalmát, addig mindössze 7 esetben (19%) emelkedtek az egyszerű kanonokok sorából magasabb javadalomra. Ez megfelel a Köblös és Fedeles által kimutatott trendnek.⁵¹⁵

Amíg méltóságviselők és főesperesek javadalomszerzéseinél 36-ból 26 esetben a külső kapcsolatok domináltak (72%), addig a kanonokok esetében ennek a fordítottját tapasztalunk,

⁵⁰⁹ DL 55024.

⁵¹⁰ DL 87809.

⁵¹¹ DL 92477., DL 54036.

⁵¹² MILLEKER 1914. 139., ENGEL 1996. I. 145.

⁵¹³ FEDELES 2005. 132.

⁵¹⁴ Vö. FEDELES 2005. 132.

⁵¹⁵ KÖBLÖS 1994. 65., FEDELES 2005. 132–133.

miszerint a kanonoki javadalmak hasonlóan domináns arányban, 27-ből 20 esetben (74%) a belső kapcsolatok által lettek betöltve. Ez az eredmény szintén megfelel Fedeles és még inkább a Köblös által tapasztaltaknak.⁵¹⁶ Összességében tehát úgy tűnik, hogy még a roppant töredékes források fényében is országos tendenciákat tükröznek a csanádi székeskáptalanba való bejutás esetei.

A káptalanba való bejutás módja szempontjából a legjobban vizsgálható javadalomszint a nagyprépostoké. Az 1354 és 1526 közötti időszakból ismert 21 nagyprépost közül 16 személy esetében ismert a bejutási csatorna. Az ismert esetek majd felében udvari szolgálat (Molnári, Podmanicki, Gergely, Garázda, Domokos, Marázi Vargyas. Budai Cserbokor) eredményezte a javadalomszerzést, míg közel egyharmad arányban a csanádi püspök rokona (Marcali, Szokoli, Ráskai), illetve bizalmas embere (András fia: Lőrinc) jutott a csanádi nagypréposti méltóságra. Emellett két előlépésről (Jakab fia: Jakab és Kécsi), egy javadalomcsereéről (Újbécsi), egy Ozorai pártfogoltról (Semadari) és egy egyéb egyházi kapcsolat (Czibak) útján való javadalomszerzésről van tudomásunk. Kécsi Miklós esetében bár egyértelmű hogy egyszerű kanonikátusról lépett elő a nagypréposti méltóságra, az megfontolandó, hogy bejutásakor az aktuális csanádi püspök (Hangácsi) földijének számított, illetve még az előtt nádori jegyzőként szolgált, így mindkét előbb említett nagyobb csoportban számításba jöhet. Mindezek fényében ezt a javadalomszintet alulról viszonylag zártan tekinthetjük, mivel leginkább felülről és a testületen kívülről helyezték ide a személyek túlnyomó többségét.

A vizsgált korszakból ismert 9 kisprépost közül 6 személynek lehet tudni vagy valószínűsíteni a méltósághoz jutásának módját. Két személy (Gönyüi Mihály, Csanádi Balázs) és talán egy harmadik (Remetei Himfi (?) Péter) bárói rokonság által jutott a javadalomhoz. Míg két fő esetében (Domokos fia István és Csamai János) ugyanilyen főúri támogatás valószínűsíthető. Uralkodói szolgálat csak Szegedi Szerafin esetében mutatható ki.

⁵¹⁶ KÖBLÖS 1994. 65. és FEDELES 2005. 133.

A területi kapcsolatok esete

E bejutási mód vizsgálatának a többitől eltérő módszere, illetve az a körülmény, miszerint a többi már kutatott magyar káptalanhoz képest úgy tűnik nagyobb hangsúlyt kapott, indokoltá teszi, hogy valamelyest külön tárgyalva mutassuk be.

A *területi kapcsolatok* kifejezéssel jelölte Köblös – és az ő nyomán a hazai szakirodalom – a káptalani birtokok felszívó hatása révén történő javadalomszerzést, hangsúlyozván azt, hogy itt nem egyes kanonokok személyi ismeretsége a meghatározó, hanem egy személytelen mechanizmus, a birtokhálózat a közvetítő közeg.⁵¹⁷ Fedeles 2007-ben felhívta a figyelmet, hogy a Köblös által személytelenként jellemzett mechanizmus is végeredményében valamilyen konkrét személyes kapcsolat által működött és így a személyi összefonódáson belüli módozatokként fogható fel.⁵¹⁸ Amennyiben egy javadalmas bejutása bizonyíthatóan nem volt összefüggésben származásának helyével, úgy a jelen vizsgálatból kizártuk, még ha olyan személyek is vannak köztük, akik a káptalani és püspöki birtokhálózat közvetlen közelében látták meg a napvilágot. Természetesen a kérdéses eseteket igyekeztünk mindig feltüntetni.

A területi kapcsolatok vizsgálatának lényege a káptalani illetve püspöki birtokállomány, és az előnevük alapján földrajzi helységhez köthető káptalani tagok összevetése. Egyes kutatók számára – érthető módon – kétséges az előnevek vizsgálatán alapuló módszer és így maga az eredmény is. Ám, jobb híján erre vagyunk utalva, még ha a kutatás korlátaival tisztában is vagyunk. Nem tartjuk haszontalannak a vizsgálat elvégzését, egyrészt azért, hogy ez a forrásokból kiolvasható információ típus se maradjon kihasználatlanul, másrészt, hogy a kapott eredményt a egybevethessük a más káptalanok személyi állományán azonos módszerekkel végzett kutatásokéval.

A területi kapcsolatok vizsgálatának fő segédeszköze az a térkép, amely egyszerre jelöli a káptalan birtokhálózatát és az arról a területről származó kanonokok szülőföldjét. Térképre kellett hát vetítenünk a csanádi püspök és káptalanok birtokhálózatát. Ehhez Engel Pál elektronikus térképét vettük alapul. Ezt pontosítottuk és egészítettük ki, többek között Oltványi Pál, Ortvy Tivadar, Borovszky Samu, Milleker Bódog, Szentkláray Jenő, Csánki Dezső és Györffy György munkáinak segítségével. A Duna-Tisza-Maros köz középkori történetének kutatását korlátozó nagy mérvű forráspusztulás meglehetősen megnehezítette a

⁵¹⁷ KÖBLÖS 1994. 48.

⁵¹⁸ FEDELES 2007. 28., FEDELES 2010. 128.

szórt adatok alapján ismert birtokhálózat részleteinek beazonosítását. Így a csanádi székeskáptalan által birtokolt 55 település⁵¹⁹ közül 3 térképre vetítése kérdéses, 9 pedig lokalizálhatatlan. A csanádi püspökök által birtokolt 55 helység⁵²⁰ közül 2 kérdéses és 5 lokalizálhatatlan. A társaskáptalan 2 birtoka közül 1 lokalizálása kérdéses. Feltűnő, hogy a püspöki és a székeskáptalani birtokok száma mennyire megegyezik. Azonban felhívánk a figyelmet, hogy a székeskáptalan birtokai közül 25–26 db csak 1471-ben került hozzá Keszi Balázs solymosi várnagy kegyes alapítványaként.⁵²¹ Előtte tehát 29–30 birtoka lehetett a testületnek. 1456-ban a csanádi püspök is kapott 2 birtokot Keszitől, egy oltáralapítvány részére. Így Keszi adományai előtt 29 illetve 53 lehetett a birtokok száma, ami közel egyharmad – kétharmad arányt jelent a püspöki birtokállomány javára. Ez az arány pedig könnyen tükrözhet egyfajta országos tendenciát.

A területi kapcsolat többféle módon is realizálódhatott:

- a) A káptalani birtokon élő jobbágy jutott javadalomhoz. Székeskáptalanról lévén szó a püspöki birtokállomány felszívó hatásával is számolnunk kell, ahogy tette ezt Köblös Győr, Fedeles pedig Pécs esetében.⁵²² Ilyen területi kapcsolódás útján jutott javadalomhoz káptalani birtokról Apátfalvi Miklós, Szentmihályi Péter és Tóth János, illetve püspöki birtokról Zombor László és a bizonytalan javadalomviselésű Nádasdi Miklós. A folyamatot úgy képzelhetjük el, hogy a káptalani vagy püspöki birtokon élő jobbágyfiút a helyi pap tanította, majd tehetségesnek találván, az illetékes főesperes vagy a birtokos figyelmébe ajánlotta. A káptalan vagy püspök a fiút a káptalani iskolában taníttatta, majd ha komolyan látott benne fantáziát, akár külföldi egyetemre is kiküldte, végül javadalmat juttatott neki. Ez utóbbi feltételezhető a káptalan Udvard nevű birtokáról származó Tóth János esetében is, akinek javadalomviselése csak 1505. évi bécsi tanulmánya után mutatható ki, 1523-ban, igaz ekkor már nemcsak kanonoknak, hanem közelebbről meg nem határozott főesperesnek is nevezték. Az egyetemjárás és javadalomszerzés mozzanata fel is cserélődhetett, ez esetben a tanulni vágyó személy már javadalma birtokában, feltehetően saját indíttatásból ment külföldi egyetemre. Így Szentmihályi Péter is a csak 1440-től igazolható javadalomszerzése után, 1444-ben tanult a bécsi egyetem *facultas artium*-án. Zombor László feltehetően a csanádi püspök Temes megyei falujából származott, vagy esetleg a Telegdiek által birtokolt,

⁵¹⁹ BOROVSZKY 1896. 164–165., JUHÁSZ 1941. 14.

⁵²⁰ BOROVSZKY 1896. 161–164.

⁵²¹ BOROVSZKY 1896. 165.

⁵²² KÖBLÖS 1994. 48., FEDELES 2005. 120.

Csanádhoz közeli a Maros-parti Zomborból, mint ahogy a majd száz évvel előtte kanonokként szerepelt Zombori Lászlónál feltételezzük.

- b) A területi kapcsolatok következő esete az, amikor káptalannal közösen birtokló nemesi család egyik tagja jutott stallumhoz. A vizsgált korszakból kettő ilyen személyt találtunk. Az egyik Páznádi Domokos, aki 1462. évi feltűnése előtt nem sokkal, 1446-ban a páznádi Bak(i) család a Páznádiakkal együtt részbirtokokat zálogosítottak el a Terjénieknek a Temes megyei Tivántelegen és Megyeren.⁵²³ Bár a csanádi székeskáptalan csak pár évtizeddel később, 1471-től birtokolta Megyer egészét és Tivánteleg egy részét Keszi Balázs kegyes adományaként, a testület vélhetőleg kapcsolatban állt a Páznádiakkal, már csak azért is, mert a csanádi püspök Szentgyörgy nevű birtoka északról mindvégig szomszédos volt a nevezett birtokokkal. A másik javadalomhoz jutott személy, akinek a családja közösen birtokolt a székeskáptalannal keresztúri Székely Benedek volt, minthogy a Csanáddal nyugat felől szomszédos Keresztúr birtok egy részét a szóban forgó testület bírta.⁵²⁴
- c) A területi kapcsolatok leggyakoribb típusa az, amikor a káptalani birtoknak (legtöbbször közvetlen) közeléből jutott az illető javadalomhoz. A következő, származási kategóriák szerint csoportosított személyek így juthattak be a csanádi székeskáptalanba a káptalani és püspöki birtokok közeléből.

Lássuk először a nemeseket! Macedóniai Bálint családjának kiterjedt birtokhálózatából számos település volt szomszédos káptalani és püspöki birtokokkal. Így az Arad megyei Alsó- és Felső-Darócot a csanádi székeskáptalan birtokai vették közre, míg Csanád megyei Fejéregyháza és Perjámos nevű birtokuk pedig a püspök birtokaival volt határos, több oldalról is. Továbbá maga a névadó birtokuk, Macedónia azon Gyülvész falu mellett feküdt, melynek harmadát a székeskáptalan birtokolta. Pókaházi Orbán előnévében szereplő Külső-Szolnok megyei Pókaháza nem esett messze az azonos megyében lévő, és a káptalan birtokát képező Tiszafeledektől, emellett családja Zaránd megyei Nagybernót nevű faluja a káptalan Kovászi nevű birtokához és Tősegyháza nevű falujához feküdt közel. Czibak László is ilyen területi kapcsolat útján juthatott javadalmához, ugyanis a Külső-Szolnok megyei Czibakháza szomszédos volt a káptalan már említett Tiszafeledektől és Martfű nevű birtokával, továbbá a Csanád megyei Szőreg és Deszk is a Hontpázmány nembeli Czibak és Esztári családé volt.⁵²⁵

⁵²³ CSÁNKI 1894. 87, 73, 78.

⁵²⁴ DL 30828.

⁵²⁵ ENGEL Map

Pordányi Márton vélhetően a Csanád megyei Pordányt birtokló család sarja volt. Pordány Csanádtól nyugatra, a székeskáptalan által felerészben birtokolt Erdőspalota és Keresztúr mellett helyezkedett el nyugat felől.⁵²⁶ Csamai János Temes megyéből, a Szent-György és (Kis-)Acsád püspöki birtokok között fekvő Csama⁵²⁷ és (a később a székeskáptalan birtokába került) Szent-András településeket 1387/1391–1470 között birtokló családból származott, jóllehet javadalomszerzésében egyházi és familiáris kapcsolatoknak is szerepe lehetett. Teremi Péter a Csanád megye déli részén fekvő és püspöki birtokkal határos Teremi falut birtokló család sarja volt.⁵²⁸ Nagybesenyei István vélhetően a káptalani és püspöki birtokokkal is határos Csanád megyei Nagybesenyőről származott. Végül e kategóriában említhetjük meg Fügedi Miklóst, aki valószínűleg a csanádi székeskáptalan egy 1326. évi kiadványában királyi emberként említett Fügedi László⁵²⁹ leszármazottja volt. Füged falu Egrestől délre, püspöki birtokok gyűrűjében feküdt a Maros és a Harangod között.⁵³⁰ Borovszky szerint a családnak még 1450-ben is állt az udvarháza Alsó-Fügeden.⁵³¹

Következzenek a káptalani birtokok közeléből javadalomhoz jutott polgárok, akik az Alföldről lévén szó, leginkább mezővárosi polgárok, vagyis jogi szempontból jobbágyságok voltak. Ez a megállapítás valamelyest még az Alföld legnagyobb városára, Szegedre is igaz, tekintve, hogy az csak 1498-ban nyerte el a királyi szabad város rangot.⁵³² Ám e kérdést a származás eldöntéséhez és különösen a polgárság és jobbágyság elkülönítéséhez használt centralitási pontrendszerben Szeged által elért 42 pont megnyugtatóan tisztázza.⁵³³ A Tisza-parti város polgárfiai közül 11 is javadalmat szerzett a csanádi székeskáptalanban a püspöki város törökök általi elfoglalásáig. Azonban a 11 személy közül hárman a vizsgált korszak után, azaz 1526 és 1552 között viselte javadalmát, továbbá egy fő (Szegedi Baratin Lukács) udvari szolgálat, egy másik pedig (Szegedi Szerafin, Lukács testvére) főpapi támogatás eredményeként szerezte javadalmát, így e személyeket jelen vizsgálat alkalmával figyelmen kívül hagyjuk. Szeged még így is a legtöbb azonos helyről származó káptalani tagot adta: Szegedi Gergely, Szegedi János, Szegedi László, Szegedi Márton, Szegedi Miklós, Szegedi

⁵²⁶ CSÁNKI 1890. 701.

⁵²⁷ CSÁNKI 1894. 31.

⁵²⁸ Temes megyében, Ohad mellett létezett egy Teremi nevű pusztá is, de kevésbé tartjuk valószínűnek, hogy Péter onnan származott volna. CSÁNKI 1894. 66.

⁵²⁹ DL 76353.

⁵³⁰ GYÖRFFY 1963. 857. ill. CSÁNKI 1890. 696.

⁵³¹ BOROVSKY 1896. 137.

⁵³² BLAZOVICH 2002. 26–27.

⁵³³ KUBINYI 2000. 85–86. 246. sz.

Zákány Balázs. Ez a jelentős bejutási csatorna valószínűleg a marosi vízi út, a térbeli közelség (légvonalban 35, úton 40–42 km)⁵³⁴ és az abból fakadó intenzív gazdasági kapcsolatok, a csanádi székeskáptalan által működtetett iskola és hiteleshely hatásának tulajdonítható.⁵³⁵ Szeged esetében is kimutatható a káptalani birtokhálózattal való kapcsolat, minthogy a csanádi székeskáptalan a Szegedtől északra – Szer felé félúton – lévő Serke / Serkéd⁵³⁶ falu és birtok, míg a csanádi társaskáptalan a Szegedtől délre – Szentiván és Gyála szomszédságában levő – Papkeresztúr⁵³⁷ falu és a hozzá tartozó birtok tulajdonosa volt. Fennáll a kérdés, hogy Zákány Balázs mennyire köszönhette 1522. évi javadalomszerzését a testületben 1521-től szereplő Gergelynek és Jánosnak, illetve még inkább az 1523-ban még szereplő Szerafin kispripostnak. Érdekes, hogy ehhez képest a Duna-Tisza-Maros köz egyik legvárosiasabb településéről,⁵³⁸ Temesvár királyi földesúri városból csupán két fő, Temesvári István és Temesvári Miklós szerepelt a vizsgált időszakban a csanádi székeskáptalanban, noha a Bega-parti város püspöki és káptalani birtokokkal is szomszédos volt.⁵³⁹ Ehhez képest sokkal többen érkeztek Temes megyei jobbágycsaládokból. A következő két város, amelynek fiai bejutottak a káptalanba Gyula és Lippa. Noha ezek közvetlen közelében nem feküdtek püspöki és káptalani birtokok, ám mindenképpen Csanád mint püspöki székhely és hiteleshely vonzáskörzetébe tartoztak. A Kubinyi professzor centralitási pontrendszerében Csanád város vonzáskörzete az elért 27 pontja alapján legalább 8 magyar mérföld sugarú lehetett, ami – akárcsak Pécs esetében⁵⁴⁰ – ezen is túlterjedt az ország peremterületei felé, azaz Csanád estében déli, dél-keleti és keleti irányba. E feltevésünket megerősíti a káptalan hiteleshelyi vonzáskörzete is, tudniillik a keleti országrész más hiteleshelyeihez hasonlóan a kiküldött tanúk keleti irányban meghaladták akár a 200 km-es távolságot is.⁵⁴¹ Gyula remek összehasonlítási pontként szolgál egy már kutatott kanonoki testülettel, a váradi székeskáptalannal, ugyanis közel azonos távolságra feküdt Csanádtól (77 km) és Váradtól (67 km). A csanádi testület 4 tagja származott innen, úgymint

⁵³⁴ A 17. századi török világutazó Cselebi alig több mint 6 óra alatt ért Szegedről Csanádra. KARÁCSON 1908. 221.

⁵³⁵ G. TÓTH 2011c 121–124.

⁵³⁶ ENGEL Map, BOROVSZKY 1896. 165.

⁵³⁷ GYÖRFFY 1963. 861. ill. CSÁNKI 1890. 698.

⁵³⁸ Ld. PETROVICS 2008. 42–53, 99–107., KUBINYI 2000. 89–90. 286. sz., KUBINYI 2004. 23.

⁵³⁹ További két temesvári neve is előfordul Csanádon, de János a vizsgált időszak előtt, 1333-ban szerepelt a pápai tizedjegyzékben, mint csanádi kanonok és temesvári plébános. Mon. Vat. I/1. 145. Egy másik Temesvári János pedig csak egyházmegyei áldozópap volt és Borovszkynál tévesen került be a marosontúli főesperesek sorába, ráadásul csak a vizsgált időszak után, 1528-as dátummal. BOROVSZKY 1897. 99, 103. 175. j., JUHÁSZ 1941. 14.

⁵⁴⁰ KOSZTA 2007b 111–112., Vö. KRISTÓF 2014. 44–51.

⁵⁴¹ G. TÓTH 2010. 27–28.

Gyulai András, Gyulai László, Gyulai Mihály és Gyulai Kelemen. Kristóf adatai szerint 1440 és 1526 között csak 3 Gyulai előnevű személy szerepelt Váradon,⁵⁴² Csanádon ugyanebben az időszakban szintén 3 gyulai mutatható ki. Ám amíg a Váradon javadalmat szerzett gyulaiak közül kettő egyszerre is tagja volt a testületnek és könnyen lehet, hogy a már éneklőkanonoki méltóságot elért Miklós segítette be rokonát vagy földijét,⁵⁴³ addig ez Csanádon könnyen kizárható, minthogy több évtizedes időközök határolják el a gyulai származásúak szereplését. Mindenesetre úgy tűnik, hogy itt egyenlő arányban érvényesült mindkét püspöki központ vonzóhatása,⁵⁴⁴ mint ahogy Békés és Zaránd megye területe egyaránt beletartozott e két egyházi központban működő hiteleshely vonzáskörzetébe is. A városok és mezővárosok kapcsán a nagyobb lélekszáma miatt nyilván az egyházi karriert választó fiatalok "kirajzásával" is számolni lehet, mint olyan tényezővel, ami nagyobb földrajzi távolságok esetén is segítette a területi kapcsolatok által való javadalomszerzés érvényesülését. A Maros-menti Lippáról – amely Arad megye települései közül a városfejlődés legmagasabb fokára jutott⁵⁴⁵ – 3 személy: Lippai István, Lippai Péter és Lippai Tamás jutott javadalomhoz a csanádi székeskáptalanban.

E rövid exkurzus lássuk a káptalani és püspöki birtokok közeléből javadalomhoz jutott jobbágyi származású személyeket! A Bécsben már főesperesként jogot tanult Mácsalakai Máté az Arad megye középső részén káptalani birtokok szomszédságában elhelyezkedő Mácsalaka falu szülötte volt. Árki János szintén jobbágyi származású volt, amennyiben neve alapján az Arad megye nyugati részén és püspöki birtoktól nem messze fekvő Ároki nevű faluban született. Igaz, János származási helyeként még a szomszédos Zaránd megyei Árok falu is szóba jöhet, melynek szintén volt Árki névváltozata.⁵⁴⁶ Újnépi Dávid a Temes megyei Újnép település szülötte volt. Szentkirályi Ternek Benedek a Csanád megye észak-nyugati részén, káptalani birtokok között elhelyezkedő Szentkirályról származott, ahol ráadásul a székeskáptalan prépostjáé volt a tizedszedés joga.⁵⁴⁷ Ebbe a csoportba sorolható az 1357-ben említett Zombori László is, aki valószínűleg a Csanáddal nyugat felől határos Zombor birtokról származott, minthogy a csanádi püspök csak 1421-től birtokolta a Temes megyei

⁵⁴² KRISTÓF 2014. 207–208. 52, 53, 54. sz.

⁵⁴³ KRISTÓF 2014. 207–208.

⁵⁴⁴ KRISTÓF 2014. 46.

⁵⁴⁵ BÁCSKAI 1965. 25, 28, 34., KUBINYI 2000. 75., GYÖRFFY 1963. 180–181., CSÁNKI 1890. 760, 764., MÁRKI 1892. 180–183.

⁵⁴⁶ Ld. ENGEL Map

⁵⁴⁷ BOROVSZKY 1896. 164.

Zombor faluját. Perjémesi János a Csanád megyei keleti részén levő Perjámos falu szülötette volt. Perjámos birtok a püspök Szentmiklós nevű birtokával volt szomszédos, illetve Perjámos birtokon fekvő Loránt falut is a csanádi püspök bírta. A Temes megyei, Gyülvész káptalani birtoktól északra fekvő Újbécs nevű „jelentéktelen mezőváros”⁵⁴⁸ három tagot is adott a csanádi székeskáptalannak. Újbécsi Péter, Újbécsi Tamás és Újbécsi Fülöp is innen származott. A káptalani birtokokkal és Temesvárral is szomszédos Ötvény mezővárosból egy személy, Ötvényi Domokos szerzett javadalmat a testületben. A Temes megyei Ohátról is egy fő, Ohadi Gergely jutott be a székeskáptalanba. A szintén Temes megyei Cseri mezővárosból – mely fekvését tekintve több püspöki és káptalani birtokhoz is viszonylag közel volt – szintén egy személy, György fia Boldizsár jutott stallumhoz a Szent György oltalma alatt álló káptalanban. A Krassó megyei Mezősomlyóról származott Mezősomlyói András. Somlyói László szintén Mezősomlyó vagy Érsomlyó szülötte volt. Illyei Tiborc előneve alapján valószínűleg a püspöki birtok közelében fekvő és a Becsei uradalom részét képező, Torontál megyei Illyéről származott. Noha a nevét a Hunyad megyei Illyéről nyerő, Hunyad és Arad megyében kiterjedt birtokállománnyal rendelkező nemes család is ismert.⁵⁴⁹ A család Arad megyében, a Maros mentén fekvő Zádorlaka birtoka igen közel feküdt a csanádi püspök Kisszentpéter nevű birtokához. Keresztúri János valószínűleg a káptalani a társaskáptalan Pap-Keresztúr nevű birtokáról származott, ahogy azt Juhász Kálmán feltételezte.⁵⁵⁰

- d) A „c” pont három típusának valamelyikéhez tartozó személy, hovatartozása adatok hiányában eldönthetetlen. Berekszői András (kanonok 1407 előtt)⁵⁵¹ szintén nemes vagy jobbágyság volt, ti. Temes megyében két Berekszó nevű település is létezett és ráadásul mindkettő káptalani és püspöki birtokokkal volt szomszédos, csak az egyik birtokos családját nevezték a településről, a másik a Macedóniai családé volt. Veres Pál (kanonok 1400–1405),⁵⁵² – hacsak nem valamilyen külső ismertetőjegye alapján nyerte előnevét – annak a Veres családnak lehetett a tagja, amely a Csanád megyei Földeáknak volt a birtokosa.⁵⁵³ Földeák szomszédos volt a székeskáptalan Igás nevű birtokával, tizede

⁵⁴⁸ KUBINYI 2000. 91. (298. sz.)

⁵⁴⁹ CSÁNKI 1890. 788., CSÁNKI 1913. 187.

⁵⁵⁰ JUHÁSZ 1941. 83.

⁵⁵¹ JUHÁSZ 1941. 77.

⁵⁵² Mon. Vat. I/4. 176: *dilectum filium Paulum Johannis, alias dictum Veres*, BOROVSKY 1896. 425., JUHÁSZ 1941. 77.

⁵⁵³ CSÁNKI 1890. 716.

pedig a nagyprépostot illette.⁵⁵⁴ Pál előnévével kapcsolatban további bizonytalanságra adhat okot, hogy Temes megyéből is ismeretes Veres család, méghozzá három is, úgymint a kenézi, a muronyi és a rábéfalvi.⁵⁵⁵ Sőt, még az egyházmegyével határos Zaránd és Hunyad megyékben is birtokoltak Veres családok.⁵⁵⁶ Az is figyelemre méltó, hogy az egyházmegyével szomszédos Bodrog megyében Pál csanádi javadalom viselésével gyanúsán egy időpontban, 1402-ben egy bizonyos Veres László volt az alispán.⁵⁵⁷

- e) A területi kapcsolatok speciális esetének fogható fel, amikor a káptalanba helyi származású polgárok jutnak be. A csanádi székeskáptalanba így jutott be a Csanádi nevet viselő András, Ágoston és László.

A csanádi székeskáptalanban 1354–1526 között bizonyíthatóan javadalomhoz jutott 246 személy jutott stallumhoz, 144 személy esetben ismeretlen, 63 esetében a személyi összefonódásoknál ismertetett bejutás vélhető módja. Az ismert esetek közül 51 főnél feltételezhető a területi kapcsolat általi javadalomszerzés. Ezen belül 38 azon esetek száma, ahol ez az egyetlen ismert bejutási mód. Míg 13 olyan esetet találtunk, amikor más típusú kapcsolat is feltehető. Ezen adatok tükrében az összes javadalmas esetén 15,4%, az ismert bejutásúakkal számolva pedig 37,2% a területi kapcsolatok aránya a javadalomszerzés módozatai között.

Lássuk, hogy fest mindez az azonos módszerrel, megközelítőleg, vagy teljesen azonos korszakból, hasonló kanonoki testületek személyi állományán végzett vizsgálatok eredményei tükrében! A Köblös által vizsgált budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalanokban 1458 és 1526 között szereplő összesen 596 személy közül területi kapcsolatok által jutott javadalomhoz 1 méltóságviselő és 29 kanonok, továbbá 30 helybeli kanonok.⁵⁵⁸ Így a területi kapcsolatok által javadalomhoz jutott személyek aránya az összes javadalmas 10%-a, míg az ismert bejutásúak 14,7%-a. Fedeles a pécsi székeskáptalan esetében azt az eredményt kapta, hogy az 1354 és 1526 között kimutatható 376 tag közül az ismert bejutású 140 személy 18,5%-a köszönhette javadalmát a területi kapcsolatoknak.⁵⁵⁹ Tehát Csanád esetében a dunántúli arány kétszeresét-háromszorosát kaptuk. Úgy, hogy amíg Csanád esetében nem ismerjük az összes káptalani és püspöki birtokot, ill. az ismertek közül is több

⁵⁵⁴ BOROVSKY 1896. 164.

⁵⁵⁵ CSÁNKI 1894. 91.

⁵⁵⁶ CSÁNKI 1890. 756., CSÁNKI 1913. 243.

⁵⁵⁷ ENGEL 1996. II. 257.

⁵⁵⁸ KÖBLÖS 1994. 231.

⁵⁵⁹ FEDELES 2005. 120.

lokalizálhatatlan, addig a pécsi és a fehérvári káptalanoknak jóval több birtokuk, tehát kiterjedtebb birtokhálózatuk volt. Ezzel szemben Kristóf a váradi káptalanok személyi állományát vizsgálva már eléggé hasonló, 31,5%-os arányt mutatott ki az általa *környékbelinek* nevezett, azaz a váradi egyházmegyéből és Várad vonzaskörzetéből származó kanonokok bejutása kapcsán.⁵⁶⁰

A különböző javadalomszinteket külön-külön is megfigyelhetjük, az eredmények részletesebb bontásban való vizsgálata által. A pécsi testületbe egyből bekerült méltóságviselők és főesperesek esetében 18%, a mesterkanonokok körében pedig 20,5%-os arányú a területiség elvén megvalósult javadalomszerzés.⁵⁶¹ Köblös szerint az általa vizsgált káptalanokban az egyből bejutott kanonokok 17% területi kapcsolatok, 18%-a a helybeliség útján szerezte stallumát,⁵⁶² viszont a függelékben szereplő összefoglaló statisztikai táblázatának tanulsága szerint mindkét arány 11% volt.⁵⁶³ Csanádon az összes 246 javadalmassal számolva a méltóság- és tisztségviselők 9,8%-a, a az egyszerű kanonokok 22%-a jutott stallumhoz kimutatható területi kapcsolat alapján. Az ismert bejutású személyeket vizsgálva úgy találtuk, hogy a méltóság- és tisztségviselők 26,3%, míg a kanonokok 52,2% arányban kerültek be a testületbe a püspöki és káptalani birtokhálózat, valamint Csanád vonzaskörzete által.

A kapott eredmények tovább erősítik ama meggyőződésünket, hogy a csanádi székeskáptalan képében a középkori székeskáptalanok egy periférikus típusát láthatjuk. Az egyházmegye elhelyezkedése folytán fokozottan ki volt téve a törökveszélynek. Ennek egyik következménye, hogy a késő középkorra erősen megcsappant bevételek és ezzel összefüggésben a királyi udvarhoz kötődő viszonylag lazább kapcsolatok eredményeként nagyobb volt az érdektelenség az itteni javadalmak iránt. Ezzel egybecseng az a tény is, hogy mint láthattuk a magyar székeskáptalanok közül a csanádi soraiban volt arányaiban a legkevesebb külföldi származású személy.⁵⁶⁴ Ilyen körülmények között jobban érvényesülhetett a területiség mechanizmusa általi javadalomszerzés, és a helybeli klerikusok előlépésének is nagyobb volt a lehetősége.

Végül felhívnanék a figyelmet arra a szembetűnő tényre, hogy a csanádi egyházmegyének csak a középső és az északi része látható a mellékelt térképen, a torontáli és a sebesi főesperesség déli része, a krassói főesperességnek pedig legnagyobb része nem

⁵⁶⁰ KRISTÓF 2014. 49.

⁵⁶¹ FEDELES 2005. 132–133.

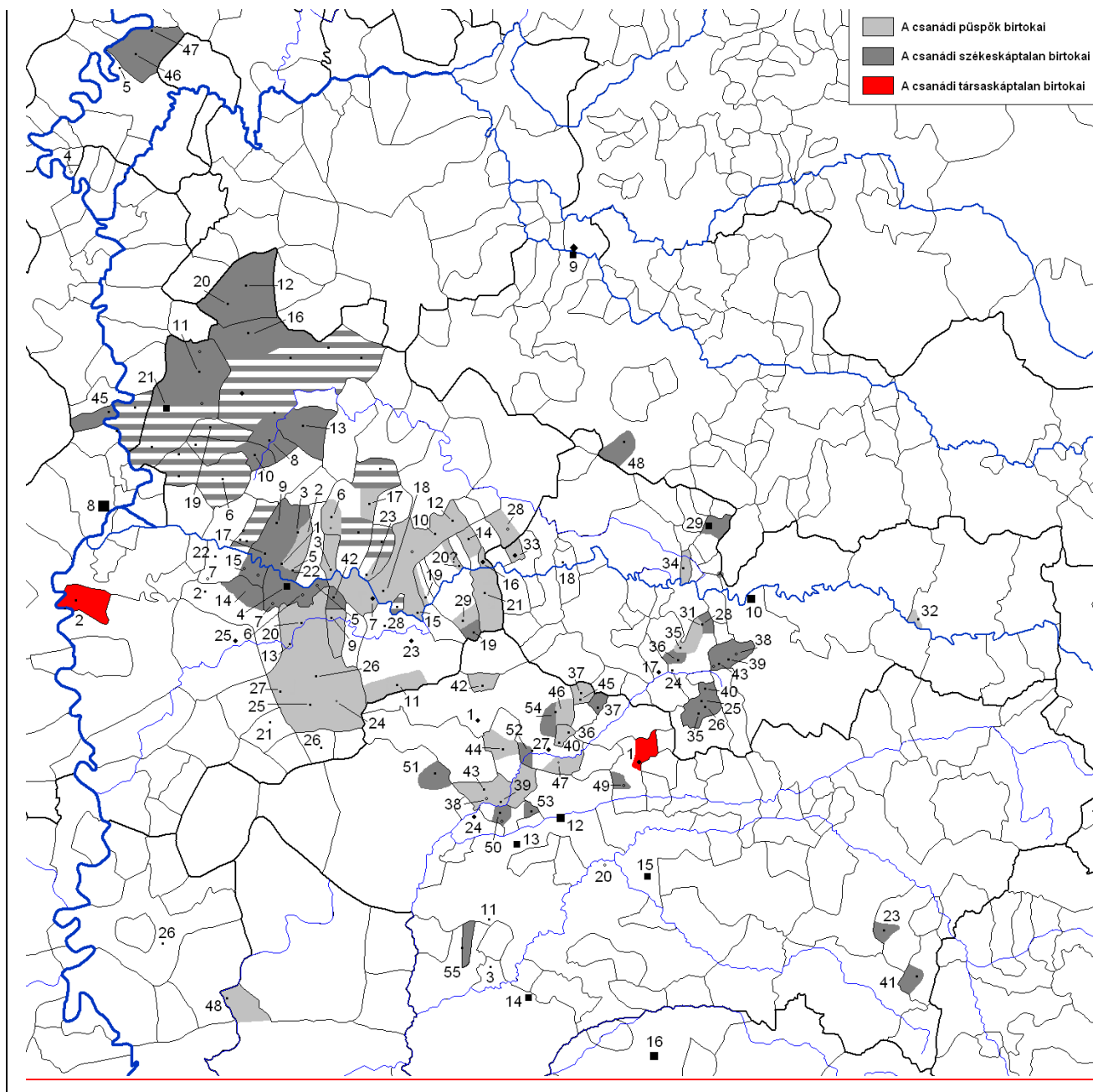
⁵⁶² KÖBLÖS 1994. 65.

⁵⁶³ KÖBLÖS 1994. 231.

⁵⁶⁴ FEDELES 2007b 43.

szerepel rajta. Ennek oka nem csupán az, hogy e területeken nem voltak birtokai a csanádi székeskáptalanak és püspöknek, hanem az is, hogy innen már csak azért sem várható illetve mutatható ki túl nagy klerikus utánpótlás, mert azon az amúgy sem túl nagy népsűrűségű területen a középkor végére már zömében ortodox vallású szerbek és románok laktak. A más vallású lakosok nagymérvű beköltözése is az Oszmán Birodalom balkáni térnyerésének és az országba történő egyre gyakoribb betörésének a következménye. Jogosan vetődik fel a kérdés: vajon milyen és mennyiben eltérő képet kapnánk, ha a 144 ismeretlen módon bejutott káptalani tagról is rendelkeznénk információkkal? Vajon szerepelnének-e javadalmasok az egyházmegye déli területeiről? Sajnos e kérdés valószínűleg megválaszolatlanul fog maradni.

A csanádi püspök, székes- és társaskáptalan birtokai és a közelükből származott káptalani tagok

A térképen nem látható az egresi ciszterci apátság 16. század eleji *incorporáció*jával a csanádi püspök birtokállományába került erdélyi Fehér megyei birtokok. Egyrészt technikai okokból, másrészt azért, mert onnan senki sem jutott be a testületbe területi kapcsolatok útján.

A sávozott területeken a tizedszedés joga a székeskáptalan prépostját illette.

A csanádi székeskáptalan által bírt települések névsora megyénkénti bontásban

Csanád vármegyében:

1. Apátfalva része	30. Mahus
2. Bécs	31. Mahus
3. Belesz része	32. Milátköz része
4. Csanád	33. Millenfalva
5. Kemece	34. Miszelec
6. Szentmihály	35. Nádasd
7. Boldogfalva	36. Nádas(d)
8. Csókás	37. Nádasd(-puszta) / Pusztanádas
9. Dálegyháza	38. (Felső-)Parti
10. Igás	39. (Alsó-)Parti
11. Kéktó-Ráros	40. Sárszó
12. Mágócs	41. Száldobos
13. Mező-Kopáncs	42. Szent-Miklós(teleke)
14. Nemes-Keresztúr része	43. Szinteri / Szintár
15. Erdőspalota fele	44. Vice részei
16. Peres-Kutas része	Csongrád vármegyében:
17. Szecse	45. Serked része
18. Tárkony puszta	Külső-Szolnok vármegyében:
19. Tóti	46. (Tisza-)Földvár
20. Újváros része	47. Martfű
21. Vásárhely része	Zaránd vármegyében:
22. Csög	48. Tövisgyház / Tősegyháza

Arad vármegyében:

23. Budafalva	49. Udvard
24. Dorsz	50. Megyer
25. Etre	51. Ócse / Vejthe
26. Etre	52. Szent-András része
27. Horpataka	53. Tivánteleg(e) része
28. Keszi részei	54. Zsadány
29. Kovászi	55. Gyülvész

A Szent Üdvözítőről nevezett csanádi társaskáptalan birtokai

Csanád vármegyében:

1. Pap-Keresztúr

Temes vármegyében:

2. Jenő

A csanádi püspök birtokai

Csanád vármegyében:

1. Apátfalva része	30. Kenderfark puszta
2. Belesz része	31. Keszi része
3. Csiga / Csika	32. Kövesd része
4. Csanád része	33. Papi
5. Csög része	34. Püspökfalva / Püspöki

Arad vármegyében:

6. Deméng
7. Egres
8. Jani
9. Jára
10. Latorján
11. Loránt
12. Majmat
13. Mégy
14. Nagyserjén
15. Pabar
16. Pécsk
17. Rétkert része
18. Sajti
19. Szemlek része
20. Szent-Miklós
21. (Kis-)Szent-Péter
22. Tomona
23. Tövisköz része
24. Gottlob
25. Vizesgyán
26. Nagyós
27. Dugoszeliste
28. Babos
29. Telek

35. Iregd
- Temes vármegyében:
36. Acsád
37. Derse / Derzs
38. Kána
39. Lukateleke
40. Monyorós
41. Nádasd
42. Szikszó
43. Szent-György
44. Zombor
45. Murony
46. Zsadány része
47. Kovászi / Kovácsi
- Keve vármegyében:
48. Ivánkahida / Jankahida
- Torontál vármegyében:
49. Kovászi
- Fehér megye:
50. (Szász-)Csanád
51. Holdvilág
52. Monora
53. Sorostély
54. Kis-selyk
- Torda megye:
55. Torda város Szentfalva nevű utcája

A káptalani és püspöki birtokok közeléből bejutott kanonokok származáshelyei

1. Páznád	15. Cseri
2. Keresztúr	16. Mezősomlyó
3. Macedónia	17. Mácsalaka
4. Pókaháza	18. Ároki
5. Czibakháza	19. Szentkirály
6. Földeák	20. Újnép
7. Pordány	21. Teremi
8. Szeged	22. Zombor
9. Gyula	23. Perjámos / Perjémes
10. Lippa	24. Berekszó
11. Újbécs	25. Nagybessenyő
12. Temesvár	26. Illye
13. Ötvény	27. Csama / Csoma
14. Ohad / Ohát	28. Füged

Mobilitás

A fejezet célja az, hogy bemutassa a testület tagjainak a mobilitását, mind térben, mind pedig az egyházi hierarchiában. Köblös 1994-ben megjelent könyvének adatgyűjtése során született publikációi is merőben új eredményeket hoztak az egyházi középréteg mobilitását illetően. Egy 1989-ben megjelent tanulmányában a fehérvári káptalan kapcsán a káptalanon belüli alulról és felülről zárt rétegekre hívta fel a figyelmet.⁵⁶⁵ „Az eddigi szakmunkák, így Mályusz Elemlér klasszikus műve is az egyházi társadalmat három alapvető rétegbe sorolta: a felső réteget a püspöki rend tagjai, a középsőt a káptalanok tagsága és a városi plébánosok, az alsót a káptalani karpapság, valamint a falusi plébánosok, az egyes plébániák káplánjai, oltár- és kápolnaigazgatói alkotják. Ez minden bizonnyal elméletileg valóban helyes felosztás, hiszen egyházkormányzati szerepük, vagyoni helyzetük valóban így rétegzí őket. De vajon funkcionálisan is megfelel ez a felosztás a valóságnak?” – vetette fel a kérdést Köblös József.⁵⁶⁶ Figyelembe véve az egyes javadalomszintek jellegét, a javadalmasok tevékenységének típusait és a szintek közötti mobilitást, Köblös további rétegződést mutatott ki a középső rétegen belül. Meglátása szerint az egyházi középrétegen belül is elkülöníthető három szint a helyben tartózkodás és az előrelépés lehetősége szerint. Eszerint a káptalani testület alsó rétegét a karpapság képezi, Köblös tapasztalatai szerint őket a helyben lakás és az előlépés minimális lehetősége jellemzi. „A középső réteg alsó szintjét a mesterkanonokok, felső szintjét pedig a méltóságviselő kanonokok teszik ki.”⁵⁶⁷ E réteget nagy belső mobilitás jellemzi, előlépésre egészen a *lector*ig volt lehetőségük a kanonokoknak, viszont éles határ választja el egyrészt az alsó rétegtől, mivel tagjait a testületen kívülről toborozza, másrészt a felső rétegtől, ahova csak igen ritka esetben van továbblépés. „Mind az alsó réteget, mind a középső réteg alsó szintjét a helyben lakás, a lelkipásztorkodás, illetve a szolgáló kanonoki életmód jellemzi. (...) A felső réteg, alulról élesen elhatárolt, felfelé viszont teljesen nyitott a püspöki kar felé, így tehát akár annak alsó szintjeként is felfogható. A helyben tartózkodás csak kivételes, eme réteg képviselői leggyakrabban az állami hivatalnokok életmódját élik.”⁵⁶⁸ „Az egy testületen belüli vertikális kapcsolatok viszonylagos korlátozottságát, a hozzávetőlegesen a prépostok és a mesterkanonokok rétege alatt húzódó válaszfalak merevségét és áthatolhatatlanságát az előrébb jutni kívánó javadalmasok tehát az egyes

⁵⁶⁵ KÖBLÖS 1989. 352.

⁵⁶⁶ KÖBLÖS 1994. 83.

⁵⁶⁷ KÖBLÖS 1994. 83.

⁵⁶⁸ KÖBLÖS 1994. 83.

testületek közti egyre előkelőbb javadalmakra való átlépésekkel kerülték meg.”⁵⁶⁹ A képet tovább árnyalja a javadalomhalmozás (*cummulatio beneficiorum*) jelensége is, ami az egyházi ranglétrán való előrejutás egyik fontos eszköze volt. Volt, aki javadalma mellé közel egyenértékűt szerzett, volt, aki előkelőbbet, de pápai engedéllyel megtartotta korábbi javadalmát is. Mások előkelőbb javadalmuk mellé szereztek, mintegy jövedelem-kiegészítésül kevésbé előkelőket. Olyan eset is előfordult, hogy egy javadalmat több kevésbé előkelő, de együtt mindenképpen jövedelmezőbb beneficiumokért adtak fel. Ennek ellentétéként, leginkább a főpapi rendbe való átlépésnél figyelhető meg, hogy az illető egy sor előkelő javadalmát mintegy becserélte a püspöki méltóságra.⁵⁷⁰

Hogy kiderüljön, Köblös észrevételei mennyire vonatkoztathatóak a csanádi székeskáptalan személyi állományára, vegyük sorra a testület különböző javadalomszintjeit!

Méltóságviselők

A csanádi nagyprépostok közül négy továbblépéséről van tudomásunk. Közülük hárman emelkedtek a főpapság sorába. Marczali László helyben maradt és csanádi püspök lett, Molnári Kelemen győri, Podmanicki István pedig a nyitrai püspökség élére került. Feltűnő, hogy a püspökségek, amelyekre a csanádi prépostok továbbléptek, mind a kis és közepes jövedelműek, és ennek megfelelő presztízsiük közé tartoztak.⁵⁷¹ Ez a jelenség szoros összefüggésbe állítható azzal a ténnyel, hogy a csanádi prépostság is hasonló helyre sorolható a préposti jövedelmek sorában.⁵⁷² A jövedelmek mértékén túl az egyes személyek családjának kapcsolatai is determinálták az első püspökségük helyét. Mindhárman olyan egyházmegye élére kerültek, ahol családjuk kiterjedt birtokállománnyal és/vagy kapcsolatrendszerrel rendelkeztek. Úgy tűnik ez egy fontos tényező volt az egyházi középrétegből a főpapságba való továbblépéshez. Az egyetlen mobilitást mutató csanádi nagyprépost, aki nem emelkedett a prelátusok közé Garázda Miklós, aki a „szomszédos” királyi alapítású aradi társaskáptalan prépostja lett.⁵⁷³

⁵⁶⁹ KÖBLÖS 1994. 85.

⁵⁷⁰ KÖBLÖS 1994. 83–87.

⁵⁷¹ MÁLYUSZ 1971. 180–181., KOSZTA 2000. 46–47.

⁵⁷² A magyar székeskáptalanok prépostjainak jövedelmei: Eger 480, Esztergom 400, Pécs, Buda, Székesfehérvár 300, Veszprém és Várad 250, Győr 240, Kalocsa 200, Csanád és Vác 160, Bács és Zágráb 100, Bosznia és Szerém 70 aranyforint. Ld. FEDELES 2005a 154. A csanádi prépost jövedelme más források szerint elérte, sőt meg is haladta a 200 aranyforintot. Ld. Mon. Vat. I/1. 515. és Mon. Vat. I/4. 495. 559. sz. Viszont a préposti jövedelmek rangsorában még így sem sorolhatjuk sokkal előrébb.

⁵⁷³ Mon. Vat. I/1. 515.

Ha arra a kérdésre keressük a választ, hogy honnan és milyen javadalomszintekről emelkedtek a csanádi nagyprépostságra az egyes személyek, azt a képet látjuk, hogy az ismert esetek fele részében a testület tagjai vagy Csanád egyházmegyes papok emelkedtek a testület élére. Egy csanádi olvasókanonok (Jakab fia Jakab⁵⁷⁴), két Csanád egyházmegyei (Péter fia Domokos⁵⁷⁵ temesi és Ráskai Mihály⁵⁷⁶ marosontúli) főesperes, egy csanádi kanonok (Kécsi Miklós⁵⁷⁷), továbbá egy Csanád egyházmegyei áldozópap (Marazi Vargyas Tamás⁵⁷⁸) lett csanádi nagyprépost. Ugyanennyi személy érkezett más egyházmegyből a testület élére: egy – a csanádi egyházmegyből származó – boszniai prépost (Újbécsi Fülöp⁵⁷⁹), egy tordai főesperes, egyben erdélyi kanonok (Czibak László⁵⁸⁰), egy gömöri főesperes, egyben esztergomi kanonok (Podmanicki István⁵⁸¹), egy győri kanonok (Molnári Kelemen),⁵⁸² egy váradi kanonok (Semadari Mihály fia: Ispital Benedek⁵⁸³) és egy kőri kanonok (András fia: Lőrinc⁵⁸⁴).

A csanádi kisprépostok – akik jóllehet székesegyházi főesperesként voltak a székeskáptalan tagjai, és Szegedi Szerafin, aki olvasókanonokságról lépett elő kispréposttá, példája is indokolja, hogy a méltóságviselőknél is megemlítsük őket – közül három püspökké szenteléséről tudunk, de ez közülük csak kettő számára jelentett valódi továbblépést. Remetei Himfi (?) Péter a csanádi, Csanádi Balázs a szomszédos erdélyi püspökség élére emelkedett, ahol 1411. szept. 13. előtt már kanonoki prebendával rendelkezett. A harmadik kispérpost, Demeter fia Miklós Szörény címzetes püspöke (*episcopus titulares*) lett és Csanádon maradt kispréposti és kanonoki javadalmában. Annak kérdését, hogy a kisprépostok honnan és milyen javadalomszintekről érkeztek a főespereseknél tárgyaljuk.

A kanonoki testületek új, immár rendszerjellegű kutatásának eredményeihez hasonlóan a csanádi székeskáptalan oszloposkanonokjai (*canonici columnares*) is alacsony mobilitást mutatnak.⁵⁸⁵ Az olvasókanonokok közül kettő préposti méltóságra emelkedett: Jakab fia Jakab nagyprépost, míg Szegedi Szerafin csak kisprépost lett. Az éneklőkanonokok és örkanonokok tekintetében nincs adatunk elő- vagy továbblépésről. Mindössze arról tudunk,

⁵⁷⁴ Mon. Vat. I/1. 515.

⁵⁷⁵ Mon. Vat. I/3. 212. 237. sz.

⁵⁷⁶ JUHÁSZ 1941. 32, 62.

⁵⁷⁷ DL 55809., DL 88467., DF 268415.

⁵⁷⁸ LUKSICS 1938. 283. 1132. sz., JUHÁSZ 1941. 28–29.

⁵⁷⁹ LUKSICS 1938. 178. 625. sz., JUHÁSZ 1941. 28.

⁵⁸⁰ Mon. Vat. I/1. 518., DL 28354.

⁵⁸¹ DL 21704., Kollányi Ferenc nem említi őt sem az esztergomi kanonokok, sem a gömöri főesperesek sorában.

⁵⁸² BÓNIS 1971. 100., LUKSICS 1931. 83. 185. sz.

⁵⁸³ LUKSICS 1931. 155. 722. sz., JUHÁSZ 1941. 27–28.

⁵⁸⁴ Mon. Vat. I/4. 495–496. 559. sz., JUHÁSZ 1941. 25.

⁵⁸⁵ KÖBLÖS 1994. 241–256., FEDELES 2005a 54–57., KRISTÓF 2014. 168.

hogy Kelemen éneklőkanonok címzetes szőrényi püspök is volt. Ezek fényében Csanádon is kisebb és közepes karrierek méltó befejezése lehetett egy-egy méltóságviselői, főleg az éneklő- és örkanonoki *stallum*.⁵⁸⁶

Hogy honnan és milyen javadalomszintekről emelkedtek csanádi méltóságviselőkké az egyes személyek? Jelenleg öt olvasókanonoknak, négy éneklőkanonoknak és két örkanonoknak ismerjük az előéletét. Imre fia Mátyás aradi kanonokként nyert csanádi kanonikátust, majd a temesvári Szent Eligius egyház plébánosi javadalmát elcserélte György fia: András csanádi lektorságára. Szegedi Szerafin úgy tűnik korábbi egyházi állás nélkül egyből csanádi *lector*rá vált, köszönhetően bátyjának, Szegedi Baratin Lukácsnak, aki 1493 és 1500 között Csanádon volt püspök. Orbán az aradi főesperesi tisztségről, Nyilkai János pedig kanonikátusról lépett elő a csanádi székeskáptalanon belül az olvasókanonoki méltóságra. Három éneklőkanonok szintén a testületen belül lépett elő, Illés sebesi főesperesi tisztségről, Lippai Péter és Szécsi Máté pedig egyszerű kanonikátusról. A negyedik éneklőkanonok, akiről információkkal bírunk András fia János, aki a lippai Szent István- király egyház plébánosaként nyerte el *stallum*át, plébániajavadalmát pedig továbbra is megtarthatta. Csanádi András örkanonok pedig – mint neve is mutatja – szintén helybeli klerikus, csanádi áldozópap és a Szt. Jakab oltár igazgatója volt. Ő tehát a helyi alsópapság soraiból kerülhetett be a székeskáptalan személyi állományába. Egy másik örkanonok, Szarvadi István a testületen belül lépett elő egyszerű mesterkanonokságról. A pár ismert példa alapján úgy tűnik, hogy az egyházmegyei középpapság tagjai jó eséllyel válhattak Csanádon méltóságviselővé, legtöbbjük e körből került be.

Főesperesek

A főesperesek már jóval nagyobb mobilitást mutatnak. Gyakorlatilag ők jelentették a csanádi székeskáptalan személyi állományának legdinamikusabb rétegét. Kimutatható elő- vagy továbblépésük aránya Csanádon kicsivel magasabb (15%), mint Pécs (12%)⁵⁸⁷ vagy Győr (12,5%)⁵⁸⁸ esetében. A csanádi főesperesek közül kettő lépett tovább egy másik egyházmegyébe található főesperessé: egy aradi főesperes (Ötvényi Domokos) – csanádi kanonikátusát megtartva – a veszprémi egyházmegye somogyi főesperese lett,⁵⁸⁹ egy

⁵⁸⁶ Vö. KRISTÓF 2014. 168.

⁵⁸⁷ FEDELES 2005a 63–64.

⁵⁸⁸ KÖBLÖS 1994. 250.

⁵⁸⁹ LUKSICS 1931. 69. 116. sz., Zs.O. IX. 1283. sz.

kevei főesperes (Csanádi Miklós) pedig Erdélyben lett küküllői főesperes, noha emellé erdélyi kanonikátust is szerzett, csanádi kanonikátusát ő is megtartotta. Hatan káptalani méltóságviselővé váltak. Közülük csupán ketten léptek elő a csanádi székeskáptalanon belül: egy aradi főesperes (Orbán) olvasókanonok, egy sebesi főesperes (Illés) pedig éneklőkanonok lett. Egy krassói főesperes (Csanádi Ambrus) talán az aradi társaskáptalanban vált éneklőkanonokká. Egy temesi főesperes (Pankotai János⁵⁹⁰) pedig a bácsi főszékeskáptalan *custos*ává vált.⁵⁹¹

Négy főesperesből lett prépost. Kettőből (Ráskai Mihály⁵⁹² maroselvi és Péter fia: Domokos⁵⁹³ temesi főesperes) csanádi nagyprépost, egyből (Gönyüi Mihály⁵⁹⁴ székesegyházi főesperes) bácsi prépost, egy másiktól (Pereki Albert maroselvi főesperes) pedig – igaz, már csak 1526 után – pécsi kis-, majd nagyprépost és emellett még a fehérvári Szent Miklós társaskáptalan prépostja is lett.

A csanádi egyházmegye öt főesperese emelkedett püspöki rangra: egy sebesi (Szegedi Baratin Lukács) boszniai, egy székesegyházi főesperes (Csanádi Balázs) erdélyi, egy krassói főesperes (András) címzetes rossoni, egy másik krassói főesperes (László) címzetes nándorfehérvári, egy székesegyházi főesperes (Demeter fia Miklós) pedig címzetes szörényi püspök lett. Szintén szörényi püspök lett egy volt aradi főesperes (Ötvényi Domokos⁵⁹⁵), ám kérdéses, hogy az említés időpontjában csanádi javadalmasnak tekinthető-e még, minthogy ekkor csak veszprémi beneficiumait említik, a korábbi ismert csanádi és fehérvári kanonokságát nem. László⁵⁹⁶ biztosan segédpüspöke (*suffraganeus, vicarius in pontificalibus*) volt a csanádi püspöknek. A többiekéről forrás hiányában csak feltételezni tudjuk, hogy segédpüspökként helyettesítették a megyéspüspököt a pontifikáliákkal kapcsolatos teendőinek végzésében (pl. a papi rend egyes fokozatainak feladása, bérmlás, olajszentelés).⁵⁹⁷ Mivel a címzetes püspök egyházmegyéje *in partibus infidelium* feküdt, nem voltak tizedjövedelmeik.⁵⁹⁸ Így a presztízsnövekedésen túl ez anyagilag nem jelentett komoly emelkedést, gyakorlatilag csak többletszolgálattal járt.⁵⁹⁹

⁵⁹⁰ BOROVSZKY 1896. 406; JUHÁSZ 1941. 54.

⁵⁹¹ BÓNIS 1997. 2757, 3284, 3193, 3272, 3292. sz.

⁵⁹² JUHÁSZ 1941. 62.

⁵⁹³ Mon. Vat. I/3. 212. 237. sz., JUHÁSZ 1941. 53.

⁵⁹⁴ Mon. Vat. I/1. 516., JUHÁSZ 1941. 34–35.

⁵⁹⁵ LUKCSICS 1938. 150. 486, 487. sz., EUBEL 1914. 236, 280.

⁵⁹⁶ LUKCSICS 1938. 72. 145. sz.

⁵⁹⁷ FEDELES 2010. 7.

⁵⁹⁸ MÁLYUSZ 1971. 183.

⁵⁹⁹ KÖBLÖS 1994. 80, 85. Lásd még: FEDELES 2010. 14., KRISTÓF 2014. 84.

A csanádi püspök vikáriusa (*vicarius in spiritualibus*) lett két temesi (Kerolti Albert és Pankotai János), egy sebesi (Mácsalakai Máté) és egy krassói (László) főesperes. Pécshez hasonlóan Csanádon is csupán egyetlen közös személy volt a segédpüspökök és a püspöki helynökök csoportja között,⁶⁰⁰ mégpedig az utóbbi László krassói főesperes. Figyelemreméltó az is, hogy a két temesi főesperes csanádi javadalomviselése idején más egyházmegyében is ellátott vikáriusi funkciót. Pankotai János a bácsi érsek,⁶⁰¹ míg Kerolti Albert az erdélyi püspök tasnádi helynöke is volt.⁶⁰² Egy kevei főesperes (Csanádi Miklós) pedig a csanádi kisrépostból erdélyi püspökké vált rokonát (Csanádi Balázs) követve lett annak tasnádi vikáriusa.⁶⁰³

Az ismert esetek több mint felében Csanád egyházmegyei áldozópapok és helyi kanonokok emelkedtek valamely főesperesség élére. Péter fia Domokos,⁶⁰⁴ Macedóniai Bálint⁶⁰⁵ és Kerolti Albert⁶⁰⁶ Csanád egyházmegyei áldozópapként lett temesi főesperes, Szentkirályi Ternek Benedek⁶⁰⁷ szintén egyházmegyei áldozópapként és a csanádi Szt. György oltár igazgatójaként vált sebesi főesperessé. Pókaházi Orbán csanádi kanonokból lett krassói főesperes,⁶⁰⁸ noha nem a csanádi egyházmegye szülötte, viszont az előnevében szereplő Pókaháza az egyházmegye északi szomszédságában, a csanádi székeskáptalan hiteleshelyi vonzáskörzetében tartozó Külső-Szolnok megyében feküdt,⁶⁰⁹ a káptalan birtokainak közelében. Péter fia Domokos már csanádi székeskáptalani kanonokként és a Szt. Katalin oltár javadalmasként lett temesi főesperes.⁶¹⁰ Pelros János csanádi székeskáptalan kanonokként lett aradi főesperes. Apátfalvi Miklós csanádi kanonokként és a Szent György oltár igazgatójaként vált aradi főesperessé. Csamai János csanádi kanonokból lépett elő székesegyházi főesperessé. Ötvényi Domokos szintén csanádi kanonok lehetett már aradi főesperessége előtt. Csanádi Miklós, János fia is csanádi kanonok lehetett már kevei főesperessé válását megelőzően, amennyiben azonosítható az öt évvel korábban csanádi kanonokként feltűnő János fia: Miklóssal.⁶¹¹ Jóllehet rokona, Csanádi Balázs már a székesegyházi főesperesi javadalom elnyerése előtt kilenc évvel, 1411-ben erdélyi kanonok

⁶⁰⁰ FEDELES 2010. 11.

⁶⁰¹ BÓNIS 1997. 2757, 2760, 2762, 2764, 2766, 2788, 3145, 3193, 3215, 3272. sz.

⁶⁰² BÓNIS 1997. 2547, 2554, 2566, 2580. sz.

⁶⁰³ KAMMERER 1895. 93. (73. sz.), JUHÁSZ 1941. 66.

⁶⁰⁴ Mon. Vat. I/3. 163–164. 192. sz.

⁶⁰⁵ LUKSICS 1931. 106–107. 352. sz., PESTY–ORTVAY 1896. 566. (365. sz.), JUHÁSZ 1941. 53, 78–79. vö. BOROVSKY 1896. 405.

⁶⁰⁶ LUKSICS 1931. 138. 571. sz., BOROVSKY 1896. 405–406., JUHÁSZ 1941. 53–54.

⁶⁰⁷ LUKSICS 1931. 83. 186. sz., JUHÁSZ 1941. 68.

⁶⁰⁸ DL 26078., JUHÁSZ 1941. 71.

⁶⁰⁹ Ld. DF 274061., DF 265768., DL 56270., DL 20110., DL 56273., DL 56424., DL 98378.

⁶¹⁰ Mon. Vat. I/3. 163–164. 191. sz.

⁶¹¹ Mon. Vat. I/4. 58–59. 76. sz.

volt már, a források azonban Miklóshoz hasonlóan őt is következetesen Csanád egyházmegyei klerikusnak mondják. Megjegyzendő, hogy az előbbi klerikusok között voltak olyanok is, akik bár csanádi kanonokként lettek Csanádon főesperesek, de már máshol is bírtak valamilyen javadalommal, tehát ők eleve mobilisabbak voltak, kiterjedtebb kapcsolati hálózattal bírhattak. Így Csamai János már az olvasókanonoki méltóság birtokosa is volt a közeli aradi társaskáptalanban, Pelros János a távoli Boroszlóban és Zágrábban is bírt kanonoki *stallum*mal, Péter fia Domokos óbudai kanonok és zágrábi javadalom várományosa, Ötvényi Domokos pedig valószínűleg az előkelő fehérvári káptalan kanonokja is volt már. Boldizsár sebesi és Nagybegei Bereck aradi főesperes a csanádi alsópapság sorából léphetett elő, azonos keresztnévű karpapok korábbi hiteleshelyi kiküldötként való említése alapján.

Úgy tűnik, hogy az egyházmegyén és testületen belül előlépett személyeknél valamivel kevesebben voltak azok, akik valamely más testület tagjaként kerültek főesperesi javadalom birtokába a csanádi székeskáptalanban. Pál fia Fábián aradi kanonokból lett aradi főesperes. Szegedi János – aki Borovszky Samu szerint a csanádi káptalani iskola egykori tanulója⁶¹² – győri és budai kanonok, továbbá mosoni főesperes volt,⁶¹³ amikor temesi főesperes lett. Feltételezésünk szerint Szegedi János személyes kapcsolatai és szülővárosának közelsége miatt tért vissza az előkelőbb dunántúli káptalanokból. Teremi Péter titeli kanonokból lett temesi főesperes. Domokos fia István pécsi kanonokként lett csanádi kisprépost, azaz székesegyházi főesperes.⁶¹⁴ Feltételezhető, hogy Péter fia Jakab szerémi kanonokságát hamarabb bírta, mint maroselvi főseperességét, vagyis szerémi kanonokból lett maroselvi főesperes. Vilmos bíboros torontáli főseperessége előtt és mellett több mint egy tucat előkelő egyházi javadalmat viselt Magyarországon,⁶¹⁵ továbbá Lengyelországban, Franciaországban és Németalföldön is számos javadalommal rendelkezett.⁶¹⁶ Így érthető, hogy jövedelmei behajtására, valamint újabban megüresedett javadalmak felkutatására külön ügyvivőket alkalmazott, akik munkáját szintén egyházi javadalmakkal honorálta.⁶¹⁷ Ám mértéktelen javadalomhalmozását látva VI. Kelemen csak olyan feltétellel adományozta neki az esztergomi prépostságot, hogy a kalocsai olvasókanonokságról és a nyitrai

⁶¹² BOROVSZKY 1897. 99.

⁶¹³ KÖBLÖS 1994. 426.

⁶¹⁴ Mon. Vat. 516., FEDELES 2005a 383.

⁶¹⁵ BOSSÁNYI 1916/I. 178., JUHÁSZ 1941. 63–65., UDVARDY 1992. 63–64., FEDELES 2005a 465–466. Roueni kanonok, párizsi kanonok és főesperes, az esztergomi Szent István-konvent prépostja, brüsszeli főesperes, cambrai kanonok, boroszlói kanonok és főesperes, gyulafehérvári főesperes, pécsi prépost, bácsi olvasókanonok, szerémi, pápai, újvári főesperes, boszniai prépost, váci, váradi, kalocsai, nyitrai, zágrábi és szepesi kanonok és kalocsai olvasókanonok, váci éneklőkanonok, majd esztergomi és titeli prépost is volt Vilmos bíboros.

⁶¹⁶ FEDELES 2007. 29.

⁶¹⁷ FEDELES 2007. 27, 52.

éneklőkanonokságról, továbbá a szepesi, nyitrai, zágrábi, váci és kalocsai kanonoki *stallumokról* le kell mondania.⁶¹⁸ A horizontális mobilitást összefoglaló táblázatban nem tüntettük fel, mert együttes javadalomviselése kevésbé jelentett a testületek kapcsolatot, mintsem pusztá javadalomhalmozást.

Mesterkanonokok

A csanádi székeskáptalani kanonokok közül egy csanádi nagyprépost (Kécsi Miklós), egy kisprépost (Csamai János), egy temesi főesperes (Péter fia Domokos), egy esztergomi éneklőkanonok (Telegdi Miklós), három pécsi kanonok (Pordányi Márton, Nagyvátyi Barnabás, Bogykai Kelemen), kettő váradi kanonok (Tamás fia Balázs és István fia László), és ugyancsak kettő erdélyi kanonok (Lippai István és András fia László) lett. Három csanádi kanonok volt egyszerre aradi kanonok is: Imre fia Mátyás, János fia András (aki egyben titeli kanonok is) és Tamás fia Balázs. Hozzájuk számíthatjuk még a Csanádon főesperességgel is bíró Pál fia Fábiánt. Továbbá két bizonytalan csanádi javadalomviselővel, az Aradon *custodiával* rendelkező Hermán nembeli János fia Péterrel és Szedecsi Pállal akár 6 személy tudhatta magát – egyéb javadalma mellett – egyszerre csanádi és aradi kanonoknak. Közülük Imre fia: Mátyás pedig Csanádon vált olvasókanonokká javadalomcsere útján.

Péter fia Jakab és Rozvágyi Simon maroselvi, Ötvényi Domokos, Pelros János és Apátfalvi Miklós aradi, Csanádi Miklós kevei, Péter fia Domokos és Pankotai János temesi, valamint Csanádi Balázs székesegyházi főesperes esetében is azt tapasztalhatjuk, hogy már főesperesként jutnak csanádi kanonoki *stallum*hoz vagy legalábbis akkor értesülünk erről a fennmaradt forrásokból. Kérdéses, hogy e személyeknek a főesperességéhez tartozó eredeti kanonoki *stalluma* bukkan-e fel a forrásokban, vagy pedig az illető egy már főesperesként szerzett további kanonikátusáról van szó, amelyet a már meglévő mellé szerzett, avagy esetleg az addigi kanonikátusát sikerült lecserélnie egy időközben megüresedett magasabban dotált kanonoki *stallum*ra. A főesperesek által viselt kanonikátusok közül leginkább a kisprépostok, azaz székesegyházi főesperesek által élvezett látszik különálló javadalomnak. A forrásokban 5 személy esetében említették külön a székesegyházi főesperességgel járó kisprépostságot és a székesegyházi kanonikátust. Közülük 2 személy (Csanádi Balázs és Remetei Hímfi (?) Péter) esetében külön is számszerűsítették e két javadalom bevételeit. Csanádi Balázs 1423-ig élvezett kispréposti javadalmának bevételeit 1424-ben 150

⁶¹⁸ BOSSÁNYI 1916. 215–216. 444.sz., 236–237. 493. sz., KOLLÁNYI 1900. 57.

aranyforintra becsülték, erdélyi püspökké kineveztetésével ugyancsak megüresedett kanonikátusát prebendával évi 13 márka (azaz 52–78 forint) értékűnek írták. A Csanádi Balázst követő kispópost, Csomai Balázs halálával megüresedett kispóposti bevételét 25 forintra becsülték 1434-ben, amikor is azt Remetei Hímfi (?) Péter kapta meg. Itt valószínűleg az ezüstmárka és az aranyforint felcseréléséről van szó, hiszen 25 márkával számolva 100–150 közötti forintot kapunk, ami megfelel ugyanazon javadalom nyolc évvel korábbi becsült értékének.⁶¹⁹ Péter továbbra is megtarthatta addigi kanonikátusát a hozzátartozó prebendával, ezek bevételét 16 aranyforintra tették ugyanott. Mivel ez a korszakban hallatlanul alacsony jövedelmű székeskáptalani kanonikátus jelentene, erős a gyanúnk, hogy itt is a leginkább használt két pénznem felcserélésével van dolgunk. Nem csak a főesperesek egészíthették ki így bevételeiket, hanem a méltóságviselők is. Öt csanádi nagyprépost (Jakab fia Jakab, Péter fia Domokos, András fia Lőrinc, Újbécsi Fülöp és Podmanicki István), két olvasókanonok (Imre fia: Mátyás és Orbán) és egy éneklőkanonok (Lippai Péter), sőt egy csanádi püspök (Marczali Miklós Dózsa) is bírt csanádi kanonikátussal. Ami a nagyprépostokat illeti, egy csanádi szempontból kivételesnek mondható okleveles forrás⁶²⁰ a káptalani bevételek elosztásának mikéntje kapcsán félreérthetetlenül tájékoztat minket arról, hogy a csanádi székeskáptalan elöljárója nem feltétlenül bírt mindig kanonikátussal is. Itt jegyeznénk meg, hogy Juhász Kálmán szerint a *dignitas*, *personatus* és *officium* nem voltak szükségszerűen összekötve kanonokságokkal. Szerinte amennyiben e három javadalom egyikének élvezője ezenfelül ugyanabban a káptalanban még kanonok is volt, akkor 2 vagy több javadalommal rendelkezett.⁶²¹ Azt is meg kell jegyeznünk, hogy Juhász a főespereseket illetően is azon az állásponton volt, hogy két javadalmuk volt: kanonoki székük és főesperesi hivataluk után.⁶²²

Más egyházi testületek méltóságviselői is élveztek csanádi kanonokságot, így három aradi örkanonok (János fia Péter, Lippai István és János fia Balázs), egy kalocsai prépost (Ónodi Czudar Imre), egy kalocsai *lector* egyben kalocsai kanonok és titeli kanonok (Darabos Tamás), a váradi egyházmegye egy köleséri főesperese egyben veszprémi kanonok, majd pedig somogyi főesperes (Ötvényi Domokos). Más testületek mesterkanonokjai közül egy fehérvári (Valkói András,⁶²³ aki már a csanádi Szűz Mária kápolna javadalmasa is volt akkor) és egy boroszlói egyben zágrábi kanonok (Pelros János) szerzett kanonoki *stallumot*

⁶¹⁹ A márka-forint felcserélésére lásd: FEDELES 2005a 155.

⁶²⁰ DF 287838., ZsO. IV. 291. 1219. sz.

⁶²¹ JUHÁSZ 1946. 46–47.

⁶²² JUHÁSZ 1930. 343.

⁶²³ Mon. Vat. I/3. 26. 22. sz., BOROVSZKY 1896. 424., JUHÁSZ 1941. 76.

Csanádon. Szegedi Miklós⁶²⁴ – aki Borovszky szerint szintén a csanádi káptalani iskola tanulója volt⁶²⁵ – győri kanonokból lett csanádi kanonok.

Itt említeném meg Mihály fia Péter csanádi kanonok, a Szt. István vértanú oltár igazgatójának esetét, aki hiába folyamodott nagyobb javadalomért a Szentszékhez, két év elteltével V. Márton pápa csupán még egy kanonokságot tartott fenn számára a csanádi székeskáptalanban.⁶²⁶

Alsópapság

Négy csanádi oltárigazgató egyértelműen a székesegyházi alsópapság sorából lépett elő a székeskáptalan személyi állományába. Szentkirályi Ternek Benedek, Csanád egyházmegyei áldozópap a Szt. György oltár igazgatójaként vált egyszerre sebesi főesperessé és csanádi kanonokká.⁶²⁷ A helybeli Csanádi András szintén áldozópapként volt a Szt. Jakab oltár igazgatója, mielőtt örkanonokká lépett volna elő.⁶²⁸ Tamás fia: János áldozópap a csanádi Szt. Adalbert oltár javadalmasként vált csanádi kanonokká.⁶²⁹ Mihály fia: Miklós a Szt. Erzsébet oltárigazgatójaként nyert csanádi kanonikátust.⁶³⁰ Mint látható, e négy személy közül háromról tudni lehet, hogy áldozópap volt. Továbbá szembeötlő az is, hogy négyük közül ketten tisztség- illetve méltóságviselők is lettek.

Sajnos a fennmaradt forrásokból nem derül ki, hogy Mihály fia Péter, Szerdahelyi György és Apátfalvi Miklós már kanonoki javadalma előtt is oltárigazgató volt-e. Ily módon kérdéses, hogy a székesegyházi alsópapság tagjaként léptek elő a káptalan állományába vagy már meglévő káptalani javadalma mellé szerezték azt, mintegy jövedelem kiegészítésül.

Plébánosok

Az egyházi társadalom alsórétegébe tartozó falusi plébánosok közül kettő is bejutott a testületbe, azonban feltűnő, hogy mindketten (Gál fia András⁶³¹ sződi plébános és Árki

⁶²⁴ BOROVSZKY 1896. 427., JUHÁSZ 1941. 83., KÖBLÖS 1994. 426.

⁶²⁵ BOROVSZKY 1896. 99.

⁶²⁶ LUKSICS 1931. 102. 322. sz.

⁶²⁷ LUKSICS 1931. 83. 186. sz., JUHÁSZ 1941. 68.

⁶²⁸ JUHÁSZ 1927. 242–243. 22. sz.

⁶²⁹ JUHÁSZ 1927. 244–246. 24. sz., JUHÁSZ 1941. 78.

⁶³⁰ Mon. Vat. I/4. 455. 515. sz.

⁶³¹ Mon. Vat. I/4. 454. 514. sz.

János⁶³² péli plébános) csupán kanonokok lettek. Árkinak csanádi kanonikátushoz jutásakor lemondania plébániájáról, mert az az egri egyházmegyéhez tartozott és az egri püspök és káptalan ragaszkodott hozzá. Hét csanádi javadalmas (Ráskai Mihály sárospataki,⁶³³ Mohácsi András apátfalvi,⁶³⁴ János fia András mégyi,⁶³⁵ András fia László segesdi,⁶³⁶ Kerolti Albert kaproncai⁶³⁷ és Darabos Tamás erdődi⁶³⁸ plébániajavadalma) esetében igazolható, hogy már csanádi stallumuk mellé kaptak plébániajavadalmat. Valószínűleg a legtöbbjük számára pusztán anyagi előnyt jelentett a *parochia*, a szentmisét és a szentségek kiszolgáltatását helyetteseik, felszentelt káplánjaik mutatták be, illetve végezték.⁶³⁹ Mint már fentebb említettük, Imre fia Mátyás⁶⁴⁰ is rendelkezett plébániajavadalommal, amelyet elcserélt a csanádi olvasókanonokságért, de Aradon továbbra is bírta a temetőben levő Szent Mihály kápolnát.⁶⁴¹ János fia András csanádi kanonoknak és oltárigazgatónak le kellett mondania aradi kanonikátusáról, amikor az annál évente négyszerre több jövedelmet hozó mégyi plébánia birtokába került.⁶⁴²

Horizontális mobilitás

Horizontális mobilitás alatt azt értjük, amikor az illető klerikus az egyházi társadalom középrétégen belül maradván lépett át egy másik kanonoki testületbe, vagy a már meglévő javadalma mellé szerzett továbbit vagy nem ritkán továbbiakat ilyen szinten.

A csanádi székeskáptalan személyi állománya a legtöbb egyezést a királyi alapítású aradi társaskáptalanéval mutatja. A grafikonon is látható kiugróan magas érték (7, a kérdéses esetekkel 10 fő) félreérthetetlenül jelzi a két testület közötti szoros kapcsolatot. A mondhatni napi kapcsolat oka, avagy elősegítője volt a viszonylagos földrajzi közelség (60 km), a marosi vízi út, a szomszédos hiteleshelyként való működés,⁶⁴³ valamint az azonos egyházmegyébe tartozás. Az ilyen szomszédos testületek közötti intenzív kapcsolatra jó példa és összehasonlításra adhat alapot a pécsi és zágrábi székeskáptalanok személyi állományának

⁶³² Mon. Vat. I/3. 244. 274. sz., BOROVSKY 1896. 424., JUHÁSZ 1941. 76.

⁶³³ JUHÁSZ 1941. 32.

⁶³⁴ JUHÁSZ 1941. 80.

⁶³⁵ Mon. Vat. I/3. 223. 251. sz., JUHÁSZ 1941. 76.

⁶³⁶ BOSSÁNYI 1918. 393. sz., JUHÁSZ 1941. 75.

⁶³⁷ LUKSICS 1931. 151. 697. sz.

⁶³⁸ BOSSÁNYI 1918. 243. sz.

⁶³⁹ MÁLYUSZ 1971. 120–121., FEDELES 2005a 135.

⁶⁴⁰ JUHÁSZ 1941. 42–43, 77.

⁶⁴¹ JUHÁSZ 1927. 239. 18. sz.

⁶⁴² Mon. Vat. I/3. 223. 251. sz.

⁶⁴³ Erre lásd: G. TÓTH 2010. 31.

relatív magas egyezése, amelyre Koszta és Fedeles mutatott rá.⁶⁴⁴ A pécsi és zágrábi székeskáptalan javadalmasai egyezésének száma a köztük levő háromszor nagyobb földrajzi távolság ellenére is 20,⁶⁴⁵ tehát többszerese a Csanád és Arad esetében azonos vizsgálati időszakban tapasztaltaknak. Ám nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a dél-alföldi és általában a kelet-magyarországi testületek létszáma jelentősen kisebb volt. A csanádi és aradi káptalanok tagsága együtt lehetett annyi, mint a pécsi székeskáptalané, ami az ország egyik legnagyobb káptalana volt.⁶⁴⁶ Továbbá hasonlóan a nyugati és keleti országrész közötti eltérést mutat a forrásadottság, illetve forráspusztulás is, amelyet jól tükröz az egyes káptalanok fennmaradt kiadványainak száma. Szem előtt kell tartani azt is, hogy az aradi társaskáptalan, királyi alapítású lévén *exempt* egyházként az esztergomi érsek hatósága alá tartozott,⁶⁴⁷ így a csanádi püspökök nem játszhattak szerepet az aradi testület személyi állományának alakulásába olyan mértékben, mint tették azt egyházmegyéjükben a zágrábi és pécsi püspökök, akiket ráadásul a 15. század első felében rokoni szálak is fűztek egymáshoz. Nem mindig tudni, hogy az illető klerikus Csanádon vagy Aradon volt-e előbb javadalmas, az ismert esetek többségében aradi méltóságviselők és/vagy kanonokok szereztek maguknak Csanádon további – az addiginál általában jövedelmezőbb – *stallumot*. Feltűnően sokan bírtak egyszerre javadalommal mindkét káptalanban, úgy tűnik egy kivétellel mindenki. Az egyedüli kivételt a csanádi prépostból aradi préposttá lett Garázda Miklós jelentette. Az együttes javadalomviselések tovább gerjeszthették a folyamatot, hiszen a két káptalan személyzete elsőként tudhatott egy-egy javadalom megüresedéséről, és így elsőként igényelhetette azt a maga számára a pápától. Erre példa Pál fia Fábián és János fia Balázs esete, tudniillik Fábián aradi kanonokból lett aradi főesperes és csanádi kanonok, majd halálával megüresedett javadalmait Balázs aradi örkanonok kérte és kapta meg VII. Ince pápától.⁶⁴⁸ Az azonos egyházmegyébe tartozást igyekeztek hangsúlyozni *supplicatiok*ban, legalábbis erre utal, hogy az aradi kanonokságot kapott Mihály fia Pál csanádi áldozópap mivel kérvényében elfelejtette kiemelni azt, hogy az aradi egyház a csanádi egyházmegyében fekszik, ezért 1421. okt. 19-én új folyamodványt nyújtott be, amelyben kérte az adományozó bullába „a csanédegyházmegyei” megjelölés beszúrását.⁶⁴⁹ A javadalomhalmozás feltétele volt, hogy a nem helyben tartózkodó, azaz nem rezideáló javadalmas a maga liturgikus kötelezettségei, feladatai ellátására helyettest állítson. Feltehető, hogy csanádi és aradi javadalmak együttes

⁶⁴⁴ KOSZTA 1998. 95. és FEDELES 2005b.

⁶⁴⁵ FEDELES 2005b 59.

⁶⁴⁶ A kanonoki testületek létszámaira ld: MÁLYUSZ 1971. 118., FEDELES 2005a 48–50.

⁶⁴⁷ KISS 2013. 73–75.

⁶⁴⁸ Mon. Vat. I/3. 264. 293. sz., JUHÁSZ 1927. 237. 16. sz.

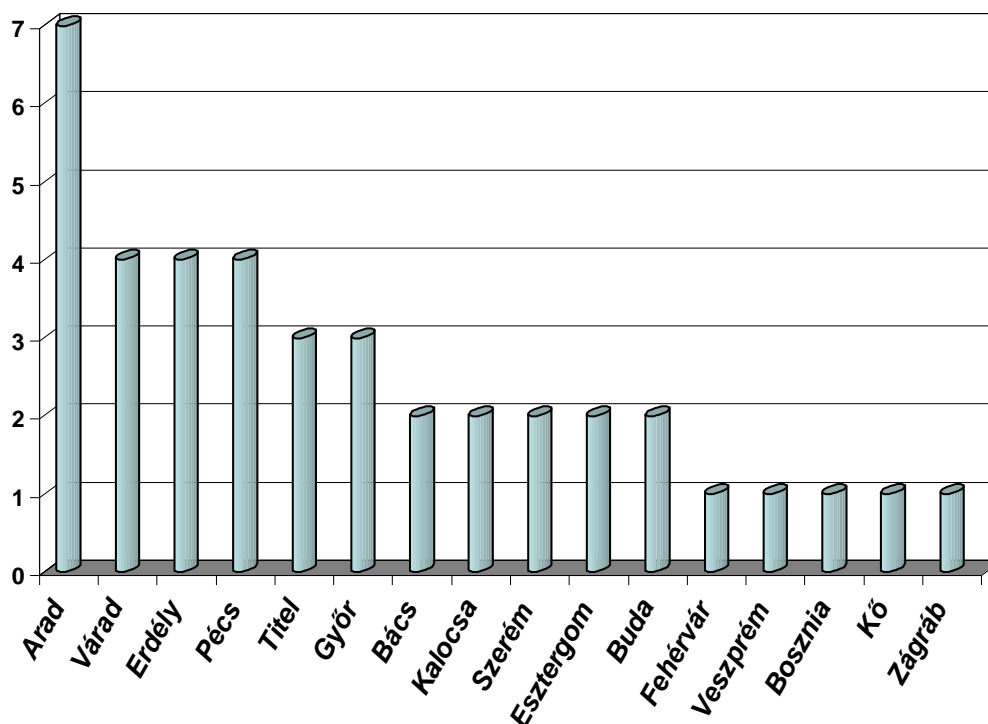
⁶⁴⁹ LUKSICS 1931. 117. 420. sz., JUHÁSZ 1927. 246–248. 25. sz.

viselésekor még erre sem volt szükség a földrajzi közelség miatt, és a javadalmasok úgymond „kétlakiak” lehettek. Hogy a két testület javadalmainak együttes viselése mennyire elfogadott lehetett, azt jelezi Szedecsi Pál esete, akinek mint familiárisának Molnári Kelemen győri püspök, volt csanádi nagyprépost egyszerre kért javadalmat a Csanádon és Aradon.⁶⁵⁰ Érdekes jelenség, hogy a csanádi és aradi testületek közötti személyi egyezések mind a vizsgált időszak (1354–1526) első felére esnek. Valamint két hasonló eset a Mohácsot követő évtizedekből való ismert. Valószínűleg a további kutatások és az aradi testület profopográfiai adattárának összeállítása árnyalni fogják a helyzetet.

A csanádi kanonokok horizontális mobilitását tekintve Arad kiemelkedő helye után, a szomszédos egyházmegyék székeskáptalanai következnek: a váradi (4), erdélyi (4), valamint a bácsi és kalocsai együttvéve (4). Ezekkel azonos értéket csak egy távolabbi testület, a pécsi (4) székeskáptalan produkált. Vélhetően a már említett magas létszám, illetve a már kutatott mivolta rendelkezésre álló adatok miatt. Ezután a sor két közeli (Titel és Szerém), valamint egy távolabbi (Győr) káptalannal folytatódik. Az esztergomi székes- és budai társaskáptalannal két-két személyi egyezést lehet kimutatni. Az összes többi feltüntetett testülettel (Fehérvár, Veszprém, Kő, Bosznia és Zágráb) csupán egyet-egyet.

⁶⁵⁰ JUHÁSZ 1927. 243. 23. sz., LUKCSICS 1931. 63–64. 87. sz.

Horizontális mobilitás

Az egyes testületek közötti mobilitás irányából elvileg arra is következtetni tudunk, hogy milyen rangsor létezhetett a különböző testületek és azok javadalmi között. Köblös József szerint „az egyes káptalanok közt – nyilván úgy, ahogy az egyes püspökségek közt is – világos rangsor lehetett aszerint, hogy mennyire előkelő, és mennyire jövedelmezőek beneficiumai. (...) A mesterkanonokságok közül legszerényebbnek a pozsonyit, aradit, titelit, pápócit, vasvárit és az ehhez hasonló kisebb társaskáptalanokat, valamint a kisebb székeskáptalanokat, mint a boszniai, a nyitrai, a szerémi és a váci székeskáptalan kanonoki javadalmait tarthatták. A budai, győri, pécsi, veszprémi, kalocsai kanonikátus már előkelőbb volt, a csúcson pedig az esztergomi és a fehérvári állhatott. Ezután már a székeskáptalani főesperességek, valamint a kisebb és közepes káptalanok dignitásai, a kisebb prépostságok következtek, az utóbbiak kivételével azonban a többit – a Köblös által vizsgált négy testület példájából kiindulva – inkább a káptalanon belüli előlépéssel lehet megszerezni. A legelőkelőbb káptalanok dignitásai és a prépostságok jelentették a püspökség előtti lépcsőfokot, ide viszont általában nem belső előlépéssel jutottak, ritkább volt az egyes

testületek javadalmai közötti lépegetés is, ezeket inkább a királyi udvarban végzett szolgálatok fizetségeként kapták az illetők.”⁶⁵¹

Igen hasznos lenne ezek fényében is elemezni Csanád helyzetét, és a különböző javadalomszintjeit elhelyezni a Köblös által nagyvonalakban vázolt képzeletbeli rangsorban. Ám a javadalomhalmozás és a különböző testületek különböző szintű javadalmai közötti általában az üresedés, azaz ha úgy tetszik a véletlen szülte alkalommal való „ugrálás” miatt a legtöbb esetről nem lehet megállapítani, hogy az tényleges rangsorbeli különbséget mutat-e. Ilyen kérdés eldöntéséhez lehetőleg azonos javadalomszintek összevetésére, a jövedelmek és javadalomhalmozás esetén a tartózkodáshely pontos ismeretére lenne szükség. Ezen ismeretek hiánya sok figyelemreméltó esetben gátolja a tisztánlátást. Óvatosnak kell tehát lennünk, amikor egyedi esetekből próbálunk általános érvényű következtetéseket levonni. Csanád esetében a tapasztaltak alapján mindösszesen annyit állapíthatunk meg biztonsággal, hogy javadalmi általában előkelőbbek, azaz jövedelmezőbbek voltak, mint a boszniai és szerémi székeskáptalanokban, illetve az aradi és a titlei társaskáptalanban található azonos szintűek. Úgy tűnik, hogy a szomszédos egyházmegyék székeskáptalanai közül egyedül a váradi javadalmi és kiváltképp méltóságai előzték meg a csanádiakat a rangsorban. A győri javadalmakat úgy látszik, szívesen cserélték fel csanádiakkal, de lehet hogy csak a szűkebb pátria vonzereje sarkallta a személyeket mobilitásra, minthogy többségében szegediekről volt szó.

⁶⁵¹ KÖBLÖS 1994. 85.

Vertikális mobilitás

Vertikálisnak nevezzük a mobilitásnak azt a fajtáját, amikor a klerikus az egyházi társadalom egy felsőbb rétegébe emelkedik.

A csanádi székeskáptalanban nem lehet olyan egyértelműen alulról vagy felülről zárt javadalomszinteket, rétegeket kimutatni, mint Köblös Józsefnek sikerült a dunántúli testületekkel kapcsolatban. Egyedül a préposti méltóságok tűnnek valamelyest alulról zártnak. A csanádi székeskáptalan e tekintetben a Köblös által vizsgáltak közül leginkább a győrihez hasonlít. Hiszen a testületen belüli előrelépés ott is egészen a prépost szintjéig lehetséges volt. Ám amíg Győrben – a Köblös által vizsgált időszakban – a prépostok nem emelkedtek püspökké, legfeljebb segédpüspökké,⁶⁵² addig Csanádon a főpapság soraiba való előlépés lehetséges volt a prépostok és a főesperesek számára is.

Ami az alsópapság és a középréteg közötti vertikális mobilitást, azaz a helyi alsópapságból való előlépés lehetőségét illeti, a Köblös által vizsgált testületek esetében a kiemelkedő 12 győri előlépés mellett, Budán és Pozsonyban 2–2, Fehérvárott pedig csak 1 eset volt.⁶⁵³ A legmagasabb arány így a győri 5% volt, ez alapján Köblös lehetségesnek vélte, hogy a székeskáptalanokra jellemzőbb ez a javadalomszerzési mód. Eme állítás igazolását persze más székeskáptalanok esetében is szükségesnek vélte.⁶⁵⁴ Feltételezése Várad és Pécs esetében nem nyert megerősítést. Kristóf Ilona az egyszerű kanonokok vizsgálatakor kijelentette, hogy a káptalani testület lefelé, a székesegyházi papság irányába nagyon zártnak mutatkozott.⁶⁵⁵ Fedeles Tamás a pécsi székeskáptalan esetében úgy találta, hogy a helyi alsópapságból előlépett 3 személy (1 oltárigazgató és 2 társaskáptalani kanonok) csupán 4%-át adta a székeskáptalan tagságának.⁶⁵⁶ Ez az arány, mely csupán jelentéktelen különbséget mutat a Köblös által kimutatott 5-6%-hoz képest,⁶⁵⁷ jelzi, hogy Pécsen is igen merev határok húzódtak az alsópapság és a középréteg között. Ez alapján Fedeles megállapította, hogy a pécsi székeskáptalan kanonokjai is alulról zárt réteget alkottak.⁶⁵⁸ Feltételezésünk szerint Várad és Pécs esetében azért nem érvényesülhetett jobban az alsópapságból való előlépés, mert az ottani székeskáptalanok a legjövödelmezőbb, egyben legelőkelőbb javadalmakkal rendelkező testületek közé tartoztak, amelyek ezért országos érdeklődésre tarthattak számot a

⁶⁵² KÖBLÖS 1994. 83–85.

⁶⁵³ KÖBLÖS 1994. 65.

⁶⁵⁴ KÖBLÖS 1994. 83.

⁶⁵⁵ KRISTÓF 2014. 90, 168.

⁶⁵⁶ FEDELES 2005a 133.

⁶⁵⁷ KÖBLÖS 1994. 65, 83.

⁶⁵⁸ FEDELES 2005a 70.

klerikusok körében. Így földrajzi elhelyezkedésüket leszámítva kevésbé illik rájuk a provinciális jelző, mint a csanádi székeskáptalanra.⁶⁵⁹

Mint láthattuk Csanádon akár 8 oltárigazgató és két karpap előlépése is feltételezhető. Ezek alapján úgy tűnik, hogy a csanádi alsópapság és középpapság, azaz kanonoki réteg közötti határvonal korántsem volt annyira átjárhatatlan, mint a váradi, a pécsi vagy a Köblös által vizsgált dunántúli káptalanok többségének esetében. Másképp fogalmazva, a csanádi székeskáptalan jobban meríthette utánpótlását a helyi alsópapságból, mint a legtöbb vizsgált dunántúli testület, amelyek tagjai között több volt az olyan személy, aki udvari, kormányzati vagy diplomáciai szolgálatért kapta javadalmát, így a karpapság számára ott alig volt lehetséges az előlépés. Mielőtt azonban %-os arányt állapítanánk meg a csanádi székesegyházi alsópapságból előlépett személyekre nézve, alaposan szemügyre kell venni a korábbi kutatások ilyen jellegű módszereit. Ugyanis amíg Győr esetében Köblös József a 12 alsópapságból előlépett személyt az összes győri javadalmas számához (217) mérve kapta az 5,⁶⁶⁰ 6,⁶⁶¹ pontosabban 5,5%-ot,⁶⁶² addig Pécs esetében Fedeles Tamás érthető módon csakis az ismert bejutású kanonokok számához (76) mérte a 3 kimutatható előlépést és így kapott 4%-ot.⁶⁶³ Ha a győri testületnél is az ismert bejutású kanonokok számához (91) mérjük a szóban forgó 12 klerikust, akkor máris 13%-os arányt kapunk.⁶⁶⁴ Csanádon a helyi alsópapságból előlépett 5 személy (Boldizsár és Szentkirályi Ternek Benedek sebesi, Nagybegei Bereck aradi főesperes, valamint Mihály fia Miklós és Tamás fia János kanonok) az ismert bejutású 102 javadalmas 5%-át jelenti. Ha a további 5 kérdéses esetet (Valkói András, Mihály fia Péter, Apátfalvi Miklós, Szerdahelyi György, Mohácsi András) is hozzászámítjuk, akkor 9,8%-ot kapunk. Így a csanádi székeskáptalan esetében az óvatos becsléssel kapott arány jelentéktelen különbséggel haladja csak meg a pécsit, viszont a kérdéses eseteket beszámítva sem éri el a győri arányt. Bár csábító a gondolat, hogy a kérdéses esetekkel kapott arányban Köblös feltételezésének – miszerint a karpapi, prebendáriusi, oltárigazgatói szolgálatból történő előlépés a székeskáptalanokra jellemzőbb – beigazolódását lássuk, de a biztos 5% túl közel van a pécsi arányhoz. Ezek alapján Köblös hipotézisét se megerősíteni, se cáfolni nem tudjuk egyértelműen. Úgy tűnik, hogy ez egyelőre a további káptalani kutatások feladata marad.

⁶⁵⁹ A provinciális jelző használatára ld. Köblös 1994. 29.

⁶⁶⁰ KÖBLÖS 1994. 65

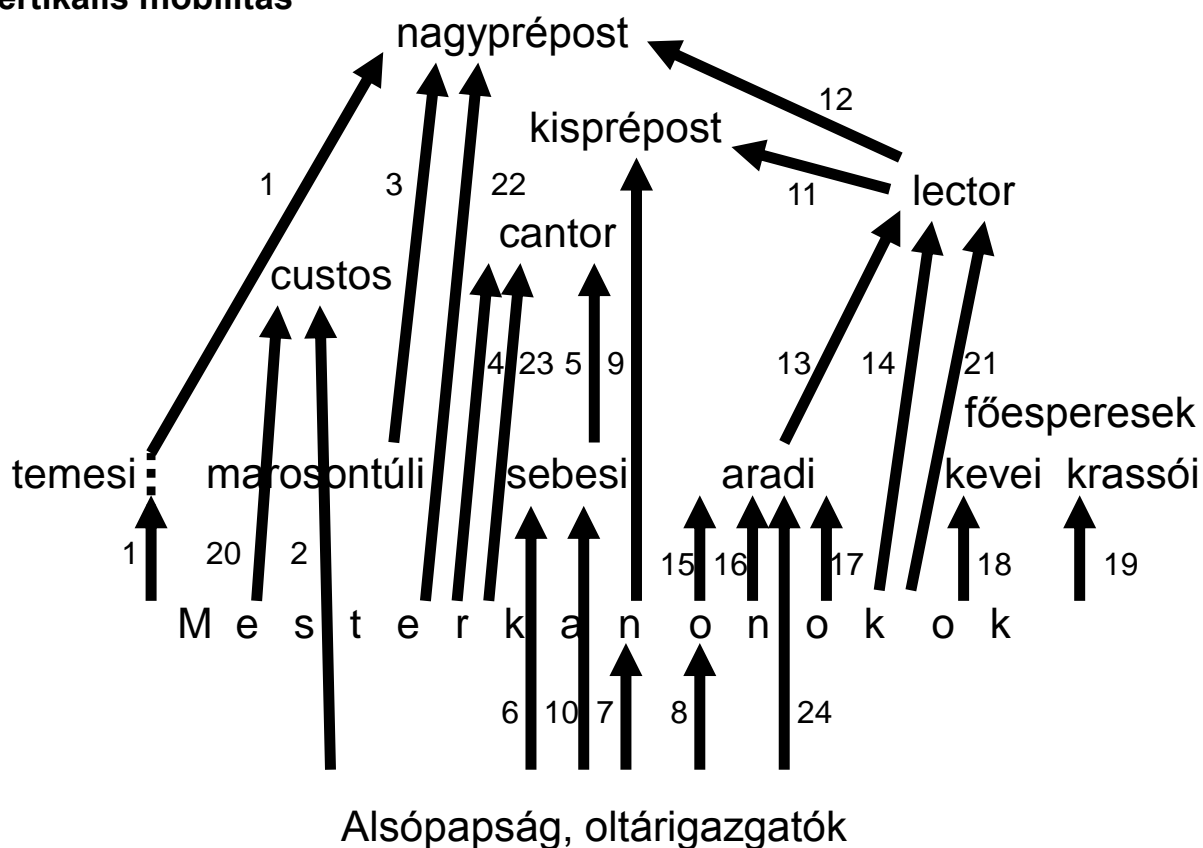
⁶⁶¹ KÖBLÖS 1994. 83.

⁶⁶² Lásd: KÖBLÖS 1994. 229.

⁶⁶³ FEDELES 2005a 133.

⁶⁶⁴ KÖBLÖS 1994. 252.

Vertikális mobilitás

1. Péter fia: Domokos

2. Csanádi András

3. Ráskai Mihály

4. Szécsi Máté

5. Illés

6. Szentkirályi Ternek Benedek

7. Tamás fia: János

8. Mihály fia: Miklós

9. Csomai János

10. Lippai Tamás

11. Szegedi Szerafin

12. Jakab fia: Jakab

13. Orbán

14. Imre fia: Mátyás

15. Apátfalvi Miklós

16. Pelros János

17. Ötvényi Domokos

18. Csanádi Miklós

19. Pókaházi Orbán

20. Szarvadi István

21. Nyilkai János

22. Kécsi Miklós

23 Lippai Péter

24. Nagybegei Bereck

Javadalomhalmozás

A mobilitás vizsgálatával kapcsolatban ezek után már csak egy kérdést, a korábban említett javadalomhalmozás jelenségét kell szemügyre venni.

A javadalomhalmozás (*cumulatio beneficiorum*), vagyis egyszerre több javadalom birtoklása korán megjelent az egyházban így a visszaéléssel kapcsolatban már a 451. évi chalcedoni egyetemes zsinaton is intézkedéseket hoztak, majd ettől kezdve gyakorlatilag folyamatos témája lett a zsinatoknak. A javadalomhalmozást a középkori zsinatok is tiltották elvben, hiszen aki több beneficiumot egyszerre tart a kezében, az nem tud eleget tenni a rezidencia-kötelezettségének. Ez alól felmentést csak a pápa adhat. A felmentési joggal azonban a 14. század folyamán a római kúria igen gyakran élt. A konstanzi zsinat reformbizottsága a kérdést újra napirendre tűzve azt javasolta, hogy a pápa csak két javadalom egyidejű birtoklását engedélyezhesse, hármát pedig csak egészen kivételes esetekben. A javaslat azonban csak papíron maradt, a 15. században is általános jelenség maradt a javadalomhalmozás. A magyar országgyűlések is ismételten foglalkoztak ezzel a kérdéssel. 1439-ben és 1471-ben a főpapok és bárók esetében tiltják a főméltóságok és javadalmak halmozását, 1498-tól azonban többször ismétlik azt az óhajt is, hogy a legkisebb javadalmasoknak sem lehet egyszerre két *beneficium* a kezén, ellenkező esetben a király kötelessége megfosztani tőlük.⁶⁶⁵ Mályusz Elemér megítélése szerint ezek a rendelkezések a gyakorlatba is átmentek.⁶⁶⁶ Azonban Köblös megállapította, hogy a 15. századi Magyarországon nem szűnt meg a javadalomhalmozás. Az általa vizsgált négy káptalan vizsgálata után arra jutott, hogy a kanonokok 15%-a kumulált (a kápolna- és oltárigazgatóságtól a káptalani javadalmakon keresztül az apátsági kormányzósáig). A javadalomhalmozók 81%-a kettő, 14%-a három, 4%-a négy, 1%-a pedig 5 stallumot viselt egyszerre.⁶⁶⁷ A javadalomhalmozás tehát elfogadott, sőt magától értetődő volt a káptalani tagoknak, amennyiben megoldott volt a máshol levő javadalmas helyettesítése a liturgiavégzésben vagy egyéb pozíciójával járó feladatában. Köblös megállapítását Fedeles pécsi és Kristóf váradi adatai is megerősítették. A pécsi székeskáptalan tagjainak 32%-a más egyházi beneficiumokkal is rendelkezett, mely javadalmak az egyszerű oltárigazgatóságtól

⁶⁶⁵ A javadalomhalmozás kérdésével foglalkozó zsinatokra és országgyűlésekre bővebben lásd: FEDELES 2005a 148–149.

⁶⁶⁶ MÁLYUSZ 1958. 129.

⁶⁶⁷ KÖBLÖS 1994. 74–75.

kezdve a bíborosi méltóságig bezárólag szintén széles skálán mozogtak.⁶⁶⁸ Váradon ennél alacsonyabb, 22%-os arányú javadalomhalmozás mutatható ki. Várad esetében a kumuláló kanonokok 69%-a egyszerre két, 31%-a pedig egyszerre három javadalmat birtokolt.⁶⁶⁹ A csanádi székeskáptalan személyi állományát vizsgálva arra jutottunk, hogy a vizsgált időszakból ismert 246 csanádi javadalmas közül kimutathatóan 43 fő, azaz 17% rendelkezett csanádi javadalomviselése alatt más egyházi beneficiummal is. A javadalomhalmozók 70%-a kettő, 21,4%-a három, 7,14%-a négy, 2,38%-a (Vilmos bíboros) pedig ennél is több javadalmat élvezett egyszerre. Mint láthatjuk a csanádi kanonokok esetében a kapott arányok beleillenek a hazai szakirodalomban a javadalomhalmozás mértékéről eddig kialakult képbe.

⁶⁶⁸ FEDELES 2005a 148–150.

⁶⁶⁹ KRISTÓF 2014. 78–79.

Zárszó

Dolgozatunk eredményeit összegezve úgy véljük sikerült felvázolni egy olyan testület képét, amely személyi összetételét döntően befolyásolta egyházmegyéjének periférikus elhelyezkedése és még inkább egyre szegényedő volta. Véleményünk szerint leginkább erre a körülményre lehet visszavezetni a külföldiek és az uralkodói szolgálatban álló személyek igen alacsony arányát. Ugyanakkor e fejlődés eredményeképpen az átlagosnál nagyobb lehetőség nyílt a területiség alapján bekerülő környékbeliek, különösen a jobbágyok számára. A kanonokok egyetemjárása kapcsán, noha a csanádi javadalmak körében kimutatható arány a jelenleg ismert legalacsonyabb a hazai káptalanok körében, ám a fokozatszerzés már az országos átlag szintjén volt. Más szempontokból végzett elemzések eredményei, úgymint az alsópapság sorából való előlépés és a javadalomhalmozás aránya szintén országos tendenciákat tükröz. Emellett úgy véljük számos ponton sikerült gazdagítanunk a középkori magyar kanonokok történetére vonatkozó szakirodalmat egy a már kutatott hazai káptalanok körében még kevésbé ismert *provinciális* jellegű székeskáptalan vizsgálatával. Eredményeink és azok értelmezése még valószínűleg változhat némiképp az elérhető vatikáni kútfők bővülésével, valamint a hazai káptalani kutatások és azok nemzetközi beágyazódottságának előrehaladtával.

Rövidítés és irodalom jegyzék

Acta Bosnae	=	<i>Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum registis. Ab anno 925 usque ad annum 1752. Monumenta Spectantia Historiam Slavorum Meridionalium. volumen XXIII. Collegit et digessit P. Eusebius Fermendžin. Zagrabiae, 1892.</i>
Adattár 1871–1874	=	<i>Történelmi adattár Csanád-egyházmegye hajdanához és jelenéhez. I–IV. Szerk.: Orthmayr/Ortvay Tivadar–Szentkláray Jenő. Temesvár–Budapest, 1871–1874.</i>
ÁLDÁSY 1895	=	Áldásy Antal: Regesták a vatikáni levéltárból. Második közlemény. <i>Történelmi Tár</i> (1895) 1. 58–89.
Anjou-oklt.	=	<i>Anjou-kori oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia. Budapest–Szeged, 1990–.</i>
Anjou-okm.	=	<i>Anjoukori Okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. I–VIII. Szerk.: Nagy Imre – Tasnádi Nagy Gyula. Budapest, 1878–1920.</i>
BAGI–SZURMAY 2001.	=	Bagi Gábor és Szurmay Zoltán: <i>Cibakháza. Száz magyar falu könyvesháza sorozat.</i> Budapest, 2001.
BATTHYÁNY 1790	=	<i>Acta et scripta s. Gerardi cum serie episcoporum Chanadiensium. Szerk.: Batthyány Ignác. Gyulafehérvár, 1790.</i>
BÁLINT 1963	=	Bálint Sándor: <i>Az 1522. évi tizedlajstrom szegedi vezetéknevei. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 105.</i> Budapest, 1963.
BÁLINT 1975	=	Bálint Sándor: <i>Szeged reneszánsz kori műveltsége. Humanizmus és reformáció 5.</i> Budapest, 1975.
BÁNK 1944	=	Bánk József: <i>A káptalani dignitás fogalma.</i> Budapest, 1944.
BÁNK 1945	=	Bánk József: <i>Káptalani méltóságok Magyarországon.</i> Budapest, 1945.
BÁRÁNY 1848	=	BÁRÁNY Ágoston: <i>Temesvármegye emléke.</i> Nagy-Becskerek, 1848.

- BÉKEFI 1891 = Békefi Remig: *A pilisi apátság története I.* Pécs, 1891.
- BÉKEFI 1900 = Békefi Remig: III. Béla és a magyar nemzet művelődése. In: *III. Béla emlékezete.* Szerk.: Forster Gyula. Budapest, 1900. 115–144.
- BÉKEFI 1910 = Békefi Remig: *A káptalani iskolák története Magyarországon 1540-ig.* Budapest, 1910.
- BLAZOVICH–GÉCZI 1995 = Blazovich László és Gécz Lajos: *A Telegdiek pere, 1568–1572. Dél-alföldi évszázadok 6.* Szeged, 1995.
- BLAZOVICH 2002 = Blazovich László: *Városok az Alföldön a 14–16. században. Dél-alföldi évszázadok 17.* Szeged, 2002.
- BOROVSKY 1896 = Borovszky Samu: *Csanád vármegye története 1715-ig I. A vármegye általános története.* Budapest, 1896.
- BOROVSKY 1897 = Borovszky Samu: *Csanád vármegye története 1715-ig II. A vármegye részletes története.* Budapest, 1897.
- BOROVSKY 1900 = Borovszky Samu: Szegedi Baratin Lukács zágrábi püspök (1500–1510). *Századok* 34. 831–834.
- BOSSÁNYI 1916 = Bossányi Árpád: *Regesta supplicatorum. A pápai kérvénykönyvek magyar vonatkozású okmányai. Avignoni korszak I.* Budapest, 1916.
- BOSSÁNYI 1918 = Bossányi Árpád: *Regesta supplicatorum. A pápai kérvénykönyvek magyar vonatkozású okmányai. Avignoni korszak II.* Budapest, 1918.
- BÓNIS 1971 = Bónis György: *A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon.* Budapest, 1971.
- BÓNIS 1997 = Bónis György: *Szentszéki regeszták. Iratok az egyházi bíráskodás történetéhez a középkori Magyarországon.* A szerző hátrahagyott kéziratát gondozta és szerkesztette Balogh Elemér. Budapest, 1997.
- BUNYITAY 1883 = Bunyitay Vincze: *A váradi püspökség története. Káptalanai s monostorai, a püspökség alapításától 1566. évig.* Nagyvárad, 1883.
- CD = Georgius Fejér: *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. I–XI.* Budae, 1829–1844.
- CHORÉNYI 1896 = Chorényi József: *Illava Okmánytára.*

- Trencsén, 1896.
- CZEIZEL 1902 = Czeizel Gábor: Történeti mese Podmaniczky István nyitrai püspökről. *Katholikus Szemle* 16. (6) 548–554.
- CZAICH 1899 = Czaich Á. Gilbert: Regesták a római Dataria-levéltárak Magyarországra vonatkozó bulláiból II. Pál és IV. Sixtus pápák idejéből. *Magyar Történelmi Tár* (1899) 1. 1–17, 235–272.
- CZAICH 1904 = Czaich Á. Gilbert: Regesták VI. Sándor pápa korából. *Magyar Történelmi Tár* 5. (1904) 2. 161–181.
- CSAPODI 1983 = Csapodi Csaba: Bakócz Tamás, a humanista. *Irodalomtörténeti Közlemények* 87. (1) 59–66.
- CSÁNKI 1890–1913 = Csánki Dezső: *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában* I–III., V. Budapest, 1890–1913.
- CSÓKA 1974 = Csóka J. Lajos: Szent Gellért kisebb és nagyobb legendájának keletkezéstörténete, In: *Középkori kútfontok kritikus kérdései*. Szerk.: Horváth János és Székely György, Budapest, 1974.
- CSUKOVITS 1994 = Csukovits Enikő: Czudar Péter. In: *Korai Magyar Történeti Lexikon*. Főszerk.: Kristó Gyula. Szerk.: Makk Ferenc–Engel Pál. Budapest, 1994. 142.
- DF = Magyar Országos Levéltár, Mohács Előtti gyűjtemény, Diplomatikai Filmtár
- DL = Magyar Országos Levéltár, Mohács Előtti gyűjtemény, Diplomatikai Levéltár
- Doc. Trans. 2002 = *Documenta Romaniae Historica C. Transilvania XIV. (1371–1375)*. Bukarest, 2002.
- DRESKA 2009 = Dreska Gábor: A pannonhalmi konvent hiteleshelyének kiadványai (1321–1500). In: *Loca credibilia. Hiteleshelyek a középkori Magyarországon*. Szerk.: Fedeles Tamás–Bilkei Irén. Pécs 2009. 29–48.
- DU CHENSE 1660 = Du Chense, François: *Histoire de tous les cardinaux françois de naissance*. Paris, 1660.
- ENGEL Gen = Engel Pál: *Középkori magyar genealógia*. In: *Középkori magyar adattár*. 2001. (CD-ROM, Arcanum Digitéka)

- ENGEL Map = Engel Pál: *Magyarország a középkor végén*. Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről. 2001. (CD-ROM, Arcanum Digitéka)
- ENGEL 1985 = Engel Pál: Nagy Lajos bárói. *Történelmi Szemle* 1985. 393–413.
- ENGEL 1990 = Engel Pál: A 14. századi magyar pénztörténet néhány kérdése. *Századok* 124. (1) 25–93.
- ENGEL 1996 = Engel Pál: *Magyarország világi archantológiája 1301–1457 I–II. História Könyvtár, Kronológiák, Adattárak* 5. Budapest, 1996.
- ENGEL 2003a = Engel Pál: Zsigmond bárói. In: Engel Pál: *Honor, vár, ispánság*. Válogatott tanulmányok. Válogatta, szerkesztette, a jegyzeteket gondozta Csukovits Enikő. Budapest, 2003. 225–246.
- ENGEL 2003b = Engel Pál: Ozorai Pipo emlékezete. In: Engel Pál: *Honor, vár, ispánság*. Válogatott tanulmányok. Válogatta, szerkesztette, a jegyzeteket gondozta Csukovits Enikő. Budapest, 2003. 247–301.
- ERDÉLYI 1908 = *A pannonhalmi Szent-Benedek-rend története X. A tihanyi apátság története I. Az apátság önnállósága 1055–1701*. Szerkesztette és írta: Erdélyi László. Budapest, 1908.
- ERDŐ 1991 = Erdő Péter: *Egyházjog*. Budapest, 1991.
- EUBEL 1898 = Conrad Eubel: *Hierarchia Catholica Medii Aevi: sive summorum pontificum, S. R. E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series ab anno 1198 usque ad annum 1431 perducta. Hierarchia Catholica Medii Aevi vol. I*. Münster, 1898.
- EUBEL 1914 = Conrad Eubel: *Hierarchia Catholica Medii Aevi: sive summorum pontificum, S. R. E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series ab anno 1431 usque ad annum 1503 perducta. Hierarchia Catholica Medii Aevi vol. II*. Münster, 1914.
- EUBEL 1923 = Conrad Eubel: *Hierarchia Catholica Medii et Recentioris Aevi sive summorum pontificum, S. R. E. cardinalium,*

- ecclesiarium antistitum series vol. III. Saeculum XVI ab anno 1503 complectens.* Münster, 1923.
- ÉRDUJHELYI 1896 = Érdújhelyi Menyhért: Kutatásaim a római levéltárakban. *Katholikus Szemle* 10. (4) 605–646.
- FEDELES 2005a = Fedeles Tamás: *A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526). Tanulmányok Pécs Történetéből* 17. Pécs, 2005.
- FEDELES 2005b = Fedeles Tamás: Egyházi kapcsolatok Pécs és Zágráb között. Zágrábi kanonokok a pécsi székeskáptalanban (1345–1526). *Egyháztörténeti Szemle* 6. (2) 59–79.
- FEDELES 2005c = Fedeles Tamás: A pécsi kanonokok egyetemlátogatása a későközépkorban (1354–1526). *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok* 17. (1–2) 51–82.
- FEDELES 2007a = Fedeles Tamás: Személyi összefonódások Pécssett, Mátyás és a Jagellók idején. In: *Emlékkönyv Szatmári György tiszteletére*. Szerk.: Fedeles Tamás. Budapest–Pécs, 2007. 25–49.
- FEDELES 2007b = Fedeles Tamás: „Quod tales, omnes, et singuli (...) ad aquam projiciantur” Külföldiek a késő középkori Magyar Egyházban. In: *A pécsi egyházmegye vonzásában. Ünnepi tanulmányok Timár György tiszteletére. METEM Könyvek* 63. Szerk.: FEDELES, Tamás–HORVÁTH, István–KISS, Gergely. Budapest, 2007. 23–68.
- FEDELES 2010 = Fedeles Tamás: Középkori pécsi segédpüspökök. *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok* 22. (1–2) 5–20.
- FEDELES 2012 = Fedeles Tamás: *Die personelle Zusammensetzung des Domkapitels zu Fünfkirchen im Spätmittelalter (1354–1526)*. Regensburg, 2012.
- FEDELES 2013 = Fedeles Tamás: Ördögi sugallattól vezérelve. Egy 15. századi gyilkosság nyomában. *Századok* 147. (2) 433–456.
- FERENCZI 2009 = Ferenczi Sándor: A gyulafehérvári (erdélyi) főegyházmegye történeti papi névtára. Budapest–Kolozsvár, 2009.
- FEKETE NAGY 1941 = Fekete Nagy Antal: *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában IV. Trencsén vármegye*. Budapest, 1941.

- FRANKL 1873 = Frankl Vilmos: *A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században*. Budapest, 1873.
- FRAKNÓI 1874 = Fraknói Vilmos: *Magyarországi tanárok és tanulók a bécsi egyetemen a XIV. és XV. században*. Budapest, 1874.
- FRAKNÓI 1895 = Fraknói Vilmos: *A magyar királyi kegyúri jog Szent Istvántól Mária Teréziáig*. Budapest, 1895.
- FRAKNÓI 1899 = Fraknói Vilmos: *Oklevéltár a magyar királyi kegyúri jog történetéhez*. Budapest, 1899.
- FÜGEDI 1965 = Fügedi Erik: A XV. századi magyar püspökök. *Történelmi Szemle*, 1965. 477–498.
- FÜGEDI 1970 = Fügedi Erik: *A XV. századi magyar arisztokrácia mobilitása. (Történeti Statisztikai Kötetek)* Budapest, 1970.
- FÜGEDI 1986 = Fügedi Erik: *Ispánok, bárók, kiskirályok. A középkori magyar arisztokrácia fejlődése. (Nemzet és Emlékezet)* Budapest, 1986.
- GALL 1970 = Gall, Franz: *Die alte Universität*. Wien–Hamburg, 1970.
- GÁLFI 2011 = *Az aradi káptalan jegyzőkönyv-töredéke (1504–1518). Erdélyi tudományos füzetek 270.* Előszóval, mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közléteszi Gálfi Emőke. Kolozsvár, 2011.
- GYÖRFFY 1963–1998 = Györffy György: *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. I–IV. Geographia historia Hungariae tempore stripis Arpadianae I–IV.* Budapest, 1963–1998.
- Hazai Okmt. 1873 = Ipolyi Arnold, Nagy Imre, Véghely Dezső: *Hazai Okmánytár – Codex diplomaticus patrius V.* Győr, 1873.
- HÓMAN 1916 = Hóman Bálint: *Magyar pénztörténet 1000–1325.* Budapest, 1916.
- HORVÁTH 1902 = Horváth Sándor: A liptói és turóczi registrum. Második és befejező közlemény. *Történelmi Tár* (1902) 194–230.
- HORVÁTH 1974 = Horváth János: A Gellért-legendák keletkezésének kora, In: *Középkori kútfőink kritikus kérdései*. Szerk.: Horváth János és Székely György. Budapest, 1974.

- IVÁNYI 1905 = Iványi Béla: Egy 1526 előtti ismeretlen kéziratot formulás könyv (második és befejező közlemény). *Magyar Történelmi Társulat* 4. (6) 33–41.
- JUHÁSZ 1926 = Juhász Kálmán: *Hajdani monostorok a csanádi egyházmegyében*. Budapest, 1926.
- JUHÁSZ 1927 = Juhász Kálmán: *Die Stifte der tschanader Diöcese im Mittelalter. Ein Beitrag zur Frühgeschichte und Kulturgeschichte des Banats. Deutschland und Ausland. Studien zum Auslandsdeutschtum und zur Auslandskultur*. 8–9. Heft Münster in Westfalen, 1927.
- JUHÁSZ 1930a = Juhász Kálmán: *A csanádi püspökség története. Alapítástól a tatárjárásig (1030–1242)*. Makó, 1930. Csanádvármegyei könyvtár 19–20.
- JUHÁSZ 1930b = Juhász Kálmán: A csanádi székeskáptalan legrégibb szervezete és tagjai. *Erdélyi Múzeum XXXV*. (10–12.) 333–344.
- JUHÁSZ 1933 = Juhász Kálmán: *A csanádi püspökség története. (1243–1307)*. Makó, 1933. = Csanádvármegyei könyvtár. 24.
- JUHÁSZ 1941 = Juhász Kálmán: *A csanádi székeskáptalan a középkorban. (1030–1552)*. Csanádvármegyei könyvtár 38. Makó, 1941.
- JUHÁSZ 1946 = Juhász Kálmán: *A csanádi püspökség története 3. (1307–1386)*. Csanádvármegyei könyvtár 40. Makó, 1946.
- JUHÁSZ 1947a = Juhász Kálmán: *A csanádi püspökség története 4. (1386–1434)*. Csanádvármegyei könyvtár 41. Makó, 1947.
- JUHÁSZ 1947b = Juhász Kálmán: *A csanádi püspökség története 5. (1434–1500)*. Csanádvármegyei könyvtár 42. Makó, 1947.
- JUHÁSZ 1947c = Juhász Kálmán: *A csanádi püspökség története 6. (1500–1552)*. Csanádvármegyei könyvtár 43. Makó, 1947.
- JUHÁSZ 1947d = Juhász Kálmán: Egy szegedi bíró-fi. *Tiszatáj I*. (8–9.) 47–51.
- KAMMERER 1895 = *A Zichy és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára VIII*. Szerk.: Kammerer Ernő. Budapest, 1895.
- KARÁCSON 1908 = *Evliya Cselebi török világutazó magyarországi utazásai II*. A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottságának

- megbízásából fordította és jegyzetekkel kísérte Karácson Imre. Budapest, 1908.
- KARÁCSONYI 1887 = Karácsonyi János: *Szent Gellért csanádi püspök élete és művei*. Budapest, 1887.
- KARÁCSONYI 1896 = Karácsonyi János: Oklevélkivonatok a szentmiklóssi és óvári Pongrácz-család levéltárából (első közlemény). *Magyar Történelmi Társulat* 1896. 505–528.
- KARÁCSONYI 1900 = Karácsonyi János: *A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig*. Budapest, 1900.
- KARÁCSONYI 1922–1923 = Karácsonyi János: *Szent Ferencz rendjének története Magyarországon 1711-ig I.* Budapest, 1922–1923.
- KARÁCSONYI 1924 = Karácsonyi János: *Szent Ferencz rendjének története Magyarországon 1711-ig II.* Budapest, 1924.
- KARÁCSONYI 1925 = Karácsonyi János: *Szent Gellért csanádi püspök és vértanú élete*. Budapest, 1925.
- KARLINSZKY 2007 = Karlinszky Balázs: A veszprémi káptalan bevételei és gazdasági ereje a XV–XVI. század fordulóján. In: *Veszprém reneszánsza 2008*. Szerk: Kilián László és Rainer Pál. Veszprém, 2008. 37–66.
- KISS 2000 = *A Győri Egyházmegye Ezer Éve*. Szerk.: Kiss Tamás. Győr, 2000.
- KISS 2013 = Kiss Gergely: *Királyi egyházak a középkori Magyarországon. Thesaurus Historie Ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensi 3*. Pécs, 2013.
- KLANICZAY 1984 = Klaniczay Tibor: Egyetem és politika a magyar középkorban. In: *Eszmetörténeti tanulmányok a magyar középkorról*. Szerk.: Székely György. Budapest, 1984. 35–44.
- KNAUZ 1863 = Knauz Nándor: A budai káptalan regestái 1148–1649. *Magyar Történelmi Társulat* 1. (12) 1–156.
- KOLLÁNYI 1900 = Kollányi Ferenc: *Esztergomi kanonokok 1100–1900*. Budapest, 1900.
- KOSZTA 1996 = Koszta László: A székeskáptalanok kialakulása és kanonokjaik Magyarországon. *Acta Universitatis*

- Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica* 103. Szeged, 1996. 67–81.
- KOSZTA 1998 = Koszta László: *A pécsi székeskáptalan hiteleshelyi tevékenysége (1214–1353). Tanulmányok Pécs történetéből* 4. Pécs, 1998.
- KOSZTA 2000 = Koszta László: Dél-Magyarország egyházi topográfiája a középkorban. In: *A középkori Dél-Alföld és Szer.* Szerk.: Kollár Tibor. Szeged, 2000. 41–80.
- KOSZTA 2007a = Koszta László: A magyar székeskáptalanok kanonokjai 1200–1350 között. In: *Dixit et salvavi animam meam. Tanulmányok a 65 éves Szegfű László tiszteletére.* Szerk.: Balog Éva, Döbör András, Jancsák Csaba, Kiss Gábor Ferenc, Nyulassy Ágnes, Zakar Péter. Szeged, 2007. 99–119.
- KOSZTA 2007b = Koszta László: Püspöki székhely és városfejlődés. Pécs központi funkciói és vonzáskörzete a 14. század közepéig. In: Koszta László: *Írásbeliség és egyházszerkezet. Fejezetek a középkori magyar egyház történetéből. Capitulum III.* Szeged, 2007. 83–112.
- KOSZTA 2007c = Koszta László: Az Árpád-kori halászfalutól a püspöki mezővárosig. Mohács a középkorban. In: Koszta László: *Írásbeliség és egyházszerkezet. Fejezetek a középkori magyar egyház történetéből. Capitulum III.* Szeged, 2007. 191–233.
- KOVACHICH 1799 = Kovachich Martinus Georgius: *Formulae solennes styli in cancellaria, curiaque regum, foris minoribus, ac locis credibilibus, authenticisque Regni Hungariae olim ustati.* Pest, 1799.
- KOVÁCS 1964 = Kovács Endre: *A krakkói egyetem és a magyar művelődés.* Budapest, 1964.
- KOVÁCS 2011 = Kovács József: *Visitatio Canonica a gyulai plébánián (1715–1993). Szeged-Csanádi Egyházmegyei Könyvtár I.* Szeged, 2011.
- KÖBLÖS 1987 = Köblös József: *A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan archantológiája 1458–1526. Forrástudományi segédletek 3.* Budapest, 1987.

- KÖBLÖS 1989 = Köblös József: A fehérvári káptalan vonzáskörzete a középkor végén. In: *A Dunántúl településtörténete VII.* Szerk.: Somfai Balázs. Veszprém, 1989. 351–370.
- KÖBLÖS 1994 = Köblös József: *Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában. Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 12.* Budapest, 1994.
- KÖRMENDY 1986 = Körmendy Kinga: Literátusok, magiszterek, doktorok az esztergomi káptalanban. In: *Művelődéstörténeti tanulmányok a magyar középkorról.* Szerk.: Fügedi Erik. Budapest, 1986. 176–202.
- KÖRMENDY 1990 = *Annatae e Rego Hungariae provenientes in Archivo Secreto Vaticano 1421–1536. A magyarországi egyházmegyéek javadalmainak annatái 1421–1536. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 21.)* Kiadta: Körmendy József. A kiadást gondozta és a mutatókat összeállította: Körmendy Kinga és Holl Béla. Budapest, 1990.
- KRISTÓ 1988 = Kristó Gyula: *A vármegyéek kialakulása Magyarországon.* Budapest, 1988.
- KRISTÓ 2003 = Kristó Gyula: *Tájszemlélet és térszervezés a középkori Magyarországon. Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 19.* Szeged, 2003.
- KRISTÓF 2002 = Kristóf Ilona: Egyházi középrétegeink műveltsége – egyetemjárás a későközépkori váradi káptalanban. In: METESZ Heves Megyei Szervezete, Tudományos Közlemények 5. Eger, 2002. 70–77.
- KRISTÓF 2007 = A váradi káptalan a Szathmári–Thurzó–Perényi korszakban. In: *Emlékkönyv Szatmári György tiszteletére.* Budapest–Pécs. Szerk.: Fedeles Tamás. 2007. 51–67.
- KRISTÓF 2014 = Kristóf Ilona: *Egyházi középréteg a későközépkori Váradon (1440–1526). Thesaurus Historie Ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensi 4.* Pécs, 2014.

- KUBINYI 1957 = Kubinyi András: *A kincstári személyzet a XV. Század második felében. In: Tanulmányok Budapest múltjából 12.* Budapest, 1957. 25–49.
- KUBINYI 1968 = Kubinyi András: Polgári értelmiség és hivatalnok rétege Budán és Pesten a Hunyadi és Jagelló-korban. *Levéltári Közlemények* 39. 205–231.
- KUBINYI 1971 = Kubinyi András: A középkori magyarországi városhálózat hierarchikus térbeli rendjének kérdéséhez. In: *Településtudományi Közlemények* 23. 58–79.
- KUBINYI 1988 = Kubinyi András: Bárók a királyi tanácsban Mátyás és II. Ulászló idején. *Századok* 1988, 147–215. *Századok* 122. (1–2.) 147–215.
- KUBINYI 1999 = Kubinyi András: Az egyház szerepe az országos politikában és a honvédelemben a középkor végén. In: Kubinyi András: *Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon. METEM Könyvek 22.* Budapest, 1999. 87–99.
- KUBINYI 2000 = Kubinyi András: *Városfejlődés és vásárhálózat a középkori Alföldön és az Alföld szélén. Dél-alföldi évszázadok 14.* Szeged, 2000.
- KUBINYI 2004 = Kubinyi András: Városhálózat a késő középkori Kárpát-medencében. *Történelmi Szemle* 46. (1–2) 1–30.
- KUBINYI 2009a = Budai és pesti polgárok családi összeköttetései a Jagelló-korban. In: Kubinyi András: *Tanulmányok Budapest középkori történetéről II.* Budapest, 2009. 513–570.
- KUBINYI 2009b = Polgári értelmiség és hivatalnokréteg Budán és Pesten a Hunyadi- és a Jagelló-korban. In: Kubinyi András: *Tanulmányok Budapest középkori történetéről II.* Budapest, 2009. 599–619.
- KUBINYI 2009c = A középkori budai mészárosceh. In: Kubinyi András: *Tanulmányok Budapest középkori történetéről II.* Budapest, 2009. 637–670.

- KULCSÁR 1983 = Kulcsár Péter: A szabad királyi város (1498–1543). In: *Szeged története I.* Szerk.: Kristó Gyula. Szeged, 1983. 445–533.
- KUMOROVITZ 1953 = *Veszprémi regeszták (1301–1387)*. Összeállította: Kumorovitz L. Bernát. Budapest, 1953.
- LAKATOS 1881 = Lakatos Ottó: *Arad története I.* Arad, 1881.
- LE GOFF 2000 = Jacques Le Goff: *Az értelmiség a középkorban*. Budapest, 2000.
- LOTZ 1991 = Lotz Antal: Történetíró papok Csanád Egyházmegyében (Adattár). *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok* 3. (3) 259–279.
- LOTZ 1998 = Lotz Antal: Szerzetesek a Csanádi Egyházmegyében a középkorban. (Juhász Kálmán hagyatéka alapján összeállította Lotz Antal.) In: *Tanulmányok Csongrád megye történetéből XVIII.* Szerk.: Blazovich László. Szeged. 1998. 17–94.
- LOTZ 2005 = Lotz Antal: *A Csanádi Püspökség története (1699–1730)*. (Lotz Antal kéziratai alapján összeállította és kiegészítette Ábrahám István.) Szeged, 2005.
- LUKCSICS 1931 = Lukcsics Pál: *XV. századi pápák oklevelei I.* Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1931.
- LUKCSICS 1938 = Lukcsics Pál: *XV. századi pápák oklevelei II.* Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1938.
- LUKINICH 1937 = Lukinich Imre: *A Podmanini és Aszódi Bárány Podmaniczky-család története IV. A Podmanini Podmaniczky-család oklevéltára I. 1351–1510.* Budapest, 1937.
- MAKAY 1895 = Makay Dezső: A Csanád-nemzetség. A Thelegdy-család. *Turul* 1895. 64–71, 124–135, 167–198.
- MÁLYUSZ 1958 = Mályusz Elemér: *A konstanzi zsinat és a magyar főkegyúri jog*. Budapest, 1958.
- MÁLYUSZ 1971 = Mályusz Elemér: *Egyházi társadalom a középkori Magyarországon*. Budapest, 1971.
- MÁLYUSZ 1984 = Mályusz Elemér: *Zsigmond király uralma Magyarországon*. Budapest, 1984.

- MÁRKI 1892 = Márki Sándor: *Aradvármegye és Arad szabad királyi város monographiája II/I. Aradvármegye és Arad szabad királyi város története. A legrégebbi időktől a török hódításig*. Arad, 1892.
- Metrica 2004 = *Metrica Universitatis Cracoviensis a. 1400–1508. Bibliotheca Jagellonica cod. 258*. Ediderunt Antonius Gąsiorowski, Thomas Jurek, Isabela Skierska. Cooperante Richardo Grzesik. Tomus I–II. Cracoviae, 2004. / *Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508. Bibliotheca Jagiellońska rkp. 258*. Wydali Antoni Gąsiorowski, Tomasz Jurek, Izabela Skierska. Przy współpracy Ryszarda Grzesika. Tomus I–II. Kraków, 2004.
- Metrica 2010 = *Metrica seu album Universitatis Cracoviensis a. 1509–1551. Bibliotheca Jagellonica cod. 259*. Ediderunt: Antonius Gąsiorowski, Thomas Jurek, Isabela Skierska. Cooperante Richardo Grzesik. Varsoviae, 2010. / *Metryka czyli album Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1509–1551. Bibliotheca Jagiellońska rkp. 259*. Wydali: Antoni Gąsiorowski, Tomasz Jurek, Izabela Skierska. Przy współpracy Ryszarda Grzesika. Warszawa, 2010.
- MILLEKER 1913–1914 = Milleker Bódog: *Délmagyarország középkori földrajza I–II*. Temesvár, 1913–1914. (A Történelmi és Régészeti Értesítő 1913/I–II. és 1914/I–IV. füzetei „helyett”)
- MILLEKER 1915 = Milleker Bódog: *Délmagyarország középkori földrajza I*. Temesvár, 1915.
- MILLET 1992 = *I caninici al servizio dello Stato in Europa secoli XIII–XVI. Les chanoines au service de l’Etat en Europe du XIIIe au XVIe siècle*. Recueil d’études sous la direction d’ Hélène Millet, avec la collaboration d’ Elisabeth Mornet. Modena 1992.
- Mon. Rust. = *Monumenta Rusticorum in Hungaria Rebellum Anno MDXIV*. Maiorem partem collegit Antonius Fekete Nagy, Ediderunt Victor Kenéz et Ladislaus Solymosi atque in volumen redegit Geisa Érszegi. (Publicationes Archivii Nationalis Hungarici II. Fontes 12.) Budapest, 1979.

- Mon. Vespri. = *Monumenta Romana Episcopatus Vespriensis. A Veszprémi Püspökség Római Oklevéltára I–IV.* Budapest, 1896–1907.
- Mon. Vat. = *Monumenta Vaticana. Historiam regni Hungariae illustrantia. Vatikáni Magyar Okirattár I. sorozat.* Budapest, 2000. (Reprint)
- I/1. = *Rationes collectorum pontificorum in Hungaria. 1280–1375.*
- I/3. = *Bullae Bonifacii IX. P. M. 1389–1396.*
- I/4. = *Bullae Bonifacii IX. P. M. Pars altera. 1396–1404.*
- MÜHLBERGER 1993 = Mühlberger, Kurt: Wiener Studentenbursen und Kodreien im Wandel vom 15. zum 16. Jahrhundert. In: *Aspekte der Bildungs- und Universitätsgeschichte 16–19. Jahrhundert.* Hrsg.: Kurt Mühlberger, Thomas Maisel *Schriftenreihe des Universitätsarchivs, Universität Wien 7.* Wien, 1993. 129–190. MÜHLBERGER 2001
- MÜHLBERGER 2001 = Mühlberger, Kurt: Die Gemeinde der Lehrer und Schüler – Alma Mater Rudolphina. In: *Wien, Geschichte einer Stadt I. Von den Anfängen bis zur Ersten Wiener Türkenbelagerung (1529).* Hrsg.: Peter Csendes–Ferdinand Oppl. Wien–Köln–Weimar. 2001. 319–395.
- NAGY 1857–1868 = Nagy Iván: *Magyarország családjai címerekkel és nemzedéki táblákkal I–XI.* Pest, 1857–1868.
- K. OBERMAYER–HORVÁTH 1959= K. Obermayer Erzsébet–Horváth István Károly: Macedóniai László. Egy humanista élete és működése a Mohács körüli évtizedekben. *Századok* 93. (5–6) 773–801.
- OLTVÁNYI 1867 = Oltványi Pál: *A csanádi püspöki megye birtokviszonyainak rövid története.* Szeged, 1867.
- ORTVAY 1891a = *Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején a pápai tizedjegyzék alapján feltüntetve. Geographia ecclesiastica Hungariae ineunte saeculo XIVo.* I. Budapest, 1891.

- ORTVAY 1891b = Ortway Tivadar: Az Ajtony és Csanád nemzetségek birtokviszonyai Dél-Magyarországon. *Századok* 25. (4) 263–278.
- PERETSÉNYI 1814 = Peretsényi Nagy László: *A régi Orod, vagyis a mostani Aradnak dolgai*. Nagyvárad, 1814.
- PERGER 1985 = Perger, Richard: Universitätsgebäude und Bursen von 1623. In: *Das alte Universitätsviertel in Wien, 1385–1985. Schriftenreihe des Universitätsarchivs, Universität Wien* 2. Hrsg.: Günther Hamann, Kurt Mühlberger, Franz Skacel, Wien, 1985.
- PESTY 1876 = Pesty Frigyes: *A Szörény vármegyei hajdani oláh kerületek*. Budapest, 1876.
- PESTY 1878 = Pesty Frigyes: *A Szörényi Bánság és Szörény vármegye története III. (Oklevéltár I. kötet)* Budapest, 1878.
- PESTY 1882 = Pesty Frigyes: *Krassó vármegye története. III. (Oklevéltár)* Budapest, 1882.
- PESTY–ORTVAY 1896 = Pesty Frigyes–Ortway Tivadar: *Temesvármegye és Temesvár város története a legrégibb időktől a jelenkorig IV.: Oklevelek Temesvármegye és Temesvár város történetéhez I. (1183–1430)*. Másolta és gyűjtötte Pesty Frigyes, az Magyar Tudományos Akadémia Történeti Bizottságának rendeletéből sajtó alá rendezte Ortway Tivadar. Pozsony, 1896.
- PESTY–MAGINA 2014 = *Oklevelek Temesvármegye és Temesvár város történetéhez II. (1430–1470)*. Anyagát gyűjtötte Pesty Frigyes, magyarázó jegyzetekkel kiadta Livia Magina és Adrian Magina. Kolozsvár, 2014.
- PETROVICS 2001 = Petrovics István: A Duna-Tisza-Maros-köz és Temesvár egyházi viszonyai a középkorban. Történelmi vázlat tényekkel és kérdőjelekkel. In: *Erdélyi várostörténeti tanulmányok*. Szerk.: Bárdi Nándor, Pál Judit és Fleisz János. Csíkszereda, 2001.
- PETROVICS 2008 = Petrovics István: *A középkori Temesvár. Fejezetek a Bega-parti város 1552 előtti történetéből. (Capitulum IV.)* Szeged, 2008.

- PETROVICS 2013 = Petrovics István: The Bishopric of Csanád/Cenad and the Ecclesiastical Institutions of Medieval Temesvár/Timisoara. *Transylvanian Review* XXII. (Supplement No. 4.) 240–252.
- PRAY 1779 = Pray György: *Specimen Hierarchiae Hungaricae, complectens seriem chronologicam archiepiscoporum et episcoporum Hungariae cum rudi dioecesium delineatione adiectis, si quae sunt peculiares, praerogativis, ut plurimum ex diplomatibus congestum* II. Posonii et Cassoviae, 1779.
- REIZNER 1900 = Reizner János: *Szeged történet IV. Oklevéltár*. Szeged, 1900.
- Schem. Jaur. 1928 = *Schematismus venerabilis cleri almae Diocesis Jauriensis pro anno domini 1928*. Győr, 1928.
- Schem. Jaur. 1968 = *Schematismus Diocensis Jauriensis. Győregyházmegyei almanach*. Győr, 1968.
- SCHRAUF 1892 = Schrauf Károly: *Magyarországi tanulók a bécsi egyetemen. Magyarországi tanulók külföldön II*. Budapest, 1892.
- SCHRAUF 1893 = Schrauf Károly: *A krakói magyar tanulók-háza lakóinak jegyzéke. Magyarországi tanulók külföldön III*. Budapest, 1893.
- SCHRAUF 1895 = Schrauf, Karl: *Zur Geschichte der Studentenhäuser an der Wiener Universität während des ersten Jahrhunderts ihres Bestehens*. Wien, 1895.
- SCHRAUF 1902 = Schrauf Károly: *Magyarországi tanulók a bécsi egyetemen. Magyarországi tanulók külföldön IV*. Budapest, 1902.
- SILL 1977 = Sill Ferenc: A vasvári-szombathelyi székeskáptalan történetének rövid vázlata. In: *A 200 éves szombathelyi egyházmegye emlékkönyve (1777-1977)*. Szombathely, 1977. 173–242.
- SMIČIKLAS 1916 = Tade Smičiklas: *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae XIV*. Zagreb, 1916.
- SOLYMOSI 1989 = Solymosi László: Könyvhasználat a középkor végén. Könyvkölcsönzés a veszprémi székesegyházi könyvtárban. In: *Tanulmányok a középkori magyarországi könyvkultúráról. Az Országos Széchényi Könyvtárban 1986*.

- február 13–14-én rendezett konferencia előadásai. (Az Országos Széchényi Könyvtár Kiadványai Új Sorozat 3.) Szerk.: Szelestei N. László. Budapest, 1989. 77–119.
- SÖRÖS 1903 = *A pannonthalmi Szent-Benedek-rend története II. A pannonthalmi főapátság története II. A pápák és zsinatok reformáló törekvései 1243–1404.* Szerk. és részben írta: Sörös Pongrácz. Budapest, 1903.
- SRH. I–II. = *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stripis Arpadianae gestarum.* Ed. Operi praefuit Emericus Szentpétery. Budapestini, 1937–1938.
- SZAKÁLY 1983 = Szakály Ferenc: Kulcsár Péter: Török megszállás alatt (1543–1686). In: *Szeged története I.* Szerk.: Kristó Gyula. Szeged, 1983. 535–738.
- SZEGFŰ 1972 = Szegfű László: Az Ajtony-monda. *Acta Universitas Szegediensis de Attila Jozsef nominatae. Acta historica* 40. Szeged, 1972. XL. 3–30.
- SZÉKELY 1968 = Székely György: A Pécsi és óbudai egyetemalapítások helye a közép-európai egyetemalapítási hullámokban. *Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata* 60. 117–130.
- SZENTKLÁRAY 1911 = Szentkláray Jenő: Temes vármegye története. In: *Temes vármegye. Magyarország vármegyéi és városai. Magyarország monográfiája.* Szerk.: Borovszky Samu. Budapest, 1911. 225–394.
- SZEREDAI 1790 = Szeredai Antal: *Series Antiquorum, et recentiorum Episcoporum Transilvaniae.* Gyulafehérvár, 1790.
- TELEKI 1853 = Teleki József: *A Hunyadiak kora Magyarországon X.* Pest, 1853.
- TELEKI 1857 = Teleki József: *A Hunyadiak kora Magyarországon XII.* Pest, 1857.
- TEMESVÁRY 1922 = Temesváry János: *Erdély középkori püspökei.* Kolozsvár, 1922.
- THEINER 1859 = Theiner Augustin: *Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia. I. (1216–1352).* Romae, 1859.

- THEINER 1860 = Theiner Augustin: *Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia. II. (1352–1526)*. Romae, 1860.
- TONK 1979 = Tonk Sándor: *Az erdélyiek egyetemjárása a középkorban*. Bukarest, 1979.
- C. TÓTH 2002 = C. Tóth Norbert: Adatok a megyék és a hiteleshelyek közötti viszonyra a 14. és a 15. században. *Századok* 136. (2) 351–364.
- C. TÓTH 2009 = C. Tóth Norbert: Zsigmond királynak a hiteleshelyekről szóló elveszett rendelete. Adalékok a kor kormányzattörténetéhez. In: *Loca credibilia. Hiteleshelyek a középkori Magyarországon*. Szerk.: Fedeles Tamás–Bilkei Irén. Pécs 2009. 49–64.
- C. TÓTH 2013a = C. Tóth Norbert: *A székes- és társaskáptalanok prépostjainak archontológiája 1387–1437*. Budapest, 2013.
- C. TÓTH 2013b = C. Tóth Norbert: A pozsonyi társaskáptalan kanonokjai 1425-ben. (Az egyházi archontológia készítésének módszertana és gyakorlata) *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica* CXXXV. 101–123.
- G. TÓTH 2007 = G. Tóth Péter: A csanádi székeskáptalan kanonokjainak egyetemjárása a későközépkorban. *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok* 19. (1–2) 37–58.
- G. TÓTH 2008 = G. Tóth Péter: Egy mezővárosi polgár egyházi karrierje a 15. században. (Pankotai János 1415 k. – 1477) In: *IX. RODOSZ Konferencia kötet 2008*. Kolozsvár, 2008. 296–307.
- G. TÓTH 2009a = G. Tóth Péter: Egy káptalani helynök pályaképe a 15. század első feléből. Kerolti Albert (1400 körül – 1445/46). In: *X. RODOSZ Konferencia kötet 2009*. Kolozsvár, 2009. 82–94.
- G. TÓTH 2009b = G. Tóth Péter: Gondolatok a szegedi Zákány család eredetéről és tagjainak 16. századi szerepléséről. *Belvedere Meridionale* XXI. (1–2) 99–101.
- G. TÓTH 2010 = G. Tóth Péter: A csanádi székeskáptalan hiteleshelyi vonzáskörzete (1239–1353). In: *Középkortörténeti tanulmányok 6. A VI. Medievisztikai PhD-konferencia*

- (Szeged, 2009. június 4–5.) előadásai. Szerk.: G. TÓTH Péter–SZABÓ Pál. Szeged, 21–49.
- G. TÓTH 2011a = G. Tóth Péter: Lippai Péter, a Zsigmond-kori csanádi éneklőkanonok és püspöki helynök karriertörténete. *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok* 23. (1–2) 49–60.
- G. TÓTH 2011b = G. Tóth Péter: The career of a fifteenth century Hungarian humanist: Johannes de Pankota (ca. 1415 – 1477). In: *Church and Ethnicity in History. First Year of Conference V4 for Doctoral Candidates in Ostrava (22th April, 2010)*. Ed.: Beáta Vida. Ostrava, 2011. 116–126.
- G. TÓTH 2011c = G. Tóth Péter: Egyházi kapcsolatok Szeged és Csanád között a késő középkorban. *Aetas* 26. (4) 120–130.
- G. TÓTH 2012 = G. Tóth Péter: A csanádi székeskáptalan vonzáskörzete a középkor végén (1354–1526). In: *Középkortörténeti tanulmányok 7. A VII. Medievisztikai PhD-konferencia (Szeged, 2011. június 1–3.) előadásai*. Szerk.: Kiss P. Attila, Piti Ferenc és Szabados György. Szeged, 2012. 117–132.
- G. TÓTH 2014 = G. Tóth Péter: Zákányok. Egy szegedi patrícius család története. *Szeged. A Város folyóirata*. 26. (2014) 3. 14–19.
- TÓTH-SZABÓ 1903 = Tóth-Szabó Pál: Magyarország a XV. század végén a pápai supplikációk világában. 3. közlemény. *Századok* 37. 1–15, 151–159, 219–239, 327–344.
- TÜSKÉS 2008 = Tüskés Anna: *Magyarországi diákok a középkori egyetemeken 1365–1526. Magyarországi diákok a középkori egyetemeken 1*. Budapest, 2008.
- UDVARDY 1992 = Udvardy József: *A kalocsai főszékeskáptalan története a középkorban*. Budapest, 1992.
- VARGA 1975 = Varga Imre: Magyarországi tanulók a padovai egyetemen a XV–XVI. századfordulón. *Irodalomtörténeti Közlemények* 79. (2) 211–218.
- VARGA 2011 = Varga Szabolcs: Egy ismeretlen humanista: Peregi Albert pécsi prépost. *Történeti Szemle* 2011/3. 351–376.

- VEKOV 2008 = Vekov Károly: A humanista műveltség műhelyei. A gyulafehérvári káptalani oktatás. *Szeged, A Város folyóirata*, 20. (2–3) 16–19.
- VERESS 1915 = Veress Endre: *A paduai egyetem magyarországi tanulóinak anyakönyve és iratai 1264–1864*. Budapest, 1915.
- VERESS 1941 = Veress Endre: *Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai 1221–1864*. Budapest, 1941.
- VÉGHÉLY 1871 = Véghely Dezső: A pálóczi bizottság jelentése. *Századok* 5. (10) 657–667.
- WERTNER 1912 = Wertner Mór: Az esztergomi érsekek családi történetéhez. *Turul* 1912. (3) 114–123.
- ZSO. = *Zsigmondkori Oklevéltár*. Szerk.: Mályusz Elemér, Borsa Iván, C. Tóth Norbert, Neumann Tibor, Lakatos Bálint. Budapest, 1951–.

FÜGGELÉK

A CSANÁDI SZÉKESKÁPTALAN ARCHONTOLÓGIÁJA (1354–1526)

Prépostok

Mihály	1343. febr. 13. (DF 254788.) 1358. szept. 8. (DL 4789.)
Garázda Miklós	1361. március 6. (DL 41471.) 1371. jún. 1. (SMIČIKLAS 1916. 352. 263. sz.)
Czibak László	1371. okt. 15. (Mon. Vat. I/1. 515.) 1374. jan. 25. előtt (Mon. Vat. I/1. 516.)
Péter	1374. márc. 28 (DL 52222.)
Jakab, Jakab fia	1381. ápr. 15. (DL 6770.) 1392. jan. 28. (DF 249163.)
Domokos, Péter fia	1392. dec. 29. (PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.) 1402. márc. 23. (DL 71434.)
Lőrinc, András fia	1402. ápr. 5. (DF 244769.) 1403. jan. 7. után (Mon. Vat. I/4. 495. 559. sz.)
Mihály	1403. dec. 22. (DL 42799) 1404. márc. 8. (DL 8901.)
Lőrinc	1405. ápr. 25. (DL 45508.) 1412. okt. 6. (DL 79095.)
Molnári Kelemen, Péter fia	1412. szept. 19. (?) (PESTY 1882. 277–279. 190. sz.) / 1414. okt. 26. (DL 79218.) 1417. júl. 31. (DF 253183.)
Marczali László	1417. szept. 29. (DL 10618.) 1422. aug. 1. (DF 266449.)
üresedés	1423. máj. 24. (DL 71459.)
Ispital Benedek, Somodari Mihály fia	1424. júl. 5. (DL 86561., DF 274429.) 1437. máj. 21. (DL 30797.)
Újbécsi Fülöp, Tamás fia	1439. febr. 26. (DF 285546.) 1449. nov. 8. (DL 14308.)
Marazi Vargyas Tamás, Pál fia	1450. júl. 31. (LUKCSICS 1938. 283. 1132.sz.) 1458. márc. 23. (DL 15216.)
üresedés	1460. jún. 23. (DL 274062.)
Pál	1460. júl. 31. (PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.) 1469. jún. 13. (DL 106014.)
Kécsi Miklós	1470. okt. 11. (DF 268415.) 1483. okt. 24. (DL 18854.)
Szakolyi / Szokoli Mihály	1486. febr. 10. (DL 36613.) 1498. júl. 30. (DL 20702.)
Gergely	1501. ápr. 8. (DF 285703.) 1501. jún. 6. (DF 233493.)
Podmanicki István	1507. máj. 4. (DL 21704.)

	1510. szept. 29. (CHORÉNYI 1896. 52–53.)
Budai Cserbokor László	1521. márc. 8. (DL 56424.)
	1523. jún. 9. (DF 210937.)
Ráskai Mihály	1524. júl. 23. (VÉGHÉLY 1871. 660.)
	1529 (BOROVSKY 1896. 392.)

Olvasókanonokok

Miklós, Márk fia	1353. jún. 2. (DF 278628.) 1361. márc. 6. (DL 41471.)
Jakab, Jakab fia	1364. aug. 9. (BATTYÁNY 1790/II. 59.) 1374. márc. 28 (DL 52222.)
János	1381. ápr. 15. (DL 6770.) 1402. ápr. 5. (DF 244769.)
Balázs, Tamás fia	1403. dec. 22. (DL 42799.) 1404. márc. 8. (DL 8901.)
András, György fia	1405. ápr. 25. (DL 45508.)
Mátyás, Imre fia	1405. ápr. 29. (DF 286775.) 1437. máj. 21. (DL 30797.)
Orbán	1439. febr. 26. (DF 285546.) 1445. szept. 10. (DL 102827.)
Cseri-i Boldizsár	1446. máj. 26. (DL 44417.) 1475. febr. 12. (DL 65424)
Csíktaplóczi Balázs	1477. aug. 21. (DL 94535.) 1487. dec. 10. (DL 46073.)
János	1492. máj. 13. (DF 281308.) 1492. okt. 3. (DL 283825.)
Szegedi Szerafin	1497. nov. 9. (DL 20623.) 1499. jún. 23. (DL 20856.)
Nyilkai János	1522. nov. 26. (DL 31165.) 1525. márc. 18. (DL 90600.)

Éneklőkanonokok

Mihály	1334 (DL 30572.) 1357. ápr. 6. (DL 4659.)
Miklós	1358. szept. 8. (DL 4789.) 1399. jan. 13. (DL 8354.)
Lippai Péter	1400. márc. 28. (DF 250613.) 1423. máj. 24. (DL 71459.)
Jakab	1424. júl. 5. (DL 86561.)
István	1427. ápr. 13. (DF 263126.) 1455. szept. 26. (DL 29813.)
Péter	1458. márc. 23. (DL 15216.) 1469. jún. 13. (DL 106014.)
Balázs	1471. máj. 6. (OLTVÁNYI 1867. 47.) 1475. febr. 12. (DL 65424.)
Máté	1477. aug. 21. (DL 94535.) 1481. aug. 24. (DF 260827.)
Illés	1483. okt. 24. (DL 18854.) 1487. dec. 10. (DL 46073.)
László	valamikor 1487. dec. 10. és 1492. máj. 13. között (DF 273892.)
Albert	1492. máj. 13. (DF 281308.) 1501. jún. 6. (DF 233493.)
Kelemen	1505. jan. 13. (DL 21391.) 1521. jún. 17. (DL 97689.)
Szécsi Máté	1522. ápr. 23. (DL 25018.) 1525. márc. 18. (DL 90600.)

Őrkanonokok

Mátyás	1353. jún. 2. (DF 278628.) 1381. ápr. 15. (DL 6770.)
Demeter	1383. jan. 15. (DL 87546.) 1383. júl. 9. (DL 87553.)
Mezősomlyói András, Egyed fia	1385. okt. 24. (DL 87565.) 1414. okt. 26. (DL 79128.)
Csanádi András, László fia	1415. febr. 22. (JUHÁSZ 1927. 242. 22. sz.) 1418. máj. 4. (DF 266436.)
Jakab	1435. febr. 13. (DL 29743.) 1440. okt. 14. (DL 31135.)
János	1443. jún. 13. (DL 59275.) 1457. jún. 21. (DL 81264.)
Albert	1458. márc. 23. (DL 15216.) 1475. febr. 12. (DL 65424.)
Lajos	1477. aug. 21. (DL 94535.) 1481. aug. 24. (DF 260827.)
Demeter	1486. febr. 10. (DL 36613.) 1501. jún. 6. (DF 233493.)
Szarvadi István	1518. szept. 11. (DL 47262.) 1525. márc. 18. (DL 90600.)

Székesegyházi főesperesek

(a Szent Üdvözítőről nevezett társaskáptalan prépostjai, az ún. kisprépostok)

Gönyői Mihály, Tamás fia	1368. febr. 4. előtt (Mon. Vat. I/1. 506.) 1374. szept. 10. előtt (Mon. Vat. I/1. 516.)
István, Domokos fia	1374. szept. 10. (Mon. Vat. I/1. 516.) 1382. febr. 28. (DF 207436.)
Miklós, Demeter fia	1390. febr. 7. (PESTY–ORTVAY 1896. 189–191. 117. sz.) 1399. jún. 18. (Mon. Vat. I/4. 135. 180, 181. sz.)
Csanádi Balázs	1423. nov. 3. előtt (FRAKNÓI 1895. 514.)
Csamai János, Miklós fia	1424. febr. 12. (LUKCSICS 1931. 156. 722. sz., Juhász 1927. 251. 29. sz.)
Remetei Himfi (?) Péter, Máté fia	1431. márc. 26. (LUKCSICS 1938. 43. 14. sz.) 1438. jan. 15. (DL 55124.)
Attila Sebestyén	1449. dec. 29. (JUHÁSZ 1927. 268. 51. sz.) 1487. dec. 10. (DL 46073.)
Balázs	1492. máj. 13. (DF 281308.) 1497. nov. 9. (DL 20623.)
Szegedi Szerafin	1501. ápr. 8. (DF 285703.) 1523. dec. 5. (DL 98378.)

Temesi főesperesek

István	1353. jún. 2. (DF 278628.) 1358. szept. 8. (DL 4789.)
János	1368. júl. 3. (DL 41752.) 1383. jan. 15. (DL 87546.)
Mihály	1385. okt. 24. (DL 87565.) 1391. júl. 17. (Mon. Vat. I/3. 163–164. 192. sz.)
Domokos, Péter fia (későbbi prépost)	1391. júl. 17. (Mon. Vat. I/3. 163–164. 192. sz.) 1392. dec. 29. előtt (PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.)
Teremi-i Péter, András fia	1393. jan. 27. (Mon. Vat. I/3. 203. 228. sz.) 1420. ápr. 14. (DL 87932.)
Macedóniai Bálint	1420. aug. 12. (DL 10967.) 1422. aug. 1. (DF 266449.)
Kerolti Albert	1423. ápr. 16. (LUKCSICS 1931. 138. 572. sz.) 1445. szept. 10. (DL 102827.)
Pankotai János	1446. máj. 26. (DL 44417.) 1474. jún. 5. (CZAICH 1899. 7.)
István	1477. aug. 21. (DL 94535.) 1481. aug. 24. (DF 260827.)
Mihály	1480. máj. 21. (DL 81835.) 1483. okt. 24. (DL 18854.)
András	1486. febr. 10. (DL 36613.) 1487. dec. 10. (DL 46073.)
Miklós	1492. máj. 13. (DF 281308.) 1497. nov. 9. (DL 20623.)
Szölősi Imre	1501. ápr. 8. (DF 285703.) 1512. ápr. 8. (DL 22283.)
Szegedi János	1518. szept. 11. (DL 47262.) 1522. nov. 26. (DL 31165.)

Aradi főesperesek

Pelros János	1353. jún. 27. (BOSSÁNYI 1918. 268–269. 16. sz.) 1357. okt. 30. (SZEREDAI 1790. 93.)
Ragri Bertrand	1381. ápr. 15. (DL 6770.) 1392. dec. 29. (PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.)
András	1395. jan. 27. (DF 291362.)
Fábián, Pál fia	1396. aug. 11. (DF 291362.) 1404. jan. 2. (DL 9144., DL 87762.)
Nagybegei Bereck	1404. márc. 8. (DL 8901.) 1412. okt. 6. (DL 79095.)
Ötvényi Domokos, Tamás fia	1414. okt. 26. (DL 79128.) 1418. júl. 20. (DF 266439.)
Apátfalvi Miklós, Benedek fia	1420. ápr. 14. (DL 87932.) 1427. júl. 29. (DL 85722.)
László	1429. dec. 16. (DL 12162.) 1430. nov. 15. (Adattár 1872. 135., PESTY 1876. 63.)
Orbán	1431. aug. 27. (DF 245026.) 1436. aug. 29. (PESTY–MAGINA 2014. 67–68. 45. sz.)
Benedek	1439. febr. 26. (DF 285546.) 1455. szept. 26. (DL 29813.)
Tasnádi János	1458. márc. 23. (DL 15216.) 1487. dec. 10. (DL 46073.)
Illés	1492. máj. 13. (DF 281308.) 1492. okt. 3. (DL 283825.)
Bánmonostori Mihály	1494. júl. 26. (DL 85142.) 1513. jún. 1. (DL 39101.)

Marosontúli főesperesek

Miklós	1343. febr. 13. (DF 254788.) 1358. szept. 8. (DL 4789.)
Mihály	1368. júl. 3. (DL 41752.) 1369. márc. 13. (DL 41776.)
György, Balázs fia	1374. jan. 14. (Mon. Vat. I/1. 515.) 1374. márc. 28. (DL 52222.)
Jakab	1385. okt. 24. (DL 87565.)
László	1392. dec. 29. (PESTY–ORTVAY 1896. 228– 229. 133. sz.) 1402. ápr. 5. (DF 244769.)
Jakab, Péter fia	1405. ápr. 25. (DL 45508.) 1424. júl. 5. (DL 86561.)
Péter	1427. ápr. 13. (DF 263126.) 1427. júl. 29. (DL 85722.)
István	1435. febr. 13. (DL 29743.) 1440. okt. 14. (DL 31135.)
Illés	1443. jún. 13. (DL 59275.) 1455. szept. 26. (DL 29813.)
János	1458. márc. 23. (DL 15216.) 1471. máj. 6. (OLTVÁNYI 1867. 47.)
Rozvágyi Simon	1471. dec. 14. (DL 86001.) 1497. nov. 9. (DL 20623.)
Nagybessenyei István	1522. máj. 21. előtt (DL 25018.)
Ráskai Mihály	1522. máj. 21. (DL 25018.)
Pereki Albert	1522. máj. 21. (DL 25018.)

Torontáli (és kevei) főesperesek

Vilmos bíboros / Guillaume de la Jugie	1345. szept. 25. előtt (BOSSÁNYI 1916./II. 108. 207. sz.) 1374. júl. 15. előtt (Mon. Vat. I/1. 516.)
Miklós, Mihály fia	1374. júl. 15. (Mon. Vat. I/1. 516.)
Tamás	1381. ápr. 15. (DL 6770.) 1402. ápr. 5. (DF 244769.)
Csanádi Miklós, János fia	1403. dec. 22. (DL 42799.) 1427. júl. 29. (DL 85722.)
Zombor László	1429. máj. 25. előtt (LUKCSICS 1931. 239. 1281. sz.) 1452. nov. 16. (DF 274061.)
Kelemen	1453. nov. 19. (DF 251571.) 1475. febr. 12. (DL 65424.)
Ramocsaházi Albert	1477. aug. 21. (DL 94535.) 1497. nov. 9. (DL 20623.)
Gyulai (?) Mihály	1501. ápr. 8. (DF 285703.) 1501. jún. 6. (DF 233493.)
Rojcsai János	1518. szept. 11. (DL 47262.) 1525. márc. 18. (DL 90600.)

Sebesi főesperesek

Tamás	1361. márc. 6. (DL 41471.)
Miklós	1368. júl. 3. (DL 41752.) 1402. ápr. 5. (DF 244769.)
István	1403. dec. 22. (DL 42799.) 1404. márc. 8. (DL 8901.)
Benedek	1405. ápr. 25. (DL 45508.) 1405. ápr. 29. (DF 286775.)
Imre	1407. jún. 12. (DL 87792.) 1408. júl. 12. (DL 42953.)
Balázs	1408. nov. 2. (DF 266425.) 1409. jan. 14. (DL 9493.)
Újbécsi Péter, Miklós fia	1411. febr. 5. (DL 29751.) 1412. okt. 6. (DL 79095.)
Szentkirályi Ternek Benedek	1417. júl. 31. (DF 253183.) 1437. máj. 21. (DL 30797.)
Boldizsár	1439. febr. 26. (DF 285546.) 1445. szept. 10. (DL 102827.)
Mácsalakai Máté, András fia	1446. máj. 26. (DL 44417.) 1471. máj. 6. (OLTVÁNYI 1867. 47.)
Illés (későbbi éneklőkanonok)	1471. dec. 14. (DL 86001.) 1481. aug. 24. (DF 260827.)
Szegedi Baratin Lukács	1483. okt. 24. (DL 18854.) 1487. dec. 10. (DL 46073.)
Benedek	1492. máj. 13. (DF 281308.) 1492. okt. 3. (DL 283825.)
János	1497. júl. 10. (DL 20580.) 1508. nov. 25. (JUHÁSZ 1941. 153. 651. sz.)
Lippai Tamás	1520. ápr. 17. (DL 262420.) 1525. márc. 18. (DL 90600.)
Szegedi Zákány Balázs	1522. nov. 26. (DL 31165.)

Krassói főesperesek

Szegedi Márton	1355. dec. 16. (DL 4568.) 1358. szept. 8. (DL 4789.)
János	1361. márc. 6. (DL 41471.)
László	1367. máj. 7. (DL 5548.) 1378. márc. 29. (DL 42089.)
Miklós	1383. jan. 15. (DL 87546.) 1392. jan. 28. (DF 249163.)
Demeter	1395. jan. 27. (DF 291362.) 1396. jún. 10. (DL 98246.)
Miklós	1398. máj. 11. (DF 266449.) 1406. júl. 4. (DF 238364.)
János	1407. jún. 12. (DL 87792.) 1411. márc. 9. (DL 29752.)
László	1411. ápr. 26. (DF 275463.) 1436. máj. 3. (DL 12898.)
András	1436. máj. 24. (DF 233443.) 1453. dec. 10. (DL 14760.)
Tamás	1455. febr. 11. (DL 14922.) 1458. márc. 23. (DL 15216.)
András	1459. júl. 9. (DL 67352.) 1460. júl. 31. (PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.)
Ambrus	1466. júl. 25. (DL 16388.) 1477. aug. 21. (DL 94535.)
Miklós	1480. máj. 21. (DL 81835.)
Mihály	1481. aug. 24. (DF 260827.)
Temesvári Miklós	1483. okt. 24. (DL 18854.) 1487. dec. 10. (DL 46073.)
János	1492. máj. 13. (DF 281308.) 1497. nov. 9. (DL 20623.)
András	1501. ápr. 8. (DF 285703.) 1505. jan. 13. (DL 21391.)
Pókaházi Orbán	1516. nov. 14. (DL 106072.) 1520. febr. 17. (DL 72437.)
Pálóci Mihály	1523. jún. 9. (DF 210937.) 1525. márc. 18. (DL 90600.)

Kanonokok

Erdélyi Péter	1334 (Mon. Vat. I/1. 150.) 1357. ápr. 6. (DL 4659.)
Gergely	1343. febr. 13. (DF 254788.) 1358. szept. 8. (DL 4789.)
István	1343. febr. 13. (DF 254788.) 1361. március 6. (DL 41471.)
Pécsi Péter	1349. máj. 13. (DL 30114.) 1357. ápr. 6. (DL 4659.)
Pelros János (későbbi aradi főesperes)	1353. jún. 27. előtt (ÁLDÁSY 1895. 63. 114. sz.)
Telegdi Miklós	1355. máj. 4. (DL 51667.) 1355. szept. 8. (PESTY 1882. 30. 26. sz.)
Budai Péter	1356. máj. 12. (DL 4613.)
Zombori László	1357. ápr. 6. (DL 4659.)
Péter, János fia*	1358. febr. 20. (BOSSÁNYI 1918. 319. 116. sz.)
Balázs, András fia*	1359. máj. 18. (BOSSÁNYI 1918. 354. 192. sz.)
Darabos / Darvas Tamás	1359. nov. 12. (BOSSÁNYI 1918. 413. 312. sz.)
Benedek	1361. márc. 6. (DL 41471.)
László	1361. márc. 6. (DL 41471.)
Miklós	1361. március 6. (DL 41471.)
János, Péter fia	1359. nov. 12. előtt (BOSSÁNYI 1918. 373. 243. sz.)
László, András fia	1366. márc. 3. (BOSSÁNYI 1918. 436–437. 393. sz., Mon. Vat. I/1. 516.)
Czudar Imre	1369. febr. 22. (Mon. Vat. I. 515.) 1371 (UDVADRY 1992. 45.)
Gergely, János fia	1373. aug. 29. (Mon. Vat. I. 515.) 1375. dec. 4. (SÖRÖS 1903. 545–546. 202. sz.)
István, Jakab fia	1375. márc. 9. előtt (BATTHYÁNY 1790/II. 65.)
Rudolf, János fia	1375. márc. 9. (BATTHYÁNY 1790/II. 65.)
Demeter	1378. márc. 29. (DL 42089.) 1387. szept. 10. (DL 7293.)

László	1384 (Juhász 1941. 112. 228. sz.)
Tóth György	1387. dec. 20. (DL 7730.) 1389. okt. 15. előtt (Mon. Vat. I/4. 41. 55. sz.)
Pál	1387. szept. 10. (PESTY 1882. 172. 114. sz.) 1399. jan. 13. (DL 8354.)
Domokos, Péter fia (későbbi temesi főesperes, majd csanádi prépost)	1389. okt. 15. előtt (Mon. Vat. I/4. 41. 55. sz.)
Valkói András, György fia*	1389. nov. 14. (Mon. Vat. I/3. 26. 22. sz.)
Szabó (Sartor) János*	1389. dec. 5. (Mon. Vat. I/3. 50. 60. sz.)
Nádasdi Miklós, Barla fia*	1389. dec. 12. (Mon. Vat. I/3. 53. 63. sz.)
Tamás	1390. ápr. 1. (DL 52674.) 1390. ápr. 30. (DL 71423.)
Gyulai András, Miklós fia	1391. ápr. 25. (DL 7687.) 1406. júl. 23. előtt (JUHÁSZ 1927. 239. 18. sz.)
Lippai Péter (későbbi éneklőkanonok)	1392. jan. 28. (DF 249163.)
András, János fia	1393. szept. 18. (Mon. Vat. I/3. 223. 251. sz.)
Árki János, Márk fia	1394. jan. 8. (Mon. Vat. I/3. 244. 274. sz.)
Fügedi Miklós	1397. okt. 1. (Mon. Vat. IV. 33. 50. sz.)
Lippai István, János fia	1369. febr. 22. előtt (Mon. Vat. I/1. 515.)
János, Péter fia	1398. márc. 29. előtt (Mon. Vat. I/4. 58–59. 76. sz.)
Miklós, János fia (Csanádi Miklós későbbi torontáli főesperes)	1398. márc. 29. (Mon. Vat. I/4. 58–59. 76. sz.)
Balázs, Tamás fia	1400. márc. 6. előtt (Mon. Vat. I/4. 176. 225. sz.)
Veres Pál, János fia	1400. márc. 6. (Mon. Vat. I/4. 176. 225. sz.) 1405. febr. 11. előtt (JUHÁSZ 1927. 235–236. 14. sz.)
János, István fia	1402. aug. 26. előtt (Mon. Vat. I/4. 454. 514. sz.)
András, Gál fia	1402. aug. 26. (Mon. Vat. I/4. 454. 514. sz.)
Mátyás, András fia	1402. aug. 26. előtt (Mon. Vat. I/4. 455. 515. sz.)
Miklós, Mihály fia	1402. aug. 26. (Mon. Vat. I/4. 455. 515. sz.)

László, István fia	1402. szept. 23. (Mon. Vat. I/4. 462–463. 524. sz.)
Domokos, Tamás fia (Ötvényi Domokos, későbbi aradi főesperes)	1405. február 10. (JUHÁSZ 1927. 235–236. 14. sz.)
György	1405. ápr. 25. (DL 45508.)
Balázs, János fia	1405. jún. 30. (PESTY–ORTVAY 1896. 355–356. 214. sz.) 1406. júl. 16. (JUHÁSZ 1927. 237. 16. sz.)
Berekszói András	1407. márc. 9. előtt (JUHÁSZ 1927. 240. 19. sz.)
Miklós, Benedek fia	1407. márc. 9. (JUHÁSZ 1927. 240. 19. sz.) 1420. dec. 28. előtt (JUHÁSZ 1927. 244–246. 24. sz.)
János	1408. jan. 22. (DL 87799.) 1409. jan. 14. (DL 9493.)
Apátfalvi Miklós (későbbi aradi főesperes)	1408. okt. 10. (ZsO. II/2. 175. 6362. sz.)
András	1417. júl. 31. (DF 253183.)
Marczali Dózsa	1418. jan. 19. előtt (LUKCSICS 1931. 54. 39. sz.)
Pordányi Márton, György fia	1418. jan. 19. (LUKCSICS 1931. 54. 39. sz.) 1431. febr. 20. előtt (LUKCSICS 1938. 61. 95. sz.)
Szedecsi Pál, Domokos fia*	1418. máj. 6. (LUKCSICS 1931. 63–64. 87. sz.), 1419. júl. 22-én (LUKCSICS 1931. 83. 189. sz.)
János, Tamás fia	1420. dec. 28. (JUHÁSZ 1927. 244–246. 24. sz.)
Péter, Mihály fia	1421. jan. 10. (LUKCSICS 1931. 102. 322. sz.) 1421. ápr. 19. (LUKCSICS 1931. 110. 378. sz.)
Szerdahelyi György, Balázs fia	1421. márc. 8. (LUKCSICS 1931. 107. 353. sz.)
János, Benedek fia	1421. márc. 8. (LUKCSICS 1931. 107. 353. sz.)
György, Balázs fia	1421. ápr. 19. (LUKCSICS 1931. 110. 378. sz.)
Zegerdi László*	1421. máj. 2. (LUKCSICS 1931. 111. 386. sz.)
Szécseni János, Márk fia*	1421. okt. 18. (LUKCSICS 1931. 117. 419. sz.)
Szegedi László, András fia	1423. ápr. 16. előtt (LUKCSICS 1931. 139. 571. sz.)
Csamai János, Miklós fia (későbbi kisprépost)	1423. ápr. 16. (LUKCSICS 1931. 138. 573. sz.) 1431. márc. 26. előtt (LUKCSICS 1938. 43. 14. sz.)
Temesvári István, Péter fia	1423. máj. 20. (LUKCSICS 1931. 141. 594. sz.)

Csehfalvi Gergely, János fia*	1424. márc. 31. (LUKCSICS 1931. 158. 733. sz.)
László, Dancs fia	1427. júl. 25. (DF 285879.)
Újbécsi Tamás	1432. máj. 21. (LUKCSICS 1938. 61. 94, 95. sz.)
Mohácsi András, János fia	1431. máj. 3. (LUKCSICS 1938. 47. 35. sz.) / 1432. máj. 21. (LUKCSICS 1938. 61. 94, 95. sz.)
Nagyvátai Barnabás	1434. febr. 4. (PESTY 1878. 29. 42. sz.)
Vaski László	1436. jan. 21. (DL 55024.)
Somogyi Tamás	1438. jan. 15. (DL 55124.) 1451. aug. 13. (DL 14485.)
Nánai Illés	1440. okt. 9. (DL 37599.)
Szentmihályi Péter	1440. okt. 14. (DL 31135.)
Ágoston	1444. márc. 1. (DL 59284.)
Bogykai Kelemen, Miklós fia	1445. márc. 30. (LUKCSICS 1938. 223. 841. sz.) 1449. jan. 28. (DF 266476.)
Kecskeméti János	1446. okt. 5. (DL 44438.) 1453. dec. 27. (DF 282546.)
Ohadi Gergely	1446 (Acta Bosnae 200.)
Perjémesi János	1446 (Acta Bosnae 200.)
Gyolcsi György	1449. jún. 3. (DL 29800.) 1466. febr. 17. (DL 16298.)
Székelly Benedek	1450. ápr. 15. (TELEKI 1853. 260. 121. sz.) 1455. ápr. 4. (DL 29283.)
Boli István	1452. nov. 16. (DF 274061.) 1463. aug. 18. (ÉRDÜJHELYI 1896. 611. 41. sz.)
Bodrogi György	1452. dec. 27. (DL 93214.) 1459. ápr. 25. (DL 93294., DL 93295.)
Szalatnaki Pál	1454. ápr. 6. (DL 93243.) 1454. ápr. 7. (DL 93244.)
Udvarhelyi Tamás	1454. okt. 15. (DL 69477.)
Gyulai László	1460. júl. 31. (PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.) 1464. júl. 30. (DL 55793.)
Csanádi László	1461. máj. 1. (DL 93305.)
Páznádi Domokos	1462. dec. 25. (DL 98148.)

	1465. ápr. 19. (DF 255779.)
Mihály	1464. máj. 30. (DL 15958.)
Kécsi Miklós (későbbi prépost)	1462. ápr. 2. (DL 75900.) 1468. szept. 5. (DL 88467.)
Újnépi Dávid	1467. május 14. (DF 251574.) 1467. aug. 14. (DL 30833.)
Vári-i Benedek	1469. júl. 15. (DL 55885.) 1494. júl. 26. (DL 85142.)
Keresztúri János	1473. aug. 30. (DL 88545.) 1476. okt. 10. (KOVACHICH 1799. 246–247.)
Salyói István	1476. okt. 10. (KOVACHICH 1799. 246–247.)
Petenyeházi László	1477. aug. 21. (DL 94535.) 1478. október 26. (DL 45753.)
Somlyói László	1480. jan. 7. (DF 265768.)
Kase-i Albert	1481. máj. 1. (DF 273892.) 1483. okt. 31. (DL 29857.)
Benői Benedek	1487. dec. 10. (DL 46073.)
Martonosi Benedek	1494. júl. 26. előtt (DL 85142.)
Gyulai Mihály (későbbi torontáli főesperes)	1497. júl. 18. (DL 20602.) 1505 körül (VARGA 1975. 218.)
Gellért	1498. jún. 10. (DL 56295.)
Gál	1499. júl. 3. (DL 20774.)
Pókaházi Orbán (későbbi krassói főesperes)	1500. jún. 19. (DL 26078.)
Zilahai Tamás	1503. szept. 21. (DL 233501.)
Szarvadi István (későbbi örkanonok)	1504. aug. 12. (DF 233502.)
Szegedi Miklós	1504. jan. 9. (DF 279447.) 1511. jún. 27. (DL 47170.)
Nyilkai János (későbbi olvasókanonok)	1512. febr. 9. (DL 22237.) 1520. febr. 17. (DL 72437.)
Lippai Tamás (későbbi sebesi főesperes)	1512. jan. 23. (DF 253547.)
Illyei Tiborc, Demeter fia	1514. jún. 11. körül (DL 72437.) 1520. dec. 14. (DF 250678.)
Gyulai Kelemen	1514. jún. 11. körül (DL 72437.) 1522. május 21. (DL 25018.)
Mihály	1516. júl. 17. (DL 32588.)
Zamuthi László	1519. márc. 25. (DL 65598.)

Rebrini Ádám, Pál fia	1518. szept. 11. (DL 47262.) 1525. márc. 18. (DL 90600.)
Egei István	1521. márc. 8. (DL 56424.) 1523. dec. 5. (DL 98378.)
Szécsi Máté (későbbi éneklőkanonok)	1521. márc. 8. (DL 56424.)
Szegedi Gergely	1520. dec. 14. (DF 250678.) 1523. dec. 5. (DL 98378.)
Bosnyák Tamás	1522. ápr. 11. (DL 25018.) 1523. okt. 22. (DL 29650.)
Pálóci Mihály (későbbi krassói főesperes)	1522. május 21. (DL 25018.)
Hevesi Miklós	1522. nov. 26. (DL 31165.) 1523. dec. 5. (DL 98378.)
Dobroni János	1522. nov. 26. (DL 31165.)
István	1523. okt. 22. (DL 29650.)
Megyericsei Péter	1522. nov. 26. (DL 31165.) 1525. márc. 18. (DL 90600.)
Pap László	1523. okt. 22. (DL 29650.)
Tóth János (ismeretlen főesperesi hivatal élén is állt)	1523. okt. 22. (DL 29650.)
Nagysarlói Benedek	1524. jún. 27. (SCHRAUF 1902. 53, 168.)

Feltételezhetően káptalani tagok

Erdélyi Szilveszter	1513. jún. 1. (IVÁNYI 1905. 36.)
Nagypetri Bálint	1513. jún. 1. (IVÁNYI 1905. 36.)
Pesti Fejér Pál	1513. jún. 1. (IVÁNYI 1905. 36.)

A csanádi püspöki vikáriusként tevékenykedő káptalani tagok

Telegdi Miklós kanonok	1355. máj. 5. (DL 51667.) 1355. szept. 8. (PESTY 1882. 30. 26. sz.)
János temesi főesperes	1370. júl. 19. (DL 44482.)
Jakab, Jakab fia prépost	1391. ápr. 2. (DL 42478.)
Domokos, Péter fia prépost	1401. dec. 15. (DL 42801.)
Lippai Péter éneklőkanonok	1403. márc. 8. (DL 85553.), 1403. márc. 10. (DL 85554.), 1403. ápr. 4 (DL 85555.), 1403. júl. 9. (DL 42801.), 1405. máj. 4. (DL 53237.), 1407. márc. 1 (DL 85566.)
Apátfalvi Miklós kanonok (későbbi aradi főesperes)	1408. okt. 10. (ZsO. II/2. 175. 6362. sz.), 1408. dec. 15. (DL 42974.), 1409. febr. 9. (DL 42974.)
Lippai Péter éneklőkanonok	1410. aug. 4. (DL 53544.), 1411. szept. 19. (DL 53601.), 1415. február 6. (PESTY–ORTVAY 1896. 496– 503. 306. sz.), 1417. dec. 22. (DL 92518.), 1421. febr. 14. (DL 11036.), 1422. márc. 9. (DL 11188.)
László krassói főesperes	1433. ápr. 23. (LUKCSICS 1938. 72. 145. sz.)
Kerolti Albert temesi főesperes	1433. aug. 19. (DL 54821.), 1433. aug. 31. (DL 54824., DL 54825.), 1433. szept. 4. (DL 54826.), 1433. okt. 3. (DL 54828.), 1433. okt. 21. k. (DL 54848.), 1433. nov. 7. (DL 54829.), 1433. nov. 8. (DL 54830.), 1433. nov. 16. (DL 54833.), 1434. jan. 17. (DL 54852.), 1434. máj. 7. (DL 54867.)
István éneklőkanonok	1434. júl. 7. (DL 54877.)
Kerolti Albert temesi főesperes (káptalani helynök 1434–1437)	1435. febr. 22. (DL 54909.), 1435. márc. 12. (DL 54915.), 1435. júl. 16. (DL 12738.)
István éneklőkanonok	1449. júl. 12. (DL 14281.), 1449. aug. 18. (DL 14288.), 1449. nov. 8. (DL 14308.)
Mácsalakai Máté sebesi főesperes	1467. júl. 13. (DL 104710.)
Pankotai János temesi főesperes	1469 körül (THEINER 1860. 442.)
Szécsi Máté éneklőkanonok	1522. máj. 21. (DL 25018.) 1523. okt. 22. (DL 29650.)

Péter

Jegyző

1523. okt. 22. (DL 29650.)

Gergely

Divisor

1523. okt. 22. (DL 29650.)

Oltárigazgatók

Nr.	Oltár titulusa	Név	Bevétel	Év, forrás
1.	Szent Jakab apostol	Csanádi András őrkanonok	20 Ft	1415. febr. 22. (JUHÁSZ 1927. 242–243. 22. sz.)
2.	Szent Erzsébet	Miklós, Mihály fia kanonok	40 Ft	1402. aug. 26. (Mon. Vat. I/4. 455. 515. sz.)
		Gellért presbiter	–	1486. febr. 10. (DL 36613.)
3.	Szent István vértanú	Péter, Mihály fia kanonok	kanonikátussal együtt 50 Ft	1421. jan. 10. (LUKCSICS 1931. 102. 322. sz.) 1421. ápr. 19. (LUKCSICS 1931. 110. 378. sz.)
4.	Szentkereszt	Szerdahelyi György kanonok	kanonikátussal együtt 15 márka	1421. márc. 8. (LUKCSICS 1931. 107. 353. sz.)
5.	Szent Adalbert vértanú	András, János fia	kanonikátussal együtt 50 Ft	1393. szept. 18. (Mon. Vat. I/3. 223. 251. sz.)
		János, Tamás fia kanonok	10 Ft	1420. dec. 28. (JUHÁSZ 1927. 244–246. 24. sz.)
6.	Szent György vértanú	Apátfalvi Miklós	kanonikátusával (és aradi főesperességével) együtt 150 Ft (?)	1418. jan. 19. (LUKCSICS 1931. 54. 40. sz.)
		Szentkirályi Ternek Benedek	10 márka	1419. júl. 21 (LUKCSICS 1931. 83. 186. sz.)
7.	Szent Katalin	Domokos, Péter fia kanonok	csanádi és óbudai kanonokságával együtt 100 Ft	1391. júl. 17. (Mon. Vat. I/3. 163–164.o. 192. sz.)
		Kelemen karpap	–	1412. szept. 27. (DL 43389.)
8.	Szentháromság	György, Balázs fia	kanonikátusával	1421. ápr. 19.

			együtt 50 Ft	(LUKCSICS 1931. 110. 378. sz.)
9.	Boldogságos Szűz / Szűz Mária	–	–	1412. aug. 13. (DL 10023.)
10.	Szent Dorottya	Jakab karpap	–	1419. szept. 19. (DL 79572.)
11.	Szent Gergely pápa	–	–	1434. máj. 7. (JUHÁSZ 1941. 88.)
12.	Szent Balázs			1456. máj. 31. (DL 15076.)
13.	Az elhunyt hívek	Makófalvi László / László makófalvi presbiter	–	1486. jan. 2. (DL 19092.), 1486. máj. 2. (DL 59740.)
		János presbiter	–	1492. máj. 13. (DF 281308.), 1496. dec. 14. (DF 278526.)
		Dávid	–	1502. szept. 23. (DL 88873.)
14.	Szent Mihály	Bátmonostori Mihály	–	1522. május 21. (DL 25018.)
15.	Szent Orsolya	Lukács karpap	–	1427. júl. 29. (DL 85722.)
16.	Krisztus teste	István	–	1417. dec. 5. (DF 266433.)
17.	Szent Kristóf vértanú	András	–	1412. okt. 6. (DL 79095.)

Kápolnaigazgatók

Nr.	Kápolna titulusa	Név	Év, forrás
1.	Boldogságos Szűz	Valkói András	1389. nov. 14. (Mon. Vat. I/3. 26. 22. sz.)
		András	1410. okt. 11. (DL 92375.)
2.	Szent Katalin, Erzsébet és Dorottya	László krassói főesperes alapította	1431. ápr. 22. (LUKCSICS 1938. 46. 30. sz.)
3.	Keresztelő Szent-János kápolnába bekebelezett Szent László kápolna	Mohácsi András (bevétele 4 Ft)	1433. febr. 7. (LUKCSICS 1938. 70. 137. sz.)
4.	Mindenszentek	András	1449. júl. 7. (DL 56253.)
		Apátfalvi András	1492. okt. 3. (DL 283825.), 1494. ápr. 21. (DL 37686.)

A hiteleshelyi tevékenység során kiküldött káptalani tanúk (1354–1526)

Dátum (forrás)	Kiküldött neve és állása
1354. ápr. 19. (DL 91462.)	István kanonok
1358. ápr. 8. után (DL 41345.)	Márton krassói főesperes
1363. márc. 22. (DL 51984.)	Péter társaskáptalani kanonok
1364. júl. 24. (DL 5782.)	Mátyás örkanonok
1364. júl. 24. (DL 9117.)	Mátyás örkanonok
1367. máj. 7. (DL 5548.)	László krassói főesperes
1369. márc. 13. (DL 41776.)	Mátyás örkanonok
1369. júl. 30. (DL 41795.)	János temesi főesperes
1370. márc. 30. (DL 52148.)	László krassói főesperes
1370. máj. 4. (DL 91757.)	Antal karpap
1375. júl. 25. (DF 278571.)	Gál karpapot
1377. ápr. 19. (DL 42039.)	Pál karpap
1377. szept. 4. (DL 52255.)	András karpap
1377. jún. 24. után (DL 42089.)	László krassói főesperes
1379. szept. 18. után (DL 87553.)	Antal karpap
1380. júl. 10. (DL 52342.)	János karpap
1380. dec. 20. után (DL 87553.)	László karpap
1381. április 29. után (DL 87553.)	Gáspár karpap
1383. jan. 15. (DL 87546.)	Tamás torontáli főesperes és András társaskáptalani kanonok
1383. márc. 6. (DL 52445.)	Lőrinc karpap
1383. júl. 9. (DL 87553.)	Demeter örkanonok
1387. júl. 3. (DF 268585.)	Bertrand aradi főesperes
1387. szept. 7. (DL 105335.)	András kanonok
1387. szept. 10. (DL 7293.)	Demeter kanonok
1387. szept. 10. (PESTY 1882. 171–173. 114. sz.)	Pál kanonok
1387. dec. 20. (DL 7730.)	László karpap
1389. jan. 8. (DL 52644.)	László karpap
1389. máj. 21. (DL 42422.)	Gáspár karpap
1389 (CD X/I. 506. 291. sz.)	András örkanonok
1390. febr. 25. (DL 30739.)	Miklós kanonok
1390. márc. 24. (DL 71539.)	András kanonok
1390. ápr. 1. (DL 52674.)	Tamás kanonok
1390. ápr. 30. (DL 71423.)	Tamás kanonok
1390. dec. 12. (DL 7654.)	Miklós kisprépost
1390. dec. 16. (PESTY 1882. 211. 131. sz.)	Bereck karpap
1391. febr. 2. (DF 268548.)	András kanonok
1391. ápr. 1. (DL 102398.)	László karpap
1391. ápr. 25. (DL 7687.)	Gyulai András kanonok
1391. dec. 18. (DL 7730.)	Miklós sebesi főesperes
1392. jan. 28. (DF 249163.)	Lippai Péter kanonok
1392. dec. 29. (PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133.sz.)	Pál kanonok
1393. jan. 3. (DL 52773.)	Gergely karpap

1396. aug. 11. (DF 291362.)	István karpap
1398. okt. 30. (DF 285860.)	Fábián aradi főesperes
1399. jan. 13. (DL 8354.)	Pál kanonok
1399. aug. 30. (DL 92113.)	György karpap
1400. márc. 28. (DF 250613.)	Miklós krassói és László marosontúli főesperes, Péter kanonok
1400. máj. 13. (DL 71431.)	Miklós kanonok
1400. nov. 21. (DL 53095.)	Miklós karpap
1401. febr. 14. (DL 71432.)	Lippai Péter éneklőkanonok
1401. ápr. 1. (DL 53109.)	Tamás karpap
1403. dec. 22. (DL 42799.)	Fábián aradi főesperes
1404. jan. 2. (DL 9144.)	Fábián aradi főesperes
1404. márc. 8. (DL 8901.)	Péter temesi főesperes
1404. okt. 29. (DL 53224.)	Dénes karpap
1405. ápr. 25. (PESTY–ORTVAY 1896. 337–342. 204. sz.)	György kanonok
1406. máj. 8. (DL 53305.)	Balázs kanonok
1406. szept. 14. (DL 99607.)	András karpap
1407. márc. 7. után (DL 92283.)	György karpap
1407. jún. 12. (DL 87792.)	István karpap
1407. aug. 7. (DL 92290.)	Jakab karpap
1408. jan. 19. (DL 87809.)	János kanonok
1408. jan. 22. (DL 87799.)	János kanonok
1408. júl. 12. (DL 42953.)	László karpap
1409. jan. 12. (DL 53456.)	Demeter karpap
1409. jan. 14. (DL 9493.)	János kanonok
1410. okt. 11. (DL 92375.)	András karpap, a Boldogságos Szűz kápolnájának igazgatója
1410. nov. 3. (DL 92377.)	Benedek karpap
1411. márc. 9. (DL 29753.)	Péter sebesi főesperes
1411. máj. 28. (DL 92388.)	Bálint karpap
1411. nov. 29. (DL 29757.)	Pál társaskáptalani kanonok
1412. ápr. 14. (DL 53624.)	Mihály karpap
1412. szept. 27. (DL 43389.)	Kelemen karpap, a Szent Katalin oltár igazgatója
1412. okt. 6. (DL 79095.)	András karpap, a Szent Kristóf oltár igazgatója
1412. okt. 26. (DL 53640.)	Máté karpap
1414. okt. 27. (DL 92450.)	Pál karpap
1415. márc. 15. (DL 53819.)	Pál karpap
1415. márc. 17. (DL 53823.)	Pál karpap
1415. dec. 14. (DL 53868.)	László karpap
1417. dec. 5. (DF 266433.)	István karpap, a Krisztus teste oltár igazgatója
1418. nov. 26. (DF 237104.)	Fábián karpap
1419. szept. 19. (DL 79572.)	Jakab karpap, a Szent Dorottya oltár igazgatója
1420. júl. 15. (DL 79618.)	Miklós karpap
1421. jan. 25. (DL 71451.)	Péter karpap

1421. febr. 9. (DF 238455.)	János karpap
1422. jan. 3. (DL 54180.)	János karpap
1422. máj. 9. (DL 43526.)	Jakab karpap
1423. ápr. 26. (DL 11330.)	Jakab karpap
1424. márc. 23. (DL 79869.)	Miklós karpap
1424. márc. 31. (DL 71461.)	Miklós karpap
1424. aug. 8. (DL 79909.)	András karpap
1426. máj. 28. (DL 92695.)	Ágoston karpap
1426. okt. 17. (DL 54535.)	Balázs karpap
1427. júl. 29. (DL 85722.)	Lukács karpap, a Szent Orsolya oltár igazgatója
1430. ápr. 20. (DL 12217.)	Miklós társaskáptalani kanonok a székesegyház karpapja
1430. nov. 1. (PESTY 1876. 62–63.)	Boldizsár karpap
1430. nov. 3. (DF 209375.)	Pál karpap
1431. jún. 24. (DL 92807.)	András karpap
1434. febr. 5. (DL 73027.)	Nagyvát Barnabás kanonok
1434. márc. 2. DL 107407.	Orbán főesperes
1436. jan. 21. (DL 55024.)	Vaski László kanonok
1436. máj. 3. (DL 12898.)	Miklós karpap
1436. máj. 3. (DL 105801.)	Miklós karpap
1436. máj. 24. (DF 233443.)	Albert temesi főesperes és vikárius
1437. máj. 21. (DL 30797.)	Benedek sebesi főesperes
1438. szept. 22. (DL 13236.)	Imre karpap
1440. okt. 9. (DL 37599.)	Nánai Illés kanonok
1440. okt. 14. (DL 31135.)	Szentmihályi Péter kanonok
1441. máj. 31. (DL 13661.)	János karpap
1443. jún. 13. (DL 59275.)	Fülöp prépost
1444. márc. 1. (DL 59284.)	Ágoston kanonok
1444. nov. 13. (DL 85792.)	Dénes karpap
1445. szept. 2. (DL 92997.)	Mihály karpap
1446. máj. 26. (DL 44417.)	István karpap
1446. okt. 5. (DL 44438.)	Kecskeméti János kanonok
1447. ápr. 27. (DL 85831.)	László torontáli főesperes
1447. máj. 25. (DL 44466.)	Boldizsár olvasókanonok
1449. jan. 28. (DF 266476.)	Bogykai Kelemen kanonok
1449. jún. 3. (DL 29800.)	Gyolcsi György kanonok
1450. ápr. 15. (Teleki 1853. 259–262. 121. sz.)	Székely Benedek kanonok
1450. jún. 4. előtt (DF 210908.)	Kecskeméti János kanonok
1451. febr. 20. (JUHÁSZ 1927. 271–273. 52. sz.)	Máté sebesi főesperes
1451. aug. 13. (DL 14485.)	Somogyi Tamás kanonok
1452. máj. 5. (DL 55514.)	Székely Benedek kanonok
1452. szept. 21. után (DL 93207.)	László torontáli főesperes
1452. nov. 16. (DF 274061.)	Boli István kanonok
1452. dec. 27. (DL 93214.)	Bodrogi György kanonok
1453. jan. 20. (DL 93215.)	Boldizsár olvasókanonok
1453. nov. 19. (DF 251571.)	Kecskeméti János kanonok

1453. dec. 27. (DF 282546.)	Kecskeméti János kanonok
1454. ápr. 6. (DL 93243.)	Szalatnaki Pál kanonok
1454. ápr. 7. (DL 93244.)	Szalatnaki Pál kanonok
1454. okt. 15. (DL 69477.)	Udvarhelyi Tamás kanonok
1455. ápr. 4. (DL 29283.)	Székely Benedek kanonok
1455. szept. 3. (DL 14981.)	Boldizsár olvasókanonok
1456. szept. 12. (DF 231911.)	Máté sebesi főesperes
1458. márc. 23. (DL 15216.)	Kelemen torontáli főesperes
1459. ápr. 25. (DL 93294.)	Bodrogi György kanonok
1459. ápr. 25. (DL 93295.)	Bodrogi György kanonok
1460. júl. 31. (PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.),	Gyulai László kanonok
1461. máj. 1. (DL 93305.)	Csanádi László kanonok
1461. máj. 18. (DL 15566.)	Boldizsár olvasókanonok
1461. szept. 5. (DL 93310.)	Albert örkanonok
1462. júl. 27. (DL 65548.)	Máté sebesi főesperes
1462. dec. 25. (DL 98148.)	Páznádi Domokos kanonok
1464. febr. 28. (DL 71999.)	Péter éneklőkanonok
1464. ápr. 18. (DL 5578.)	János aradi főesperes
1464. máj. 30. (DL 15958.)	Mihály kanonok
1464. júl. 30. (DL 55793.)	Gyulai László kanonok
1465. ápr. 19. (DF 255779.)	Páznádi Domokos kanonok
1465. júl. 16. (DF 266501.)	Kelemen torontáli főesperes
1466. febr. 17. (DL 16298.)	Gyolcsi György kanonok
1466. ápr. 2. (DL 55809.)	Kécsi Miklós kanonok
1466. ápr. 18. (DL 29826.)	Mihály társaskáptalani kanonok
1467. ápr. 25. (PESTY–MAGINA 2014. 397–398. 336. sz.)	Ambrus krassói főesperes
1467. aug. 14. (DL 30833.)	Újnépi Dávid kanonok
1468. szept. 5. (DL 88467.)	Kécsi Miklós kanonok
1469. ápr. 17. (DL 29830.)	Mihály társaskáptalani kanonok
1469. ápr. 19. (DL 30886.)	Mihály társaskáptalani kanonok
1469. jún. 13. (DL 106014.)	Tasnádi János aradi főesperes
1469. júl. 15. (DL 55885.)	Vári-i Benedek
1470. dec. 28. (DL 45508.)	Kelemen torontáli főesperes
1471. dec. 14. (DL 86001.)	Ambrus krassói főesperes
1473. aug. 30. (DL 88545.)	Keresztúri János kanonok
1476. máj. 14. (DF 251574.)	Újnépi Dávid kk
1476. okt. 10. (KOVACHICH 1799. 246–247.)	Keresztúri János és Salyói István kanonokok
1477. aug. 21. (DL 94535.)	Petneházi László kanonok
1478. szept. 10. (DL 56064.)	Kécsi Miklós prépost
1478. okt. 26. (DL 45753.)	Petneházi László kanonok
1479. júl. 21. (DL 85979.)	Albert torontáli főesperes
1480. jan. 7. (DF 265768.)	Somlyói László kanonok
1480. máj. 11. (DL 59936.)	Lajos örkanonok
1480. máj. 21. (DL 81835.)	Miklós krassói főesperes
1483. máj. 16. (DL 18785.)	Mihály temesi főesperes
1483. okt. 24. (DL 18854.)	Temesvári Miklós krassói főesperes

1483. okt. 29. (DF 277595.)	Kase-i Albert kanonok
1483. okt. 31. (DL 29857.)	Albert kanonok
1485. szept. 7. (DL 19040.)	Balázs olvasókanonok
1486. jan. 2. (DL 19092.)	Makófalvi László karpap, az elhunyt hívek oltárának igazgatója
1486. febr. 10. (DL 36613.)	Gellért karpap, a Szent Erzsébet oltár igazgatója
1486. máj. 2. (DL 59740.)	Makófalvi László karpapr, az elhunyt hívek oltárának igazgatója
1487. dec. 10. (DL 46073.)	Benői Benedek kanonok
1492. máj. 13. (DF 281308.)	János karpap, az elhunyt hívek oltárának igazgatója
1492. okt. 3. (DL 283825)	Apátfalvi András karpap, a Mindenszentek kápolna igazgatója
1494. ápr. 21. (DL 37686.)	Apátfalvi András karpap, a Mindenszentek kápolna igazgatója
1494. jún. 29. (DL 20105.)	László társaskáptalani kanonok
1494. júl. 7. (DL 56273.)	Apátfalvi András karpap, a Mindenszentek kápolna igazgatója
1494. szept. 24. (DL 85144.)	Albert éneklőkanonok
1495. ápr. 26. (DL 20281.)	Albert torontáli főesperes
1495. dec. 14. (DF 278526.)	János karpap, az elhunyt hívek oltárának igazgatója
1497. júl. 18. (DL 20602.)	Gyulai Mihály kanonok
1498. jún. 10. (DL 56295.)	Gellért kanonok
1498. júl. 30. (DL 20702.)	Mihály prépost
1498. júl. 31. (DF 233291.)	Mihály prépost
1499. jún. 23. (DL 20856.)	Szerafin olvasókanonok
1499. júl. 3. (DL 20774.)	Gál kanonok
1499. júl. 13. (DF 273899.)	Albert éneklőkanonok
1500. jún. 19. (DL 26078.)	Pókaházi Orbán kanonok
1501. jún. 6. (DF 233493.)	Szölösi Imre temesi főesperes
1502. szept. 23. (DL 88873.)	Dávid karpap, az elhunyt hívek oltárának igazgatója
1503. ápr. 11. (DL 233503.)	Orosházi Antal karpap
1503. jún. 26. (DL 59925.)	Path-i Demeter társaskáptalani kanonok
1503. szept. 21. (DL 233501.)	Zilahy Tamás kanonok
1504. jan. 9. (DF 279447.)	Szegedi Miklós kanonok
1504. aug. 12. (DF 233502.)	Szarvadi István kanonok
1504. aug. 13. (DF 233504.)	Szarvadi István kanonok
1505. ápr. 7. (DF 233507.)	János sebesi főesperes
1505. ápr. 8. (DF 233508.)	János sebesi főesperes
1505. jún. 18. (DF 210933.)	János sebesi főesperes
1506. dec. 3. (DL 59965.)	János sebesi főesperes
1507. júl. 13. (DL 232225.)	Szerafin kisprépost
1508. nov. 25. (JUHÁSZ 1941. 153. 651. sz.)	János sebesi főesperes
1509. aug. 7. (DL 21931.)	Szerafin kisprépost
1511. jún. 27. (DL 47170.)	Szegedi Miklós kanonok
1512. jan. 23. (DF 253547.)	Lippai Tamás kanonok

1512. febr. 9. (DL 22237.)	Nyilkai János kanonok
1512. ápr. 8. (DL 22283.)	Imre temesi főesperes
1513. febr. 14. (DL 22383.)	Kelemen kanonok
1516. nov. 14. (DL 106072.)	Pókaházi Orbán krassói főesperes
1519. szept. 23. (DL 23213.)	János torontáli főesperes
1518. nov. 15. (DL 30279.)	Rebrini Ádám kanonok
1520. jan. 13. (DL 23283.)	Pókaházi Orbán krassói főesperes
1520. márc. 11. (DL 23232.)	Kelemen éneklőkanonok
1520. ápr. 17. (DL 262419.)	Szerafin székesegyházi főesperes
1520. ápr. 17. (DL 262420.)	Lippai Tamás sebesi főesperes
1520. dec. 14. (DF 250678.)	Kelemen éneklőkanonok
1521. jún. 17. (DL 97689.)	Kelemen éneklőkanonok
1522. nov. 26. (DL 31165.)	Nyilkai János olvasókanonok
1522. júl. 16. (DL 29986.)	Szarvadi István örkanonok
1523. jún. 7. (DL 30286.)	Szegedi Szerafin kisprépost és székesegyházi főesperes
1523. dec. 5. (DL 98378.)	Egei István kanonok
1525. márc. 4. (DL 67536.)	Megyericsei Péter kanonok
1525. márc. 9. (DL 67537.)	Rojcsai János torontáli főesperes
1525. márc. 18. (DL 90600.)	Rojcsai János torontáli főesperes

A kiküldött tanúk megoszlása javadalom szerint

Kiküldöttek	alkalmak
prépost	4
kisprépost	5
temesi főesperes	6
aradi főesperes	6
marosontúli főesperes	1
torontáli főesperes	11
sebesi főesperes	12
krassói főesperes	11
kanonok	77
társaskáptalani kanonok	9
karpap	73

Jövedelmek

A csanádi préposti javadalom éves bevétele

Év	ezüstmárkában	aranyforintban	Forrás
1334	30	~ 120–180	Mon. Vat. I/1. 149.
1371		120/240?	Mon. Vat. I/1. 515.
1391		160	Mon. Vat. I/3. 174. 199. sz.
1397	44	~ 176–264	Mon. Vat. I/3. 212. 237. sz.
1397		200	Mon. Vat. I/4. 41. 55. sz.
1403	50	~ 200–300	Mon. Vat. I/4. 495. 559. sz.
1424		250	LUKCSICS 1931. 155. 722. sz.
1429		80	LUKCSICS 1931. 235. 1253.sz.
1439		250	LUKCSICS 1938. 178. 625. sz.
1450		250	LUKCSICS 1938. 283. 1132. sz.

A magyar székeskáptalanok prépostjainak jövedelme (Ft) (FEDELES 2005a 154. alapján)

Eger	480
Esztergom	400
Pécs	300
Buda	300
Székesfehérvár	300
Veszprém	250
Várad	250
Győr	240
Kalocsa	200
Csanád	160
Vác	160
Bács	100
Zágráb	100
Bosznia	70
Szerém	70

A kispréposti javadalom éves bevétele

Év	márkában	forintban	forrás
1333	16	~ 64–96	Mon. Vat. I/1. 145.
1334	22,5	~ 90–135	Mon. Vat. I/1. 150.
1424		150	LUKCSICS 1931. 156. 722. sz.
1432		25! (=100–150)	LUKCSICS 1938. 61–62. 97. sz.

Az olvasókanonoki javadalom éves bevétele

Év	márkában	forintban	forrás
1406		120	JUHÁSZ 1927. 238. 17. sz.
1438		96	LUKCSICS 1938. 164. 559. sz.

Az éneklőkanonoki javadalom éves bevétele

Év	márkában	forintban	forrás
1334	2,7	~ 11–16	Mon. Vat. I/1. 150.
1423		100	LUKCSICS 1931. 148. 661.

Az órkanonoki javadalom éves bevétele

Év	márkában	forintban	forrás
1333	25	~ 100–150	Mon. Vat. I/1. 145.
1334	10,35	~ 41–62	Mon. Vat. I/1. 150.
1415		30	JUHÁSZ 1927. 243. 22. sz.

A főesperesek éves bevételei

	Év	márkában	aranyforintban	
maroselvi	1334	24	~ 96–144	Mon. Vat. I/1. 150.
	1406	32	~ 128–192	JUHÁSZ 1927. 237. 15. sz.
aradi	1394	29	~ 116–174	Mon. Vat. I/3. 264. 293. sz.
	1418	100		LUKCSICS 1931. 54. 40. sz.
	1418	16		LUKCSICS 1931. 68. 115. sz.
	1418		80	LUKCSICS 1931. 69. 116. sz.
temesi	1391		100	Mon. Vat. I/3. 163–164. 192.
	1421	12		LUKCSICS 1931. 106. 352. sz.
	1423		30! (~120–180)	LUKCSICS 1931. 138. 572. sz.
krassói	1333	16	~ 64–96	Mon. Vat. I/1. 145.
	1421		60	LUKCSICS 1931. 113. 398. sz.
	1433		40! (~160–240)	LUKCSICS 1938. 72. 145. sz.
	1437–38	33	132–198	LUKCSICS 1938. 149. 483. sz.
sebesi	1334	3,9	~ 15,6–23,4 Ft	Mon. Vat. I/1. 150.
	1418	17	68–102	LUKCSICS 1931. 68. 115. sz.
	1419	24	96–144	LUKCSICS 1931. 83. 186. sz.
torontáli és kevei	1429		50 <i>ducat</i> (~forint)	LUKCSICS 1931. 239. 1281. sz.

**A kanonoki javadalom éves bevételei az 1332–1337. évi pápai tizedlajstrom és a
supplicatiok tükrében**

Év	márkában	aranyforintban	forrás
1333	1,25	~ 5–7,5	Mon. Vat. I/1. 145.
	3,4	~ 13,6–20,4	
	3,5	~ 14–21	
	5,3	~ 21–32	
	7,3*	~ 30–44	

	16	~ 64–96	
1334	3,57	~ 14,2–21,4	Mon. Vat. I/1. 150.
	13,9*	~ 55,6–83,4	
1335	0,81	~ 3,24–4,86	Mon. Vat. I/1. 161.
1369		48	Mon. Vat. I/1. 515.
1389	18	~ 72–108	Mon. Vat. I/3. 50.
1393	20	~ 80–120	Mon. Vat. I/3. 212. 237.sz.
1397		40	Mon. Vat. I/4. 41. 55. sz.
1398	20	~ 80–120	Mon. Vat. I/4. 59. 76. sz.
1402	12	~ 48–72	Mon. Vat. I/4. 454.
	15	~ 60–90	Mon. Vat. I/4. 455. 515. sz.
1405		60	JUHÁSZ 1927. 235–236. 14. sz.
1406		40	JUHÁSZ 1927. 237. 15. sz.
		40	JUHÁSZ 1927. 237. 16. sz.
		40	JUHÁSZ 1927. 239. 18. sz.
1407	12	~ 48–72	JUHÁSZ 1927. 240. 19. sz.
1420	8	~ 40	JUHÁSZ 1927. 244–246. 24. sz.
1421	10	~ 40–60	LUKCSICS 1931. 107. 353.sz.
1423		30	JUHÁSZ 1927. 250. 28. sz.
1424		60	LUKCSICS 1931. 156. 722. sz.
1424	13	~ 52–78	LUKCSICS 1931. 158. 733. sz.
1427		10! (~ 40–60)	LUKCSICS 1931. 193. 937. sz.
1427			LUKCSICS 1931. 199. 973. sz.
1427	8	~ 32–48	LUKCSICS 1931. 195. 947. sz.
1429		16! (~ 64–96)	JUHÁSZ 1927 254. 33. sz.
1429		16! (~ 64–96)	JUHÁSZ 1927. 254–256. 34. sz.
1432		16! (~ 64–96)	JUHÁSZ 1927. 260–261. 40. sz.

(! = feltételezhető ezüst márka – arany forint felcserélés. Erre ld. FEDELES 2005a 155.)

Éves bevételek a csanádi és a pécsi székeskáptalanban

a 14. században és a 15. század első felében

(A pécsi adatok FEDELES 2005a 154–155. alapján)

	Csanád	Pécs
prépost	160–200	300
kisprépost	100–150	150
káptalani méltóságok	100	150
főesperesek	80–160	150
kanonokok	40–60	60–70

A magyar főpapok bevételei III. Béla idejében (BÉKEFI 1900. 139–141.)

	ezüst márka
Esztergom	6.000
Eger	3.000
Kalocsa	2.500
Csanád	2.000
Erdély	2.000
Veszprém	1.700
Pécs	1.500
Zágráb	1.500
Várad	1.000
Győr	1.000
Vác	700
Nyitra	300

A magyar főpapok *servitium*ai és bevételei aranyforintban (MÁLYUSZ 1971. 180–181.)

	servitium	bevétel
Esztergom	4.000	12.000
Pécs	3.300	9.900
Eger	3.000	9.000
Kalocsa	2.000	6.000
Zágráb	2.000	6.000
Várad	2.000	6.000
Erdély	1.500	4.500
Csanád	900	2.700
Veszprém	900	2.700
Győr	800	2.400
Vác	500	1.500
Nyitra	275	825
Bosznia	200	600
Szerém	100–133	300–400

Vincenzo Guidoti velencei követ 1525. évi jelentése (MÁLYUSZ 1971. 181.)

Esztergom	35.000
Pécs	25–26.000
Várad	26.000
Erdély	24–25.000
Eger	22.000
Kalocsa	20–22.000
Zágráb	18–20.000
Győr	13–14.000
Veszprém	10–12.000
Vác	4–5.000
Nyitra	4.000
Csanád	3.000
Szerém	2500–3000

A középkori kanonokok egyetemi tanulmányai és tudományos fokozatai⁶⁷⁰

	Káptalan	Időszak	Egyetemet jártak %	Fokozattal rendelkezők %
magyar	Csanád	1364–1552	14	34–57
	Pécs	1354–1526	20,5	66
	Esztergom	1183–1543	19,7	62,5
	Buda	1458–1526	23	22
	Fehérvár	1458–1526	51	28
	Győr	1458–1526	40	47
	Pozsony	1458–1526	55	36
	Erdély	1381–1520	34,63	?
	Várad	1440–1526	32	67
angol	Exeter	1300–1541	78	>40
	Lincoln	1300–1541	70	>40
német	Bamberg	1339–1556	80	<10
	Speyer	1350–1540	72	29,5
	Salzburg	1400–1550	60	19
	Brixen	1300–1500	40	20
	Breschlau	1341–1417	50	24
	Goslar	1049–1551	13	39
	Köln	középkor	35	?
	Trier	középkor	29	?
	Mainz	1306–1476	31	34
	Augsburg	1400–1500	64,5	?
francia	Laon	1272–1412	48	83
itáliai	Lucca	15–16. sz.	42,6	37
	Szt. Péter (Róma)	1376–1500	?	8,6
	Laterán (Róma)	14. sz.	16,4	?
	Szt. Mária Magdolna	14. sz.	7	?
	Párma	1450–1500	16	?
	Pavia	1450–1500	25	?
norvég	Bergen	1200–1537	26	32

⁶⁷⁰ A külföldi adatok forrása: FEDELES 2005a 101–103., FEDELES 2005c 80.

Egyetemjárás és káptalani javadalom

Javadalom	Személyek	Egyetemet járt	%
prépost	21	4	19
kisprépost	9	2	22,2
olvasókanonok	12	2	16,6
éneklőkanonok	13	1	7,7
őrkanonok	9	–	–
főesperes	85	12	14,1
mesterkanonokok	104	17	16,3

Az egyetemet járt kanonokok származás szerinti megoszlása

Származás	Személyek	Egyetemre járt	%
Báró	9	3	33,3
Köznemes	30	7	23,3
Polgár	22	13	59
Jobbágy	36	10	27,7
Külföldi	3	1	33,3
kérdéses	14	1	7,1
Összesen	246	35	14

A fokozatot szerzett kanonokok

Fokozat	Név	Fő	%
<i>baccalaureus in artibus</i>	Újbécsi Fülöp, Lippai Péter, Szegedi János	3	25
<i>magister in ?</i>	Csanádi Ambrus, Szegedi Miklós	2	16,6
<i>magister in artibus</i>	Ónodi Czudar Imre, Nagysarlói Benedek	2	16,6
<i>artium doctor + baccalaureus in decretis</i>	Pankotai János	1	8,3
<i>doctor in decretis</i>	Rozvágyi Simon	1	8,3
<i>doctor in iure canonico</i>	Mácsalakai Máté, Vilmos bíboros, Szegedi Zákány Balázs	3	25
Összesen ez a 35 egyetemet járt kanonok 34%-a		12	100

Az egyetemen töltött évek száma

Évek	Személyek	%
1	15	42,8
2	2	5,7
3	2	5,7
4	1	2,8
6	8	22,8
8	1	2,8
10	1	2,8
13	4	11,4
16/26	1	2,8
Összesen	35	100

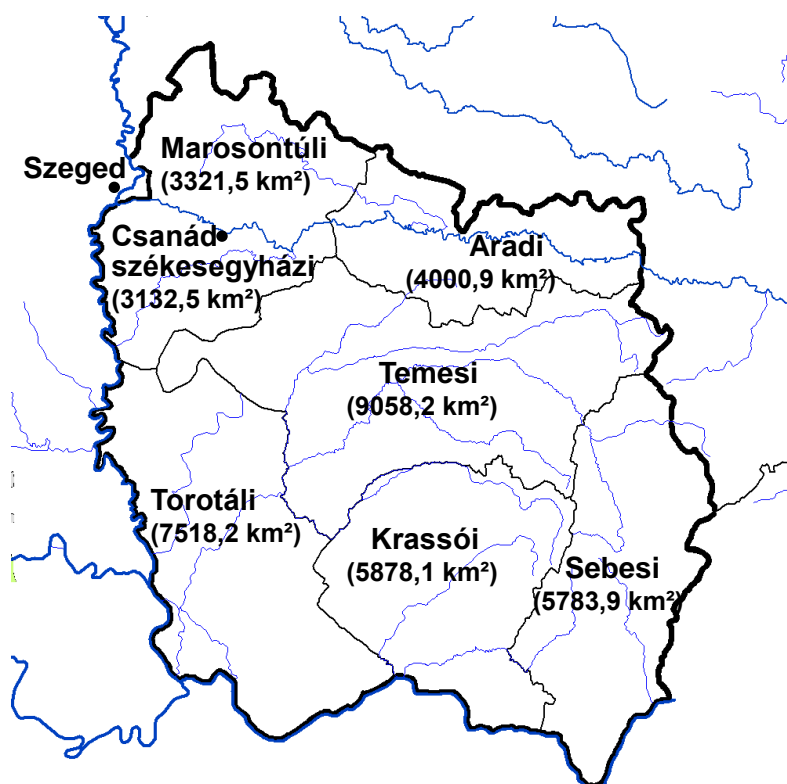
A csanádi székeskáptalan tagjai által látogatott egyetemek

Egyetemek	Személyek	%
Bécs	23	65,7
Krakkó	13	37
Padova	5	11
Bologna	1	2,8
Prága	1	2,8
Ismeretlen itáliai egyetem	1	2,8
Ismeretlen egyetem	1	2,8

Főesperességek kimutathatóan egyetemjárt főesperesekkel

	Csanádi székesegyházi	Temesi	Maroselvi	Kevei/ Torontáli	Aradi	Sebesi	Krassói
1350							
1360							
1370							
1380							
1390							
1400							
1410							
1420							
1430							
1440							
1450							
1460							
1470							
1480							
1490							
1500							
1510							
1520							

A Csanádi Egyházmegye (38.689 km²) főesperességei

Áttekintő táblázat

Sz.	Név	Évek	Eredet	Egyetem	Előlépés	Bejutás	Jav. előtte	Jav. közben	Jav. utána
1.	Albert	1458–1475	?	–	?	?	?	csanádi custos	?
2.	Albert	1495–1501	?	–	?	?	?	csanádi cantor	?
3.	(Csanádi?) Ambrus	1466–1477	plg emv ?	Bécs: 1445, 1448, 1453– 1454 ma	?	területi kapcs.? egyetemi kapcs?	?	krassói főesperes, +aradi cantor (1467-től)	?
4.	András, János fia	1393	?	–	?	?	?	csanádi kk, +oig + a csanádi Szent Adalbert oig	?
5.	András	1395	?	?	?	?	?	aradi főesperes	?
6.	András, Gál fia	1402–	?	–	?	egyházi szolg (sződi pap)	sződi plébános	csanádi kk, +sződi plébános?	?
7.	András, György fia	1405	?	–	?	?	?	csanádi lector	aradi kk, a temesvári Szent Eligius- egyház plébánosa
8.	András	1417	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
9.	András	1437–1455	?	–	?	?	?	krassói főesperes, +rosoni püspök, +csanádi Szent Erzsébet isptály javadalma	?
10.	András	1459–1460	?	–	?	?	?	krassói főesperes	?
11.	András	1486–1487	?	–	?	?	?	temesi főesperes	?
12.	András	1501-1505	?	–	?	?	?	krassói főesperes	?
13.	Apátfalvi Miklós, Benedek fia	1418–1427	j	–	csanádi kk (1408–) és a Szt. György oig	területi kapcs	csanádi kk (1408–) és a Szt. György oig	aradi főesperes, +csanádi vicarius (1408–1409), +oig ?	?
14.	Attila Sebestyén	1449–1487	?	–	?	csanádi kk	?	csanádi kisprépost	?
15.	(Csanádi?) Ágoston	1444	polg emv ?	Bécs: 1419	karpap?	területi?	?	csanádi kk	?
16.	Árki János, Márk fia	1394–	j	–		egyházi kapcs? területi kapcs?	péli plébános	csanádi kk	?

17.	Balázs, András fia*	1359	?	–	csanádi klerikus	külső főúri kapcs	?	csanádi kk	?
18.	Balázs, Tamás fia	–1400	?	–	?	?	?aradi kk	csanádi kk, +aradi kk, +váradi kk	lemondott 1400. márc. 6. e váradi kk, +aradi kk?
19.	Balázs	1403–1404	?	–	?	?	?	csanádi lector	?
20.	Balázs	1405–1406	?	–	?	egyházi kapcs?	aradi custos	csanádi kk +aradi custos	?
21.	Balázs	1408–1409	?	–	?	?	?	sebesi főesperes	?
22.	Balázs	(1438?)– 1449	?	–	?	?	?	csanádi kisprépost	?
23.	Balázs	1471–1475	?	–	?	?	?	csanádi cantor	?
24.	Balázs	1492–1497	?	–	?	?	?	csanádi kisprépost	?
25.	Bánmonosto ri Mihály	1494–1513 u.	plg?	–	?	? egyházi kapcs	?	aradi főesperes, +bizerei (bencés apátság) commendator- apát (1507)	?
26.	Benedek	1361	?	–	–			csanádi kk	?
27.	Benedek	1405	?	–	?	?	?	sebesi főesperes	?
28.	Benedek	1439–1455	?	–	?	?	?	aradi főesperes	?
29.	Benedek	1492	?	?	?	?	?	sebesi főesperes	?
30.	Benői Benedek	1487	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
31.	Berekszői András	–1407	kn/j?	–	?	területi kapcs	?	csanádi kk	† 1407
32.	Bodrogi György	1452–1459	?	?	?	?	?	csanádi kk	?
33.	Bogykai Kelemen, Miklós fia	1445–1449	kn	–	?	?egyházi kapcs?	Pécs eh-m-i presb	csanádi kk, +pécsi kk (1445)	? Pécs ?
34.	Boldizsár	1439–1445	?	–	? karpap (1430)	?	?	sebesi főesperes	?
35.	Boli István	1452–1463	kn	Krakkó 1425 ?	?	egyetemi kapcs?	?	csanádi kk	?
36.	Bosnyák Tamás	1522–1523	kn?	–	?	?	?	csanádi kk, +vicarius helyettese, +még 1522- ben a aradi főesp.?	?
37.	Budai Péter	1356	polg	–	?	?	?	csanádi kk	?
38.	Budai Cserbokor László	1521–1523	polg	–	?	nádori szolg. /kapcs. ?	?	csanádi prépost	?
39.	Czibak László	1371–1374	kn	–	?	területi kapcs +egyházi kapcs	tordai főesperes (1367– 1371)	csanádi prépost	megvált a papi rendtől és megházasod ott

40.	(Ónódi) Czudar Imre, Domokos fia (1345– †1389)	1369– 1371?	b	Itália: 1371 ma	–	egyházi kapcs.	szatmári főesperes (1363– 1367), erdélyi kk (1363– 1369), kalocsai prépost (1367– 1371)	csanádi kk (1369–), + kalocsai prépost (1367– 1371) + egri kk (–1371), + pécsi kk (–1371),	+székesfehérvári prépost (1371– 1374/1375), székesfehérvári custos? (1374–), újvári főesperes (1374– 1375), váradi püspök (1374/1375– 1377), egri püspök (1377/1378– 1384), imolai püspök (1384– 1386), erdélyi püspök (1386/1387– 1389)
41.	Csanádi András, László fia	1415–1418	polg, emv	–	Csanád ehm-i presb, Szt. Jakab oig	területi kapcs	Csanád egyhm-i presb, Szt. Jakab oig	csanádi custos	?
42.	Csanádi Balázs, atyja: Miklós fia János	–1423/24	kn	Bécs: 1419	?	egyházi kapcs +belső rokoni kapcs	erdélyi kk (1411)	csanádi kispripost + erdélyi kk	erdélyi püspök (1423/24–)
43.	Csanádi László	1461	polg emv	Bécs 1422?	?	?	?	csanádi kk	?
44.	Csanádi Miklós, János fia	1403– 1427/1429	kn	Bécs: 1419	csanádi kk 1398 óta	személyi kapcs	csanádi kk 1398 óta	torontáli főesperes, +erdélyi kk, +tasnádi vicarius (1423/24– 1426), +küküllői főesperes (1419–, pápai megerősítése: 1427)	1423-ban elkerül Csanádról, megtartván főesperesség ét, amiről csak 1429- ben mondott le
45.	Csehszabolcs Gergely	1424	j	–	?	?	?	csanádi kk	?
46.	Cseri-i Boldizsár, György fia	1446–1475	j	–	?	területi kapcs	?	csanádi lector	?
47.	Csikotemplői Balázs	1477–1487	kn székely	Padova 1478	?	?	?	csanádi lector	?
48.	Csámai János	1424– 14(31)/32	kn	–	csanádi kk (1423–)	területi kapcs. familiaris	aradi lector és csanádi kk	csanádi kispripost	† 14(31)/32

						kapcs?			
49.	Darabos /Darvas Tamás	1359–	?	dr. iuris	?	belső egyházi kapcs (Vilmos bíboros embere)	?	csanádi kk +kalocsai lector, +titeli lector, +erdődi plébános	?
50.	Demeter	1378–1387	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
51.	Demeter	1395–1396	?	–	?	?	?	krassói főesperes	?
52.	Demeter	1486–1501	?	–	?	?	?	csanádi custos	?
53.	Domokos, Péter fia	1392–1402	?	–	csanádi kk (1389 e), Szent Katalin oig (1391), temesi főesperes (1391– 1392)	udvari szolg., királyi speciális káplán	csanádi kk (1389 e), temesi főesperes (1391– 1392), +óbudai kk?	csanádi prépost, +csanádi kk +óbudai kk	?
54.	Dobroni János	1522	?	?	?	?	?	csanádi kk	?
55.	Egei István	1521–1523	kn	–	területi kapcs	?	?	csanádi kk	?
56.	Erdélyi Péter	1334–1357	?	–	?	egyházi kapcs?	?	csanádi kk	?
57.	Fábián, Pál fia	1394–1404	?	–	?	?	aradi kk	aradi főesperes +aradi kk	† 1404. jan. 2. és 1404. márc. 8. között
58.	Fügedi Miklós	1397–	kn	–	csanád ehm-i presb volt	területi kapcs!!! (belső /egyházi kapcs?)	?	csanádi kk	?
59.	Garázda Miklós	1361–1371	kn (nbirt)	–	?	udvari szolg ?		csanádi prépost	aradi prépost (1371.okt.15 .) † 1374. március 20. e
60.	Gál	1499	?	?	?	?	?	csanádi kk	?
61.	Gellért	1498	?	?	1472	?	?	csanádi kk	?
62.	Gergely	1343–1358	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
63.	Gergely, János fia	1373–1375	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
64.	Gergely	1501	?	–	–	udvari szolg, (dipl.)	?	csanádi prépost	?
65.	Gönyüi Mihály, Tamás fia, Csór nembeli	1368–1374	b	–	?	királyi kegy?	?	csanádi kispérepost	bácsi prépost (1374-től)
66.	Gyolcsi György	1449–1466	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
67.	György,	1374	?	–	?	?	?	marosontúli	?

	Balázs fia							főesperes	
68.	György	1405	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
69.	György, Balázs fia	1421	?	–	?	?	?	csanádi kk, + Szentháromság oig	?
70.	Gyulai András	1391–1406	polg	–	?	területi kapcs	?	csanádi kk	† 1406. júl. 23. e
71.	Gyulai László	1460–1464	polg	–	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?
72.	Gyulai Mihály	1497–1505	polg	Krakkó 1483 1487 Padova 1505 k	?	területi kapcs egyetemi kapcs?	?	csanádi kk, +torontáli főesperes ? 1501–1505	?
73.	Gyulai Kelemen	1514–1522	polg	–	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?
74.	Hevesi Miklós	1523	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
75.	Illés	1443–1455	?	–	?	?	?	marosontúli főesperes	?
76.	Illés	1483–1489	?	–	sebesi főesperes (1475– 1477)	?	?	csanádi cantor	?
77.	Illés	1492	?	–	?	?	?	aradi főesperes	?
78.	Illyei Tiborc, Demeter fia	1517–1520	j	Krakkó 1494	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?
79.	Imre	1407–1408	?	–	?	?	?	sebesi főesperes	1408. jan. 12-én és 14- én is az mondatik róla hogy távol van
80.	Ispital Benedek, Semadari/So modari Mihály fia	1424–1437	?	–	–	familiáris kapcs ?	váradik kk	csanádi prépost +csanádi kk	?
81.	István	1343–1361	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
82.	István	1353–1358	?	–	?	?	?	temesi főesperes	?
83.	István, Domokos fia	1374–1382	?	–	–	főúri kapcs	pécsi kk	csanádi kisprépost +pécsi kk	?
84.	István, Jakab fia	–1375	?	–	?	?	?	csanádi kk	† 1375
85.	István	1403–1404	?	–	?	?	?	sebesi főesperes	?
86.	István	1427–1458	?	–	?	?	?	csanádi cantor + vicarius	?
87.	István	1435–1440	?	–	?	?	?	marosontúli főesperes	?
88.	István	1477–1481	?	–	?	?	?	temesi főesperes	?
89.	István	1523	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
90.	Jakab fia, Jakab	1381–1392	?	–	csanádi lector (1364–	?	csanádi lector (1364–	csanádi prépost és vikárius (1391.	1391-ben Bonifác pápa

					1374)		1374)	ápr. 2.)	megfosztotta posztjától hatalmaskodás és ágyastartás vétké miatt
91.	Jakab	1385	?	?	?	?	?	marosontúli főesperes	?
92.	Jakab, Péter fia	1405–1424	?	–	?	?	? szerémi kk	marosontúli főesperes, +szerémi kk	† 1427 e
93.	Jakab	1424	?	?	?	?	?	csanádi cantor	?
94.	Jakab	1435–1440	?	–	?	?	?	csanádi custos	?
95.	János, Péter fia	1359. nov. 12. e	?	–	?	?	?	csanádi kk	† 1359. nov. 12. e, javadalmát Darabos Tamás kapta
96.	János	1361	?	–	?	?	?	krassói főesperes	?
97.	János	1368–1383	?	–	?	?	?	temesi főesperes	?
98.	János	1381–1402	?	?	?	?	?	csanádi lector	?
99.	János, Péter fia	1398	?	–	?	?	(Egy János, Péter fia 1392. febr. 9-től aradi kk, kérdés hogy egyeznek-e?)	csanádi kk	jogtalanul foglalta el az elhunyt Lippai István javadalmát, s ezért a pápa megfosztotta attól
100.	János, István fia	–1402	?	–	?	?	?	csanádi kk	† 1402
101.	János	1408–1409	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
102.	János	1407–1411	?	–	?	?	?	krassói főesperes	?
103.	János, Tamás fia	1420–	?	–	a csanádi Szent Adalbert-oig	előlépés	a csanádi Szent Adalbert-oig	csanádi kk	?
104.	János, Benedek fia	1421	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
105.	János	1443–1457	?	–	?	?	?	csanádi custos	?
106.	János	1458–1471	?	–	?	?	?	marosontúli főesperes	?
107.	János	1492	?	–	?	?	?	csanádi lector	?
108.	János	1492–1497	?	–	?	?	?	krassói főesperes	?
109.	János	1497–1508	?	–	?	?	?	sebesi főesperes	?
110.	Kase-i Albert	1481–1483	?	?	?	?	?	csanádi kk	?
111.	Kecskeméti János	1446–1453	polg	Bécs: 1421	?	egyetemi kapcs ?	?	csanádi kk	?
112.	Kécsi Miklós	1470–1483	kn	–	csanádi kk (1462–1468)	udvari hivatali szolg +	?	csanádi prépost	?

						egyházi kapcs			
113.	Kelemen	1453–1475	?	–	?	?	?	torontáli főesperes	?
114.	Kelemen	1505–1521	?	–	?	?	?	csanádi cantor + szőrényi pk	valószínűleg † 1521. jún. 17. és 1522. máj. 21. között
115.	Keresztúri János	1473–1476	j	Bécs: 1447	?	területi + egyetemi kapcs	?	csanádi kk	?
116.	Kerolti Albert, Albo fia	1423–1445	kn	Bécs: 1419 jog	csanádi presb	belső személyi kapcs (Marcali László prépost ajánlásár a, mivel Albert az ő familiáris a)	–	temesi főesperes, +kaproncai, majd a dévai plébánia +püspöki, majd káptalani helynök, +tasnádi vikárius (1443–1445)	
117.	Lajos	1477–1481	?	–	?	?	?	csanádi custos	?
118.	László	1361	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
119.	László, András fia	1366	?	–	?	?	segesdi plébános (1365/66– 1375)	csanádi kk, +segesdi plébános (1365/66– 1375), +erdélyi kk (1368–1375), +erdélyi dékánkk (1373, 1374)	erdélyi kk (1368– 1375), erdélyi dékánkk (1373, 1374)
120.	László	1367–1378	?	–	?	?	?	krassói főesperes	?
121.	László	1384	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
122.	László	1392–1402	?	–	?	?	?	marosontúli főesperes	?
123.	László, István fia	1402	?	–	?	?	?	csanádi kk, +váradi kk (1402–)	
124.	László	1411–1436	?	–	?	?	?	krassói főesperes, +választott nándorfehérvár i püspök = csanádi vikárius és segédpüspök (suffraganeus)	?
125.	László, Dancs fia	1427	kn	–	?	?főúri kapcs (Rozgon yi István temesi főispán familiáris	?	csanádi kk	?

						a)			
126.	László	1429–1430	?	–	?	?	?	aradi főesperes	?
127.	László	valamikor 1487 és 1492 között	?	?	?	?	?	csanádi cantor	?
128.	Lippai István, János fia	–1369	polg	–	?	egyházi kapcs?	aradi custos (1368– 1369), csanádi kk (–1369), erdélyi kk (1369– 1374)	csanádi kk, +aradi custos,	erdélyi kk † 1374
129.	Lippai Péter	1400–1423	polg	Bécs: 1385– 1389 ba	csanádi kk (1492)	személyi kapcs, (Lippai István kk), egyetemi kapcs, (Valkói András kk) +területi kapcs?	?	csanádi cantor és vicarius	† 1423
130.	Lippai Tamás	1520–1525	polg	Bécs: 1500	csanádi kk (1512)	területi kapcs	csanádi kk (1512)	sebesi főesperes	?
131.	Lőrinc, András fia	1402–1403	?	–	–	egyházi kapcsolat (Szeri Pósafi Gregely szerémi- ből lett csanádi püspök)	kői kk	csanádi prépost, +kői kk, +csanádi kk	?
132.	Lőrinc	1405–1412	?	–	?	?	?	csanádi prépost	
133.	Macedóniai Bálint, András fia	1421–1422	kn (nbirt)	–	csanádi diakónus	területi kapcs, családi kapcs	csanádi diakónus	temesi főesperes	† 1422/1423
134.	Marazi Vargyas Tamás, Pál fia	1450–1458	j	–	–	udvari szolg	?	csanádi prépost	† 1458/1459
135.	Marcali Dózsa	–1418	b	–	–	királyi kegy / udvari szolg.	? csanádi püspök (1403– 1423)	csanádi kk, +csanádi püspök (1403– 1423)	csanádi püspök (1403–1423)
136.	Marcali László	1417–1423	b	Bécs: 1417– 1419 jog	–	egyházi / rokon kapcs	?	csanádi prépost	csanádi püspök (1423–1434)
137.	Martonosi Benedek	1494 e	kn	?		területi ?		csanádi kk	
138.	Mácsalakai Máté,	1446–1471	j	Bécs: 1449 dd	? csanádi kk	területi kapcs,	? csanádi kk ?	sebesi főesperes +	?

	András fia					egyetemi kapcs ?		csanádi vikárius (1467)	
139.	Máté	1477–1481	?	–	?	?	?	csanádi cantor	?
140.	Mátyás	1353–1381	?	–	?	?	?	csanádi custos	?
141.	Mátyás, András fia	–1402	?	–	?	?	?	csanádi kk	† 1402
142.	Mátyás, Imre fia	1405–1437	?	–	–	csere =egyházi kapcs.!	aradi kk és a temesvári Szent Eligius- egyház plébánosa	csanádi lector +csanádi kk	† 1437/1438
143.	Megyericsei Péter	1522–1525	kn	?		csanádi nótárius (1518)	Zágráb egyh-m-i kelrikus, apostoli köz- jegyző,	csanádi kk	?
144.	Mezősomlyó i András, Egyed fia	1385–1414	j	–	?	területi kapcs	?	csanádi custos	?
145.	Mihály	1334–1357	?	–	?	?	?	csanádi cantor	?
146.	Mihály	1343–1358	?	–	?	?	?	csanádi prépost	?
147.	Mihály	1368–1369	?	–	?	?	?	marosontúli főesperes	?
148.	Mihály	1385–1391	?	–	?	?	?	temesi főesperes	1391. júl.17- én a pápa megfosztotta javadalmától gyilkosság miatt
149.	Mihály	1403–1404	?	–	?	?	?	csanádi prépost	?
150.	Mihály	1464	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
151.	Mihály	1480–1483	?	–	?	?	?	temesi főesperes	?
152.	Mihály	1481	?	?	?	?	?	krassói főesperes	?
153.	Mihály	1501	?	?	?	?	?	torontáli főesperes	?
154.	Mihály	1516	?	–	–	?	?	csanádi kk	?
155.	Miklós	1343–1358	?	–	?	?	?	marosontúli főesperes	?
156.	Miklós, Márk fia	1353–1361	?	–	?	?	?	csanádi lector	?
157.	Miklós	1358–1399	?	–	?	?	?	csanádi cantor	?
158.	Miklós	1361	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
159.	Miklós	1368–1402	?	–	?	?	?	sebesi főesperes	?
160.	Miklós, Mihály fia	1374	?	–	?	?	?	torontáli főesperes	?
161.	Miklós	1383–1392	?	–	?	?	?	krassói főesperes	?
162.	Miklós, Demeter fia	1390–1399	?	–	?	csanádi kk	elölépés? ?	csanádi kk	?
								csanádi kisprépost, +szőrényi püspök (1399)	

163.	Miklós	1398–1406	?	–	?	?	?	krassói főesperes	?
164.	Miklós, Mihály fia	1402–	?	–	a Szent Erzsébet oig	előlépés	a Szent Erzsébet oig	csanádi kk	?
165.	Miklós, Benedek fia	1407–1420	?	–		?	Csanád ehm-i presb volt	csanádi kk	† 1420
166.	Miklós	1480	?	–	?	?	?	krassói főesperes	?
167.	Miklós	1492–1497	?	–	?	?	?	temesi főesperes	?
168.	Mohácsi András, János fia	1432/1433 –	j			egyházi kapcs/ szolg.	Pécs ehm-i presb volt	csanádi kk +az apátfalvi Szent Gál plébánia jöv., +a csanádi Keresztelő Szent-János kápolnába bekebelezett Szent László király kig	?
169.	Molnári Kelemen, Péter fia	1412–1417	kn (nbirt)	Krakkó 1406	?	udvari szolg.	győri kk 1418 e. ?	csanádi prépost +győri kk	győri püspök (1417–1438)
170.	Nagybegei Bereck, Benedek fia	1404–1412	j	–	csanádi karpap 1390	előlépés	?	aradi főesperes	† 1414 e
171.	Nagybessen yei István	–1522	kn	–	?	területi kapcs	?	marosontúli főesperes	† 1522. máj. 21. e.
172.	Nagysarlói Benedek	1524	j	Krakkó 1517, Bécs: 1524 ma	?	?egyetem i kapcs/ egyházi kapcs.!!! (a nyitrai kpt faluja volt Nagysarl ó)	?	csanádi kk	?
173.	Nagyvátyi Barnabás	1434	kn	–	?	+egyházi kapcs	? pécsi kk 1459 k	csanádi kk +pécsi kk?	?
174.	Nádasdi Miklós*	1389–	j?	–	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?
175.	Nánai Illés	1440	j	–	?	családi kapcs	?	csanádi kk	?
176.	Nyilkai János	(1513?) 1522–1523	j	–	előlépés, csanádi kk (1512–) (1512–)	egyházi szolgálat, szentszék i jegyző volt (1509)	csanádi kk (1512–)	csanádi lector	?
177.	Ohadi Gergely	1446	j	–	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?
178.	Orbán	1439–1445	?	–	aradi főesperes 1431– 1436	?	?	csanádi lector	?
179.	Ötvényi	1414–1418	j	–	Csanád	területi	köleséri	aradi főesperes	somogyi

	Domokos, Tamás fia				ehm-i presb, csanádi kk (1405–)	kapcs +egyházi kapcs	főesperes, veszprémi kk, csanádi kk (1405–)	+sz.fehérvári kk, és oig	főesperes (1420/22– 1448), címzetes szörényi püspök (1437), a veszprémi oig, +csanádi kk +sz.fehérvári kk és oig
180.	Pankotai János	1446–1474	j	Bécs: 1425 /1435– 1451, da, bd	–	egyetemi kapcs (Csanádi/ Újbécsi Fülöp)	–	temesi főesperes (1446–1474), +bácsi érseki vicarius (1453–75) és a csanádi vicarius (1469), +kalocsai kk (1453–), +bácsi custos (1472–77), +bácsi kk (1476–)	–
181.	Pap László	1523	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
182.	Páznádi Domokos	1462–1465	kn	–	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?
183.	Pál	1387–1399	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
184.	Pál	1460–1469	?	–	?	?	?	csanádi prépost	?
185.	Pálóci Mihály	1523	b	–	–	egyházi/r okoni kapcs	csanádi kk (1522)	krassói főesperes	?
186.	Pelros János	1353–1357	klf francia	?	csanádi kk	egyházi kapcs/sz olg előlépés	boroszlói kk +zágrábi kk, +csanádi kk	aradi főesperes, +boroszlói és zágrábi kk	?
187.	Pereki Albert	1522–	?	–	–	udvari szolgálat (királyi szállásos ztó- mester)	?	marosontúli főesperes	pécsi kis-, majd nagyprépost, fehérvári (Szt. Miklós) prépost, királyi titkár, a Magyar Kamara elnöke † 1546. jún. 8.
188.	Perjémesi János	1446	j	–	?	területi kapcs (Perjámó s)	?	csanádi kk	?
189.	Petneházi / Petenyeházi	1477–1478	kn	–	?	egyházi kapcs	?	csanádi kk	?

	László								
190.	Pécsi Péter	1349–1357	?	–	? egyházi kapcs.?	?	? neve alapján: Pécs-i klerikus?	csanádi kk	?
191.	Péter, János fia*	1358	kn	–	–	külső kapcs	aradi custos	csanádi kk, +aradi custos	?
192.	Péter	1374	?	–	?	?	?	csanádi prépost	?
193.	Péter, Mihály fia	1421	?	–	?	?	?	csanádi kk, + oig	?
194.	Péter	1427	?	–	?	?	?	marosontúli főesperes	?
195.	Péter	1458–1469	?	–	?	?	?	csanádi cantor	?
196.	Podmanicki István	1507–1510	b	Krakkó 1491 h	–	Udvari szolgálat	? gömöri főesperes, +esztergo mi kk	csanádi prépost +gömöri főesperes (Esztergom), +esztergomi kk	nyitrai püspök (1512–1530)
197.	Pordányi Márton, György fia	1418–1431	kn	–	Csanád ehm-i presb volt	területi kapcs	? előlépés	csanádi kk, +pécsi kk (1429–)	† 1431. febr. 20. e (Róma)
198.	Pókaházi Orbán	1516–1520	kn	–	csanádi kk (1501)	területi kapcs	csanádi kk (1500–)	krassói főesperes	?
199.	Ragri Bertrand	1381–1392	klf francia	?	?	?	?	aradi főesperes	† 1394. júl. 2. e
200.	Ramocsaház i Albert	1477–1497	kn	–	?	?	?	torontáli főesperes	?
201.	Ráskai Mihály	1524– (–1529)	b	–	–	egyházi/ rokoni kapcs, (Csaholi Ferenc csanádi püspök és Pálóci Mihály rokona)	maroselvi főesperes (1522)	csanádi prépost, +sárospataki pléb.	?
202.	Rebrini Ádám	1518–1525 (–1536)	j	Krakkó 1504	?	szem. kapcs (Pálóci)	?	csanádi kk	?
203.	Remetei Himfi (?) Péter, Máté fia	1431–1438	?	–	?	területi /családi kapcs	?	csanádi kisprépost	csanádi püspök (1438–1457)
204.	Rojcsai János	1518–1525	?	–	?	?	?	torontáli főesperes	?
205.	Rozvágyi Simon	1471–1497	kn	Padova 1478, Itália 1493 dd	?	?	?	marosontúli főesperes, +a tihanyi apátság commendator- apátja (1493–)	† 1503. febr. 21. e
206.	Rudolf, János fia	1375–	?	–	–	? egyházi kapcs?	Esztergom ehm-i presb	csanádi kk	?

207.	Salyói István	1476	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
208.	Somlyói László	1480	j	–	?	?	?	csanádi kk	?
209.	Somogyi Tamás	1451	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
210.	Szabó (Sartor) János*	1389–	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
211.	Szalatnaki Pál	1454	j	Bécs 1447	?	?	?	csanádi kk	?
212.	Szakyli / Szokoli Mihály	1486–1498	b	–	–	egyh. rokon kapcs	?	csanádi prépost	?
213.	Szamuhi László	1519	j	?	?	?	?	csanádi kk	?
214.	Szarvadi István	(1513?) 1518–1525	kn	csanádi kk (1504–)	? egyházi kapcs ? ~Tasnád (erdélyi pp) mellett volt az egyetlen Szarvad	?	csanádi kk (1504–)	csanádi custos	?
215.	Szedecsi Pál*	1418	kn	–	–	familiáris kapcs.	?	győri kk (1419–) +csanádi kk ? +aradi kk ?	?
216.	Szegedi Baratin Lukács	1483–1487	polg	–	?	udvari szolg	?	sebesi főesperes	boszniai, csanádi, majd zágrábi püspök
217.	Szegedi Gergely	1520–1523	polg	Krakkó 1511–1513	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?
218.	Szegedi János	1518–1522	polg	Krakkó 1494–1495, ba, Bécs: ? 1502, 1504	–	területi + egyházi kapcs	győri kk (1510–1520), mosoni főesperes (1519), budai kk (1511–1517)	temesi főesperes	?
219.	Szegedi László, András fia	–1423	polg	–	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?
220.	Szegedi Márton	1355–1358	polg	–	csanádi kk (1347-től)	Boniohannes járt a neki a csan kk-ot	csanádi kk (1347-től)	krassói főesperes	?
221.	Szegedi Miklós	1504–1511	polg	Bécs: 1472–1478 ma, 1513?, Krakkó 1516	? volt csanádi tanuló	? területi kapcs-nak vettem!	? győri kk 1504–1505	csanádi kk +győri kk 1504–1505	?
222.	Szegedi	1497–1499	polg	Bécs:	?	egyházi/c	csanádi	csanádi	?

	Szerafin			1486, Krakkó 1490, Padova 1493– 1497		saládi kapcs, (Szegedi Baratin Lukács csanádi püspök testvére) udvari szolg, (dipl. 1501)	lector (1497– 1499)	kisprépost (1501–1523)	
223.	Szegedi Zákány Balázs, Imre fia	1522–1537	polg	Bécs 1509? Krakkó 1512– 1514 ba Bologna: 1522– 1524 dd		területi / egyetemi kapcs +belső egyházi kapcs	–	sebesi főesperes	a szegedi ferences klostrom guardiánja (1565)
224.	Szentkirályi Ternek Benedek, János fia	1417–1437	j	–	Csanád ehm-i presb	területi kapcs /előlépés ?	oig és presb	sebesi főesperes, +Szt. György oig	?
225.	Szentmihályi Péter	1440	j	Bécs: 1444	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?
226.	Szerdahelyi György, Balázs fia	1421	j	–	? a Szentker eszt oig	területi kapcs	? Szentkeres zt oig	csanádi kk, +Szentkereszt oig	?
227.	Szécseni János*	1421	?	ma	?	?	?	csanádi kk	?
228.	Szécsi Máté	1522–1525	?	–	csanádi kk (1521–)	egyházi /rokon kapcsolat	csanádi kk (1521–)	csanádi cantor + vicarius	?
229.	Székely Benedek	1450–1455	kn	–	?	területi kapcs?	?	csanádi kk	?
230.	Szölösi Imre	1501–1512	?	–	?	?	?	temesi főesperes	?
231.	Tamás	1361	?	–	?	?	?	sebesi főesperes	?
232.	Tamás	1381–1402	?	–	?	?	?	torontáli főesperes	?
233.	Tamás	1390	?	–	?	?	?	csanádi kk	?
234.	Tamás	1455–1458		–	?	?	?	krassói főesperes	?
235.	Tasnádi János	1458–1487	j	–	?	egyházi kapcs?	?	aradi főesperes, +óbudai várkápolna kig (1477)	?
236.	Telegdi Miklós	1355	b	–	?	rokon /egyházi kapcs	? esztergomi kk?	csanádi kk, +esztergomi kk +csanádi vikárius (1355),	1379 esztergomi cantor
237.	Temesvári István, Péter fia	1423	polg	–	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?
238.	Temesvári	1483–1487	polg	–	?	területi	?	krassói	?

	Miklós					kapcs		főesperes	
239.	Teremi-i Péter, András fia	1393–1420	kn	–	–	? területi kapcs +/- egyházi kapcs ?	titeli kk	temesi főesperes	† 1420
240.	Tóth György	1387–1397	j	–	?	?	?	csanádi kk	†
241.	Tóth János	1523	j	Bécs: 1505	?	területi kapcs	?	csanádi kk +főesperes, (lehetett: temesi, aradi, maroselvi, torontáli vagy krassói főesperes.)	?
242.	Udvarhelyi Tamás	1454	j	?	?	?	?	csanádi kk	?
243.	Újbécsi Fülöp, Tamás fia	1439–1450	j	Bécs: 1446 ba	–	egyházi kapcs (csere) ? területi kapcs	boszniai prépost és kk	csanádi prépost, +csanádi kk	† 1450 nyarán
244.	Újbécsi Péter, Miklós fia	1411–1412	j	–	?	területi kapcs	?	sebesi főesperes	† 1417. júl. 31. e
245.	Újbécsi Tamás	1431–1432	j	–	Csanád ehm-i presb	területi kapcs	?	csanádi kk	?
246.	Újnépi Dávid	1467	j	–	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?
247.	Valkói András*	1389–	?	Bécs: 1386, 1387	a csanádi Szűz Mária-kig	?	fehérvári kk. +a csanádi Szűz Mária kig	csanádi kk	?
248.	Vaski László	1436	kn	–	?	? területi/ familiáris	?	csanádi kk	?
249.	Vári Benedek	1469–1494	?	Krakkó 1463 ?Bécs: 1465	?	?	?	csanádi kk	?
250.	Veres Pál, János fia	1400–1405	?	–	?	területi kapcs,	?	csanádi kk	?
251.	Vilmos, de Judicis / Guillaume de la Jugie	1345–1374	klf, francia	dd	–	VI. Kelemen (1342-1352) pápa rokona	mintegy 15 javadalmat élvezett rouen-i kk (1332–), párizsi kk és főesperes, az esztergomi Szt. István-konvent prépostja (1342–1363), bíboros diakónus (Cosmedin	torontáli főesperes +bácsi lector (1345 ?), szerémi (1345–), pápai (–1374), újvári (–1374) főesperes, váradi kk (1345–), boszniai prépost (?), váci, kalocsai, nyitrai, zágrábi és szepesi kk és kalocsai lector (–1350),	*1317–†1374

							-i Szűz Mária) (1342–1368), brüsszeli főesperes (1342–) és cambrai kk (1343–), boroszlói kk és főesperes (1343–1344), (gyula)feh érvári főesperes (1343–1345, 1345/1353–1374), pécsi prépost (1344–1363)	váci cantor (–1352), esztergomi (1350/1352–1374) és titeli (1352e–1374) prépost, bíboros presbiter (Szt. Kelemen-egyház) (1368–1374)	
252.	Zegerdi László	1421–	?	–	?	?egyházi kapcs/sz olgálat?	Bács ehm-i presb	csanádi kk? (~15 márka értékű javadalmat kapott!)	?
253.	Zilahi Tamás	1503	j	?	?	? egyházi kapcs, az erdélyi püspök mezővár osa Zilah	?	csanádi kk	?
254.	Zombor László	1429–1452	j	Bécs 1422	?	területi kapcs	?	torontáli főesperes	?
255.	Zombori László	1357	j	–	?	területi kapcs	?	csanádi kk	?

Az áttekintő táblázat rövidítései

b	= báró
ba	= <i>baccalaureus in artibus</i>
bd	= <i>baccalaureus in decretis</i>
da	= <i>doctor in artibus</i>
dd	= <i>doctor in decretis</i>
e	= előtt
ehm	= egyházmegye
emv	= egyházi mezőváros
j	= jobbágy
k	= körül
kapcs	= kapcsolat
kk	= kanonok
klf	= külföldi
kig	= kápolna igazgató
kn	= köznemes
ma	= <i>magister</i>
mv-i polg	= mezővárosi polgár
nbirt	= nagybirtokos
oig	= oltárigazgató
polg	= polgár
presb	= <i>presbiter</i>
szolg	= szolgálat
+	= egyszerre birtokolt javadalmak
?	= kérdéses
*	= bizonytalan javadalomviselés

PROZOPOGRÁFIAI ADATTÁR

1. Albert

1458–1475 örkanonok

Egy 1458. márc. 23-án kelt káptalani kiadványban találkozhatunk először nevével.⁶⁷¹ Majd további 14 ránc maradt okleveles említése bizonyítja 17 évig adatolható javadalomviselését.⁶⁷² Egy alkalommal értesülünk külső hiteleshelyi tevékenységéről. Az 1461. szept. 5-én kiállított jelentő oklevél szerint Albert *custos* volt a káptalan kiküldött tanúja a Mátyás király parancsára Csongrád megyében hatalmaskodás ügyében végzett vizsgálatnál és idézésnél.⁶⁷³ Utoljára 1475. febr. 12-én szerepelt.⁶⁷⁴ Más információval nem rendelkezünk személyére nézve. Utóda, Lajos két és fél év után, 1477. aug. 21-én tűnt fel.⁶⁷⁵

2. Albert

1492–1501 éneklőkanonok

Albert egy 1492. máj. 13-án kelt oklevélben tűnik fel az éneklőkanonokok sorában,⁶⁷⁶ majd következő alkalommal 1492. okt. 3-án említik.⁶⁷⁷ 1494. júl. 26-án Albert torontáli főesperessel és Vári-i Benedek csanádi kanonokkal a káptalan színe előtt tett *fassi*ban mint Martonosi Benedek kanonoktársuk végrendeletének egyik végrehajtója szerepel.⁶⁷⁸ A néhai Martonosi Benedek a Csongrád megyei Marhonos, Pulcha, Gyékénytő és Bolchonfalva birtokokban, valamint Sajti, Honta és Földvár birtokokban lévő részeit a csanádi székesegyház épületének helyreállítására hagyományozta. Amikor ez szükségessé vált, a végrendelet végrehajtói Lukács püspökkel egyetértésben a nevezett részeket 100 arany forintért eladták Besenyői literátus Tamásnak, Besenyői Vég Mártonnak és Istvánnak, Keresztúri Szabó Andrásnak, Keresztúri Szabó Jakab özvegyének: Dorottyának, Csücsködi Domonkosnak és néhai Martonosi Miklós leányainak: Luciának (a nevezett Vég Márton felesége) és Margitnak (a nevezett András felesége). 1494. szept. 24-én kelt káptalani kiadvány szerint Albert maga tanúskodott a nevezett vevők Martonos, Sajti, Honta, Földvár birtokába való beiktatásakor.⁶⁷⁹ Ezután hatszor látjuk még szerepelni káptalani kiadványokban.⁶⁸⁰ Ezek közül egy alkalommal volt káptalani kiküldött, az 1499. júl. 13-i jelentő oklevél szerint egy Arad megyei vizsgálatnál és idézésnél tanúskodott.⁶⁸¹ Utoljára 1501. jún. 6-án említik káptalani kiadványban.⁶⁸² Utóda Kelemen csak négy év múlva tűnik fel.⁶⁸³

3. Ambrus

1466–1477 krassói főesperes

⁶⁷¹ DL 15216.

⁶⁷² 1460. jún. 23. (DL 274062.), 1460. júl. 31. (PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.), 1461. szept. 5. (DL 93310.), 1464. febr. 28. (DL 71999.), 1465. ápr. 19. (DF 255779.), 1465. júl. 16. (DF 266501.), 1466. júl. 25. (DL 16388.), 1467. ápr. 25. (PESTY–MAGINA 2014. 397–398. 336. sz.), 1469. máj. 29. (DL 106013.), 1469. jún. 13. (DL 106014.), 1471. máj. 6. (OLTVÁNYI 1867. 47.), 1471. dec. 14. (DL 86001.), 1474. jún. 10. (DL 88560.), 1475. febr. 12. (DL 65424.)

⁶⁷³ DL 93310.

⁶⁷⁴ DL 65424.

⁶⁷⁵ DL 94535.

⁶⁷⁶ DF 281308.

⁶⁷⁷ DL 283825.

⁶⁷⁸ DL 85142.

⁶⁷⁹ DL 85144.

⁶⁸⁰ 1495. szept. 16. (DL 20359.), 1497. júl. 10. (DL 20580.), 1497. nov. 9. (DL 20623.), 1499. júl. 13. (DF 273899.), 1501. ápr. 8. (DF 285703.), 1501. jún. 6. (DF 233493.)

⁶⁸¹ DF 273899.

⁶⁸² DF 233493.

⁶⁸³ 1505. jan. 13. (DL 21391.)

Ambrus 1466. júl. 25-én tűnt fel a krassói főesperesi hivatal élén.⁶⁸⁴ Adatolhatóan 11 évig töltötte be a tisztséget.⁶⁸⁵ Az 1467. ápr. 25-én kelt jelentés szerint az ő tanúsága mellett iktatták a Temes megyei Tamásfalva birtokába Dóczi Pétert.⁶⁸⁶ Az 1471. dec. 14-i káptalani kiadványban ismét hiteleshelyi kiküldöttként szerepelt, Arad és Temes megyei birtokok iktatásánál tanúskodott.⁶⁸⁷ Talán azonos azzal a Csanádi Ambrussal, aki 1445-ben szegény diákként iratkozott be a bécsi egyetemre, majd ott 1453-ban *magister* fokozatot szerzett.⁶⁸⁸ Továbbá Csanádi Ambrus névvel ismert egy aradi éneklőkanonok is 1467–1469 évekből.⁶⁸⁹

4. András, János fia

1393 kanonok

Kérésére IX. Bonifác pápa 1393. szept. 18-án kinevezte a Csanád megyei Mégy plébánosává.⁶⁹⁰ A mégyi Szűz Máriáról nevezett plébánia javadalmának értékét 30 márkára tették. A kinevező okmányból azt is megtudhatjuk, hogy András csanádi kanonoksága mellett az 50 forint értékű csanádi Szent Adalbert oltár igazgatója, valamint aradi kanonok és egy titeli kanonikátus várományosa is volt. Mégyi plébánossá válásakor le kellett mondani a 30 forint bevételű aradi javadalmáról.

5. Andás

1395 aradi főesperes

Jóllehet, a Ragri Bertrand halálával megüresedett aradi főesperességet 1394. júl. 2-án Pál fia Fábián aradi kanonoknak adományozta IX. Bonifác pápa,⁶⁹¹ egy 1395. jan. 27-én kelt káptalani kiadványban mégis Andrásnak nevezték az aradi főesperest.⁶⁹² Eme Andrással többé nem találkozunk a forrásokban, egyetlen említésén kívül mást nem tudunk róla. Az 1396. jún. 10-én kelt oklevél tanúsorában nem említik az aradi főesperesi kerület irányítóját,⁶⁹³ valószínűleg betöltetlen volt. Fábián 1396. aug. 11-től kezd el szerepelni a ránk maradt forrásokban.⁶⁹⁴

6. András, Gál fia

1402– kanonok

Az István fia János halálával megüresedett kanonokságát a pápa 1402. aug. 26-án Gál fia András szödi plébánosnak adományozta.⁶⁹⁵ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

7. András, György fia

1405 olvasókanonok

⁶⁸⁴ DL 16388.

⁶⁸⁵ 1466. júl. 25. (DL 16388.), 1469. máj. 29. (DL 106013.), 1469. jún. 13. (DL 106014.), 1471. máj. 6. (OLTVÁNYI 1867. 47.), 1471. dec. 14. (DL 86001.), 1474. jún. 10. (DL 88560.), 1475. febr. 12. (DL 65424.), 1477. aug. 21. (DL 94535.)

⁶⁸⁶ PESTY–MAGINA 2014. 397–398. 336. sz.

⁶⁸⁷ DL 86001.

⁶⁸⁸ FRAKNÓI 1874. 49., SCHRAUF 1892. 98, 193., SCHRAUF 1902. 39., TÜSKÉS 2008. 165. 3007. sz.

⁶⁸⁹ MÁRKI 1892. 372.

⁶⁹⁰ Mon. Vat. I/3. 223. 251. sz.

⁶⁹¹ Mon. Vat. I/3. 264. 293. sz.

⁶⁹² DF 291362.

⁶⁹³ DL 98246.

⁶⁹⁴ DF 291362.

⁶⁹⁵ Mon. Vat. I/4. 454. 514. sz.

Nem tudni, hogy pontosan mikor nyerte el elődje, Balázs halálával megüresedett olvasókanonoki méltóságot. Csupán egy általa kiállított káptalani kiadvány maradt ránk, ami 1405. ápr. 25-én kelt.⁶⁹⁶ 1405. ápr. 29-én már Imre fia Mátyás volt az olvasókanonok,⁶⁹⁷ akivel elcserélte *lectoratus*át annak temesvári Szent Eligius-egyház plébánia javadalmára.⁶⁹⁸ Az ügyről VII. Ince 1406. júl. 23-án kelt okleveléből értesülünk.⁶⁹⁹ Jóllehet a kisebb egyházi javadalmak cseréjének rendje szerint az a Marcali Dózsa csanádi püspök engedélyével történt, de mivel a püspök nem bírt pápai megerősítéssel, ezért a pápától is kértek engedélyt, aki a püspök intézkedését érvénytelenítve saját hatalmából adta az olvasókanonoki méltóságot Mátyásnak. A pápa ezzel gyakorlatilag jóváhagyta a kialakult helyzetet.

8. András

1417 kanonok

1417. júl. 31-én tűnt fel a zokonai nemeseknek a káptalan előtti osztozásánál.⁷⁰⁰ Egyebet nem tudunk róla.

9. András

1436–1455 krassói főesperes

1437– címzetes rosoni püspök

Az 1436. máj. 24-én kelt káptalani kiadványban tűnt fel.⁷⁰¹ Majd javadalomviselése 1453 végéig adathozható a csanádi említései tükrében.⁷⁰² IV. Jenő pápa kinevezte Andrást a Jakab halálával megüresedett rosoni püspökségre,⁷⁰³ majd 1437. máj. 10-én engedélyezte számára, hogy addigi 33 márka jövedelmű krassói főesperességét és kanonoki javadalmát megtarthassa.⁷⁰⁴ 18 évvel később, 1455. jan. 31-én V. Miklós pápától megerősítését kérte 40 márka összértékű javadalmaiban, tudniillik a krassói főesperességben, az ahhoz tartozó kanonoki prebendában, valamint a csanádi Szent Erzsébet ispotály javadalmában, amelyek ügyében Péter új csanádi püspökkel perbe keveredett a Kúrián.⁷⁰⁵ E *supplicatio*ból kiderül, hogy még ekkor is csak a kisebb egyházi rendeket bírta. Továbbá úgy tűnik, hogy a hivatali elődje által alapította ispotály igazgatósága és javadalma a krassói főesperességgel volt egyesítve. Utódja, Tamás 1455. febr. 11-én tűnt fel.⁷⁰⁶

10. András

1459–1460 krassói főesperes

⁶⁹⁶ DL 45508.

⁶⁹⁷ DF 286775.

⁶⁹⁸ A temesvári Szent Eligius templomra és a szent tiszteletére a középkori Magyarországon ld. PETROVICS 2008. 70–78.

⁶⁹⁹ JUHÁSZ 1927. 238–239. 17. sz.

⁷⁰⁰ DF 253183.

⁷⁰¹ DF 233443.

⁷⁰² 1436. aug. 29. (PESTY–MAGINA 2014. 67–68. 45. sz.), 1439. febr. 26. (DF 285546.), 1440. okt. 9. (DL 37599.), 1440. okt. 14. (DL 31135.), 1443. jún. 13. (DL 59275.), 1444. márc. 1. (DL 59284.), 1446. máj. 26. (DL 44417.), 1446. okt. 5. (DL 44438.), 1447. máj. 25. (DL 44466.), 1447. nov. 8. (DL 14125.), 1448. márc. 18. (DL 44505.), 1449. jún. eleje (DL 29799.), 1449. jún. 9. (DL 59398.), 1449. nov. 8. (DL 14308.), 1451. aug. 13. (DL 14485.), 1451. okt. 28. (DL 14504.), 1452. jan. 13. (DL 285547.), 1452. nov. 16. (DF 274061.), 1453. nov. 19. (DF 251571.), 1453. dec. 10. (DL 14760.)

⁷⁰³ LUKSICS 1938. 149. 482. sz. Dátum nélkül.

⁷⁰⁴ LUKSICS 1938. 149. 483. sz.

⁷⁰⁵ LUKSICS 1938. 332–333. 1354. sz.

⁷⁰⁶ DL 14922.

Mindössze háromszor említették káptalani kiadványokban, először 1459. júl. 9-én,⁷⁰⁷ 1460. jún. 23-án,⁷⁰⁸ végül 1460. júl. 31-én.⁷⁰⁹ Hogy ezután még meddig viselte javadalmát, nem tudni. Utóda, Ambrus hat év múlva tűnt fel a ráncok maradt forrásokban.

11. András

1486–1487 temesi főesperes

Javadalomviselése mindössze két évig adatolható a ráncok maradt források tükrében. Négy káptalani kiadványban szerepelt, először 1486. febr. 10-én, végül 1487. dec. 10-én.⁷¹⁰ Hogy valójában meddig vezette a temesi főesperesi hivatalt nem tudjuk, mindenesetre előde 1483. okt. 24-én szerepelt utoljára,⁷¹¹ utóda pedig 1492. máj. 13-án tűnt fel.⁷¹²

12. András

1501–1505 krassói főesperes

Először 1501. ápr. 8-án kelt káptalani kiadványban tűnt fel.⁷¹³ Következő említése 1501. jún. 6-án történt.⁷¹⁴ Utoljára 1505. jan. 13-án szerepelt, ekkor egyedül ő és Kelemen *cantor* volt tanúskodott egy oklevél kiállításánál.⁷¹⁵ Hogy meddig viselte javadalmát, további adatok hiányában nem tudni. Több mint egy évtizedig nem is mert a krassói főesperesi tisztség viselője.

13. Apátfalvi Miklós, Benedek fia

1408– kanonok

1408–1409 vikárius

1418–1427 aradi főesperes

A káptalan Csanád megyei falujából⁷¹⁶ származó Miklós minden bizonnyal területi kapcsolódás útján jutott javadalomhoz. Hogy mióta volt a testület tagja, nem tudni. Juhász 1927-ben még valószínűsítette azonosságát azzal a Benedek fia Miklóssal, aki 1407. márc. 9-én kapta IX. Gergely pápától a Berekszői András halálával megüresedett csanádi kanonikátust,⁷¹⁷ ám ez a Miklós már 1420. dec. 28. előtt elhunyt,⁷¹⁸ így a feltételezését Juhász 1941. évi könyvében már elvetette. Apátfalvi Benedek 1408. okt. 10-én már püspöki helynökként tűnt fel, mint csanádi kanonok.⁷¹⁹ Így szerepelt a következő hónapokban is.⁷²⁰ Úgy tűnik, hogy a valamiképp akadályozva vagy távol levő Lippai Péter éneklőkanonok helyett látta el ő rövid ideig a vikáriusi teendőket. Ezután majd egy évtizedig nem szerepel a ráncok maradt forrásokban. 1418. jan. 19-én megerősítését kérte V. Márton pápától a Nagybegei Bereck halálával megüresedett évi 100 forint bevételű aradi főesperességben, oly módon,

⁷⁰⁷ DL 67352.

⁷⁰⁸ DL 274062.

⁷⁰⁹ PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.

⁷¹⁰ 1486. febr. 10. (DL 36613.), 1486. febr. 11. (DL 81938.), 1486. máj. 2. (DL 59740.), 1487. dec. 10. (DL 46073.)

⁷¹¹ DL 18854.

⁷¹² DF 281308.

⁷¹³ DF 285703.

⁷¹⁴ DF 233493.

⁷¹⁵ DL 21391.

⁷¹⁶ GYÖRFFY 1963. 347.

⁷¹⁷ JUHÁSZ 1927. 240. 19. sz.

⁷¹⁸ JUHÁSZ 1927. 244–246. 24. sz.

⁷¹⁹ ZsO. II/2. 175. 6362. sz.

⁷²⁰ 1408. dec. 15. (DL 42974.), 1409. febr. 9. (DL 42974.)

hogy addigi csanádi kanonikátusát és a székesegyház Szt. György oltár igazgatóságát is megtarthassa.⁷²¹ A *supplicatio* szövege szerint a főesperességet Dózsa püspök már neki adta, jöllehet annak Ötvényi Domokos szerepelt még 1418. júl. 20-án.⁷²² Ötvényi 1418. júl. 11-én kérte a pápától az aradi főesperesség újbóli nekiadományozását,⁷²³ majd másnap a megüresedő somogyi főesperességet kérte a maga számára, oly módon, hogy aradi főesperességét, továbbá fehervári kanonokságát és a fehervári Szt. Benedek oltár javadalmát is megtarthassa.⁷²⁴ Domokos valószínűleg csak 1420-ban foglalhatta el a somogyi főesperességet, amiben 1420. ápr. 20-án kérte megerősítését. Ekkor már csak csanádi és fehervári kanonoki, valamint fehervári oltárjavadalmának megtartására kért engedélyt.⁷²⁵ Apátvalfi Miklós ezzel egybecsengően 1420. ápr. 14-én kezdett el aradi főesperesként szerepelni a káptalani kiadványokban.⁷²⁶ Ezután rendszeresen említették a tanúnévsorok,⁷²⁷ utoljára 1427. júl. 29-én.⁷²⁸ Hogy ezután még pontosan meddig állt az aradi főesperesi hivatal élén, nem tudni. Utóda majd másfél év múlva, 1429. dec. 16-án tűnt fel.⁷²⁹

14. Attila Sebestyén

1449–1487 kisprépost

Először Attila néven tűnik fel neve a forrásokban 1449. dec. 29-én, amikor kérésére Hunyadi János kormányzó elrendelte a csanádi Szent Üdvözítőről nevezett társaskáptalan beiktatását a Csáki Ferenc révkanizsai jobbágysai által jogtalanul elfoglalt Ekend tó birtokába.⁷³⁰ A kormányzó parancsára 1450 januárjában az aradi káptalan folytatott vizsgálatot a társaskáptalan Keresztúr nevű birtokához tartozó Ekend tó pusztításáról.⁷³¹ Ám a révkanizsai jobbágysai Csáki Ferenc megbízásából és annak Csépi Péter nevű révkanizsai officialisa vezetésével újra elfoglalják a Keresztúrhoz tartozó réteket, halastavakat és vízfolyásokat. A kisprépost kérésére 1453. nov. 18-én V. László parancsba adta az eset kivizsgálását és valóban jogtalan foglalás esetén a társaskáptalan visszahelyezését jogos birtokaiba, egyúttal Csáki Ferenc és Csépi Péter személyes jelenléte elé idézését.⁷³² Az aradi káptalan év végi jelentése szerint Csáki és Csépi nem jelent meg a vizsgálatnál, ahol minden tanú ellenük vallott, így a csanádi kisprépostot és káptalanát visszahelyezték birtokaikba nevezetteket pedig megidézték.⁷³³ Mind V. László parancslevelében, mind pedig az aradi káptalan azt átíró jelentésében a hol Attila, hol Sebestyén néven szereplő kisprépost két neve egymásmellett is szerepel, tisztázva hogy valóban azonos személyről van szó.⁷³⁴ Péter csanádi püspök 1455. szept. 6-án vele küldte levelét Kapisztrán Jánoshoz, amelyben Kapisztránt meghívta Csanádra, Attilának, mint kézbesítőnek pedig felsorolta javadalmait: kisprépost, székesegyházi főesperes és kanonok.⁷³⁵ Egy év múlva kérésére a király 1456. dec. 15-én a

⁷²¹ LUKSICS 1931. 54. 40. sz.

⁷²² DF 266439.

⁷²³ LUKSICS 1931. 68. 115. sz.

⁷²⁴ LUKSICS 1931. 69. 116. sz.

⁷²⁵ LUKSICS 1931. 95. 276. sz.

⁷²⁶ DL 87932.

⁷²⁷ 1420. aug. 12. (DL 10967.), 1421. jan. 25. (DL 71451.), 1422. aug. 1. (DF 266449.), 1423. máj. 24. (DL 71459.), 1424. júl. 5. (DL 86561.), 1427. ápr. 13. (DF 263126.), 1427. jún. 29. (DL 85720.), 1427. jún. 29. (DL 85721.), 1427. júl. 29. (DL 85722.)

⁷²⁸ DL 85722.

⁷²⁹ DL 12162.

⁷³⁰ JUHÁSZ 1927. 268–270. 51. sz.

⁷³¹ DL 29489., JUHÁSZ 1927. 289–294. 64. sz., PESTY–MAGINA 2014. 212–218. 181. sz.

⁷³² DL 30828. Vö. JUHÁSZ 1927. 273–275. 53. sz., PESTY–MAGINA 2014. 263–265. 231. sz.

⁷³³ DL 30828., JUHÁSZ 1927. 275–278. 54. sz., PESTY–MAGINA 2014. 263–265. 231. sz.

⁷³⁴ DL 30828.: *honorabilium domini Sebastiani Etele, prepositi et capituli ecclesie collegiate Sancti Salvatoris de Chanadino*, illetve *Sebastianum Atilam prepositum et canonicos suos*, valamint a hátlapon *Sebastiani Ethele*.

⁷³⁵ JUHÁSZ 1927. 114. 61. j., JUHÁSZ 1947b 40.

keresztúri jobbágyságot felmentette a szegedi vár részére teljesítendő szolgáltatások alól.⁷³⁶ A fennmaradt káptalani kiadványok közül csupán kettő tanúnévsorában említik, mint székesegyházi főesperest. Először 1465. júl. 16-án,⁷³⁷ majd utolsó említéseként 1487. dec. 10-én.⁷³⁸ VIII. Ince pápa 1489. ápr. 8-án megbízta a csanádi kisprépostot és éneklőkanonokot, hogy a Gyulafehérváron vessen véget két erdélyi kanonok között folyó peres ügynek, a forrás azonban egyiküket sem nevezte meg.⁷³⁹ Utóda Balázs négy és fél évvel utolsó ismert szereplése után, 1492. máj. 13-án tűnt fel.⁷⁴⁰

15. Ágoston

1444 kanonok

1444. márc. 1-jén kelt jelentésben tűnt fel, mint Temes megyei birtokok iktatásához kiküldött káptalani tanú.⁷⁴¹ Felmerülhet a gyanú, hogy esetleg ő volt az a Csanádi Ágoston, aki 1419. ápr. 14-én együtt iratkozott be Csanádi Miklóssal a bécsi egyetem bölcsészeti karára.⁷⁴² Ráadásul ugyanezen a napon iratkozott be Marcali László prépost is a később javadalmassá vált két familiárisával, Csanádi Balázssal és Kerolti Alberttel, igaz a bécsi jogi karra.⁷⁴³ Akár azonos lehetett az 1426. máj. 28-án hiteleshelyi kiküldöttként említett Ágoston karpappal is.⁷⁴⁴

16. Árki János, Márk fia

1394– kanonok

Előneve alapján az Arad megye nyugati részén és püspöki birtok közelében fekvő Ároki nevű faluban született. A Záránd megyei – tehát az egri egyházmegyéhez tartozó – Pél plébánosa volt, amely plébániáról le kellett mondania az 1394. jan. 8-i csanádi kanonokká való kinevezése miatt. IX. Bonifác pápa e kikötést az egri püspök és káptalan kívánsága szerint tette.⁷⁴⁵

17. Balázs, András fia*

1359 kanonok

Csanád egyházmegyei klerikus volt, aki számára 1359. máj. 18-án Himfi Benedek kért a pápától a csanádi püspök adományozási körzetében javadalmat.⁷⁴⁶ További adatok hiányában nem tudjuk, hogy ténylegesen csanádi stallum birtokába jutott-e.

18. Balázs, Tamás fia

1400 kanonok

Csanádi és aradi kanonok is volt egyszerre. Csanádi javadalmáról lemondott, miután IX. Bonifác pápa 1400. febr. 19-én meg erősítette váradi kanonikátusában.⁷⁴⁷ Egyebet nem tudunk róla.

⁷³⁶ JUHÁSZ 1927. 278. 55. sz., REIZNER 1900. 51–52. 29. sz., PESTY–MAGINA 2014. 312–314. 271. sz.

⁷³⁷ DF 266501.

⁷³⁸ DL 46073.

⁷³⁹ JUHÁSZ 1927. 282–283. 59. sz., JUHÁSZ 1941. 48.

⁷⁴⁰ DF 281308.

⁷⁴¹ DL 59284.

⁷⁴² SCHRAUF 1892. 49., TÜSKÉS 2008. 104. 1425. sz.

⁷⁴³ SCHRAUF 1892. 49., TÜSKÉS 2008. 100. 1339. sz., 104. 1422, 1426. sz.

⁷⁴⁴ DL 92695.

⁷⁴⁵ Mon. Vat. I/3. 244. 274. sz., JUHÁSZ 1941. 76.

⁷⁴⁶ BOSSÁNYI 1918. 354. 192. sz.

⁷⁴⁷ Mon. Vat. I/4. 176. 225. sz.

19. Balázs, Tamás fia

1403–1404 olvasókanonok

Rövid ideig élvezte javadalmát, amelyet elődje 1402. ápr. 5-i utolsó⁷⁴⁸ és a maga 1403. dec. 22-i első említése között nyert el.⁷⁴⁹ Ezután mindössze két alkalommal találkozunk nevével 1404 tavaszán. Előbb az 1404. jan. 2-i,⁷⁵⁰ majd a 1404. márc. 8-i⁷⁵¹ káptalani kiadvány kiállítójaként tűnt fel. Hogy ezután még meddig viselte méltóságát pontosan nem tudni, mindenesetre 1405. ápr. 25-én már utóda, György fia András volt az olvasókanonok.⁷⁵² Hogy az András által elnyert *lectoratus* Balázs halálával megüresedett meg, az VII. Ince 1406. július 23-i okleveléből derül ki. Ekkor ugyanis a pápa érvénytelenítette György fia András és Imre fia Mátyás Marcali Dózsa csanádi püspök által jóváhagyott javadalomcseréjét, mivel a püspök nem rendelkezett pápai megerősítéssel. Majd saját hatalmából Imre fia Mátyásnak adományozza a *lectoratus*t, akár György fia András lemondásával, akár Tamás fia Balázs halálával üresedett az meg.⁷⁵³ A pápai okiratból azt is megtudhatjuk, hogy Balázs pápai káplán volt. Egyéb adattal nem rendelkezünk személyére nézve.

20. Balázs, János fia

1405–1406 kanonok

Aradi örkanonok és csanádi kanonok is volt egyben. 1405. jún. 30-án ő mutatja be Csanádon Zsigmond privilégiumát, melyben Béla királynak az aradi káptalan számára adott privilégium átírását kérte.⁷⁵⁴ 1406. máj. 8-án kelt jelentések szerint Balázs káptalani kiküldöttként tanúskodott Temes megyében a Remetei Himfi Péter fia István ügyében elrendelt vizsgálatnál és idézésnél.⁷⁵⁵ Úgy tűnik, hogy kérésére 1406. júl. 16-án nyerte le VII. Ince pápa megerősítését a Pál fia Fábián halálával megüresedett csanádi kanonoki javadalmában.⁷⁵⁶ Az okmány szerint csanádi kanonikátusa 40 forint, míg aradi *custodiája* 30 forint értékű volt. Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

21. Balázs

1408–1409 sebesi főesperes

Elődjéhez hasonlóan ő is csak rövid ideig állhatott a sebesi főesperesi hivatal élén. Mindössze pár hónapig adatolható javadalomviselése alatt három tanúnévsorban említették, először egy 1408. nov. 2-án,⁷⁵⁷ majd két 1409. jan. 14-én kelt káptalani kiadványban.⁷⁵⁸ Egyebet adat nem áll rendelkezésre róla. Utóda, Újbécsi Péter 1411. febr. 5-én tűnt fel.⁷⁵⁹

22. Balázs

1471–1475 éneklőkanonok

⁷⁴⁸ DF 244769.

⁷⁴⁹ DL 42799.

⁷⁵⁰ DL 9144., átírása DL 87762.

⁷⁵¹ DL 8901.

⁷⁵² DL 45508.

⁷⁵³ JUHÁSZ 1927. 238–239. 17. sz., JUHÁSZ 1947a 47.

⁷⁵⁴ PESTY–ORTVAY 1896. 355–356. 214. sz.

⁷⁵⁵ DL 53305., DL 53306., DL 53307., DL 53308.

⁷⁵⁶ JUHÁSZ 1927. 237. 16. sz.

⁷⁵⁷ DF 266425.

⁷⁵⁸ DL 9493.

⁷⁵⁹ DL 29751.

Először 1471. máj. 6-án találkozunk nevével a fennmaradt forrásokban.⁷⁶⁰ Majd ezt követően mindössze három káptalani kiadvány tanúnévsorában szerepel.⁷⁶¹ Utóda két és fél évvel 1475. febr. 12-i utolsó szereplése után tűnik fel.⁷⁶²

23. Balázs

1492–1497 kisprépost

Adatolhatóan öt évig állt a Szent Üdvözítőről nevezett csanádi társaskáptalan és a székesegyházi főesperesi hivatal élén. Első alkalommal egy 1492. máj. 13-án kelt oklevélben említették.⁷⁶³ Majd további négy káptalani kiadvány tanúnévsorában szerepelt,⁷⁶⁴ utoljára 1497. nov. 9-én. Utóda Szegedi Szerfin három és fél év múlva tűnt fel a kisprépostok sorában. Valamikor 1496-1497 körül delegált bíróként szerepelt ő és a forrásban csak csanádi főesperesnek nevezett Májas Mihály, bizonyos Csák Mihály váradi laikus személy és a váradi Keresztelő Szent János káptalan között egy malom miatt folyó perben. A két csanádi klerikus a káptalan javára döntött, mire Csák Mihály elégedetlen lévén az ítélettel, új bíróságot kért, melyben világiak is legyenek kik az ő álláspontját is meghallgatják.⁷⁶⁵

24. Bánmonostori Mihály

1494–1513 aradi főesperes

Előneve alapján a szerémi püspökség székhelyéről származott vagy esetleg csanádi szereplése előtt ott bírt egyházi javadalommal. Ez utóbbi lehetőséget látszik erősíteni, hogy személye valószínűleg azonos azzal a Májas Mihállyal, akit egy delegált bírói szereplésekor közelebbről meg nem határozott csanádi főesperesnek neveztek 1496-1497 körül,⁷⁶⁶ amikor is Bánmonostorin kívül más Mihály főesperes nem volt a csanádi székeskáptalanban. Akárhogy is, az mindenesetre feltételezhető, hogy a Bánmonostoron szerzett egyházi kapcsolatai révén került be a testületbe. Káptalani kiadványokban 1494. júl. 26-án találkozhatunk nevével először,⁷⁶⁷ majd még négy alkalommal,⁷⁶⁸ utoljára 1497. nov. 9-én.⁷⁶⁹ Az ezt követő tíz év alatt valamikor a bizerei bencés apátság *commendator*-apátja is lett, ugyanis a budai káptalan 1507. okt. 6-án kelt jelentése szerint, Pető János, György és Ferenc Szer és Tömörkény birtokokba való beiktatásánál Mihály aradi főesperes, csanádi kanonok és bizerei apát is megjelent mint szomszéd.⁷⁷⁰ Az utolsó Mihályról tudósító forrás egy közjegyzői okirat, amely szerint 1513. jún. 1-jén Kelemen csanádi éneklőkanonok és címzetes szörényi püspök csanádi lakásán egyezséget kötött Szegedi Szerafin kispréposttal, székesegyházi főesperessel, bizonyos plébániák *cathedraticum*ának szedésének ügyében.⁷⁷¹ A meg nem nevezett plébániák nyilván a csanádi székesegyházi és az aradi főesperesség határán helyezkedtek el,

⁷⁶⁰ OLTVÁNYI 1867. 47.

⁷⁶¹ 1471. dec. 14. (DL 86001.), 1474. jún. 10. (DL 88560.), 1475. febr. 12. (DL 65424.)

⁷⁶² DL 94535.

⁷⁶³ DF 281308.

⁷⁶⁴ 1494. júl. 26. (DL 85142.), 1495. szept. 16. (DL 20359.), 1497. júl. 10. (DL 20580.), 1497. nov. 9. (DL 20623.)

⁷⁶⁵ TÓTH-SZABÓ 1903. 233.

⁷⁶⁶ TÓTH-SZABÓ 1903. 233. Az ügy leírását lásd az előző személynél, Balázs kisprépostnál.

⁷⁶⁷ DL 85142.

⁷⁶⁸ 1494. szept. 24. (DL 85144.), 1495. szept. 16. (DL 20359.), 1497. júl. 10. (DL 20580.), 1497. nov. 9. (DL 20623.)

⁷⁶⁹ DL 20623.

⁷⁷⁰ Hazai Okmt. 1873. 401. 259. sz.: *Venerabilo domino Michaelae archidiacono orodiensis et Canonico Ecclesie Chanadiensis, necnon Abbate de Byzere.*

⁷⁷¹ DL 39101., IVÁNYI 1905. 35–37. 201. sz.

így okoztak illetékességi vitát.⁷⁷² A felek 200 forint büntetés terhe mellett vállalták az egyezség betartását.⁷⁷³

25. Benedek

1361 kanonok

Az 1361. márc. 6-án kelt káptalani kiadványban említették.⁷⁷⁴ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

26. Benedek

1405 sebesi főesperes

Mindössze két csanádi kiadvány tanúnévsorában találkozhatunk vele, azok is pár nap eltéréssel lettek kiállítva, tudniillik 1405. ápr. 25-én⁷⁷⁵ és 1405. ápr. 29-én.⁷⁷⁶ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla. Utóda két év múlva tűnt fel.

27. Benedek

1439–1455 aradi főesperes

Benedek 1439. febr. 26-án tűnt fel először az elődje, Orbán olvasókanonoki méltóságra való előlépésével megüresedett aradi főesperesi hivatal élén.⁷⁷⁷ Ezután rendszeresen szerepelt és 24 további okleveles említése tanúsítja a több mint másfél évtizedig tartó javadalomviselését.⁷⁷⁸ Utoljára 1455. szept. 26-án találkozhatunk vele.⁷⁷⁹ Egyéb adattal nem rendelkezőnk személyére nézve. Utódja, Tasnádi János két és fél év elteltével, 1458. márc. 23-án tűnt fel.⁷⁸⁰

28. Benedek

1492 sebesi főesperes

Két okleveles említése alapján sebesi főesperessége csupán fél évig adatolható,⁷⁸¹ jóllehet se szereplése előtt, se utána nem ismert öt évig a főesperesi hivatal betöltője.

29. Benői Benedek

1487 kanonok

Egy alkalommal találkozhatunk nevével. Az 1487. dec. 10-én kelt jelentés szerint káptalani kiküldöttként ő tanúskodott Dóczi Péternek a Temes megyei Bodonteleke nevű birtokba iktatásakor.⁷⁸²

⁷⁷² A kérdéses plébániák lehet épp azok voltak, amelyeket már az 1332–1337. évi pápai tizedlajstrom összeállításakor is hol az aradi, hol a székesegyházi főesperességhez sorolták. Ezek a következő plébániák voltak: Harmad, Nagyfalu, Füged, Perjámos, Toti, Szárafalva. Mon. Vat. I/1. 145–161. Vö. ORTVAY 1891. 387–422.)

⁷⁷³ IVÁNYI 1905. 36.

⁷⁷⁴ DL 41471.

⁷⁷⁵ DL 45508.

⁷⁷⁶ DF 286775.

⁷⁷⁷ DF 285546.

⁷⁷⁸ 1439. febr. 26. (DF 285546.), 1440. okt. 9. (DL 37599.), 1440. okt. 14. (DL 31135.), 1443. jún. 13. (DL 59275.), 1444. márc. 1. (DL 59284.), 1445. szept. 10. (DL 102827.), 1446. máj. 26. (DL 44417.), 1446. okt. 5. (DL 44438.), 1447. máj. 25. (DL 44466.), 1447. nov. 8. (DL 14125.), 1448. márc. 18. (DL 44505.), 1449. jún. 9. (DL 59398.), 1449. nov. 8. (DL 14308.), 1451. aug. 13. (DL 14485.), 1451. okt. 28. (DL 14504.), 1452. jan. 13. (DL 285547.), 1452. nov. 16. (DF 274061.), 1453. nov. 19. (DF 251571.), 1453. dec. 10. (DL 14760.), 1454. jún. 23. (DL 14845.), 1454. júl. 16. (DL 14859.), 1454. okt. 15. (DL 69477.), 1455. febr. 11. (DL 14922.), 1455. szept. 3. (DL 14981.), 1455. szept. 26. (DL 29813.)

⁷⁷⁹ DL 29813.

⁷⁸⁰ DL 15216.

⁷⁸¹ 1492. máj. 13. (DF 281308.), 1492. okt. 3. (DL 283825.)

⁷⁸² DL 46073.

30. Berekszői András

–1407 kanonok

Előneve alapján a Temes megyében ismert két Berekszó falu valamelyikről származott. Mindkettő káptalani és püspöki birtokokkal volt szomszédos, ám csak az egyik birtokos családját nevezték a településről, a másik a Macedóniai családé volt.⁷⁸³ Így egyéb erre vonatkozó forrás nélkül nem tudjuk eldönteni, hogy származását tekintve nemes vagy jobbágy volt-e. Ám feltételezhetően területi kapcsolódás útján jutott be a testületbe. Javadalomviselésének hossza ismeretlen. IX. Gergely pápa 1407. márc. 9-én a halálával megüresedett 12 márka értékű kanonoki javadalmat Benedek fia Miklósnak adományozta.⁷⁸⁴

31. Bodrogi György

1452–1459 kanonok

Két káptalani kiadványban említik nevét, mindkettőben Arad megyei tanúvallatásoknál volt káptalani kiküldött.⁷⁸⁵

32. Bogykai Kelemen, Miklós fia

1445–1449 kanonok

A Baranya megyei Bogyka faluból származott, ami szomszédos volt a pécsi székeskáptalan tulajdonát képező Peterddel.⁷⁸⁶ Ennélfogva már eleve rendelkezett egyházi kapcsolatokkal. 1445 márc. 30-án már mint csanádi kanonok kapott kanonoki javadalmat a pécsi székeskáptalanban is.⁷⁸⁷ Nem tudni, hogy ezt megelőzően mikor nyerte el csanádi stallumát. Lehet hogy Pordányi Márton⁷⁸⁸ vagy Nagyvátyi Barnabás⁷⁸⁹ segítette javadalmához, akik szintén mindkét testület tagjai voltak. Esetleg Mohácsi András segítségével is felmerülhet. Pécsi javadalomszerzésében Szécsi Dénes esztergomi érsek hathatós támogatását is élvezte.⁷⁹⁰ Utolsó említése egy 1449. jan. 28-án kelt Temes megyei birtokba iktatásról szóló jelentésben történt, amely iktatásnál ő volt a káptalan kiküldött tanúja.⁷⁹¹

33. Boldizsár

1439–1445 sebesi főesperes

Adatolhatóan hat és fél évig állt a sebesi főesperesi hivatal élén.⁷⁹² Hat okleveles említésén kívül más adat nem áll róla rendelkezésre. Elképzelhető, hogy a székesegyházi alsópapságból lépett elő, minthogy 1430. nov. 1-jén a Sebes kerületben végzett iktatásnál Boldizsár karpap volt a káptalan kiküldött tanúja.

34. Boli István

1452–1463 kanonok

⁷⁸³ CSÁNKI 1894. 27., KUBINYI 2000. 62. 28. sz. A helység 4 centralitási pontot ért el Kubinyi rendszerében.

⁷⁸⁴ JUHÁSZ 1927. 240. 19. sz.

⁷⁸⁵ 1452. dec. 27. (DL 93214.), 1459. ápr. 25. (DL 93294., DL 93295.)

⁷⁸⁶ FEDELES 2005a 333.

⁷⁸⁷ JUHÁSZ 1941. 81, 139. 511. sz.: Fraknoi hagyatékár hivatkozva. Ld. FEDELES 2005a 333. 49. sz.

⁷⁸⁸ LUKSICS 1931. 237. 1271, 1273. sz., JUHÁSZ 1941. 80, FEDELES 2005a 433. 325. sz.

⁷⁸⁹ JUHÁSZ 1941. 81, FEDELES 2005a 417. 272. sz.

⁷⁹⁰ LUKSICS 1938. 223. 841. sz., FEDELES 2005a 270, 333.

⁷⁹¹ DF 266476.

⁷⁹² 1439. febr. 26. (DF 285546.), 1440. okt. 9. (DL 37599.), 1440. okt. 14. (DL 31135.), 1443. jún. 13. (DL 59275.), 1444. márc. 1. (DL 59284.), 1445. szept. 10. (DL 102827.)

Feltehetően a Baranya megyei Bóly falut is birtokló nemesi családból származott.⁷⁹³ Bólyi Mihály Ozorai Pipó állandó kíséretének tagja, „belső” familiárisa volt.⁷⁹⁴ Talán a későbbi csanádi javadalmas volt az a Boli István, aki 1420-ban a bécsi,⁷⁹⁵ majd 1425-ben a krakkói egyetemen tanult.⁷⁹⁶ A Baranya megyei Bólyi család genealógiai táblája szerint a nevezett Mihály apjának unokatestvére István, Bereck fia volt. A krakkói adat alapján István ennek fia és így Mihály másod-unokatestvére lehetett. Ugyanakkor a 16. századból a Csongrád megyei Röszkéről nevezett Boly Miklós is feltűnt nádori speciális kiküldöttként.⁷⁹⁷ Istvánnal mint csanádi kanonokkal először az 1452. nov. 16-án kelt jelentésben találkozhatunk, Külső-Szolnok megyei birtokok iktatásánál volt a káptalan kiküldött tanúja.⁷⁹⁸ II. Pius pápa 1463. aug. 18-án a csanádi préposttal és olvasókanonokkal együtt őt is kiküldte, hogy Csáki Ferenc szatmári főispán hagyatéka ügyében vizsgálatot végezzen.⁷⁹⁹

35. Bosnyák Tamás

1522–1523 kanonok, főesperes vikárius helyettes

Borovszky és nyomán Juhász is azon káptalani tagokhoz sorolták, akik a csanádi egyház kegyúri jogát elnyert Pálóci Mihály bárónak köszönhetően jutottak be a testületbe.⁸⁰⁰ II. Lajos Bosnyák Antal nevű udvari emberének lehetett a rokona.⁸⁰¹ Szécsi Máté csanádi vikárius helynökeként tűnt fel 1522. ápr. 11-én, amikor a Pereki Albert marosontúli főesperességre iktatásán fáradozó Báthori István nádor maga elé idézte oly módon, hogy személyesen jelenjen meg és nem *procurator* által.⁸⁰² Az idézést átíró, 1522. máj. 21-én közjegyzői kiadványban főesperesnek is nevezték a káptalanbeliek. A közelebbről meg nem nevezett főesperességét Borovszky az aradi és krassói *archidiaconusok* sorába tapasztalható hézagokban látta beilleszthetőnek.⁸⁰³ Pálóci Mihály krassói főesperesként való szereplése alapján,⁸⁰⁴ az aradi főesperességre szűkíthetőnek látjuk Bosnyák hivatalát. 1523. okt. 22-én a Nagylaki Jaksics Márk által a csanádi székeskáptalan kopáncsi jobbágynak egy csomorkányi jobbágya kárára elkövetett hatalmaskodása miatt indított per kapcsán említik utoljára.⁸⁰⁵ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

36. Budai Péter

1356 kanonok

Az 1356. május 12-én kelt káptalani kiadvány tanúnévsorában találkozhatunk vele.⁸⁰⁶ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla. Előneve alapján Budáról származott vagy esetleg ott birt korábban valamilyen javadalommal. Lehet, hogy ő volt még az 1361. márc. 6-án kelt oklevélben említett Péter kanonok.⁸⁰⁷ Jóllehet ez az előnév nélküli Péter ugyanilyen alapon azonosítható lehet Erdélyi és Pécsi Péterrel is.

⁷⁹³ GYÖRFFY 1963. 289., ENGEL 1996. II. 39.,

⁷⁹⁴ ENGEL 2003b 273.

⁷⁹⁵ TÜSKÉS 2008. 107. 1513. sz.

⁷⁹⁶ Metrica 2004. I. 125.

⁷⁹⁷ BÓNIS 1971. 407.

⁷⁹⁸ DF 274061.

⁷⁹⁹ ÉRDUJHELYI 1896. 611. 41. sz., JUHÁSZ 1941. 29.

⁸⁰⁰ BOROVSKY 1896. 152., JUHÁSZ 1947c 45.

⁸⁰¹ Ld. NAGY 1858. 205.

⁸⁰² DL 25018., BOROVSKY 1896. 152., JUHÁSZ 1947c 45.

⁸⁰³ BOROVSKY 1896. 428. 9. j.

⁸⁰⁴ 1523. jún. 9. (DF 210937.)

⁸⁰⁵ DL 29650.

⁸⁰⁶ DL 4613.

⁸⁰⁷ DL 41471.

Budai középpolgári családból származott.⁸⁰⁸ Apja Cserbokor István a budai „német” mészárosceh magyar tagja volt, aki valószínűleg egy mesterözvegyet elvéve nyerte el a mesterjogot.⁸⁰⁹ Apja 1501–1511 között fordul elő a mészárosceh székeinek jegyzékében, majd 1512-es halálától a ceh 1529-es megszűnéséig 17 éven át özvegy édesanyja működtette a mészárszéket.⁸¹⁰ Származási helye és később a Csaholyi Ferenc csanádi püspök (1514–1526)⁸¹¹ és Ecsedi Báthori István nádor között kibontakozó vitában látható pártállása alapján feltételezhető, hogy nádori kinevezéssel került a csanádi préposti székbe. Káptalani először 1521. márc. 8-án találkozunk nevével.⁸¹² Csaholyi Ferenc csanádi püspök 1522-ben a Nagybessenyei István halálával megüresedett marosontúli főesperességet rokonának Ráskai Mihálynak akarta juttatni Báthori István nádor jelöltjével Pereki Albert királyi szállásosztó-mesterrel szemben.⁸¹³ Báthori a király távollétében, annak helytartójaként élni kívánva a királyi kegyúri joggal a megüresedett marosontúli főesperesi hivatal, kanonoki stallumot és prebendát Perekinak adományozta és 1522. ápr. 11-én parancsot adott a káptalannak, hogy Perekit vezessék be e stallumba.⁸¹⁴ Ám miután Szécsi Máté éneklőkanonok a nádor ismételt utasítására is vonakodott őt beiktatni, sőt a püspök által kinevezett Ráskait iktatta be a nevezett javadalomba. Budai Cserbokor László prépost jelentette e fejleményeket Báthorinak, mire a nádor leküldte Csanádra embereit, akiktől megfélemlítve, a prépost unszolására Perekit beiktatták.⁸¹⁵ A püspök erre a vele szemben a világi hatalomhoz ragaszkodó és ezért általa csak álprépostnak nevezett Budai Cserbokor eltávolítását tűzte ki célul, és az így megüresedő nagypréposti méltóságra Ráskai Mihályt akarta kinevezni. A prépost ismét jelentette Báthorinak a tényállást, majd a nádor utasítására felbújtotta a megyebeli földbirtokosokat püspök birtokainak pusztítására, akik ezt követően Csaholyinak több mint ezer forint kárt okoztak.⁸¹⁶ A helyzet így a végletekig elmérgesedett és Cserbokornak távoznia kellett. Noha 1523. jún. 9-én még mindig ő szerepelt prépostként egy káptalani kiadványában,⁸¹⁷ 1524. júl. 23-án már Ráskai állt a testület élén.⁸¹⁸

A Hontpázmány nembeli Czibak családból származó László apja nevét hol Mihálynak,⁸¹⁹ hol pedig Miklósnak mondják a vatikáni források.⁸²⁰ A nagy- és középbirtokos nemesség határára helyezhető családjának nevet adó Cibakowc (Cybakowch) nevű birtokuk Pozsega megyében volt és csak 1418-ban adták el Garai Miklós nádornak.⁸²¹ A családnak első sorban Bihar megyében voltak a birtokai. Ezek közül Cécke szomszédos volt a Telegdiek névadó

⁸⁰⁸ KUBINYI 2009b 609. 84. j.

⁸⁰⁹ KUBINYI 2009a 562. 168. j.

⁸¹⁰ KUBINYI 2009c 650, 666.

⁸¹¹ JUHÁSZ 1947c 39–56.

⁸¹² DL 56424.: *Ladislao de Buda preposito*

⁸¹³ DL 25018.

⁸¹⁴ E parancslevél átírva a DL 25018. levéltári jelzetű közjegyzői kiadványban.

⁸¹⁵ DL 25018.

⁸¹⁶ JUHÁSZ 1941. 31., BOROVSKY 1896. 157.

⁸¹⁷ DF 210937.: *Magistris Ladislao Cherbokor de Buda preposito*

⁸¹⁸ VÉGHÉLY 1871. 660., JUHÁSZ 1941. 32.

⁸¹⁹ Mon. Vat. I/1. 516.

⁸²⁰ Mon. Vat. I/1. 518.

⁸²¹ ZsO. VI. 392. 1436. sz.

birtokával.⁸²² Tekintve, hogy Czibak László egyházi pályafutása alatt Telegdi Tamás volt az esztergomi érsek, hathatós egyházi támogatás élvezhetett. Emellett a Czibak család bírt három birtokkal Arad,⁸²³ négygel Záránd megyében.⁸²⁴ A Csanád megyében bírt Szőreg⁸²⁵ és Deszk birtokaik további kapcsolódási pontot jelenthettek mind a Telegdi család, mind pedig a csanádi püspökséggel.⁸²⁶ Továbbá a Külső-Szolnok megyei Cibakháza szomszédos volt a csanádi székeskáptalan Tiszaföldvár és Martfű nevű birtokával.⁸²⁷ Ugyanakkor László csanádi javadalomszerzését nem tulajdoníthatjuk területi kapcsolatok következményének, hiszen már az előtt is az egyházi középréteg tagja volt. Az erdélyi egyházmegyében volt tordai főesperes és egyszersmind gyulafehérvári kanonok, mint az kitűnik az erdélyi káptalan egy kiadványából, amelyben László szerepelt káptalani kiküldött tanúként 1367. jan. 20-án.⁸²⁸ A Szentszék 1371. okt. 15-én adományozta neki a Garázda Miklós aradi prépostság élére való távozásával megüresedett csanádi prépostságot.⁸²⁹ Ám e méltóságot nem viselte tovább pár évnél, ugyanis 1374. jan. 25-én arról értesítenek a vatikáni források, hogy házassági szándéka miatt megvált a papi rendtől és lemondott javadalmáról, amelyet a pápa Jakab csanádi olvasókanonoknak adományozott.⁸³⁰ Ez alapján valószínűsíthető, hogy mint számos kanonoktársa nem volt felszentelt pap, csupán a kisebb egyházi rendeket vette fel, hogy adott esetben vissza tudjon térni a laikus életmódhoz. Lemondása lehet már az előző évben megtörtént, minthogy a pápa már 1373. aug. 29-én István váradi éneklőkanonokot nevezte ki csanádi préposttá,⁸³¹ jóllehet ez István váradi *cantor* maradt.⁸³² Elképzelhető, hogy Lászlóban láthatjuk Czibak László fia László kolozsi ispán (1429–1430)⁸³³ apját.

39. Czudar Imre, Domokos fia

1369–1371 kanonok

1345-ben született az ekkor már bárói familiának számító Ónodi Czudar családban.⁸³⁴ Tanulmányait úgy tűnik 1369 előtt Prágában, 1371-ben pedig Itáliában végezte.⁸³⁵ Csanádi javadalmához javadalomcsere útján jutott, minthogy 1369. febr. 22-i pápai megerősítéssel addigi erdélyi kanonoki javadalmát elcserélte Lippai István csanádi kanonikátusára.⁸³⁶ Czudar Imre királyi káplán⁸³⁷ kalocsai prépostként (1361–1371) előszeretettel halmozta más káptalanok különféle javadalmait, említett beneficiumai mellett az egri és pécsi székeskáptalanban is bírt egy-egy kanonoki stallumot, illetve az erdélyi székeskáptalanban a szatmári főesperesi hivatalt (1363–1367).⁸³⁸ 1371. jan. 18-án XI. Gergely pápa olyan feltétellel adta az egyik legelőkelőbb egyházi javadalmat, a fehérvári préposti méltóságot, hogy összes addigi javadalmairól le kellett mondania.⁸³⁹ 1374-ben váradi püspökké nevezték ki, három év múlva pedig egri püspök lett. Karrierjét a királyi udvar fontos méltóságait viselő

⁸²² CSÁNKI 1890. 631–632.

⁸²³ CSÁNKI 1890. 783.

⁸²⁴ CSÁNKI 1890. 750.

⁸²⁵ GYÖRFFY 1963. 873., CSÁNKI 1890. 704.

⁸²⁶ CSÁNKI 1890. 695.

⁸²⁷ ENGEL Map, Cibakházára lásd BAGI–SZURMAY 2001.

⁸²⁸ DL 28354.

⁸²⁹ Mon. Vat. I/1. 515.

⁸³⁰ Mon. Vat. I/1. 516.

⁸³¹ Mon. Vat. I/1. 509.

⁸³² BOROVSKY 1883. 106.

⁸³³ ENGEL 1996. I. 250.

⁸³⁴ MÁLYUSZ 1971. 197.

⁸³⁵ VERESS 1941. 397., FEDELES 2005a 68.

⁸³⁶ Mon. Vat. I/1. 515.

⁸³⁷ BÓNIS 1971. 35. 32.j.

⁸³⁸ FEDELES 2005a 344. 70. sz.

⁸³⁹ UDVARDY 1992. 45., Mon. Vesp. II. 205.

testvérei is egyengették, akik közül Péter többek között országbíró, szlavón bán és orosz vajda is volt.⁸⁴⁰ Ám 1384-ben, családja kegyvesztésekor Itáliába volt kénytelen menekülni, ahol a szerény imolai püspökséget nyerte el a pápától.⁸⁴¹ Száműzetéséből két év múlva tért vissza és 1389-ben bekövetkezett haláláig erdélyi püspökség élén állt.⁸⁴²

40. Csamai János

1423– kanonok

1424– kispripost

Származási helye előneve alapján a Temes megyei Csama falu,⁸⁴³ amely birtokába Tereznyei Ördög Miklóst, Jánost és Istvánt a csanádi káptalan tanúsága mellett iktatták be annak 1387. júl. 3-i kiadványa szerint.⁸⁴⁴ Az Ördög családot ezután Csamainak is nevezték. Amennyiben János hozzátartozója volt annak a Csamai Ördög Istvánnak, aki Ozorai Pipo temesi főispán aradi alispánja és így feltehetőleg kismemesi familiárisa volt,⁸⁴⁵ úgy külső familiáris kapcsolat eredményeként, közvetetten nyerhette javadalmát. Tekintve hogy már aradi olvasókanonok volt 1423. ápr. 16-án, amikor a Macedóniai Bálint halálával megüresedett és a püspöktől már elnyert csanádi kanonoki javadalom újraadományozását kérte a pápától,⁸⁴⁶ akár egyházi kapcsolatok is eredményezhették csanádi *beneficium*át. Ugyanakkor erőteljes támogatóra utalhat, hogy 1424. febr. 12-én kelt *supplicatio*ja nyomán kispriposttá, egyben székesegyházi főesperessé vált, amely 150 aranyforintra becsült javadalom Csanádi Balázs erdélyi püspökké válásával üresedett meg.⁸⁴⁷ Aradi *lectoratus*a, amelyet ekkor már nem említettek, is egybecseng Csamai Ördög István aradi alispáni tisztségével. Juhász 1941. évi munkájában tévesen az Csamai János neve alatt említette a Kerolti Albert által 1423. dec. 1-jén elnyert kaproncai plébánia javadalmát.⁸⁴⁸ Hogy János meddig viselte a kispriposti méltóságot nem tudni. Utóda Máté fia Péter 1432. máj. 21-én kérte IV. Jenő pápától a halálával megüresedett kispripostság újraadományozását,⁸⁴⁹ amely méltóságot már 1431. márc. 26-án is bírta.⁸⁵⁰

41. Csanádi András, László fia

1415–1418 örkanonok

Csanádi Andrást 1415. febr. 22-én nevezte ki XXIII. János ellenpápa a Mezősomlyói András halálával megüresedett, 30 aranyforint évi bevételt biztosító csanádi *custodiára*.⁸⁵¹ Az okiratból azt is megtudhatjuk, hogy Csanádi András Csanád egyházmegyei áldozópap és a Szent Jakab apostol oltárnak igazgatója volt, amely 20 évi aranyforintot hozó javadalmát továbbra is megtarthatta. Származási helye a püspöki székhely Csanád,⁸⁵² apja neve László. Ezek szerint a helyi alsópapság sorából előlépve jutott be a testületbe. Három káptalani kiadvány tanúnévsorában szerepel. Először az 1417. júl. 31-én,⁸⁵³ majd az 1417. dec. 5-én,⁸⁵⁴

⁸⁴⁰ CSUKOVITS 1994., ENGEL 1996. II. 46.

⁸⁴¹ UDVARDY 1992. 48.

⁸⁴² TEMESVÁRY 1922. 211–232.

⁸⁴³ CSÁNKI 1894. 31., KUBINYI 2000. 64. 50. sz.: Mindössze 3 centralitási pont.

⁸⁴⁴ DF 268585.

⁸⁴⁵ ENGEL 2003b 297. 183. j.

⁸⁴⁶ LUKSICS 1931. 138. 573. sz. Aradi *lectoratus*át és csanádi kanonokságát egyaránt 30 forintra tették.

⁸⁴⁷ LUKSICS 1931. 156. 722. sz., JUHÁSZ 1927. 251. 29. sz.

⁸⁴⁸ JUHÁSZ 1941. 79. Vö. LUKSICS 1931. 151. 697. sz.

⁸⁴⁹ LUKSICS 1938. 61–62. 97. sz.

⁸⁵⁰ LUKSICS 1938. 43. 14. sz.

⁸⁵¹ JUHÁSZ 1927. 242–243. 22. sz.

⁸⁵² CSÁNKI 1890. 691., GYÖRFFY 1963. 850–853., Csanád 27 pontot kapott a Kubinyi centralitási pontrendszerében, ami alapján a kisebb városok, valamint a jelentős városfunkciót betöltő mezővárosok kategóriájának (21–30 pont) élmezőnyébe sorolható. KUBINYI 2000. 64. 51. sz., KUBINYI 2004. 23.

⁸⁵³ DF 253183.

⁸⁵⁴ DF 266433.

végül az 1418. máj. 4-én kelt oklevélben olvasható neve.⁸⁵⁵ Hogy meddig viselte javadalmát, nem tudni. A következő örkanonok majd két évtized múlva, 1435. febr. 13-án tűnt fel.⁸⁵⁶

42. Csanádi Balázs

1424 előtt kispópst

Juhász Kálmán szerint Csanádi Balázs előnevét nem a püspöki székhelyről, hanem az erdélyi Szász-Csanádról nyerte.⁸⁵⁷ Apja Miklós fia János volt.⁸⁵⁸ Rokona volt Csáki Miklós erdélyi vajdának és Csanádi Miklós torontáli főesperesnek.⁸⁵⁹ C. Tóth Norbert azonosította azzal a János fia Balázs csanádi egyházmegyei áldozópappal, akinek kérésére 1411. szept. 13-án XXIII. János újraadományozta a pisai zsinaton eretneknek nyilvánított XII. Gergely pápától kapott, Pál fia Mihály halálával megüresedett erdélyi kanonikátusát.⁸⁶⁰ 1419-ben a bécsi egyetemen tűnt fel, mint Marcali László csanádi prépost káplánja. Akárcsak Marcali⁸⁶¹ ő is az *artes* fakultás hallgatója volt,⁸⁶² mielőtt Kerolti Alberttel, Marcali familiárisával együtt beiratkoztak volna a jogi karra.⁸⁶³ Fokozatszerzésről egyikük esetében sem tájékoztatnak a források. Hogy Balázs mikor vált a csanádi Szent Üdvözítő társaskáptalan prépostjává és egyúttal székesegyházi főesperessé szintén nem lehet tudni. Se a vatikáni kútfők, se a káptalani kiadványok nem szolgálnak támponttal erre nézve. A kiadott pápai oklevelekben csak 1424-ben tűnik fel, amikor kinevezik az erdélyi püspökségre, illetve az ez által megüresedett csanádi javadalmiért kérvényeket nyújtanak be.⁸⁶⁴ A káptalani kiadványokban pedig ezt megelőzően 25 évig nem találkozunk kispópsttal. Juhász szerint lehet, hogy már őt láthatjuk abban a meg nem nevezett kispópstban, akit V. Márton pápa 1420. dec. 28. Tamás fia János csanádi kanonok,⁸⁶⁵ majd 1421. márc. 8. Macedóniai Bálint temesi főesperes beiktatásával bízott meg.⁸⁶⁶ A C. Tóth préposti archontológiájában olvasható adat, miszerint Balázs csakis 1423. máj. 24. után lehetett kispópst,⁸⁶⁷ véleményünk szerint nem helytálló, mivel csupán azon alapul, hogy egy a jelzett időpontban kiállított csanádi kiadványban nem szerepel a kispópst.⁸⁶⁸ A testület hiteleshelyi gyakorlatában gyakori jelenség volt, hogy a kispópstot még főesperesként sem említették, még ha a méltóság vagy tisztség be is volt töltve. Továbbá az ugyanott feltüntetett egri kanonoki javadalmára sem találtunk adatot a hivatkozott helyen.⁸⁶⁹ Balázs 1423 őszén emelkedett a Pálóci György esztergomi érsekké előlépésével megüresedett erdélyi püspöki székbe. 1423. nov. 3-án már megbízólevelét állított ki római ügynöke számára a bullák díjának, azaz a *servitium* fizetésének tárgyában.⁸⁷⁰ Hivatalos pápai kinevezése 1424. febr. 4-én történt.⁸⁷¹ A 150 forint éves bevételt biztosító

⁸⁵⁵ DF 266436.

⁸⁵⁶ DL 29743.

⁸⁵⁷ JUHÁSZ 1941. 36.

⁸⁵⁸ JUHÁSZ 1927. 108.

⁸⁵⁹ JUHÁSZ 1941. 36., LUKCSICS 1931. 156. 724. sz.

⁸⁶⁰ C. TÓTH 2013a 29., ZsO. III. 257. 932. sz.

⁸⁶¹ SCHRAUF 1892. 45.: 1417. április 14-én *Ladislaus filius Petri de Marcelli* 1 forintot fizetett beiratkozásakor.

⁸⁶² SCHRAUF 1892. 48.: 1419. április 14-én *Blasius de Schanadino de theotonica* 8 garast fizetett le beiratkozásakor.

⁸⁶³ SCHRAUF 1892. 122., TÜSKÉS 2008. 104. 1426. sz. *Dominus Ladislaus de Marcellis prepositus Chanadiensis, Blasius de Chanadiensis, capellanus predicti prepositi és Albertus de Kerot, familiaris eiusdem prepositi*, hárman együtt 1 forintot fizettek beiratkozásukkor.

⁸⁶⁴ LUKCSICS 1931. 155. 718. sz., 156. 722. sz., 158. 733. sz.

⁸⁶⁵ JUHÁSZ 1927. 244–246. 24. sz.

⁸⁶⁶ LUKCSICS 1931. 106–107. 352. sz.

⁸⁶⁷ C. TÓTH 2013a 29.

⁸⁶⁸ DL 71459., ZsO. X. 279. 657. sz.

⁸⁶⁹ C. TÓTH 2013a 29.

⁸⁷⁰ FRAKNÓI 1895. 514.

⁸⁷¹ LUKCSICS 1931. 155. 718. sz.

kisprépostságáért Csamai János csanádi kanonok folyamodott 1424. febr. 12-én,⁸⁷² a 13 márkára becsült csanádi kanonoki javadalmát pedig Csehfalvi Gergely kérte a pápától 1424. márc. 31-én.⁸⁷³ Balázs magával vitte Erdélybe rokonát, Csanádi Miklós torontáli főesperest és megtette őt tasnádi helynökének.⁸⁷⁴ Balázs 1427. febr. 22-én szerepelt utoljára erdélyi püspökként,⁸⁷⁵ azután elhunyt az év folyamán.⁸⁷⁶ Véleményünk szerint könnyen lehetett ő az a Balázs csanádi Szt. Üdvözítő prépost, akire mint néhairs utaltak az 1453 végén az aradi káptalan által a csanádi társaskáptalan kárára elkövetett hatalmaskodás ügyében végzett vizsgálatról jelentő oklevélben.⁸⁷⁷ Az utalás kapcsán Juhász indokolatlanul zárta ki ezt a lehetőséget és feltételezte egy olyan Balázs nevű kisprépost működését 1438 és 1449 között, akit semmilyen forrásban sem említene. Jóllehet az aradi káptalan hivatkozott oklevele alapján Borovszky is szerepeltet archontológiájában egy Balázs kisprépostot, ám ő nem tudott Csanádi Balázs javadalomviseléséről.⁸⁷⁸

43. Csanádi László

1461 kanonok

Az 1461. máj. 1-jén kelt káptalani kiadványban tűnt fel, mint káptalani kiküldött tanúskodott Csongrád megyében egy hatalmaskodás ügyében végzett tanúvallatásnál és idézésnél.⁸⁷⁹ Előneve alapján a püspöki székhely szülötte.

44. Csanádi Miklós, János fia

1398– kanonok

1403–1427 torontáli főesperes

Származására lásd a Csanádi Balázsnál írottakat. Már 1398 márc. 29. óta csanádi kanonok lehetett, amennyiben neve és apja neve alapján azonosítható azzal a János fia Miklóssal, aki a Lippai István halálával megüresedett és egy ideig Péter fia János által jogtalanul elfoglalt csanádi kanonikátust kapta IX. Bonifác pápától.⁸⁸⁰ Azonosításuk mellett szól az is, hogy a 1400. máj. 13-án kelt jelentés szerint épp annak a Csáki Miklós Temes megyei birtokokba való iktatásánál tanúskodott, aki Csanádi Miklós főesperes rokona volt.⁸⁸¹ 1403. dec. 22-én tűnt fel először a torontáli főesperesi hivatal élén.⁸⁸² Majd két és fél évtizedig adatolható javadalomviselése során háromtucatnyi káptalani kiadványban szerepelt.⁸⁸³ Ezalatt ismeretink

⁸⁷² LUKCSICS 1931. 156. 722. sz.

⁸⁷³ LUKCSICS 1931. 158. 733. sz.

⁸⁷⁴ KAMMERER 1895. 93. 73. sz., JUHÁSZ 1941. 66.

⁸⁷⁵ FRAKNÓI 1985. 514.

⁸⁷⁶ FERENCZI 2009. 40.

⁸⁷⁷ DL 30828., JUHÁSZ 1927. 277. 54. sz.

⁸⁷⁸ BOROVSKY 1896. 434.

⁸⁷⁹ DL 93305.

⁸⁸⁰ Mon. Vat. I/4. 58–59. 76. sz.

⁸⁸¹ DL 71431.

⁸⁸² DL 42799.

⁸⁸³ 1403. dec. 22. (DL 42799.), 1404. jan. 2. (DL 9144., DL 87762.), 1404. márc. 8. (DL 8901.), 1405. ápr. 25. (DL 45508.), 1405. ápr. 29. (DF 286775.), 1406. júl. 4. (DF 238364.), 1407. jún. 12. (DL 87792.), 1407. okt. 6. (DL 87797.), 1408. jan. 19. (DL 87809.), 1408. jan. 22. (DL 87799., DL 87809.), 1408. júl. 12. (DL 42953.), 1408. nov. 2. (DF 266425.), 1409. jan. 14. (DL 9493.), 1411. febr. 5. (DL 29751.), 1411. márc. 9. (DL 29752., DL 29753.), 1411. ápr. 26. (DF 275463.), 1411. nov. 29. (DL 29757.), 1412. szept. 19. (PESTY 1882. 277–279. sz.), 1412. szept. 27. (DL 43389.), 1412. okt. 6. (DL 79095.), 1414. okt. 26. (DL 79218.), 1417. júl. 31. (DF 253183.), 1417. dec. 5. (DF 266433.), 1418. máj. 4. (DF 266436.), 1418. júl. 20. (DF 266439.), 1420. ápr. 14. (DL 87932.), 1420. aug. 12. (DL 10967.), 1421. jan. 25. (DL 71451.), 1422. aug. 1. (DF 266449.), 1423. máj. 24. (DL 71459.), 1424. júl. 5. (DL 86561.), 1427. ápr. 13. (DF 263126.), 1427. jún. 29. (DL 85720.), 1427. jún. 29. (DL 85721.), 1427. júl. 29. (DL 85722.)

szerint egyszer sem volt káptalani kiküldött tanú. 1415-ben beiratkozott a bécsi egyetemre,⁸⁸⁴ 1419-ben is említették az egyetemi anyakönyvben,⁸⁸⁵ amikor rokona, Csanádi Balázs Bécsben tanult Marcali László és Kerolti Albert társaságában.⁸⁸⁶ Tudományos fokozatáról nincs adat. Csáki Miklós erdélyi vajda 1424. febr. 12-én az unokaöccsének nevezett Csanádi Miklós számára halála esetére szóló teljes búcsúért folyamodott a Szentszékhez.⁸⁸⁷ Jóllehet csanádi javadalmát 1427-ig megtartotta, már 1423-ban elkerült Csanádról és a csanádi prépostból erdélyi püspökké kinevezett Csanádi Balázs tasnádi vikáriusa lett. 1427. máj. 9-én kérte V. Márton pápát, hogy erősítse meg a Sebestyén fia László halálával megüresedett 100 forint értékű küllői főesperességben oly módon, hogy csanádi és erdélyi kanonoki javadalmát továbbra is megtarthassa.⁸⁸⁸ Hogy ezt a főesperesi tisztséget ekkor még nem bírta teljesen jelzi, hogy 1427. júl. 29-én még torontáli főesperesként szerepel,⁸⁸⁹ majd a következő év elején, 1428. jan. 9-én újra kérte a pápától, hogy adja neki az ekkor 20 márka értékűnek írt küllői főesperességet, amelyért bizonyos Pál fia Demeterrel pereskedet.⁸⁹⁰ E *supplicatio*jában ismét csak csanádi és erdélyi kanonikátusának, amelyek összértékét 23 márkára tette, valamint a közelebbiről meg nem nevezett erdélyi oltárjavadalmának megtartására kért engedélyt. Kérése teljesült és lemondott torontáli főesperességéről, amiben V. Márton pápa 1429. máj. 25-én erősítette meg Zombor Lászlót.⁸⁹¹

45. Csehfalvi Gergely, János fia*

1424 kanonok

Pécsi egyházmegyei klerikus volt, minden bizonnyal a Baranya megyei Csehfalu szülötte. 1424. márc. 31-én a Csanádi Balázs erdélyi püspökké történt kinevezésével megüresedett évi 13 márka bevételű csanádi kanonokságot kérte a Szentszéktől.⁸⁹² Adatok hiányában nem tudjuk, hogy valóban hozzájutott-e a javadalomhoz.

46. Cseri-i Boldizsár, György fia

1446–1475 olvasókanonok

Valószínűleg a Temes megyei Cseri mezővárosból származott.⁸⁹³ Az első fennmaradt oklevelek, amelyek kiállítójaként szerepel 1446. máj. 26-án⁸⁹⁴ és 1446. okt. 5-én keltek.⁸⁹⁵ Következő alkalommal mint káptalani kiküldött tanú szerepelt egy Temes megyei iktatásnál 1447. máj. 25-én.⁸⁹⁶ Ezután további nyolc káptalani kiadvány kiállítójaként szerepel,⁸⁹⁷ mire egy 1453. jan. 20-án kelt oklevél szerint ismét csak Temes megyébe küldték ki egy hatalmaskodás ügyében végzett tanúvallatáshoz.⁸⁹⁸ Ezt követően hat oklevélben szerepel neve

⁸⁸⁴ SCHRAUF 1892. 42., TÜSKÉS 2008. 96. 1211. sz.

⁸⁸⁵ SCHRAUF 1892. 49., TÜSKÉS 2008. 105. 1448. sz.

⁸⁸⁶ SCHRAUF 1892. 49., TÜSKÉS 2008. 100. 1339. sz., 104. 1422, 1426. sz.

⁸⁸⁷ LUKSICS 1931. 156. 724. sz.

⁸⁸⁸ LUKSICS 1931. 193. 937. sz.

⁸⁸⁹ DL 85722.

⁸⁹⁰ LUKSICS 1931. 199. 973. sz.

⁸⁹¹ LUKSICS 1931. 239. 1281. sz.

⁸⁹² LUKSICS 1931. 158. 733. sz.

⁸⁹³ CSÁNKI 1894. 11–12, 17., A helység 9 centralitási pontot kapott a Kubinyi-féle pontszámítási rendszer alapján. KUBINYI 2000. 65. 58. sz.

⁸⁹⁴ DL 44417.

⁸⁹⁵ DL 44438.

⁸⁹⁶ DL 44466., átirása: DL 44482.

⁸⁹⁷ 1447. nov. 8. (DL 14125.), 1448. márc. 18. (DL 44505.), 1449. jún. 9. (DL 59398.), 1449. nov. 8. (DL 14308.), 1451. aug. 13. (DL 14485.), 1451. okt. 28. (DL 14504.), 1452. jan. 13. (DL 285547.), 1452. nov. 16. (DF 274061.)

⁸⁹⁸ DL 93215.

datum per manus formulával,⁸⁹⁹ majd újabb kiküldetést végzett Temes megyében. Ez alkalommal Hunyadi János Temesvár vár és tartozékainak birtokába iktatásánál tanúskodott az 1455. szept. 3-án kelt jelentés szerint.⁹⁰⁰ Hat év és négy ránc maradt oklevélben⁹⁰¹ való említése után egy 1461. máj. 18-i kiadványban szerepel újra káptalani kiküldött, ezúttal egy Zaránd megyei vizsgálatnál.⁹⁰² Ezután még 11 oklevélben találkozhatunk a nevével,⁹⁰³ utoljára 1475. febr. 12-én. Utóda Csíktaploci Balázs 1477. aug. 21-én tűnik fel először.⁹⁰⁴

47. Csíktaploci Balázs

1477–1487 olvasókanonok

Előneve, amelyet egyedül a padovai egyetem anyakönyve őrzött meg,⁹⁰⁵ alapján székelyföldi Csíktaplocáról származott. 1477. aug. 21-én tűnt fel az olvasókanonokok sorában.⁹⁰⁶ Félév múlva Padovában találjuk, ahol 1478. jan. 16-án a püspöki palotában tanúként vett részt Nádasdi Márton kalocsai kanonoki jogi doktorrá avatásán.⁹⁰⁷ Jelen volt ekkor a csanádi székeskáptalan egy másik javadalmasa is, Rozvágyi Simon marosontúli főesperes.⁹⁰⁸ Ebből arra következtethetünk, hogy ekkor mindketten a padovai egyetemen végezték tanulmányaikat. Rozvágyit később jogi doktornak nevezték,⁹⁰⁹ Csíktaploci tudományos fokozatáról nem tudunk. 1480. máj. 21-én már Csanádon volt egy káptalani kiadvány szerint.⁹¹⁰ A következő években is oklevelek kiállítójaként szerepel,⁹¹¹ majd egy 1485. szept. 7-én kelt kiadvány szerint káptalani kiküldött tanú volt Dóci Imre az Arad megyei Apáca és Udvari birtokokba való iktatásánál.⁹¹² A következő két évben találkozhatunk még nevével,⁹¹³ utoljára 1487. dec. 10-én. Utóda az olvasókanonoki méltóságban, János csak majd öt év múlva, 1492. máj. 13-án szerepel először a ránc maradt forrásokban.⁹¹⁴

48. Darabos / Darvas Tamás

1359– kanonok

Darabos vagy Darvas Tamás Vilmos bíboros kedvelt embere volt, aki őt magyarországi helynökének is nevezte.⁹¹⁵ Szolgálataiért cserébe szintén számíthatott ura támogatására és egyházi beneficiumokkal való honorálására. Amikor Vilmos bíborosnak az esztergomi főszékeskáptalani préposti méltóság érdekében le kellett mondania többek között a kalocsai olvasókanonoki javadalmáról, 1352 májusában arra kérte a nagybátyját, VI. Kelemen pápát,

⁸⁹⁹ 1453. nov. 19. (DF 251571.), 1453. dec. 10. (DL 14760.), 1454. jún. 23. (DL 14845., DF 236227.), 1454. júl. 16. (DL 14859.), 1454. okt. 15. (DL 69477.), 1455. febr. 11. (DL 14922.)

⁹⁰⁰ DL 14981.

⁹⁰¹ 1455. szept. 26. (DL 29813.), 1458. márc. 23. (DL 15216.), 1460. jún. 23. (DL 274062.), 1460. júl. 31. (PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.)

⁹⁰² DL 15566.

⁹⁰³ 1464. febr. 28. (DL 71999.), 1465. ápr. 19. (DF 255779.), 1465. júl. 16. (DF 266501.), 1466. júl. 25. (DL 16388.), 1467. ápr. 25. (PESTY–MAGINA 2014. 397–398. 336. sz.), 1469. máj. 29. (DL 106013.), 1469. jún. 13. (DL 106014.), 1471. máj. 6. (OLTVÁNYI 1867. 47.), 1471. dec. 14. (DL 86001.), 1474. jún. 10. (DL 88560), 1475. febr. 12. (DL 65424)

⁹⁰⁴ DL 94535.

⁹⁰⁵ VERESS 1915. 17.

⁹⁰⁶ DL 94535., DF 278427., KARÁCSONYI 1896. 526.

⁹⁰⁷ VERESS 1915. 17.

⁹⁰⁸ VERESS 1941. 413.

⁹⁰⁹ ERDÉLYI 1908. 678–679. 137. sz.

⁹¹⁰ DL 81835.

⁹¹¹ 1481. máj. 1. (DF 273892.), 1481. aug. 24. (DF 260827.), 1483. okt. 24. (DL 18854.)

⁹¹² DL 19040.

⁹¹³ 1486. febr. 10. (DL 36613.), 1486. febr. 11. (DL 81938.), 1486. máj. 2. (DL 59740.), 1487. dec. 10. (DL 46073.)

⁹¹⁴ DF 281308.

⁹¹⁵ BOSSÁNYI 1918. 373. 243. sz. *magistri Thome Darabous, presbiteri, dilecti vicarii sui in partibus Ungarie.*

hogy a *lectoratust* familiárisai közül Darabosnak adja.⁹¹⁶ Ennek megfelelően 1352. jún. 4-én Darabos ki is lett nevezve kalocsai olvasónakonoknak. 1359. nov. 12-én Vilmos egy csanádi javadalmat is kért részére, a Péter fia János elhunytával megüresedett kanonikátust, mégpedig oly módon, hogy kalocsai lektorátusát és kanonikátusát, titeli kanonoki stallumát, valamint erdődi Szent István király plébánia javadalmát is megtarthassa.⁹¹⁷ Kérését a pápa még aznap jóváhagyta.⁹¹⁸

49. Demeter

1378–1387 kanonok

Két oklevélben említették, először 1378. márc. 29-én,⁹¹⁹ majd 1387. szept. 10-én.⁹²⁰ Javadalomviselése kilenc évig adatolható. Egyéb adattal nem rendelkezünk róla.

50. Demeter

1383 örkanonok

Csupán fél évig lehet adatolni javadalomviselését, így a kisebb forrásbázisra épülő korábbi szakirodalom nem tudott személyéről. A káptalan egy 1383. jan. 15-i kiadványában tűnt föl először,⁹²¹ majd egy 1383. júl. 9-én kelt *realtio* szerint ő volt a kiküldött tanú a nádori ember mellett Szemleki György fia Bertalan Szemlekháza birtokába való beiktatáskor.⁹²² Ezután eltűnik és – akárcsak szereplése előtt – két évig nem ismerjük az örkanonokot.

51. Demeter

1395–1396 krassói főesperes

Két említése alapján mindössze másfél évig adatolható javadalomviselése.⁹²³ Egyebet nem tudunk róla.

52. Demeter

1486–1501 örkanonok

Először egy 1486. febr. 10-én kelt oklevélben említették.⁹²⁴ Ezt követően kerekén egy tucat káptalani kiadvány tanúnévsorában való szereplése tanúsítja 1501 júniusáig adatolható javadalomviselését.⁹²⁵ Több információ nem áll rendelkezésre róla. A következő csanádi örkanonok csak 17 év elteltével tűnt fel a ránk maradt forrásokban.⁹²⁶

53. Domokos, Péter fia

1389 előtt kanonok és oltárigazgató

1391–1392 temesi főesperes

1392–1402 prépost

⁹¹⁶ BOSSÁNYI 1916. 236–237. 493. sz., BOSSÁNYI 1918. 226, 373. 1. j., UDVARDY 1992. 64. Udvary szerint előneve neve Darvas volt.

⁹¹⁷ BOSSÁNYI 1918. 373. 243. sz.

⁹¹⁸ BOSSÁNYI 1918. 413. 312. sz.

⁹¹⁹ DL 42089.

⁹²⁰ DL 7293.

⁹²¹ DL 87546.

⁹²² DL 87553.

⁹²³ 1395. jan. 27. (DF 291362.), 1396. jún. 10. (DL 98246.)

⁹²⁴ DL 36613.

⁹²⁵ 1486. febr. 11. (DL 81938.), 1486. máj. 2. (DL 59740.), 1487. dec. 10. (DL 46073.), 1492. máj. 13. (DF 281308.), 1492. okt. 3. (DL 283825.), 1494. júl. 26. (DL 85142.), 1494. szept. 24. (DL 85144.), 1495. szept. 16. (DL 20359.), 1497. júl. 10. (DL 20580.), 1497. nov. 9. (DL 20623.), 1501. ápr. 8. (DF 285703.), 1501. jún. 6. (DF 233493.)

⁹²⁶ 1518. szept. 11. (DL 47262.)

IX. Bonifác pápa 1391. júl. 17-én mint óbudai és csanádi kanonokot, továbbá a csanádi székesegyházban álló Szent Katalin oltár igazgatóját nevezte ki a Mihály javadalomvesztésével megüresedett temesi főesperességre, ami évi bevételét ugyanúgy 100 forintra teszi a forrás, mint addigi kisebb javadalmi összértékét.⁹²⁷ A kinevező okmányból megtudhatjuk, hogy zágrábi kanonoki javadalom várományosa is volt. Csanádi káptalani kiadványok tanúnévsorában nem említik. Feltehetőleg azért, mert már ekkor is uralkodói szolgálatban állva – amiről csak később értesülünk – távol volt. Hogy mikor lépett elő a Jakab fia Jakab halálával megüresedett prépostságra, amelyben 1393. jan. 27-án nyert pápai megerősítést,⁹²⁸ nem tudni. A káptalan hiteleshelyi tevékenysége során kiállításra került és fennmaradt oklevelek közül először egy 1392. dec. 29-én kelteztben nevezték prépostnak.⁹²⁹ Kereken tíz évig viselt préposti méltóságát további egy tucat káptalani kiadvány tanúsítja.⁹³⁰ Zsigmond király 1397. okt. 21-én Temesváron kiadott oklevél kezdő soraiból értesülünk arról, hogy Domokos csanádi prépost az ő speciális káplánja, akinek kérésére átírta a káptalan 1395. jan. 27-én, 1396. jún. 10-én és 1396. aug. 11-én kelt kiadványait.⁹³¹ Hogy mióta is állt a király szolgálatában nem tudni, mindenesetre áruklódó lehet a már 1391-ben is bírt óbudai kanonikátusa. 1397. nov. 16-án IX. Bonifác pápa újraadományozta Domokos prépostnak azt a Tóth György halálával megüresedett csanádi kanonokságot, amelyet még VI. Orbán pápától nyert el.⁹³² Így e forrásból megtudhatjuk, hogy Domokos már Orbán pontifikátusa alatt, azaz 1389. okt. 15. előtt a káptalan tagja volt, továbbá hogy préposti javadalma mellett még egy kanonikkal is rendelkezett. Domokos utóda a préposti székben András fia Lőrinc volt, aki először 1402. ápr. 5-én,⁹³³ azaz Domokos utolsó említése, 1402. márc. 23.⁹³⁴ után igen hamar szerepel káptalani kiadványban. Lőrinc 1403. jan. 7-én nyert pápai megerősítéséből az is kiderül, hogy a préposti szék Domokos halálával üresedett meg.⁹³⁵

54. Dobroni János

1522 kanonok

Származása kérdéses, minthogy számos megyéből ismert Dobron vagy Dobrony névalakú helység,⁹³⁶ és az egyiknek birtokos családját is arról nevezték.⁹³⁷ Az 1522. nov. 26-án kelt káptalani kiadványban említették.⁹³⁸ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

55. Egei István

1521–1523 kanonok

A nevét a Békés megyei Ege faluról nyerő, Békés és Bihar megyékben birtokos köznemesi családból származott.⁹³⁹ István először az 1521. márc. 8-án kelt káptalani kiadványban tűnt

⁹²⁷ Mon. Vat. I/3. 163–164. 192. sz.

⁹²⁸ Mon. Vat. I/3. 212. 237. sz.

⁹²⁹ PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.

⁹³⁰ 1395. jan. 27. (DF 291362.), 1396. jún. 10. (DL 98246., átírása DL 98246), 1396. aug. 11. (DF 291362.), 1398. máj. 11. (1422. évi átírás DF 266449.), 1399. jan. 13. (DL 8354.), 1400. márc. 28. (DF 250613.), 1400. máj. 1. (DL 71549.), 1400. máj. 8. (DL 92142.), 1400. máj. 13. (DL 71431), 1400. nov. 10. (DF 285546.), 1401. febr. 14. (DL 71432.), 1402. márc. 23. (DL 71434.)

⁹³¹ DF 291362., ZsO. I. 556. 5024. sz.

⁹³² Mon. Vat. I/4. 41. 55. sz.

⁹³³ DF 244769.

⁹³⁴ DL 71434.

⁹³⁵ Mon. Vat. I/4. 495. 559. sz.

⁹³⁶ Bereg (CSÁNKI 1890. 145., GYÖRFFY 1963. 538–539.), Moson (CSÁNKI 1897. 680.), Vas (CSÁNKI 1894. 744.), Veszprém (CSÁNKI 1897. 223.), Zala (CSÁNKI 1897. 47.)

⁹³⁷ Bereg megyei Kisdobrony, Dobronyi család. CSÁNKI 1890. 415, 422., GYÖRFFY 1963. 538–539.

⁹³⁸ DL 31165.

⁹³⁹ CSÁNKI 1890. 632, 658., GYÖRFFY 1963. 505.

fel.⁹⁴⁰ Majd az 1522. nov. 26-án⁹⁴¹ és 1523. jún. 9-én⁹⁴² kelt oklevelek tanúnévsorában is szerepelt. Utolsó említéskor, az 1523. dec. 5-én kelt jelentésben káptalani kiküldöttként a Békés, Csongrád és Külső-Szolnok megyék területén végzett határjárásnál tanúskodott.⁹⁴³ Rokona, Egei Antal is feltűnik egy 1523. jún. 7-én kelt káptalani kiadványban, szomszédként volt jelen egy egyezségnél Orosházán.

56. Erdélyi Péter

1334–1357 kanonok

A pápai tizedjegyzékben tűnt fel 1334-ben, amikor 23 garast fizetett.⁹⁴⁴ 1347. jan. 25-én Boniohannes aradi főesperes VI. Kelemen pápától a csanádi egyházban megüresedő méltóságot kért Péter számára.⁹⁴⁵ Ennek ellenére tíz év múlva is egyszerű kanonokként említették.⁹⁴⁶ Előneve alapján az erdélyi egyházmegyéből származott vagy ott bírt korábban egyházi javadalommal. Elképzelhető, hogy ő volt még az 1361. márc. 6-án kelt oklevélben említett Péter kanonok.⁹⁴⁷ Noha ez az előnév nélkül szereplő Péter ugyanígy azonosítható Budai és Pécsi Péterrel is.

57. Fábián, Pál fia

1394–1404 aradi főesperes

A Ragri Bertrand halálával megüresedett, 29 márka értékűnek tartott aradi főesperességet és kanonikátust már 1394. júl. 2-án mint aradi kanonoknak neki adományozta IX. Bonifác pápa.⁹⁴⁸ Úgy tűnik mégsem sikerült azt egyből elfoglalnia, minthogy egy 1395. jan. 27-én kelt káptalani kiadványban Andrásnak nevezték az aradi főesperest.⁹⁴⁹ Az 1396. jún. 10-én kelt oklevélben nem említik az aradi főesperesi kerület irányítóját,⁹⁵⁰ valószínűleg betöltetlen volt. Fábián csak 1396. aug. 11-én tűnt fel először a testület által kiadott oklevél tanúsorában.⁹⁵¹ Ezután rendszeresen szerepelt a kiadványokban.⁹⁵² Három alkalommal káptalani kiküldött tanú volt. Az 1398. okt. 30-án kelt oklevél szerint a Torontál megyei Beldre zálogba vett birtokrészébe történt iktatásnál tanúskodott,⁹⁵³ majd az 1403. dec. 22-én⁹⁵⁴ és 1404. jan. 2-án⁹⁵⁵ kelt kiadványokban a hűtlenné lett Rupolújvári Tamás fiaitól elkobzott Csanád és Bihar megyei birtokok Tapsonyi Antimus János részére történt iktatásánál volt a káptalan *testimoniuma*. Utóda Nagybegei Bereck mindössze két hónap elteltével, 1404. márc. 8-án tűnt fel az aradi főesperesi hivatal élén.⁹⁵⁶ Hogy a javadalom Fábián halálával üresedett meg, az

⁹⁴⁰ DL 56424.

⁹⁴¹ DL 31165.

⁹⁴² DF 210937.

⁹⁴³ DL 98378.

⁹⁴⁴ Mon. Vat. I/1. 150.

⁹⁴⁵ BOSSÁNYI 1916. 171. 349. sz.

⁹⁴⁶ 1357. ápr. 6. (DL 4659.)

⁹⁴⁷ DL 41471.

⁹⁴⁸ Mon. Vat. I/3. 264. 293. sz.

⁹⁴⁹ DF 291362.

⁹⁵⁰ DL 98246.

⁹⁵¹ DF 291362.

⁹⁵² 1398. máj. 11. (DF 266449.), 1398. okt. 30. (DF 285860.), 1399. jan. 13. (DL 8354.), 1400. márc. 28. (DF 250613.), 1400. máj. 1. (DL 71549.), 1400. máj. 8. (DL 92142.), 1400. máj. 13. (DL 71431.), 1400. nov. 10. (DF 285546.), 1401. febr. 14. (DL 71432.), 1402. márc. 23. (DL 71434.), 1402. ápr. 5. (DF 244769.), 1403. dec. 22. (DL 42799.), 1404. jan. 2. (DL 9144., DL 87762.)

⁹⁵³ DF 285860.

⁹⁵⁴ DL 42799.

⁹⁵⁵ DL 9144., DL 87762.

⁹⁵⁶ DL 8901.

egy 1406. júl. 16-i pápai bullából derül ki, amikor a halálával megüresedett csanádi kanonokságot János fia Balázs aradi örkanonoknak adományozta VII. Ince.⁹⁵⁷

58. Fügedi Miklós

1397– kanonok

Feltehetőleg a csanádi székeskáptalan egy 1326. évi kiadványában királyi emberként említett Fügedi László⁹⁵⁸ leszármazottja. Füged falu Egrestől délre, püspöki birtokok gyűrűjében feküdt a Maros és a Harangod között.⁹⁵⁹ Borovszky szerint a családnak még 1450-ben is állt az udvarháza Alsó-Fügeden.⁹⁶⁰ Miklós 1397. okt. 1-jén kapta kanonikátusát IX. Bonifác pápától, mint Csanád egyházmegyei áldozópap.⁹⁶¹

59. Garázda Miklós

1361–1371 prépost

Első ránk maradt említése 1361. márc. 6-án történt,⁹⁶² amikor úgy tűnik, hogy helyben tartózkodott, mivel az oklevél tanúi között csak a valószínűleg jelen levő három oszloposkanonokot, két főesperest és öt kanonokot nevezték meg. 1364. júl. 24-én királyi emberként járt el Péter aradi préposttal együtt a Temes megyei Solymos, Ikus és Rékas, Mátyás csanádi örkanonok tanúsága mellett történt, iktatásakor.⁹⁶³ A következő években a Veszprém megyei hantai prépostság jogainak és javainak védőjeként és gondozójaként tűnik fel a forrásokban. E szerepkörben tudjuk meg róla, egy 1365. jan. 17-én kelt királyi oklevélből, hogy királyi speciális káplán volt.⁹⁶⁴ 1366. szept. 3-án is a tanulmányait külföldön folytató rokona, Garázda András hantai prépost törvényes képviselőjeként szerepelt egy a hantai prépostság Bérffölde és a pilisi apátság Kishánta nevű birtoka között fekvő föld ügyében zajló perben.⁹⁶⁵ Az egyezséggel zárult ügy személyi vonatkozásai igazolják, hogy a Borovszky és Juhász által egy állítólagos László vagy Lőrinc prépost közbeékelése miatt külön személyként feltüntetett Miklós prépost (1361–1367)⁹⁶⁶ és Garázda Miklós (1369–1371)⁹⁶⁷ ugyanaz a személy volt. Az 1368. júl. 3-án kelt oklevelén, amelyre a hibásan szerepeltett prépost létét alapozták,⁹⁶⁸ a káptalan vezetőjének neve nem olvasható, az íráshordozó anyagán keletkezett luk miatt.⁹⁶⁹ A szóban forgó oklevélről készült 19. századi másolat, szintén hibásan Domokos prépostot közöl, és elvéti az örkanonok nevét is, ti. Mátyás helyett Mártonnak nevezi azt.⁹⁷⁰ Miklós pártfogásával került a garábi bencés apátság élére az a Konrád szerzetes, akit ágyas tartása és hűtlen gazdálkodás miatt, ti. a monostor számos birtokát és javait éveken keresztül elidegenítette pártfogójának és másoknak, 1366. okt. 21-én megrendszabályozták.⁹⁷¹ 1369. márc. 13-án Csanádon szerepel neve.⁹⁷² Majd 1371

⁹⁵⁷ JUHÁSZ 1927. 237. 16. sz.

⁹⁵⁸ DL 76353.

⁹⁵⁹ GYÖRFFY 1963. 857., CSÁNKI 1890. 696.

⁹⁶⁰ BOROVSKY 1896. 137.

⁹⁶¹ Mon. Vat. I/4. 33. 50. sz.

⁹⁶² DL 41471., 18. századi átírása: DL 68239.

⁹⁶³ DL 5782., DL 9117.

⁹⁶⁴ KUMOROVITZ 1953. 226. 579. sz.

⁹⁶⁵ BÉKEFI 1891. 199–202, 356–368. 75. sz., KUMOROVITZ 1953. 238. 606. sz.: *honorabilis vir Nicolaus prepositus ecclesie Chanadiensis, tutor, protector, rector et conservator iurium et bonorum ipsius ecclesie Hantensis, pro prefato domino Andrea preposito nunc causa studii in partibus aliensis residente*. Úgy tűnik, hogy már 1365 előtt is Garázda András volt a hantai prépost. Vö. C. TÓTH 2013a 48.

⁹⁶⁶ BOROVSKY 1896. 388., JUHÁSZ 1941. 23–24.

⁹⁶⁷ BOROVSKY 1896. 388–389., JUHÁSZ 1941. 21–22.

⁹⁶⁸ BOROVSKY 1896. 388., JUHÁSZ 1941. 22–23.

⁹⁶⁹ DL 41752.

⁹⁷⁰ DL 68249.

⁹⁷¹ SÖRÖS 1903. 511. 190. sz.

májusában, mint királyi káplán újabb megbízást kapott az uralkodótól, ami két királyi ember társaságában és a zágrábi káptalan kiküldöttjének tanúságával a Warosd város és Ternowech falu közötti határ kijelölése volt, Plitvice közelében.⁹⁷³ Pár hónappal később, 1371. okt. 15-én már az aradi társaskáptalan prépostja volt.⁹⁷⁴ Kiss Gergely e javadalomszerzésben a kormányzati joghatóság érvényesülését látja az aradi királyi egyház szempontjából.⁹⁷⁵ Garázda Miklós aradi prépostként halálozott el 1374. márc. 20. előtt.⁹⁷⁶

60. Gál

1499 kanonok

Egy alkalommal találkozhatunk vele a fennmaradt forrásokban. Az 1499. júl. 3-án kelt jelentésben ő szerepelt káptalani kiküldöttként Zaránd megyei iktatásnál és idézésnél.⁹⁷⁷

61. Gellért

1498 kanonok

Egyszer találkozhatunk nevével. Az 1498. jún. 10-én kelt jelentő oklevél szerint a Kállai János panasza ügyében Külső-Szolnok megyében végezett vizsgálatnál és idézésnél tanúskodott.⁹⁷⁸

62. Gergely

1343–1358 kanonok

Hét káptalani kiadványban találkozhatunk nevével.⁹⁷⁹ Javadalomviselése másfél évtizedig adatolható.

63. Gergely, János fia

1373–1375 kanonok

1373. aug. 29-én nevezte ki V. Orbán pápa csanádi kanonokká.⁹⁸⁰ 1375-ben a pannonthalmi szerzetesek börtönbe vetették, amikor az általuk hevesen ellenzett Pál apát kinevezését hozta meg Avignonból.⁹⁸¹ XI. Gergely pápa ez ügyben 1375. júl. 10-én és 1375. dec. 4-én címzett levelet Nagy Lajos királyhoz, amelyben Gergely szabadon bocsájtását kérte a királytól.⁹⁸² Egyebet nem tudunk róla.

64. Gergely

1501 prépost

Gergely prépost neve mindössze két alkalommal szerepel a káptalani kiadványokban. Először 1501. ápr. 8-án,⁹⁸³ majd 1501. jún. 6-án.⁹⁸⁴ Juhász Kálmán, aki nem ismerte ezt a két oklevelet, a csanádi székeskáptalanról szóló munkájában velencei forrás alapján egy György

⁹⁷² DL 41776.

⁹⁷³ SMÍČIKLAS 1916. 334. 247. sz., 352. 263. sz.: *domino Nicolao preposito ecclesie Chanadiensis capellano commensale*

⁹⁷⁴ Mon. Vat. I/1. 515.

⁹⁷⁵ KISS 2013. 74.

⁹⁷⁶ Mon. Vat. I/1. 516.

⁹⁷⁷ DL 20774.

⁹⁷⁸ DL 56295.

⁹⁷⁹ 1343. febr. 13. (DF 254788.), 1344. máj. 3. (DF 254789.), 1345. jún. 9. (DL 37585., DL 3770.), 1349. máj. 13. (DL 30114.), 1355. dec. 16. (DL 4568.), 1357. ápr. 6. (DL 4659.), 1358. szept. 8. (DL 4789.)

⁹⁸⁰ Mon. Vat. I. 515.

⁹⁸¹ FRAKNÓI 1895. 68.

⁹⁸² SÖRÖS 1903. 545–546. 202. sz.

⁹⁸³ DF 285703.

⁹⁸⁴ DF 233493.

nevű csanádi nagyprépostról írt, aki 1501. máj. 12-én Szerafin csanádi kispréposttal tanúsította, hogy II. Ulászló belegyezik a velencei dózse által a török elleni háború céljára megígért évi 10.000 forintnyi segély 15%-os csökkentésébe, amennyiben a pápán kívül már keresztény fejedelmek is segítségére lesznek.⁹⁸⁵ A Juhász forrása által közölt időpont és az említett két káptalani kiadvány kiállításának idejéből egyértelművé válik, hogy a Gergely és György azonos személy, a nevek eltérését pedig a Gregorius és Georgius tévesztése okozta. Gergely pályafutására nézve nem rendelkezünk egyéb adatokkal, ám említett diplomáciai megbízásából kiindulva feltételezhető, hogy uralkodó szolgálatával érdemelte ki javadalmát.

65. Gönyői Mihály, Tamás fia

1368–1374 kisprépost

A Csór nembeli Gönyői családból származott, derül ki egy a győri székeskáptalan által 1373. nov. 11-én kiállított privilégiumból.⁹⁸⁶ Apja Tamás erdélyi vajda (1350–1351),⁹⁸⁷ majd királyi ajtónállómester (1353–1358),⁹⁸⁸ János nevű testvére szintén ajtónállómester (1361–1374)⁹⁸⁹ volt. Így mint bárói sarja családtagjai kapcsolatai által vagy az általuk kijárt királyi kegy révén szerezhette csanádi méltóságát. Véleményünk szerint azonosítható azzal a Borovszkynál és Juhásznál Győri Mihály, Tamás fia néven szereplő csanádi kispréposttal,⁹⁹⁰ akit 1368. febr. 4-én V. Orbán kinevezett váradi örkanonokká.⁹⁹¹ Ám Demeter váradi püspök nem engedte, hogy *custos* legyen, mivel kiderült, hogy állítása ellenére még 24 éves sem volt.⁹⁹² Így Mihály továbbra is a csanádi Szent Üdvözítő társaskáptalan prépostja maradt, hiába ígérte oda javadalmát a pápa egy másik Tamás fia Mihálynak.⁹⁹³ A Borovszky és Juhász által használt Győri előnév minden bizonnyal téves, minthogy annak a vatikáni forrásban szereplő latin alakja nem *de Jaurino*, hanem *Jauriensis*, azaz Győri helyett inkább csak Győr egyházmegyei. Ennek a kitételnek a Gönyőiek is megfeleltek, mint láthattuk János és Mihály a győri káptalanhoz fordult, amikor *fassio* tettek, valószínűleg ez volt számukra a legközelebbi hiteleshely. Mihály pályafutása töretlen maradt, 1374. szept. 10. előtt bácsi prépostságra lépett tovább.⁹⁹⁴

66. Gyolcsi György

1449–1466 kanonok

Két alkalommal szerepelt a káptalan kiküldött tanújaként. Az 1449. jún. 3-án kelt jelentésben az aradi káptalan panasza ügyében végzett vizsgálatnál tanúskodott.⁹⁹⁵ 1466. febr. 17-én kelt *relatio* szerint Csanád és Békés megyei birtokok iktatásánál és az annak az ellentmondók idézésénél tanúskodott.⁹⁹⁶

67. György, Balázs fia

1374 marosontúli főesperes

⁹⁸⁵ JUHÁSZ 1941. 31, 152. 641. sz.

⁹⁸⁶ DL 6152.

⁹⁸⁷ ENGEL 1996. I. 12.

⁹⁸⁸ ENGEL 1996. I. 48.

⁹⁸⁹ ENGEL 1996. I. 48.

⁹⁹⁰ BOROVSZKY 1896. 434., JUHÁSZ 1927. 105., JUHÁSZ 1941. 34–35.

⁹⁹¹ Mon. Vat. I/1. 506.

⁹⁹² BUNYITAY 1883. 101.

⁹⁹³ Mon. Vat. I/1. 514.

⁹⁹⁴ Mon. Vat. I/1. 516.

⁹⁹⁵ DL 29800.

⁹⁹⁶ DL 16298.

XI. Gergely pápa 1374. jan. 14-én adományozta neki a főesperesi tisztséget.⁹⁹⁷ Káptalani kiadványban mindössze egyszer, 1374. márc. 28-án találkozhatunk nevével.⁹⁹⁸ Ekkor a tanúnévsorban szereplő négy főesperes közül a temesi, a krassói és a sebesi után, az utolsó helyen említették, vélhetőleg azért, mert ő viselte legrövidebb ideje javadalmát. Meddig állt a főesperesi hivatal élén, nem tudni. Utóda csak 11 év múlva tűnt fel.

68. György

1405 kanonok

1405. ápr. 25-én kelt káptalani kiadványban tűnt fel, mint káptalani kiküldött tanúskodott Temes megyei birtokok iktatásánál.⁹⁹⁹ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

69. György, Balázs fia

1421 kanonok

Balázs fia György csanádi kanonok és a Szentháromság oltár igazgatója 1421. ápr. 19-én folyamodott a Szentszékhez egy nagyobb csanádi javadalomért,¹⁰⁰⁰ addigi összesen 50 forint bevételű beneficiumai megtartásával. Talán csak az oltárjavadalom megnevezésében történt tévedés és azonos személy Szerdahelyi Györggyel, akinek apját szintén Baláznak hívták és szintén 1421. márc. 8-án kelt *supplicatio*jában, Csanádon vagy Váradon kért káptalani méltóságot vagy tisztséget.¹⁰⁰¹

70. Gyulai András, Miklós fia

1391–1406 kanonok

Származási helye a Békés és Zaránd megyék határán elhelyezkedő Gyula mezőváros.¹⁰⁰² Egy 1391. ápr. 25-én kelt jelentésben tűnt fel előnévvel együtt, mint Temes megyei birtokok iktatásához kiküldött tanú.¹⁰⁰³ Ő lehetett már az a közelebről nem ismert András kanonok is, aki 1387. szept. 7-én és 1391. febr. 2-án kelt oklevelek szerint szintén Temes megyei iktatásoknál tanúskodott.¹⁰⁰⁴ Gyulai András 1406. júl. 23. előtt elhunyt, ugyanis VII. Ince ekkor erősítette meg Imre fia Mátyás *lectort* a halálával megüresedett 40 forint értékű kanonikátusában, amelyet Dózsa püspöktől már elnyert.¹⁰⁰⁵

71. Gyulai László

1460–1464 kanonok

Az 1460. júl. 31-én kelt káptalani kiadványban tűnt fel, amelyben káptalani kiküldöttként szerepelt Dóczi László szörényi bán, Dóczi Péter kevei és szentlászlói várnagy és Dóczi Imre udvari vitéz a Csanád megyei Szentelt birtokába való iktatásánál.¹⁰⁰⁶ Másik ismert említése szintén külső hiteleshelyi munkával kapcsolatos. Az 1464. júl. 30-i jelentés szerint a Csanád megyei Kaszaper iktatásánál, majd az ellentmondók idézésénél tanúskodott.¹⁰⁰⁷ Származására lásd a Gyulai Andrásnál írottakat!

⁹⁹⁷ Mon. Vat. I/1. 515.

⁹⁹⁸ DL 52222.

⁹⁹⁹ DL 9117., DL 45508., PESTY–ORTVAY 1896. 337–342. 204. sz.

¹⁰⁰⁰ LUKSICS 1931. 110. 378. sz.

¹⁰⁰¹ LUKSICS 1931. 107. 353. sz.

¹⁰⁰² CSÁNKI 1890. 647., KUBINYI 2000. 69. 101. sz. A település 27 centralitási pontot ért el Kubinyi pontszámítási rendszerében.

¹⁰⁰³ DL 7687.

¹⁰⁰⁴ 1387. szept. 7. (DL 105335.), 1391. febr. 2. (DF 268548.)

¹⁰⁰⁵ JUHÁSZ 1927. 239. 18. sz.

¹⁰⁰⁶ PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.

¹⁰⁰⁷ DL 55793.

72. Gyulai Mihály

1497–1505 kanonok
1505 körül főesperes

Először egy 1497. júl. 18-án kelt jelentésben olvashatjuk nevét, káptalani kiküldöttként tanúskodott Csanád és Békés megyében végzett vizsgálatnál.¹⁰⁰⁸ Úgy tűnik, hogy előbb Krakkóban majd Padovában képezte magát. A krakkói egyetemen 1483-ban és 1487-ben is szerepelt egy-egy Gyulai Mihály.¹⁰⁰⁹ Padovában 1505 körül említették, mint csanádi kanonokot és főesperest.¹⁰¹⁰ Hogy mely főesperesi tisztséget tölthette be, nem adja meg a forráshely. A káptalani kiadványokban szereplő *archidiaconus*ok közül egyedül azzal az ismeretlen előnevű Mihály torontáli főesperessel lehet azonosítani, aki pontosan 1497 és 1501 között került a hivatal élére, majd az 1501. évi két említése után több mint egy évtizedig nem tűnt fel utódja. Padovai említése meglehetősen közel esik Csáki Miklós csanádi püspök (1500–1514) ottani tanulóiéveihez, tudniillik 1497–1502.¹⁰¹¹ Származására lásd a Gyulai Andrásnál írottakat!

73. Gyulai Kelemen

1514–1522 kanonok

Csaholyi Ferenc csanádi püspök 1520. jan. 9-i panaszából tudjuk, hogy már 1514 júniusában a testület tagja volt.¹⁰¹² A panasz szerint a Dózsa által fenyegetett püspöki székhelyről menekülve nyolc társával magukkal vitték a püspökség bizonyos birtokjogait bizonyító okleveleket is, amiket azóta is visszatartottak. Ez ügyben 1520. febr. 17-én Gyulai Kelemen is megidézték.¹⁰¹³ Utolsó említése szintén Csaholyi Fenechez kötődik, minthogy 1522. máj. 21-én a püspök Báthori István nádor erőszakos eljárása elleni tiltakozásának egyik tanújaként szerepelt.¹⁰¹⁴ Borsa Gedeon tévesen azonosította Kelemen éneklőkanonokkal.¹⁰¹⁵ Származására lásd a Gyulai Andrásnál írottakat!

74. Hevesi Miklós

1522–1523 kanonok

Először 1522. nov. 26-án,¹⁰¹⁶ majd 1523. dec. 5-én kelt káptalani kiadvány tanúnévsorában találkozhatunk nevével.¹⁰¹⁷ Előneve nem ad igazi támpontot származására nézve, minthogy éppúgy születhetett Heves mezővárosban, mint egy Heves megyei faluban.

75. Illés

1443–1455 marosontúli főesperes

A ránk maradt káptalani kiadványok tanúsága szerint tizenkét évig állt a marosontúli főesperesi hivatal élén.¹⁰¹⁸ Utoljára a Keszi Balázs által az aradi káptalan javára tett

¹⁰⁰⁸ DL 20602.

¹⁰⁰⁹ Metrica 2004. I. 432. *Michael Mathie/Mathei de Julia st 3 latos* [83h/257], 1487: Metrica 2004. I. 465. *Michael Stephani de Giulia dioc. Agriensis dt 4 gr* [87h/216].

¹⁰¹⁰ VARGA 1975. 218.

¹⁰¹¹ VERESS 1941. 174.

¹⁰¹² DL 72437., Mon. Rust. 473–474. 364. sz.

¹⁰¹³ DL 72437., Mon. Rust. 484–485. 368. sz.

¹⁰¹⁴ DL 25018.

¹⁰¹⁵ BORSA 1997. 331–332. Bővebben ld. Kelemen *cantornál*.

¹⁰¹⁶ DL 31165.

¹⁰¹⁷ DL 98378.

¹⁰¹⁸ 1443. jún. 13. (DL 59275.), 1444. márc. 1. (DL 59284.), 1445. szept. 10. (DL 102827.), 1446. máj. 26. (DL 44417.), 1446. okt. 5. (DL 44438.), 1447. máj. 25. (DL 44466.), 1447. nov. 8. (DL 14125.), 1448. márc. 18. (DL 44505.), 1449. jún. 9. (DL 59398.), 1449. nov. 8. (DL 14308.), 1451. aug. 13. (DL 14485.), 1451. okt. 28. (DL 14504.), 1452. jan. 13. (DL 285547.), 1452. nov. 16. (DF 274061.), 1453. nov. 19. (DF 251571.), 1453. dec. 10.

misealapítványt rögzítő oklevél tanúnévsorában említették 1455. szept. 26-án.¹⁰¹⁹ Utóda két és fél év múlva tűnt fel.

76. Illés

1471–1481 sebesi főesperes 1483–1487 éneklőkanonok

Illés 1471-ben került a sebesi főesperesi hivatal élére. Elődje Mácsalakai Máté még szerepelt még 1471. máj. 6-án,¹⁰²⁰ Illés 1471. dec. 14-én tűnt fel először.¹⁰²¹ Ezt követően még négy alkalommal látjuk a főesperesi kerület irányítójaként,¹⁰²² utoljára 1481. aug. 24-én. Borovszky Samu feltételezése szerint ezután éneklőkanonokká lépett elő.¹⁰²³ Bár közvetlen forrás erre nincs és feltevését alátámasztandó érvelését sem fejtette ki, Juhász Kálmánhoz hasonlóan¹⁰²⁴ mi is elfogadjuk megállapítását. Ugyanis a jelenleg rendelkezésre álló bővebb forrásbázis tükrében még jobban kirajzolódik az éles váltás, ahogy a következő méltóságsort tartalmazó, 1483. okt. 24-én kelt káptalani kiadványban, új viselője van mind az éneklőkanonoki méltóságnak, mind pedig a sebesi főesperesi hivatalnak.¹⁰²⁵ Illés adatolhatóan 1483 őszétől 1487 végéig volt *cantor*.¹⁰²⁶ Juhász feltételezése szerint még öt láthatjuk abban a meg nem nevezett csanádi éneklőkanonokban, akit VIII. Ince pápa 1489. ápr. 8-án azzal bízott meg csanádi kispópsttal együtt, hogy a Gyulafehérváron vessen véget két erdélyi kanonok között folyó peres ügynek.¹⁰²⁷ Véleményünk szerint ez a feltevés semmivel sem támasztható alá, főleg, hogy egy téves keltezésű, ám a méltóság- és tisztségviselők nevei alapján 1487. dec. 10. és 1492. máj. 13. között kiállított oklevélben László éneklőkanonok szerepel.¹⁰²⁸

77. Illés

1492 aradi főesperes

Mindössze fél évig adatolható javadalomviselése. Első említése 1492. máj. 13-án,¹⁰²⁹ utolsó 1492. okt. 3-án történt az aradi főesperesi hivatal élén.¹⁰³⁰ Ugyanakkor egy 1481. máj. 1-jei keltezésű, ám a tanúnévsorban szereplő személyek és az archontológia összevetése alapján mindenképpen valamikor 1487. dec. 10. és 1492. máj. 13. között kiállított oklevélben való szereplése arra utal, hogy már első említése előtt is bírta javadalmát.¹⁰³¹ Egyéb adat nem áll rendelkezésünkre róla.

78. Illyei Tiborc, Demeter fia

1517–1520 kanonok

(DL 14760.), 1454. jún. 23. (DL 14845.), 1454. júl. 16. (DL 14859.), 1454. okt. 15. (DL 69477.), 1455. febr. 11. (DL 14922.), 1455. szept. 3. (DL 14981.), 1455. szept. 26. (DL 29813.)

¹⁰¹⁹ DL 29813.

¹⁰²⁰ OLTVÁNYI 1867. 47.

¹⁰²¹ DL 86001.

¹⁰²² 1474. jún. 10. (DL 88560.), 1475. febr. 12. (DL 65424.), 1477. aug. 22. (DL 94535.), 1481. aug. 24. (DF 260827.)

¹⁰²³ BOROVSKY 1896. 400, 418.

¹⁰²⁴ JUHÁSZ 1941. 48, 68.

¹⁰²⁵ DL 18854.

¹⁰²⁶ 1486. febr. 10. (DL 36613.), 1486. febr. 11. (DL 81938.), 1486. máj. 2. (DL 59740.), 1487. dec. 10. (DL 46073.)

¹⁰²⁷ JUHÁSZ 1927. 282–283. 59. sz., JUHÁSZ 1941. 48.

¹⁰²⁸ DF 273892.

¹⁰²⁹ DF 281308.

¹⁰³⁰ DL 283825.

¹⁰³¹ DF 273892.

Előneve alapján vagy a püspöki birtok közelében fekvő és a Becsei uradalom részét képező, Torontál megyei Illyéről származott, vagy a nevét a Hunyad megyei Illyéről nyerő, Hunyad és Arad megyében kiterjedt birtokállománnyal rendelkező család sarja volt.¹⁰³² A család Arad megyében, a Maros mentén fekvő Zádorlaka birtoka igen közel feküdt a csanádi püspök Kisszentpéter nevű birtokához. Így valószínűleg területi kapcsolat segítségével szerezte javadalmát. Csaholyi Ferenc csanádi püspök 1520. jan. 9-i panaszja alapján már 1514 júniusában is a testület tagja volt.¹⁰³³ 1517. jún. 4. mint csanádi kanonok belépett a római Szent-Lélek társulatba.¹⁰³⁴ Utoljára az 1520. dec. 14-én kelt káptalani kiadványban szerepelt.¹⁰³⁵

79. Imre

1407–1408 sebesi főesperes

Először egy 1407. jún. 12-én kelt oklevél tanúnévsorban említették.¹⁰³⁶ Ezután még négy alkalommal szerepelt.¹⁰³⁷ Az 1408. jan. 19-én¹⁰³⁸ és 1408. jan. 22-én kelt¹⁰³⁹ káptalani kiadvány szerint távol volt. Utoljára 1408. júl. 12-én kelt oklevélben találkozhatunk nevével. Úgy tűnik ekkor már ismét Csanádon tartózkodott.¹⁰⁴⁰ Egyebet nem tudunk róla. Utóda négy hónapon belül tűnt fel.

80. Ispital Benedek, Somodari/Somodori Mihály fia

1424–1437 prépost

Somodari Mihály fia, Ispital Benedek, a Szűz Máriáról nevezett váradi társaskáptalan kanonokja és a váradi székesegyház Szent István király oltárának igazgatója 1424. febr. 12-én kérvényezte V. Márton pápától a Marcali László csanádi püspökké kinevezésével megüresedett prépostságot és kanonikátust, amelyek összértékét, azaz éves bevételét addigi váradi kanonoki és oltárigazgatói bevételének kereken ötszörösére, 250 forintra tették.¹⁰⁴¹ Bejutásának módjára enged következtetni az a tény, hogy a középkori Magyar Királyság területéről egy Somodar nevű helység ismert, amely Somogy megyében volt található és 1443-ig Ozora várához tartozott.¹⁰⁴² Származása és a nagypréposti méltóság, amely szemmel láthatóan nagy ugrás volt egyházi állásai terén, elnyerése alapján joggal feltételezhetjük Ozorai Pipo temesi főispán (1404–1426) támogatását. Nagybefolyású pártfogóra utal az is, hogy jóllehet erőszakos természete miatt – tudniillik a székeskáptalan statútumait magába foglaló könyvet szétépte és több áldozópapot is véresre vert – feljelentették Rómában és a Szentszék 1429. ápr. 21-én megfosztotta javadalmától,¹⁰⁴³ mégis további 8 évig megmaradt pozíciójában. További érv lehet Benedek csanádi préposttá való kinevezésének időpontja, az 1424. év, ugyanis a kalocsai és bácsi káptalanok ekkor helyezik az érseki székbe Ozorai Pipo

¹⁰³² CSÁNKI 1890. 788., CSÁNKI 1913. 187.

¹⁰³³ DL 72437., Mon. Rust. 473–474. 364. sz.

¹⁰³⁴ Mon. Vat. I/5. 137.

¹⁰³⁵ DF 250678.

¹⁰³⁶ DL 87792.

¹⁰³⁷ 1407. okt. 6. (DL 87797.), 1408. jan. 19. (DL 87809), 1408. jan. 22. (DL 87799.), 1408. júl. 12. (DL 42953.)

¹⁰³⁸ DL 87809

¹⁰³⁹ DL 87799.

¹⁰⁴⁰ DL 42953.

¹⁰⁴¹ LUKCSICS 1931. 155. 722. sz. *Benedicti Michaelis de Semadar*

¹⁰⁴² CSÁNKI 1894. 640.

¹⁰⁴³ LUKCSICS 1931. 235. 1253. sz.: *Mart V. mandat abbati mon. B. Marie Cenad. amoto preposito Benedicto Ispital a prepositura eccl. Cenad. dictam preposituram c. c. (80 fl.) conferre Martino Pordan, can. Cenad., non. obst. can. et preb. dicte eccl. (30 fl.). Prefatus Benedictus in irregularitatem initus est, quod librum, in quo statuta dicte eccl. conscripta fuerant, laniaverit et „in quosdam presbiteros usque et citra sanguinis effusionem manus iniecerit.*

firenzei rokonát, Buondelmonti János.¹⁰⁴⁴ Az is elgondolkodtató, hogy Benedek és a Csamai János, aki Pipo aradi alispánjának, Csamai Ördög Istvánnak a hozzátartozója lehetett,¹⁰⁴⁵ ugyanazon a nap, ugyanazon *supplicatio*val nyerték el a csanádi nagy- és kisprépostságot.¹⁰⁴⁶ Jóllehet a szakirodalomban ismeretes egy bizonyos Somodori Mihály pécsi kanonok (1437)¹⁰⁴⁷ nagykancelláriai *notarius*, akinek a neve megfeleltethető Ispital Benedek apjával, ám nem tartjuk valószínűnek, hogy benne az 1424-ben már váradi kanonokként csanádi préposttá váló Benedek apját láthatjuk. Rokoni fokuk megállapítása a családra vonatkozó további ismeretek hiányában nem áll módunkban. Származásukra nézve annyit tudunk megemlíteni, hogy Engel Pál adatbázisában a Baranya megyei Kápolnásfalu kapcsán szerepel egy Somodar nevű kismemesi család, jóllehet csak a 16. század derekán.¹⁰⁴⁸ Amennyiben Benedek prépost és Csamai János kisprépost valóban Ozorai Pipo pártfogoltjai voltak, úgy Ozorainak a zágrábi, váradi és kalocsai után a csanádi egyházra gyakorolt befolyását is sikerült kimutatni.¹⁰⁴⁹ Ozorai jó kapcsolatban állt az ekkor a csanádi püspököket adó Marcali családdal,¹⁰⁵⁰ amely család tagjai hozzá hasonlóan Zsigmond király *homo novus*ai voltak. Így – mivel a törtétes amúgy sem volt rá jellemző – a csanádi főpásztori széket nem kívánta saját jelöltjével betölteni, ám a Marcali László csanádi püspökké való kinevezésével megüresedett nagyprépostságot és Csáki Miklós rokona, Csanádi Balázs erdélyi püspökké válásával megüresedő kisprépostságot igen. Benedek összesen 19 káptalani kiadványban szerepel prépostként,¹⁰⁵¹ utoljára 1437. máj. 21-én. Utódja Újbécsi Fülöp 1439. febr. 26-án tűnik fel először a testület élén,¹⁰⁵² majd 1439. márc. 25-én kérte IV. Jenő pápa megerősítését préposti méltóságában, amely javadalom birtokába nemrég csere útján jutott Péter püspök jóváhagyásával.¹⁰⁵³ Jóllehet a *supplicatio* nem említi hogy kivel is cserélte el addigi boszniai prépostságát és kanonikátusát,¹⁰⁵⁴ ám minden bizonnyal Benedek volt az. Noha sikerült javadalmát megtartania, úgy tűnik, hogy a testülettel megromlott viszony miatt végül mégis a távozás mellett döntött. Ez a kényszerítő körülmény tudja csak megmagyarázni a szerény boszniai és hozzávetőlegesen ötször nagyobb bevételt biztosító csanádi prépostság cseréjét.

81. István

1343–1361 kanonok

Vélhetőleg ugyanazt az Istvánt látjuk szerepelni a káptalani kiadványokban a jelzett 18 év során.¹⁰⁵⁵ Egy alkalommal volt hiteleshelyi kiküldött, az 1354. ápr. 19-én kelt jelentés szerint Krassó megyei vizsgálatnál tanúskodott.¹⁰⁵⁶

¹⁰⁴⁴ MÁLYUSZ 1984. 221.

¹⁰⁴⁵ ENGEL 2003b 297. 183. j.

¹⁰⁴⁶ LUKCSICS 1931. 155–156. 722. sz.

¹⁰⁴⁷ FEDELES 2005a 444. 352. sz., BÓNIS 1971. 111, 195.

¹⁰⁴⁸ ENGEL Map

¹⁰⁴⁹ MÁLYUSZ 1984. 221., ENGEL 2003b 260.

¹⁰⁵⁰ Ld. LUKCSICS 1931. 62. 73. sz., 165. 774. sz.

¹⁰⁵¹ 1424. júl. 5. (DL 86561., DF 274429.), 1427. ápr. 13. (DF 263126.), 1427. jún. 29. (DL 85720.), 1427. jún. 29. (DL 85721.), 1427. júl. 29. (DL 85722., 1428. évi átírása: DL 11911.), 1429. dec. 16. (DL 12162.), 1429. dec. 30. (DL 12166.), 1429. dec. 30. (DL 12165.), 1430. ápr. 20. (DL 12217.), 1430. nov. 15. (Adattár 1872. 135., PESTY 1876. 63.), 1430. nov. 3. (DF 209375.), 1431. aug. 27. (DF 245026.), 1434. febr. 4. (PESTY 1878. 30. 42. sz.), 1435. febr. 13. (DL 29743.), 1436. máj. 3. (DL 105801.), 1436. máj. 3. (DL 12898.), 1436. máj. 24. (DF 233443.), 1436. aug. 29. (PESTY–MAGINA 2014. 67–68. 45. sz.), 1437. máj. 21. (DL 30797.)

¹⁰⁵² DF 285546.

¹⁰⁵³ LUKCSICS 1938. 178. 625. sz.

¹⁰⁵⁴ LUKCSICS 1938. 134. 387. sz.

¹⁰⁵⁵ 1343. febr. 13. (DF 254788.), 1343. ápr. 4. (DL 71541.), 1344. máj. 3. (DF 254789.), 1345. jún. 9. (DL 37585., DL 3770.), 1349. máj. 13. (DL 30114.), 1354. ápr. 19. (DL 91462.), 1355. dec. 16. (DL 4568.), 1357. ápr. 6. (DL 4659.), 1358. szept. 8. (DL 4789.), 1361. március 6. (DL 41471.)

¹⁰⁵⁶ DL 91462.

82. István

1353–1358 temesi főesperes

István adatolhatóan mindössze öt évig állt a temesi főesperesi hivatal élén.¹⁰⁵⁷ Ám szereplése előtt hét, utána pedig kerek tíz évig nem ismert a temesi főesperesi tisztség viselője.

83. István, Domokos fia

1374–1382 kispósti

Domokos fia Istvánt 1374. szept. 10-én már pécsi kanonokként nevezte ki XI. Gergely pápa a Gönyői Mihály bácsi prépostságra lépésével megüresedett csanádi Szent Üdvözítő társaskáptalan élére.¹⁰⁵⁸ Pécsi kanonokságát továbbra is megtarthatta és úgy tűnik nem is költözött Csanádra,¹⁰⁵⁹ legalábbis erre utal, hogy Pécsről keletkezett egy a néhai Döbrönteiben Benedek bán Miklós nevű testvéréhez írt levelét. Az évmegjelölés nélküli magánlevél, bepillantást enged személyi kapcsolatiba. Himfi Miklóstól, akit régi és igen szeretett barátjának nevezett, a fehértvári Szent Benedek oltárigazgatóság kegyúri joga ügyében kérte beleegyezését, tudniillik azt a királynő Istvánnak tartotta fenn, de ő tudta, hogy Miklósnak is van valami joga ahhoz, amit semmiképp nem akart sérteni.¹⁰⁶⁰ Elképzelhető, hogy csanádi javadalomszerzésekor Himfi Benedek volt bolgár bán támogatását élvezte, aki épp csanádi főispán volt akkor (1371–1375).¹⁰⁶¹ Lehet, hogy volt ő az a Domokos fia István Esztergom egyházmegyei klerikus, aki részére Himfi Benedek még 1359. máj. 18-án pilisi főispánként kért veszprémi kanonoki javadalmat a pápától.¹⁰⁶² István utolsó ismert említése 1382. febr. 28-án történt, amikor évi 25 forintért tíz évre bérbe vette a pannonhalmi apátság Balatonfőkajáron és Malomsáron levő birtokait, annak kötelezettségével, hogy Kajárba telepéseket gyűjt, a sári malmokat pedig jó karban tartja.¹⁰⁶³ Vélhetőleg még évekig viselte a kispósti méltóságot, amelyben csak 1390. febr. 7-én tűnt fel utóda.¹⁰⁶⁴

84. István, Jakab fia

–1375 kanonok

Javadalmát valamikor 1375. márc. 9. előtt viselte, ugyanis az említett időpontban János fia Rudolf az ő halálával megüresedett és a csanádi püspöktől már elnyert kanonikátusban kérte megerősítését XI. Gergely pápától.¹⁰⁶⁵

85. István

1403–1404 sebesi főesperes

Először 1403. dec. 22-én tűnt fel a sebesi főesperesi hivatal élén.¹⁰⁶⁶ Az ezt követő hónapokban még kétszer említik a káptalani kiadványok, 1404. jan. 2-án¹⁰⁶⁷ és 1404. márc. 8-án.¹⁰⁶⁸ Szereplése előtt másfél éves, utána pedig egy éves űr tapasztalható a sebesi főesperesek

¹⁰⁵⁷ 1353. jún. 2. (DF 278628.), 1355. dec. 16-án (DL 4668.), 1356. máj. 12. (DL 4643.), 1356. jún. 4. (DL 285546.), 1357. ápr. 6. (DL 4659.), 1358. szept. 8. (DL 4789.)

¹⁰⁵⁸ Mon. Vat. I/1. 516., JUHÁSZ 1927. 105.

¹⁰⁵⁹ JUHÁSZ 1941. 35., FEDELES 2005a 383. 159. sz.

¹⁰⁶⁰ DL 47865. A Húsvét előtti második vasárnap utáni kedden írt levél keletkezési évének meghatározásához Himfi Benedek 1380. évi és Miklós 1387. évi hála nyújthat némi támpontot. Ld. ENGEL Gen.

¹⁰⁶¹ ENGEL 1996. I. 122.

¹⁰⁶² BOSSÁNYI 1918. 361. 217. sz.

¹⁰⁶³ DF 207436., DL 25735., SÖRÖS 1903. 560. 209. sz.

¹⁰⁶⁴ PESTY–ORTVAY 1896. 189–191. 117. sz.

¹⁰⁶⁵ BATTHYÁNY 1790/II. 65.

¹⁰⁶⁶ DL 42799.

¹⁰⁶⁷ DL 9144., DL 87762.

¹⁰⁶⁸ DL 8901.

sorában a ránk maradt forrásokban. Így javadalmát legfeljebb három évig viselhette. Egyebet nem tudunk róla.

86. István

1427–1455 éneklőkanonok 1449 vikárius

A vizsgált korszakban az éneklőkanonoki méltóságot második leghosszabb ideig betöltő személy. Először egy 1427. ápr. 13-á kelt káptalani kiadványban találkozhatunk a nevével,¹⁰⁶⁹ további, közel 30 éves javadalomviseléséről 43 oklevél tanúsorában való szereplése vall.¹⁰⁷⁰ Emellett több alkalommal töltötte be a vikáriusi hivatalt is. Először 1434. júl. 7-én szerepelt püspöki helynökként,¹⁰⁷¹ majd 1449-ben három fennmaradt oklevél szerint ismét ő látta el a vikáriusi teendőket.¹⁰⁷² Egy másik csanádi helynök, Kerolti Albert temesi főesperes 1433. nov. 7-én kelt oklevele szerint Macedóniai Dancs hivatkozott a Himfiek levelére, akik István *cantorra* bízta ügyüket és kérték, hogy visszatértéig halasszák el azt.¹⁰⁷³ Egyebet nem tudunk róla. Az éneklőkanonoki méltóságban utolsó szereplése után két és fél évvel, 1458. márc. 23-án tűnt fel utódja.¹⁰⁷⁴

87. István

1435–1440 marosontúli főesperes

Adatolhatóan öt és fél évig állt a marosontúli főesperesi hivatal élén, amely időszakból hat okleveles említése maradt fenn.¹⁰⁷⁵ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

88. István

1477–1481 temesi főesperes

1477. aug. 21-én tűnt fel a temesi főesperesi hivatal élén,¹⁰⁷⁶ majd másodjára és egyben utoljára egy 1481. aug. 24-én kelt káptalani kiadványban.¹⁰⁷⁷ Egyéb adat nem áll rendelkezésünkre róla.

89. István

1523 kanonok

¹⁰⁶⁹ DF 263126.

¹⁰⁷⁰ 1427. jún. 29. (DL 85720.), 1427. jún. 29. (DL 85721.), 1427. júl. 29. (DL 85722.), 1429. dec. 16. (DL 12162.), 1429. dec. 30. (DL 12166.), 1429. dec. 30. (DL 12165.), 1430. ápr. 20. (DL 12217.), 1430. nov. 15. (Adattár 1872. 135., PESTY 1876. 63.), 1430. nov. 3. (DF 209375), 1431. aug. 27. (DF 245026.), 1434. febr. 5. (DL 73027.), 1435. febr. 13. (DL 29743.), 1436. máj. 3. (DL 105801.), 1436. máj. 3. (DL 12898.), 1436. máj. 24. (DF 233443.), 1436. aug. 29. (PESTY–MAGINA 2014. 67–68. 45. sz.), 1437. máj. 21. (DL 30797.), 1439. febr. 26. (DF 285546), 1440. okt. 9. (DL 37599.), 1440. okt. 14. (DL 31135.), 1443. jún. 13. (DL 59275.), 1444. márc. 1. (DL 59284.), 1445. szept. 10. (DL 102827.), 1446. máj. 26. (DL 44417.), 1446. okt. 5. (DL 44438.), 1447. máj. 25. (DL 44466.), 1447. nov. 8. (DL 14125.), 1448. márc. 18. (DL 44505.), 1449. jún. eleje (DL 29799.), 1449. jún. 9. (DL 59398.), 1451. aug. 13. (DL 14485.), 1451. okt. 28. (DL 14504.), 1452. jan. 13. (DL 285547.), 1452. nov. 16. (DF 274061.), 1453. nov. 19. (DF 251571.), 1453. dec. 10. (DL 14760.), 1454. jún. 23. (DL 14845.), 1454. jún. 23. (DF 236227.), 1454. júl. 16. (DL 14859.), 1454. okt. 15. (DL 69477.), 1455. febr. 11. (DL 14922.), 1455. szept. 3. (DL 14981.), 1455. szept. 26. (DL 29813.)

¹⁰⁷¹ DL 54877.

¹⁰⁷² 1449. júl. 12. (DL 14281.), 1449. aug. 18. (DL 14288.), 1449. nov. 8. (DL 14308.)

¹⁰⁷³ DL 54829., BÓNIS 1997. 280. 2372. sz.

¹⁰⁷⁴ DL 15216.

¹⁰⁷⁵ 1435. febr. 13. (DL 29743.), 1436. máj. 24. (DF 233443.), 1437. máj. 21. (DL 30797.), 1439. febr. 26. (DF 285546.), 1440. okt. 9. (DL 37599.), 1440. okt. 14. (DL 31135.)

¹⁰⁷⁶ DL 94535.

¹⁰⁷⁷ DF 260827.

1523. okt. 22-én a Nagylaki Jaksics Márk által a csanádi székeskáptalan kopáncsi jobbágysai által egy csomorkányi jobbágysa kárára elkövetett hatalmaskodása miatt indított per kapcsán került említésre.¹⁰⁷⁸ Egyebet nem tudunk róla.

90. Jakab, Jakab fia

1364–1374 olvasókanonok

1381–1392 prépost

1391 vikárius

Hogy 1361 márciusa után mikor vált csanádi olvasókanonokká, nem tudni. Mindenesetre 1364. aug. 9-én már e méltóság viselőjeként említik Rómában, ahol Bebek Domokos csanádi püspök nevében fizetett be 364 forintot az Apostoli Kamarába.¹⁰⁷⁹ 1367. máj. 5-én hasonlóan Domokos püspök megbízásából fizetett le ugyanott kisebb összegeket püspöke és annak előde, Gergely püspök *servitium* hátralékaként.¹⁰⁸⁰ Káptalani kiadványok kiállítójaként 1368. júl. 3-án tűnik fel a fennmaradt forrásokban. Bár az eredeti oklevélen az íráshordozó anyagán található lyuk miatt nem olvasható a *lector* neve,¹⁰⁸¹ viszont egy a kiadványról készült 19. századi másolat megőrizte azt.¹⁰⁸² A következő ránk maradt oklevél, amelyen *datum per manus* formulával szerepel a neve, 1369. márc. 13-án kelt.¹⁰⁸³ A Garázda Miklós aradi préposttá válásával megüresedett csanádi prépostságot átmenetileg Jakab tartotta kézben és elnyerése érdekében a székdíj feleként már be is fizetett 60 aranyforintot, ám 1371. okt. 15-én XI. Gergely pápa Czibak Lászlónak adományozta a méltóságot.¹⁰⁸⁴ A Szentszék 1373. aug. 29-én a váradi éneklőkanonoki javadalmat helyezte kilátásba Jakab számára, amely méltóság az addigi viselője, István csanádi préposttá válásával üresedett volna meg.¹⁰⁸⁵ Jakab addigi csanádi *lectoratus*-át pedig ugyanazon a napon Péter fia Lászlónak adományozta a pápa.¹⁰⁸⁶ Azonban e javadalomadományozások nem realizálódtak.¹⁰⁸⁷ 1374. jan. 25-én Jakab kapott pápai bullát a Czibak László lemondásával megüresedett préposti méltóságra.¹⁰⁸⁸ Ennek ellenére egy 1374. márc. 28-án kelt káptalani kiadványban még mindig csak olvasókanonok Jakab, míg ugyanott prépostként egy közelebbiről nem is Péter szerepel.¹⁰⁸⁹ Tanúnévsort tartalmazó káptalani kiadványok hiányában nem tudjuk, hogy végül mikor is jutott a régóta áhított préposti méltóság birtokába. E tényről először egy 1381. ápr. 15-án kelt oklevél tájékoztat minket.¹⁰⁹⁰ Majd a következő, jobb forrásadottságú tíz évből tucatnyi ránk maradt csanádi kiadvány tanúsítja Jakab prépostságát.¹⁰⁹¹ Ez idő alatt János csanádi püspök általános helynökeként is szerepelt, mint azt egy 1391. ápr. 2-án kiállított oklevele bizonyítja.¹⁰⁹² Ám pályafutását hamarosan botrányok törték derékba. Többek között erőszakossággal, fényűzéssel és makacssággal vádolták. Konkrét bűneként említik, hogy a forrásban már csak

¹⁰⁷⁸ DL 29650.

¹⁰⁷⁹ BATTHYÁNY 1790/II. 59.

¹⁰⁸⁰ BATTHYÁNY 1790/II. 60. Domokos püspök szolgálati díjának részeként 5 forintot és 53 solidust, Gergely püspök hátralékaként pedig 88 forintot, 55 solidust és 6 dénárt fizetett.

¹⁰⁸¹ DL 41752.

¹⁰⁸² DL 68249.

¹⁰⁸³ DL 41776.

¹⁰⁸⁴ Mon. Vat. I/1. 515.

¹⁰⁸⁵ Mon. Vat. I/1. 509.

¹⁰⁸⁶ Mon. Vat. I/1. 515.

¹⁰⁸⁷ Lásd BUNYITAY 1883. 106.

¹⁰⁸⁸ Mon. Vat. I/1. 516.

¹⁰⁸⁹ DL 52222.

¹⁰⁹⁰ DL 6770.

¹⁰⁹¹ 1383. jan. 15. (DL 87546.), 1385. okt. 24. (DL 87565.), 1387. szept. 7. (DL 105335.), 1387. szept. 10. (DL 7293.), DL 7294.), 1387. okt. 23. (DL 42371.), 1389. jún. 29. (DL 7509.), 1390. febr. 25. (DL 30739.), 1390. dec. 12. (DL 7654.), 1391. febr. 2. (DL 268548.), 1391. ápr. 25. (DL 7687.)

¹⁰⁹² DL 42478.

néhainak mondott János perjemesi plébánost elfogatta, fogságra vettette, és addig kínoztta, míg 500 forintot ki nem csikart tőle. Továbbá Szabó Miklós feleségét, Erzsébetet elcsábította és a papi rend szégyenére hosszú ideig ágyasaként tartotta. IX. Bonifác pápa mihelyt e botrányokról értesült azonnal megfosztotta őt préposti és kanonoki javadalmától, amelyek összes évi bevételét 160 forintra becsülték, és azokat 1391. nov. 17-én a *Solannan*nak nevezett Balázs fia György pozsegai kanonoknak adományozta.¹⁰⁹³ Nem tudjuk, hogy Jakab folyamodott-e felmentésért, és ha igen milyen eredménnyel, mindenesetre még 1392. jan. 28-án is ő szerepel egy káptalani kiadványban, mint a csanádi székeskáptalan prépostja.¹⁰⁹⁴ Továbbá az is beszédes lehet, hogy Péter fia Domokos, Jakab utóda a préposti méltóságban 1393. jan. 27-én a Jakab fia Jakab halálával, nem pedig javadalomvesztésével megüresedett prépostságra nyerte kinevezését.¹⁰⁹⁵ Hogy Jakab már 1392-ben elhalálozott, jelzi egy 1392. dec. 29-én kelt káptalani kiadvány, amelyben már Domokos szerepel prépostként.¹⁰⁹⁶ Nem tudni, hogy a Jakab által elkövetett kihágások kapcsolatba hozhatóak-e Mihály temesi főesperes kettős emberölési ügyével, aminek következtében a pápa 1391. júl. 17-én megfosztotta őt javadalmától.¹⁰⁹⁷ Am e kirívó esetek időbeni közelsége gyanúra ad okot.

91. Jakab

1385 marosontúli főesperes

Egyetlen említése egy 1385. okt. 24-én kelt káptalani kiadványban történt.¹⁰⁹⁸ Így javadalomviselésének hossza ismeretlen, előde utolsó szereplése óta 11 év telt el. Lehet, hogy a marosontúli főesperesség már két év múlva üresedésben volt, ugyanis 1387. szept. 7-én,¹⁰⁹⁹ és 1387. szept. 10-én sem említették.¹¹⁰⁰

92. Jakab, Péter fia

1405–1424 marosontúli főesperes

Jakab 1405. ápr. 25-én tűnt fel marosontúli főesperesként.¹¹⁰¹ Kérésére VII. Ince pápa 1406. júl. 16-án neki adta a Balázs, Tamás fia javadalomvesztésével megüresedett, 40 forint értékű csanádi *canonicatust*. Ekkor már szerémi kanonok is volt, amely szintén – 40 forint éves bevételt biztosító – javadalmát megtarthatta, a 32 márka értékűnek tartott marosontúli főesperessége mellett.¹¹⁰² IX. Gergely pápa 1407. március 9-én azzal bízta meg, hogy Benedek fia Miklóst iktassa be a Berekszői András halálával megüresedett csanádi kanonokságába.¹¹⁰³ Marosontúli főesperesként 30 káptalani kiadványban találkozhatunk nevével 1405 és 1424 között.¹¹⁰⁴ 1423. máj. 28-án teljes bűnbocsánatot nyert V. Márton

¹⁰⁹³ Mon. Vat. I/3. 173–174. 199. sz.

¹⁰⁹⁴ DF 249163.

¹⁰⁹⁵ Mon. Vat. I/3. 212. 237. sz.

¹⁰⁹⁶ PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.

¹⁰⁹⁷ Mon. Vat. III. 163–164. 192. sz.

¹⁰⁹⁸ DL 87565.

¹⁰⁹⁹ DL 105335.

¹¹⁰⁰ DL 7293.

¹¹⁰¹ DL 45508.

¹¹⁰² JUHÁSZ 1927. 236–237. 15. sz.

¹¹⁰³ JUHÁSZ 1927. 240. 19. sz.

¹¹⁰⁴ 1405. ápr. 25. (DL 45508.), 1405. ápr. 29. (DF 286775.), 1406. júl. 4. (DF 238364.), 1407. jún. 12. (DL 87792.), 1407. okt. 6. (DL 87797.), 1408. jan. 19. (DL 87809), 1408. jan. 22. (DL 87799., DL 87809.), 1408. júl. 12. (DL 42953.), 1408. nov. 2. (DF 266425.), 1409. jan. 14. (DL 9493.), 1411. febr. 5. (DL 29751.), 1411. márc. 9. (DL 29752.), 1411. ápr. 26. (DF 275463.), 1411. nov. 29. (DL 29757.), 1412. szept. 19. (PESTY 1882. 277–279. 190. sz.), 1412. szept. 27. (DL 43389.), 1412. okt. 6. (DL 79095.), 1414. okt. 26. (DL 79218.), 1417. júl. 31. (DF 253183.), 1417. dec. 5. (DF 266433.), 1418. máj. 4. (DF 266436.), 1418. júl. 20. (DF 266439.), 1420. ápr. 14. (DL 87932.), 1420. aug. 12. (DL 10967.), 1421. jan. 25. (DL 71451.), 1422. aug. 1. (DF 266449.), 1423. máj. 24. (DL 71459.), 1424. júl. 5. (DL 86561.)

pápától.¹¹⁰⁵ Utolsó említése 1424. júl. 5-én történt.¹¹⁰⁶ Utóda három év múlva tűnt fel. Mivel más Jakab nevű főesperes nem ismert a Zsigmond-korból, ő lehetett az a Scias Jakab, akinek a halálával megüresedett csanádi kanonikátusát és közelebbről meg nem nevezett főesperességét Zsigmond király bemutatására Miklós fia László kőkanonok nyerte el Marcali László csanádi püspöktől.¹¹⁰⁷ V. Márton pápa 1427. jún. 21-én a váradi püspököt bízta meg azzal, hogy a javadalmakba vezesse be Miklós fia Lászlót. Csakhogy a káptalani kiadványokban Péter szerepelt marosontúli főesperesként 1427. ápr. 13. és 1427. júl. 29. között,¹¹⁰⁸ valamint László nevű személy más Csanád egyházmegyei főesperesség élén sem tűnt fel ekkor, így valószínűleg téves a Lukcsics kötetében található regeszta.

93. Jakab

1424 éneklőkanonok

Úgy tűnik, hogy András fia János, a lippai Szent István király templom plébánosa hiába kérte 1423. okt. 23-án V. Márton pápától a maga számára a Lippai Péter halálával megüresedett csanádi *cantoratust*,¹¹⁰⁹ mivel 1424. júl. 5-én Jakabnak hívták annak új birtokosát,¹¹¹⁰ és később sem találkozunk János nevű éneklőkanonokkal. Sajnos Jakabról ez az egyetlen információnk. Egyebet nem tudunk róla. Utóda, István 1427. ápr. 13-án tűnik fel először.¹¹¹¹

94. Jakab

1435–1440 örkanonok

Az előző örkanonok utolsó ismert szereplése után 17 évvel, 1435. febr. 13-án tűnt fel először a ránk maradt káptalani kiadványokban.¹¹¹² Ezen kívül még négy alkalommal találkozhatunk nevével,¹¹¹³ utoljára 1440. okt. 14-én. Egyéb információval nem rendelkezünk személyéről. Utóda két és fél év elteltével tűnik fel a forrásokban.

95. János, Péter fia

1359. nov. 12. előtt kanonok

Vilmos bíboros 1359. nov. 12-én kérte Darabos Tamás részére, a Péter fia János halálával megüresedett csanádi kanonikátust.¹¹¹⁴ Egyebet nem tudunk róla.

96. János

1361 krassói főesperes

Egyetlen említése az 1361. márc. 6-án kelt káptalani kiadványban történt.¹¹¹⁵ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

97. János

1368–1383 temesi főesperes

¹¹⁰⁵ LUKCSICS 1931. 142. 597. sz.

¹¹⁰⁶ DL 86561.

¹¹⁰⁷ LUKCSICS 1931. 195. 947. sz.

¹¹⁰⁸ 1427. ápr. 13. (DF 263126.), 1427. jún. 29. (DL 85720.), 1427. jún. 29. (DL 85721.), 1427. júl. 29. (DL 85722.)

¹¹⁰⁹ LUKCSICS 1931. 148. 661. sz.

¹¹¹⁰ DL 86561., DF 274429.

¹¹¹¹ DF 263126.

¹¹¹² DL 29743.

¹¹¹³ 1436. máj. 3. (DL 105801.), 1436. máj. 3. (DL 12898.), 1440. okt. 9. (DL 37599.) és 1440. okt. 14. (DL 31135.)

¹¹¹⁴ BOSSÁNYI 1918. 373. 243. sz.

¹¹¹⁵ DL 41471.

János 1368. júl. 3-án tűnt fel a temesi főesperesi kerület irányítójaként.¹¹¹⁶ Említették egy 1369. márc. 13-án kelt káptalani kiadvány tanúnévsorában,¹¹¹⁷ majd egy 1369. júl. 30-án kelt oklevél szerint ő volt a kiküldött tanú Himfi Benedek bolgár bán és testvérei a hűtlen Nekcse fiak több mint tucatnyi Temes megyei birtokába való beiktatásánál.¹¹¹⁸ 1370. júl. 19-én János temesi főesperes, Bebek Domokos csanádi püspök helynökeként szerepelt.¹¹¹⁹ Tanúnévsorban említik egy 1374. márc. 28-án kelt oklevélben,¹¹²⁰ majd az 1378. júl. 24-i káptalani kiadványban ismét kiküldött tanúként szerepelt, ugyancsak Himfi Benedek részére ezúttal Krassó megyében történt iktatásnál.¹¹²¹ Ezt követően még kétszer találkozhatunk nevével, az 1381. ápr. 15-én¹¹²² és 1383. jan. 15-én kelt csanádi oklevelekben.¹¹²³

98. János

1381–1402 olvasókanonok

Első okleveles említése 1381. ápr. 15-éről származik,¹¹²⁴ hogy ezt megelőzően mióta volt ő a csanádi olvasókanonok eldönteni nem lehet, mivel az ezt megelőző hét évből nem maradtak fenn tanúnévsort vagy méltóságsort tartalmazó káptalani kiadvány. A következő évtizedben kilenc alkalommal is szerepel a csanádi hiteleshelyi oklevelek kiállítójaként.¹¹²⁵ IX. Bonifác pápa 1392. febr. 23-i oklevelének téves fejregesztája alapján¹¹²⁶ Borovszky és Juhász is hibásan a csanádi olvasókanonokok sorába helyezte Iván fia: Domokost, János fia: Balázst és Tamás fia: Bálintot,¹¹²⁷ holott ezek a csázmái *lectoratus* egymás utáni viselői voltak. János méltóságviselésének ez okból történt kétfelé osztása és személyének megduplázása ellen szólnak az általa 1392. jan. 28-án és 1392. dec. 29-én kiállított káptalani kiadványok is.¹¹²⁸ Javadalomviselése ezután még egy kerek évtizedig igazolható.¹¹²⁹

99. János, Péter fia

1398 kanonok

Az 1398. márc. 29-én kelt pápai okirat szerint jogtalanul foglalta el a korábban Lippai István által viselt 20 márka értékű csanádi kanonoki javadalmat, ezért a pápa megfosztotta attól és a János fia Miklósnak adományozta azt.¹¹³⁰ E Miklós személyében valószínűleg Csanádi Miklós későbbi torontáli főesperest láthatjuk. Erre utal legalábbis, hogy 1400. máj. 13-i jelentés szerint épp annak a Csáki Miklós Temes megyei birtokokba való iktatásánál tanúskodott, aki Csanádi Miklós főesperes rokona volt.¹¹³¹

¹¹¹⁶ DL 41752.

¹¹¹⁷ DL 41776.

¹¹¹⁸ DL 41795.

¹¹¹⁹ DL 44482.

¹¹²⁰ DL 52222.

¹¹²¹ DL 42096.

¹¹²² DL 6770.

¹¹²³ DL 87546.

¹¹²⁴ DL 6770.

¹¹²⁵ 1383. jan. 15. (DL 87546.), 1385. okt. 24. (DL 87565.), 1387. szept. 7. (DL 105335.), 1387. szept. 10. (DL 7293., DL 7294.), 1387. okt. 23. (DL 42371.), 1389. jún. 29. (DL 7509.), 1390. febr. 25. (DL 30739.), 1390. dec. 12. (DL 7654.), 1391. ápr. 25. (DL 7687.).

¹¹²⁶ Mon. Vat. I/3. 186–187. 211. sz.

¹¹²⁷ BOROVSKY 1896. 395., JUHÁSZ 1941. 41.

¹¹²⁸ 1392. jan. 28. (DF 249163.), 1392. dec. 29. (PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.)

¹¹²⁹ 1395. jan. 27. (DF 291362.), 1396. jún. 10. (DL 98246.), 1396. aug. 11. (DF 291362.), 1398. máj. 11. (DF 266449.), 1399. jan. 13. (DL 8354.), 1400. márc. 28. (DF 250613.), 1400. máj. 1. (DL 71549.), 1400. máj. 8. (DL 92142.), 1400. máj. 13. (DL 71431), 1400. nov. 10. (DF 285546.), 1401. febr. 14. (DL 71432.), 1402. márc. 23. (DL 71434.), 1402. ápr. 5. (DF 244769.).

¹¹³⁰ Mon. Vat. I/4. 58–59. 76. sz.

¹¹³¹ DL 71431.

100. János, István fia**–1402 kanonok**

A halálával megüresedett kanonokságát a pápa 1402. aug. 26-án Gál fia András sződi plébánosnak adományozta.¹¹³²

101. János**1408–1409 kanonok**

Két alkalommal szerepelt mint hiteleshelyi kiküldött. Az 1408. jan. 22-án kelt kiadvány szerint Ozorai Pipo Krassó megyei iktatásánál tanúskodott.¹¹³³ Majd az 1409. jan. 14-án kiállított *relatioban* a Temes megyei Horogszeg birtok és tartozékai iktatásánál szerepelt káptalani kiküldöttként.¹¹³⁴ Egyéb adattal nem rendelkezünk személyére nézve.

102. János**1407–1411 krassói főesperes**

Először 1407. jún. 12-én tűnt fel a krassói főesperesi hivatal élén.¹¹³⁵ Javadalomviselése majdnem négy évig adatolható.¹¹³⁶ Egyebet nem személyéről.

103. János, Tamás fia**1420– kanonok**

A csanádi Szent Adalbert vértanú oltár igazgatójaként nyerte el 1420. dec. 28-án V. Márton pápától a Benedek fia Miklós halálával megüresedett 40 forint értékű kanonoki javadalmat.¹¹³⁷ A 10 forintra becsült oltárjavadalmát továbbra is megtarthatta. Egyéb adat nem insert róla.

104. János, Benedek fia**1421 kanonok**

Egyetlen ismert említése egy 1421. márc. 8-án kelt *supplicatio*jában Szerdahelyi Balázshoz hasonlóan ő is Csanádon vagy Váradon kért káptalani méltóságot vagy hivatalt, és engedélyt, hogy addigi 10 márka értékű kanonoki javadalmát továbbra is megtarthassa.¹¹³⁸

105. János**1443–1457 örkanonok**

1443. jún. 13-án tűnik fel az örkanonoki méltóság viselőjeként egy káptalani kiadvány tanúnévsorában.¹¹³⁹ Az ezután ránk maradt 23 okleveles említése tükrében 14 évig adatolható javadalomviselése.¹¹⁴⁰ Egyebet nem tudunk személyéről.

¹¹³² Mon. Vat. I/4. 454. 514. sz.

¹¹³³ DL 87799.

¹¹³⁴ DL 9493.

¹¹³⁵ DL 87792.

¹¹³⁶ 1407. okt. 6. (DL 87797.), 1408. jan. 19. (DL 87809.), 1408. jan. 22. (DL 87799.), 1408. júl. 12. (DL 42953.), 1408. nov. 2. (DF 266425.), 1409. jan. 14. (DL 9493.), 1411. febr. 5. (DL 29751.), 1411. márc. 9. (DL 29752.)

¹¹³⁷ JUHÁSZ 1927. 244–246. 24. sz.

¹¹³⁸ LUKCSICS 1931. 107. 353. sz.

¹¹³⁹ DL 59275.

¹¹⁴⁰ 1444. márc. 1. (DL 59284.), 1445. szept. 10. (DL 102827.), 1446. máj. 26. (DL 44417.), 1446. okt. 5. (DL 44438.), 1447. máj. 25. (DL 44466.), 1447. nov. 8. (DL 14125.), 1448. márc. 18. (DL 44505.), 1449. jún. eleje (DL 29799.), 1449. jún. 9. (DL 59398.), 1449. nov. 8. (DL 14308.), 1451. aug. 13. (DL 14485.), 1451. okt. 28. (DL 14504.), 1452. jan. 13. (DL 285547.), 1452. nov. 16. (DF 274061.), 1453. nov. 19. (DF 251571.), 1453. dec.

106. János**1458–1471 marosontúli főesperes**

Adatolhatóan tizenhárom évig állt a marosontúli főesperesség élén, amely időszakból 11 káptalani kiadvány tanúnévsorában találkozhatunk a nevével.¹¹⁴¹ Utolsó említése 1471. máj. 6-án történt, az év végén már Rozvágyi Simon volt a marosontúli főesperes.¹¹⁴²

107. János**1492 olvasókanonok**

Mindössze két káptalani kiadványban szerepel neve, mint azok kiállítója. Először 1492. máj. 13-án,¹¹⁴³ majd pedig 1492. okt. 3-án.¹¹⁴⁴ Személyéről egyéb információval nem rendelkezünk.

108. János**1492–1497 krassói főesperes**

Adatolhatóan öt és fél évig állt a krassói főesperesi hivatal élén.¹¹⁴⁵ Egyebet nem tudunk személyéről. Utóda három és fél év múlva tűnt fel.

109. János**1497–1508 sebesi főesperes**

Első alkalommal 1497. júl. 10-én tűnt fel a sebesi főesperesi hivatal élén.¹¹⁴⁶ Ezután hét alkalommal említették még a káptalani kiadványokban.¹¹⁴⁷ Utolsó hnégy említéskor külső hiteleshelyi munkát végzett. Az 1505. ápr. 7-én¹¹⁴⁸ és 1505. ápr. 8-án kelt kiadvány szerint Bajnai Both András Csanád és Csongrád megyei, ellentmondás miatt meghiúsult iktatásánál tanúskodott.¹¹⁴⁹ Az 1506. dec. 3-án¹¹⁵⁰ és 1508. nov. 25-én kelt oklevelekben Arad megyei idézéseknél volt jelen káptalani kiküldöttként.¹¹⁵¹

110. Kase-i Albert**1483– kanonok**

Az 1483. okt. 29-én¹¹⁵² és 1483. okt. 31-én¹¹⁵³ kelt jelentésekben tűnt fel, amelyekben Zaránd megyei idézéseknél tanúskodott. Továbbá szerepelt még egy 1481. máj. 1-jére datált oklevél

10. (DL 14760.), 1454. jún. 23. (DL 14845.), 1454. júl. 16. (DL 14859.), 1454. okt. 15. (DL 69477.), 1455. febr.

11. (DL 14922.), 1455. szept. 3. (DL 14981.), 1455. szept. 26. (DL 29813.), 1457. jún. 21. (DL 81264.)

¹¹⁴¹ 1458. márc. 23. (DL 15216.), 1460. jún. 23. (DL 274062.), 1460. júl. 31. (PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.), 1464. febr. 28. (DL 71999.), 1465. ápr. 19. (DF 255779.), 1465. júl. 16. (DF 266501.), 1466. júl. 25. (DL 16388.), 1467. ápr. 25. (PESTY–MAGINA 2014. 397–398. 336. sz.), 1469. máj. 29. (DL 106013.), 1469. jún. 13. (DL 106014.), 1471. máj. 6. (OLTVÁNYI 1867. 47.)

¹¹⁴² 1471. dec. 14. (DL 86001.)

¹¹⁴³ DF 281308.

¹¹⁴⁴ DL 283825.

¹¹⁴⁵ 1492. máj. 13. (DF 281308.), 1492. okt. 3. (DL 283825.), 1494. júl. 26. (DL 85142.), 1494. szept. 24. (DL 85144.), 1495. szept. 16. (DL 20359.), 1497. júl. 10. (DL 20580.), 1497. nov. 9. (DL 20623.)

¹¹⁴⁶ DL 20580.

¹¹⁴⁷ 1497. nov. 9. (DL 20623.), 1501. ápr. 8. (DF 285703.), 1501. jún. 6. (DF 233493.), 1505. ápr. 4. (DF 233507.), 1505. ápr. 8. (DF 233508.), 1506. dec. 3. (DL 59965), 1508. nov. 25. (JUHÁSZ 1941. 153. 651. sz.)

¹¹⁴⁸ DF 233507.

¹¹⁴⁹ DF 233508.

¹¹⁵⁰ DL 59965.

¹¹⁵¹ JUHÁSZ 1941. 153. 651. sz.

¹¹⁵² DF 277595.

¹¹⁵³ DL 29857.

tanúsorában is, ám azt a benne szereplő méltóság- és tisztviselők archontológiával való összevetése alapján csakis 1487. dec. 10. és 1492. máj. 13. között állíthatták ki.¹¹⁵⁴

111. Kecskeméti János

1446–1453 kanonok

Származási helye a Pest megyei Kecskemét királyi mezőváros.¹¹⁵⁵ Úgy tűnik, hogy 1421-ben a bécsi egyetem hallgatója volt, mint szegény tanuló.¹¹⁵⁶ 1446-ban tanúként szerepel Péter csanádi püspök egy kiadványán.¹¹⁵⁷ 1446. okt. 5-én kelt káptalani kiadványban kiküldött tanúként szerepelt egy Csanád megyei iktatásnál.¹¹⁵⁸ 1450-ben ismét káptalani kiküldött volt, a titeli káptalan és szegedi polgárok közti peres ügyben tartott kihallgatásoknál tanúskodott.¹¹⁵⁹ 1453. nov. 19-én kelt jelentés szerint a Temes megyei Csama,¹¹⁶⁰ majd 1453. dec. 27-i jelentés szerint a Csanád megyei Térvár iktatásánál tanúskodott.¹¹⁶¹

112. Kécsi Miklós

1462– kanonok

1470–1483 prépost

Származási helye a Borsod megyei Kécs, amelynek családja volt a birtokosa.¹¹⁶² Miklós még csanádi kanonokként való szereplése előtt nádori jegyző volt 1434-ben és 1435-ben, továbbá országtanácsi kiküldöttként is feltűnt 1447-ben.¹¹⁶³ Könnyen lehet, hogy e szolgálataiért vagy az azok során kialakított személyi kapcsolatai által kapta egyházi *beneficium*-át. Azonban ennél is kézenfekvőbbnek tűnik Hangácsi Albert csanádi püspök (1457–1466)¹¹⁶⁴ támogatása, akinek földije volt. Ugyanis Kécs birtok, amely Balázs nevű testvére által bírt részeibe 1462. ápr. 22-én iktatták be a már csanádi kanonok Miklóst,¹¹⁶⁵ Hangács közelében, attól délre helyezkedett el.¹¹⁶⁶ Mint csanádi kanonok, a káptalani kiadványokban csak hiteleshelyi kiküldöttként fordul elő. 1466. ápr. 2-án kiállított oklevél szerint a Kállaiak Kaszaper mezőváros birtokába való iktatásánál tanúskodott.¹¹⁶⁷ Majd pedig egy 1468. szept. 5-i oklevélben Csanád megyei iktatásnál és idézésnél volt a káptalan kiküldött tanúja.¹¹⁶⁸ Valamikor 1469. jún. 13.¹¹⁶⁹ és 1470. okt. 11.¹¹⁷⁰ között előlépett a préposti méltóságra. A prépostként csak keresztnévén szereplő Miklós és a korábbi kanonok azonosításában a káptalan vezetőjeként való első ismert említése van segítségünkre, minthogy 1470. okt. 11-én Kécs birtokban levő részét, ami előtte néhai Kécsi Balázsé volt, testvéri szeretetből rokonának Manay-i Gergelynek adományozta a csanádi székeskáptalan színe előtt.¹¹⁷¹ Ezután több mint

¹¹⁵⁴ DF 273892., DF 278084.

¹¹⁵⁵ CSÁNKI 1890. 22., KUBINYI 2000. 73. 135. sz. A helység 16 centralitási pontot kapott Kubinyi rendszerében.

¹¹⁵⁶ SCHRAUF 1892. 53., TÜSKÉS 2008. 108. 1545. sz.

¹¹⁵⁷ Acta Bosnae 200.

¹¹⁵⁸ DL 44438.

¹¹⁵⁹ DF 210908., REIZNER 1900. 46. 26. sz.

¹¹⁶⁰ DF 251571.

¹¹⁶¹ DF 282546.

¹¹⁶² CSÁNKI 1890. 187.

¹¹⁶³ BÓNIS 1971. 207. 30. j.

¹¹⁶⁴ JUHÁSZ 1947b 44–63.

¹¹⁶⁵ DL 75900.

¹¹⁶⁶ ENGEL Map, GYÖRFFY 1963. 780–781., CSÁNKI 1890. 178.

¹¹⁶⁷ DL 55809.

¹¹⁶⁸ DL 88467.

¹¹⁶⁹ DL 106014.

¹¹⁷⁰ DF 268415.

¹¹⁷¹ DF 268415.

egy évtizedig állt a testület élén, amint erről a káptalani kiadványok tanúskodnak.¹¹⁷² Utolsó ismert említése 1483. okt. 24-én történt, utóda pedig 1486. febr. 10-én tűnt fel a préposti székben.¹¹⁷³ Miklós rokona lehetett az a Kécsi Tamás, aki 1482-ben kúriai jegyzőként szerepelt.¹¹⁷⁴

113. Kelemen

1453–1475 torontáli főesperes

Több mint két évtizedig volt a torontáli főesperesi kerület irányítója. Először elődje utolsó szereplése után egy évvel, 1453. nov. 19-én tűnt fel egy káptalani kiadványban.¹¹⁷⁵ Ezután 1475. febr. 12-i utolsó említéséig rendszeresen szerepelt.¹¹⁷⁶ Három alkalommal vett részt külső hiteleshelyi munkában, mindannyiszor Temes megyei birtokbaiktatásnál volt a káptalan kiküldött tanúja.¹¹⁷⁷

114. Kelemen

1505–1521 éneklőkanonok

1513– címzetes szőrényi püspök

1505. jan. 13-án tűnt fel először az éneklőkanonoki méltóság viselőjeként.¹¹⁷⁸ Ekkor a tanúnévsorban csupán az ő és András krassói főesperes neve olvasható. Eubel adatai szerint 1508. máj. 12-től címzetes szőrényi püspök is volt.¹¹⁷⁹ Hazai forrás erről 1513. jún. 1-jén tájékoztat, amikor is csanádi házában egyezséget kötött Szegedi Szerafin székesegyházi és Bánmonostori Mihály aradi főesperes.¹¹⁸⁰ 1514 júniusának elején, az apátfalvi csata után kanonoktársaival együtt ő is elmenekült a fenyegetett püspöki székhelyről, derül ki 1520-ban, amikor Csaholyi Ferenc csanádi püspök a püspökség bizonyos birtokjogait bizonyító oklevelek visszatartásával vádolta meg őt és nyolc társát.¹¹⁸¹ A püspök e panaszára 1520. febr. 17-én Törödsi János királyi ember Ebese Péter aradi kanonok tanúsága mellett otthonában őt is megidézte máj. 1-jére.¹¹⁸² Kelemen műveltségéről és kapcsolatairól árulkodik, hogy régi könyvek között búvárkodva rátalált a Gellért legenda egy kéziratot változatára, amelynek nyelvezetében mint jó humanista nem lelte kedvét, ezért kérésére a római egyetem szicíliai származású tanára, Simone de Giulio klasszikus latinsággal átírva 1519-ben kinyomtatta azt.¹¹⁸³ A művet Kelemen Bakócz Tamásnak ajánlotta,¹¹⁸⁴ így vélhetően az érsek fedezte a kiadás költségeit. Az ajánlásban egy másik tanulságos dolgot is közöl Kelemen, nevezetesen,

¹¹⁷² 1471. máj. 6. (OLTVÁNYI 1867. 47.), 1471. dec. 14. (DL 86001.), 1474. jún. 10. (DL 88560.), 1475. febr. 12. (DL 65424.), 1477. aug. 22-én (DL 94535., DF 278427.), 1478. szept. 10. (DL 56064.), 1481. máj. 1. (DF 273892., DF 278084.), 1481. aug. 24. (DF 260827.), 1483. okt. 24. (DL 18854.)

¹¹⁷³ DL 36613.

¹¹⁷⁴ BÓNIS 1971. 298. 23. j.

¹¹⁷⁵ DF 251571.

¹¹⁷⁶ 1453. nov. 19. (DF 251571.), 1453. dec. 10. (DL 14760.), 1454. jún. 23. (DL 14845.), 1454. júl. 16. (DL 14859.), 1454. okt. 15. (DL 69477.), 1455. febr. 11. (DL 14922.), 1455. szept. 3. (DL 14981.), 1455. szept. 26. (DL 29813.), 1458. márc. 23. (DL 15216.), 1460. jún. 23. (DL 274062.), 1460. júl. 31. (PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.), 1464. febr. 28. (DL 71999.), 1465. ápr. 19. (DF 255779.), 1465. júl. 16. (DF 266501.), 1466. júl. 25. (DL 16388.), 1467. ápr. 25. (PESTY–MAGINA 2014. 397–398. 336. sz.), 1469. máj. 29. (DL 106013.), 1469. jún. 13. (DL 106014.), 1470. dec. 28. (DL 45508.), 1471. máj. 6. (OLTVÁNYI 1867. 47.), 1471. dec. 14. (DL 86001.), 1474. jún. 10. (DL 88560.), 1475. febr. 12. (DL 65424.)

¹¹⁷⁷ 1458. márc. 23. (DL 15216.), 1465. júl. 16. (DF 266501.), 1470. dec. 28. (DL 45508.)

¹¹⁷⁸ DL 21391.

¹¹⁷⁹ EUBEL 1923. 297.

¹¹⁸⁰ DL 39101., IVÁNYI 1905. 35–37. 201. sz.: *in domo habitationis reverendi domini Clementis episcopi Seweriensis in civitate Chanadiensi fundata.*

¹¹⁸¹ DL 72437., Mon. Rust. 473–474. 364. sz.

¹¹⁸² DL 72437., Mon. Rust. 484–485. 368. sz.

¹¹⁸³ BORSA 1997. 329–333.

¹¹⁸⁴ BORSA 1997. 332–333., CSAPODI 1983. 63.

hogy Szent Gellért ereklyéi még akkor is békében nyugodtak a csanádi székesegyházban. Ez a tény pedig cáfolja Karácsonyi János sokak által átvett álláspontját, miszerint az első hazai vértanú ereklyéinek akkor veszett nyoma, amikor Dózsa serege 1514-ben feldúlta a várost.¹¹⁸⁵ Az elfeledett nyomtatványnak római kutatásai eredményeként 1980-ban Borsa Gedeon akadt a nyomára,¹¹⁸⁶ aki szerint a humanista érdeklődésű Kelemen jól illeszkedhetett a padovai egyetemen tanult Csáki Miklós csanádi püspök (1500–1514)¹¹⁸⁷ reneszánsz udvarába. Ám Borsa Kelemen éneklőkanonokot tévesen Gyulai Kelemen csanádi kanonokkal azonosította.¹¹⁸⁸ Az okleveles anyag fényében kizárható, hogy a két Kelemen azonos személy lett volna, ugyanis több kiadványban is külön említik neveiket,¹¹⁸⁹ valamint egy 1522. máj. 21-én kelt közjegyzői okiratban, amelyben Szécsi Máté feltűnik az éneklőkanonoki méltóságban mint – a valószínűleg már néhai – Kelemen szörényi püspök utóda, Gyulai Kelemen mint egyszerű kanonok szerepel.¹¹⁹⁰ Kelemen éneklőkanonok pályája végén gyakran szerepelt káptalani kiküldött tanúként. Egy 1520. márc. 11-i jelentő oklevél szerint a testület *testimonium*aként volt jelen Dóci Ferenc és Lezeczky Márton a Csanád megyei Szentlőrinc birtokába iktatásánál, amelynek Telegdi Miklós ellentmondott.¹¹⁹¹ Egy 1520. dec. 14-i káptalani kiadványban Temes megyei birtokba iktatásnál,¹¹⁹² míg utolsó fennmaradt említésekor, egy 1521. jún. 17-i oklevélben Csanád megyei idézésnél tanúskodott.¹¹⁹³ Utóda említett első szereplése alapján Kelemen 1521. jún. 17. és 1522. máj. 21. között hunyt el.

115. Keresztúri János

1473–1476 kanonok

Valószínűleg a csanádi társaskáptalannak Gyála és Törökkanizsa között fekvő hasonló nevű birtokán született.¹¹⁹⁴ 1447-ben a bécsi egyetemen tanult.¹¹⁹⁵ Az ekkor szintén itt tanuló csanádi javadalmasokkal kialakított személyes kapcsolat által nyerhette javadalmát, hacsak nem eleve velük együtt ment Bécsbe tanulni. 1473. aug. 30-án kelt jelentésben tűnt fel először a testület tagjaként. Arad megyei vizsgálatnál szerepelt káptalani kiküldött tanúként.¹¹⁹⁶ Három év múlva, 1476. okt. 10-én ő előtte tették le az esküt Nagylaki Jaksicsék, miután társát, Boli Istvánt majdnem megölte Nagylaki Jaksics Istvánt.¹¹⁹⁷

116. Kerolti Albert, Albo fia¹¹⁹⁸

1423–1445 temesi főesperes

1433–1434 püspöki helynök

1434–1437 káptalani helynök

Származási helye valószínűleg az Arad megyei Gerolt helység,¹¹⁹⁹ amely *Gerolthaza* névalakban már a pápai tizedjegyzékben is felbukkant az aradi főesperesség egyik templomos

¹¹⁸⁵ BORSA 1997. 333–334. Vö. KARÁCSONYI 1887. 183–184., KARÁCSONYI 1925. 150–151., BOROVSKY 1896. 150., BOROVSKY 1897. 77.

¹¹⁸⁶ BORSA 1980.

¹¹⁸⁷ JUHÁSZ 1947c 11–38.

¹¹⁸⁸ BORSA 1997. 331–332.

¹¹⁸⁹ 1518. szept. 11. (DL 47262.), 1520. febr. 17. (DL 72437.), 1520. dec. 14. (DF 250678.)

¹¹⁹⁰ DL 25018.

¹¹⁹¹ DL 23232.

¹¹⁹² DF 250678.

¹¹⁹³ DL 97689.

¹¹⁹⁴ JUHÁSZ 1941. 83.

¹¹⁹⁵ SCHRAUF 1892. 101., TÜSKÉS 2008. 172. 3162. sz.

¹¹⁹⁶ DL 88545.

¹¹⁹⁷ KOVACHICH 1799. 246–247.

¹¹⁹⁸ Életének hosszabb összefoglalását ld. G. TÓTH 2009a.

¹¹⁹⁹ GYÖRFFY 1963. 177.

helyeként.¹²⁰⁰ Kerolti a bécsi egyetem anyakönyvének tanúsága szerint Marcali László csanádi prépost familiárisa volt már 1419-ben, vagyis 4 évvel javadalomszerzése előtt. Marcali ekkor iratkozott be a bécsi jogi karra káplánja, Csanádi Balázs és familiárisa, Kerolti Albert kíséretében.¹²⁰¹ 1423. ápr. 16-án egyszerre kérte V. Márton megerősítését a Szegedi László halálával megüresedett csanádi kanonokságban,¹²⁰² és a Macedóniai Bálint halálával megüresedett temesi főesperességben,¹²⁰³ amelyeket az időközben a csanádi prépostságról püspökségre lépett Marcali László már előzőleg neki adott. Az egyik *supplicatio*ból az is kiderül, hogy Albert Csanád egyházmegyei áldozópap volt. 1423. dec. 1-jén V. Márton neki adományozta a Zágráb egyházmegyei Kapronca plébánia javadalmát, amely bevételét addigi csanádi javadalmaival megegyezően évi 60 forintra becsülték.¹²⁰⁴ Hogy e plébániajavadalmat meddig élvezte nem tudni. Mindenesetre 1433. okt. 16-án, amikor az Erdély egyházmegyei Déva plébániát kérte maga számára IV. Jenő pápától, már nem esik szó róla, csupán csanádi javadalmát kívánta továbbra is megtartani.¹²⁰⁵ A fennmaradt káptalani kiadványokban 1427. ápr. 13-án találkozhatunk nevével először,¹²⁰⁶ majd további 23 alkalommal.¹²⁰⁷ Ezek közül egyben, az 1436. máj. 24-én kelt oklevélben tűnt fel káptalani kiküldöttként, a Horogszegi Szilágyiak két Temes megyei birtokba való beiktatásánál.¹²⁰⁸ Az egyházmegye kormányzásából nem csak a temesi főesperesi hivatal irányításával vette ki részét Kerolti, hanem 1433-ban és 1434-ben Marcali László püspök helynökeként is.¹²⁰⁹ Majd a Marcali halálát követő 4 évig tartó püspöki széküresedés (1434–1438) idején káptalani helynöként látta el a vikáriusi teendőket.¹²¹⁰ Ez idő alatt Kerolti Albert összeköttetésbe lépett Marchiai Jakabbal boszniai ferencrendi vikáriussal, akit 1436. okt. 16-án a maga és a káptalan nevében is meghívott Csanádra, egyházmegyéjében pedig *inquisitori* joghatósággal ruházta fel.¹²¹¹ Nem sokkal Marchiai Jakab Csanádról való távozása után véget ért a püspöki széküresedés, ezzel Kerolti Albert káptalani helynöki megbízatása lejárt. 1438. április 30-án Pétert, az addigi csanádi kisprépostot nevezte ki a Szentszék csanádi püspökké.¹²¹² Úgy tűnik ezt követően Kerolti Albert egyházkormányzati és bíraskodási gyakorlottságára a szomszédos erdélyi egyházmegyében is számot tartottak, ugyanis 1443 és 1445 között az erdélyi püspök tasnádi vikáriusa volt.¹²¹³ Csanádi káptalani kiadványban 1445 szept. 10-én,¹²¹⁴ tasnádi

¹²⁰⁰ Mon. Vat. I/1. 151.

¹²⁰¹ SCHRAUF 1892. 122., TÜSKÉS 2008. 104. 1422. sz.

¹²⁰² LUKCSICS 1931. 138. 571. sz.

¹²⁰³ LUKCSICS 1931. 138. 572. sz.

¹²⁰⁴ LUKCSICS 1931. 151. 697. sz.

¹²⁰⁵ LUKCSICS 1938. 121. 321. sz.

¹²⁰⁶ DF 263126.

¹²⁰⁷ 1427. jún. 29. (DL 85720.), 1427. jún. 29. (DL 85721.), 1427. júl. 29. (DL 85722.), 1429. dec. 16. (DL 12162.), 1429. dec. 30. (DL 12166.), 1429. dec. 30. (DL 12165.), 1430. ápr. 20. (DL 12217.), 1430. nov. 15. (Adattár 1872. 135., PESTY 1876. 63.), 1430. nov. 3. (DF 209375.), 1431. aug. 27. (DF 245026.), 1434. febr. 5. (DL 73027.), 1435. febr. 13. (DL 29743.), 1436. máj. 3. (DL 105801.), 1436. máj. 3. (DL 12898.), 1436. máj. 24. (DF 233443.), 1436. aug. 29. (PESTY–MAGINA 2014. 67–68. 45. sz.), 1437. máj. 21. (DL 30797.), 1439. febr. 26. (DF 285546.), 1440. okt. 9. (DL 37599.), 1440. okt. 14. (DL 31135.), 1443. jún. 13. (DL 59275.), 1444. márc. 1. (DL 59284.), 1445. szept. 10. (DL 102827.)

¹²⁰⁸ DF 233443.

¹²⁰⁹ 1433. aug. 19. (DL 54821.), 1433. aug. 31. (DL 54824., DL 54825.), 1433. szept. 4. (DL 54826.), 1433. okt. 3. (DL 54828.), 1433. okt. 21. k. (DL 54848.), 1433. nov. 7. (DL 54829.), 1433. nov. 8. (DL 54830.), 1433. nov. 16. (DL 54833.), 1434. jan. 17. (DL 54852.), 1434. máj. 7. (DL 54867.)

¹²¹⁰ Káptalani helynöként kiadott oklevelei: 1435. febr. 22. (DL 54909.), 1435. márc. 12. (DL 54915.), 1435. júl. 16. (DL 12738.). Káptalani helynökségére bővebben ld. JUHÁSZ 1947b 8–21.

¹²¹¹ CD X/7. 810. 391. sz., JUHÁSZ 1947b 19.

¹²¹² BATTHYÁNY 1790/II. 88.

¹²¹³ BÓNIS 1997. 305. 2547. sz., 306. 2554. sz., 307. 2566. sz., 309. 2580. sz.

¹²¹⁴ DL 102827.

vikáriusként általa kiállított oklevélben 1445. okt. 6-án láthatjuk utoljára szerepelni.¹²¹⁵ 1445. nov. 11-én már Miklós váradi éneklőkanonok halasztja el tasnádi helynökként azt a pert, amiben okt. 6-án még Albert marasztalta el a felperest távolmaradás miatt.¹²¹⁶ Feltehetőleg a nov. 11-ig eltelt idő alatt hunyt el. A temesi főesperesi hivatal élén 1446. máj. 26-án tűnt fel utódja, Pankotai Jánosnak.¹²¹⁷

117. Lajos

1477–1481 örkanonok

Lajos *custos* az 1477. aug. 21-én kelt káptalani kiadvány tanúnévsorában tűnt fel először.¹²¹⁸ Egy 1480. máj. 11-i oklevél szerint ő volt a káptalan kiküldött tanúja Haraszti Ferenc Temes megye birtokokba történt beiktatásánál. Az erről szóló oklevelet egy 1504. aug. 2-án kelt kerestető és átírató parancsra a káptalan újra kiállította Haraszti Ferenc számára, aki elvesztette saját példányát.¹²¹⁹ Ezután még kétszer találkozhatunk nevével, egy 1480. máj. 21-én,¹²²⁰ és utoljára egy 1481. aug. 24-én kelt kiadványban.¹²²¹ Egyebet nem tudunk róla. Utóda négy és fél év múlva tűnt fel.¹²²²

118. László

1361 kanonok

Az 1361. márc. 6-án kelt káptalani kiadványban említették.¹²²³ Nem zárható ki, hogy azonos azzal a László budai és veszprémi kanonokkal, aki számára István budai prépost kérte a Péter csanádi *lector* halálával megüresedett csanádi kanonikátust.¹²²⁴ Ugyanakkor valamivel valószínűbb, hogy már Zombori Lászlót vagy épp a következő András fia Lászlót láthatjuk személyében.

119. László, András fia

1366 kanonok

1366. márc. 3-án említették csanádi kanonoknak, amikor utólagos pápai felmentésért folyamodott amiatt, hogy a nagyobb egyházi rendek felvétele nélkül már egy éve élvezte segesdi plébániajavadalmát, amelyre az erdélyi püspök a király kérésére nevezte ki.¹²²⁵ 1368 febr. 6-án V. Orbán pápa erdélyi kanonokká nevezte ki.¹²²⁶ Többé nem említették csanádi javadalmát. Az erdélyi káptalan tagja volt 1375-ig.¹²²⁷

120. László

1367–1378 krassói főesperes

¹²¹⁵ BÓNIS 1997. 309. 2580. sz., DL 66909.

¹²¹⁶ BÓNIS 1997. 309. 2581. sz., DL 66912.

¹²¹⁷ DL 44417.

¹²¹⁸ DL 94535., DF 278427. Az oklevél kivonatát Karácsonyi János 1477. aug. 22-i keltezéssel közölte. Ld. KARÁCSONYI 1896. 526.

¹²¹⁹ DL 59936.

¹²²⁰ DL 81835.

¹²²¹ DF 260827.

¹²²² 1486. febr. 10. (DL 36613.)

¹²²³ DL 41471.

¹²²⁴ BOSSÁNYI 1916. 191. 391. sz.

¹²²⁵ BOSSÁNYI 1918. 436–437. 393. sz., Mon. Vat. I/1. 516.

¹²²⁶ Mon. Vat. I/1. 517.

¹²²⁷ Doc. Trans. 2002. 542. 390. sz.

A krassói főesperesi hivatal élén való szereplése több mint egy évtizedig adatolható. Hat fennmaradt káptalani kiadványban találkozhatunk a nevével.¹²²⁸ Három alkalommal szerepelt a káptalan kiküldött tanújaként, mindannyiszor Krassó megyében tanúskodott, kétszer határjárásnál¹²²⁹ és egyszer idézésnél.¹²³⁰ Egyebet nem tudunk róla. Utóda öt év múlva tűnt fel.

121. László

1384 kanonok

1384-ben Csuka fiainak három vásáron való kikiáltással való törvénybe idézésénél ő volt a káptalani kiküldött.¹²³¹ Egyéb adattal nem rendelkezünk személyre nézve.

122. László

1392–1402 marosontúli főesperes

Adatolhatóan tíz évig állt főesperesi hivatal élén.¹²³² Egyéb adattal nem rendelkezünk személyre nézve. Úgy tűnik a marosontúli főesperesség üresedésben volt 1403–1404 fordulóján, mivel a káptalani kiadványok nem említették a tisztség viselőjét.¹²³³ Utóda 1405 tavaszán tűnt fel.

123. László, István fia

1402 kanonok

Csanádi javadalma mellé 1402. szept. 23-án váradi kanonokságot is kapott IX. Bonifác pápától.¹²³⁴ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

124. László

1411–1436 krassói főesperes

1421– nándorfehérvári püspök

1433 csanádi vikárius és segédpüspök

László 1411. ápr. 26-án tűnt fel a krassói főesperesi hivatal élén.¹²³⁵ A 25 évig tartó javadalomviselését 30 okleveles említéssel adatolható.¹²³⁶ 1421. jún. 14-én V. Márton pápa mint választott nándorfehérvári püspöknek adományozta *in commendam* az általa bírt krassói főesperességet és csanádi kanonokságot, mivel a török elleni háborúk elpusztították

¹²²⁸ 1367. máj. 7. (DL 5548.), 1368. júl. 3. (DL 41752.), 1369. márc. 13. (DL 41776.), 1370. márc. 30. (DL 52148.), 1374. márc. 28. (DL 52222.), 1378. márc. 29. (DL 42089.)

¹²²⁹ 1367. máj. 7. (DL 5548.), 1378. márc. 29. (DL 42089.)

¹²³⁰ 1370. márc. 30. (DL 52148.)

¹²³¹ JUHÁSZ 1941. 76, 112. 228. sz.

¹²³² 1392. dec. 29. (PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133.sz.), 1396. jún. 10. (DL 98246.), 1396. aug. 11. (DF 291362.), 1398. máj. 11. (DF 266449.), 1399. jan. 13. (DL 8354.), 1400. márc. 28. (DF 250613.), 1400. máj. 1. (DL 71549.), 1400. máj. 8. (DL 92142.), 1400. nov. 10. (DF 285546.), 1401. febr. 14. (DL 71432.), 1402. márc. 23. (DL 71434.), 1402. ápr. 5. (DF 244769.)

¹²³³ 1403. dec. 22. (DL 42799.), 1404. márc. 8. (DL 8901.)

¹²³⁴ Mon. Vat. I/4. 462–463. 524. sz.

¹²³⁵ DF 275463.

¹²³⁶ 1411. ápr. 26. (DF 275463.), 1412. szept. 19. (PESTY 1882. 277–279. 190. sz.), 1412. szept. 27. (DL 43389.), 1412. okt. 6. (DL 79095.), 1414. okt. 26. (DL 79218.), 1417. júl. 31. (DF 253183.), 1417. dec. 5. (DF 266433.), 1418. máj. 4. (DF 266436.), 1418. júl. 20. (DF 266439.), 1420. ápr. 14. (DL 87932.), 1420. aug. 12. (DL 10967.), 1421. jan. 25. (DL 71451.), 1422. aug. 1. (DF 266449.), 1423. máj. 24. (DL 71459.), 1424. júl. 5. (DL 86561.), 1427. ápr. 13. (DF 263126.), 1427. jún. 29. (DL 85720.), 1427. jún. 29. (DL 85721.), 1427. júl. 29. (DL 85722.), 1429. dec. 16. (DL 12162.), 1429. dec. 30. (DL 12166.), 1429. dec. 30. (DL 12165.), 1430. ápr. 20. (DL 12217.), 1430. nov. 3. (DF 209375.), 1430. nov. 15. (Adattár 1872. 135., PESTY 1876. 63.), 1431. aug. 27. (DF 245026.), 1434. febr. 5. (DL 73027.), 1435. febr. 13. (DL 29743.), 1436. máj. 3. (DL 105801.), 1436. máj. 3. (DL 12898.)

püspökségét.¹²³⁷ IV. Jenő pápa 1431. ápr. 22-én László kérésére a szegények számára általa Csanádon alapított ispotály Szent Katalinról, Erzsébetről és Dorotttyáról nevezett kápolna-rektorainak teljes búcsút engedélyezett.¹²³⁸ 1433. ápr. 23-án IV. Jenő pápa is megengedte Lászlónak nándorfehérvári püspöknek, akit Marcali László csanádi püspök helynökének és segédpüspökének tett meg, hogy 40 márkára becsült krassói főesperességét és csanádi kanonokságát élethossziglan megtarthassa.¹²³⁹ Utoljára 1436. máj. 3-án említették egy káptalani kiadványban.¹²⁴⁰ Három héttel később már utóda, András tűnt fel a krassói főesperesség élén.¹²⁴¹

125. László, Dancs fia

1427 kanonok

Rozgonyi István temesi főispán familiárisa volt,¹²⁴² aki 1427. júl. 25-én korára való tekintettel felmentette őt a hadakozás alól. Talán épp e familiáris kapcsolat eredményezhette csanádi kanonikátusát. Egyebet nem tudunk róla.

126. László

1429–1430 aradi főesperes

Kevesebb, mint egy évig adatolható szereplése az aradi főesperesi hivatal élén. Először 1429. dec. 16-án említették egy káptalani kiadvány tanúnévsorában.¹²⁴³ Ezután még őt oklevélben találkozhatunk nevével,¹²⁴⁴ utoljára 1430. nov. 15-én.¹²⁴⁵ Egyebet nem tudunk róla. Utóda 1431. aug. 27-én tűnt fel.¹²⁴⁶

127. László

1490 körül éneklőkanonok

Mindössze egy oklevélben fordul elő, amely elvileg egy Mátyás király 1481. jan. 20-i parancsára végrehajtott birtokba iktatásról szóló 1481. máj. 1-jén kelt jelentés.¹²⁴⁷ Ám a Borzafői Nyakazó Miklósnak szolgálataiért Bánfi Miklós bárótól nyert Csanád megyei Szentmiklós nevű adománybirtokba való beiktatását rögzítő oklevél tanúnévsorának a káptalan archontológiájával való összevetése alapján, a kiadványt csakis 1487. dec. 10. és 1492. máj. 13. között állíthatták ki. Így László is csak valamikor eme időintervallumban viselhette az éneklőkanonoki méltóságot. Ez alapján pedig ő is lehetett az a meg nem nevezett – Juhász által Illés *cantor*tal azonosított¹²⁴⁸ – csanádi éneklőkanonok, akit VIII. Ince pápa 1489. ápr. 8-án azzal bízott meg csanádi kispréposttal együtt, hogy a Gyulafehérváron vessen véget két erdélyi kanonok között folyó peres ügynek.¹²⁴⁹

¹²³⁷ LUKCSICS 1931. 113. 398. sz.

¹²³⁸ LUKCSICS 1938. 46. 30. sz.

¹²³⁹ LUKCSICS 1938. 72. 145. sz.

¹²⁴⁰ DL 12898.

¹²⁴¹ 1436. máj. 24. (DF 233443.)

¹²⁴² CD X/8. 600. alapján BÁRÁNY 1848. Oklevelek 4–5. („D” oklevél), majd ennek nyomán BOROVSKY 1896. 425. és JUHÁSZ 1941. 78, 128. 399. sz. is 1420. évinek mondja az oklevelet, ami már csak Ozorai Pipo 1426. évi halála miatt helyesen 1427. évi. Ld. DF 285879., CD X/6. 905.

¹²⁴³ DL 12162.

¹²⁴⁴ 1429. dec. 30. (DL 12165.), 1429. dec. 30. (DL 12166.), 1430. ápr. 20. (DL 12217.), 1430. nov. 3. (DF 209375.), 1430. nov. 15. (Adattár 1872. 135., PESTY 1876. 63.)

¹²⁴⁵ Adattár 1872. 135., PESTY 1876. 63.

¹²⁴⁶ DF 245026.

¹²⁴⁷ DF 273892.

¹²⁴⁸ JUHÁSZ 1941. 48.

¹²⁴⁹ JUHÁSZ 1927. 282–283. 59. sz.

Származási helye a Maros folyó mentén, az Alföld peremén, Arad vármegyében elhelyezkedő Lippa mezőváros. A település jelentőségét és egyben fejlettségét az is mutatja, hogy kamaraispánság és sókamara, továbbá ferences és ágostonos kolostorok, beginaház és ispotály is működött területén, valamint országos vásárral is rendelkezett.¹²⁵⁰ A 15. század második felében a mezőváros iparágainak száma 14 volt, az iparosok pedig a lakosság 31%-át tették ki.¹²⁵¹ 23 Lippáról származó személy látogatott külföldi egyetemeket felsőfokú stúdiumok végett. A település jogi helyzetét tekintve Lippa a középkor végére a királyi szabad városok sorába emelkedett. Kubinyi András mindezek alapján a városnak 28 centralitási pontot adott és az általa felállított hét csoport közül az első és másodrendű városok után harmadikba, vagyis a kisebb városok, avagy a jelentős városfunkciókat betöltő mezővárosok kategóriájába sorolta.¹²⁵² Ezzel Arad vármegye települései közül Lippa állt a városfejlődés legmagasabb fokán. Lakosságának száma 1475-ben 545 körül volt,¹²⁵³ ami megfelel annak, hogy a mezővárosok átlagnépessége általánosan elfogadott nézet szerint a 15. században 500 fő körül hullámzott.¹²⁵⁴ Lippai István csanádi egyházmegyei áldópap aradi örkanonok és csanádi kanonok volt egyszerre.¹²⁵⁵ Hogy melyik javadalmát bírta előbb forrás hiányában eldönteni nem lehet. Minden bizonnyal közrejátszottak a két testület közötti szoros kapcsolatok. 1369. febr. 22-én Czudar Imre erdélyi kanonikátusáért elcserélte csanádi stallumát,¹²⁵⁶ illetve szintén Czudar Imre szatmári főesperesi tisztségéért kész volt lemondani aradi *custodiájáról*, ám e főesperességet végül nem tudta elfoglalni.¹²⁵⁷ 1374. szept. eleje előtt nem sokkal hunyt el Párizsban.¹²⁵⁸

129. Lippai Péter¹²⁵⁹

1492 kanonok

1400–1423 éneklőkanonok és vikárius

Származására lásd az előző személynél írottakat. Péter 1385. ápr. 14-én iratkozott be a bécsi egyetem bölcsészeti karára,¹²⁶⁰ ahol 1389-ig tanult és *baccalaureus* fokozatot szerzett.¹²⁶¹ Javadalomszerzését akár egy az ottani tanulmányai során szerzett kapcsolat is eredményezhette, minthogy Valkói András fehérvári kanonok, aki 1389-ben csanádi kanonikátust is szerzett,¹²⁶² vele egy időben, 1386–1387-ben tanult a bécsi egyetemen.¹²⁶³ Péter egy 1392. jan. 28-i káptalani kiadványban tűnik fel csanádi mint kanonok, aki Macedóniai Miklós a Keve megyei Szentgyörgy birtokába való beiktatásánál volt a testület

¹²⁵⁰ GYÖRFFY 1963. 180–181., CSÁNKI 1890. 760, 764., MÁRKI 1892. 180–183.

¹²⁵¹ BÁCSKAI 1965. 34.

¹²⁵² KUBINYI 2000. 75.

¹²⁵³ BÁCSKAI 1965. 25.

¹²⁵⁴ BÁCSKAI 1965. 28.

¹²⁵⁵ Mon. Vat. I/1. 515, 517.

¹²⁵⁶ Mon. Vat. I/1. 515.

¹²⁵⁷ Az erre vonatkozó információért Hegyi Géza kollégát illeti köszönet.

¹²⁵⁸ Doc. Trans. 2002. 482. 343. sz.

¹²⁵⁹ Pályafutásának hosszabb összefoglalását ld. G. TÓTH 2011a.

¹²⁶⁰ SCHRAUF 1892. 6., TÜSKÉS 2008. 52. 190. sz.

¹²⁶¹ FRAKNÓI 1874. 39., TÜSKÉS 2008. 52. 190. sz. *Petrus de Lypa* 1385–1389. Neve felett, azonos tanulmányi idővel szerepel egy bizonyos *Thomas de Lypa*.

¹²⁶² Valkóit mint fehérvári kanonokot és már a csanádi Szűz Mária-kápolna javadalmását nevezte ki csanádi kanonokká IX. Bonifác pápa 1389. nov. 14-én. Mon. Vat. I/3. 26. 22. sz., ZsO. I. 148. 1223. sz., BOROVSKY 1896. 424.

¹²⁶³ SCHRAUF 1892. 8., TÜSKÉS 2008. 53. 204. sz.

kiküldött tanúja.¹²⁶⁴ Majd 1399. jan. 13.¹²⁶⁵ és 1400. márc. 28.¹²⁶⁶ között előlépett az éneklőkanonoki méltóságra. 1400. márc. 28-i első *cantorként* való említése után sűrűn szerepel neve, ebből az évből még további négy káptalani kiadvány tanúnévsorában találkozhatunk vele.¹²⁶⁷ 1401. febr. 2-án IX. Bonifác pápa többek között őt bízta meg, hogy Sződi Bálintot, a lippai Szent István király templom plébánosát iktassa be aradi kanonoki javadalmába.¹²⁶⁸ Egy 1401. febr. 14-én kelt oklevélben ismét kiküldött tanú szerepel Csáki Miklós temesi főispán és testvére György visegrádi várnagy a Csanád megyei Révkanizsa birtokába való beiktatásánál.¹²⁶⁹ Ez után visszatért Bécsbe, 1401. ápr. 14-én újra iratkozott be újra az egyetemre.¹²⁷⁰ Úgy tűnik, hogy még pár félévet töltött még ott tanulással. Többé nem végzett külső hiteleshelyi munkát, nevével a káptalani kiadványokban csupán a tanúnévsorban találkozunk, több mint 30 alkalommal.¹²⁷¹ Ennek fő oka az lehet, hogy a Zsigmond király által 1403-ban csanádi püspökké kinevezett Marcali Dózsa helynöke lett. Vikáriusi működése 1403. márc. 8-tól adatolható.¹²⁷² Egy rövid időszaktól eltekintve Dózsa püspök egész főpásztorsága alatt ő volt a helynöke, amint azt a szentszéki bírói tevékenysége során kiállított oklevelei tanúsítják.¹²⁷³ A fél éves periódus, amikor úgy tűnik, hogy Péter távol volt Csanádtól,¹²⁷⁴ 1408 és 1409 fordulóján volt. Ekkor Apátfalvi Miklós kanonok, későbbi aradi főesperes szerepelt helynökként.¹²⁷⁵ Szentszéki bíraskodása utolsó ismert ítéletlevelét 1422. márc. 9-én keltezte.¹²⁷⁶ Egyedül ezen az oklevélen maradt fenn pecsétje, amelynek köriratát Borovszky a következőképp rekonstruálta: [Sigillum Petri] *Johannis de Lippa cantoris* [et canonici eccl. Chanad].¹²⁷⁷ Eszerint e pecsét – melynek körirata mára már olvashatatlan – Péter szülővárosának neve mellett apját is megőrizte. A pecsétkép központi helyén a csanádi székeskáptalan patrónusa, Szent György ábrázolása látható, ám nem profilból, mint a székeskáptalan pecsétjén, hanem szemből.¹²⁷⁸ Péter 1423. máj. 20-án V. Márton teljes

¹²⁶⁴ DF 249163.

¹²⁶⁵ DL 8354.

¹²⁶⁶ DF 250613.

¹²⁶⁷ 1400. máj. 1. (DL 71549.), 1400. máj. 8. (DL 92142.), 1400. máj. 13. (DL 71431), 1400. nov. 10. (DF 285546)

¹²⁶⁸ Mon. Vat. I/4. 308.

¹²⁶⁹ DL 71432.

¹²⁷⁰ SCHRAUF 1892. 6., TÜSKÉS 2008. 72. 660. sz.

¹²⁷¹ 1402. márc. 23. (DL 71434.), 1402. ápr. 5. (DF 244769), 1403. dec. 22. (DL 42799.), 1404. jan. 2. (DL 9144., DL 87762.), 1404. márc. 8. (DL 8901.), 1405. ápr. 25. (DL 45508.), 1405. ápr. 29. (DF 286775.), 1406. júl. 4. (DF 238364.), 1407. jún. 12. (DL 87792.), 1407. okt. 6. (DL 87797.), 1408. jan. 19. (DL 87809), 1408. jan. 22. (DL 87799., DL 87809.), 1408. júl. 12. (DL 42953.), 1408. nov. 2. (DF 266425.), 1409. jan. 14. (DL 9493.), 1411. febr. 5. (DL 29751.), 1411. márc. 9. (DL 29752., DL 29753.), 1411. ápr. 26. (DF 275463.), 1411. nov. 29. (DL 29757.), 1412. szept. 19. (PESTY 1882. 277–279. 190. sz.), 1412. szept. 27. (DL 43389.), 1412. okt. 6. (DL 79095.), 1414. okt. 26. (DL 79218.), 1417. júl. 31. (DF 253183.), 1417. dec. 5. (DF 266433.), 1418. máj. 4. (DF 266436.), 1418. júl. 20. (DF 266439.), 1420. ápr. 14. (DL 87932.), 1420. aug. 12. (DL 10967.), 1421. jan. 25. (DL 71451.), 1422. aug. 1. (DF 266449.), 1423. máj. 24. (DL 71459.)

¹²⁷² DL 85553.

¹²⁷³ 1403. márc. 10. (DL 85554.), 1403. ápr. 4. (DL 85555.), 1403. júl. 9. (DL 42801.), 1405. máj. 4. (DL 53237.), 1407. márc. 1. (DL 85566.), 1410. aug. 4. (DL 53544.), 1411. szept. 19. (DL 53601.), 1415. február 6. (PESTY–ORTVAY 1896. 496–503. 306. sz.), 1417. dec. 22. (DL 92518.), 1421. febr. 14. (DL 11036.), 1422. márc. 9. (DL 11188.)

¹²⁷⁴ JUHÁSZ 1947a 49.

¹²⁷⁵ 1408. okt. 10. (ZsO. II/2. 175. 6362. sz.), 1408. dec. 15. (DL 42974.), 1409. febr. 9. (DL 42974.)

¹²⁷⁶ DL 11188.

¹²⁷⁷ BOROVSKY 1896. 398.

¹²⁷⁸ Az 50 x 33 mm méretű, mandorla alakú pecsét képenek ikonográfiai leírása: a gótikus tabernákulum-építményben álló, páncélt viselő Szent György jobb kezében lándzsa, jobb lábát pedig a legyőzött sárkány nyakán tartja. A tabernákulum tetőzete, vimpergákkal díszített, mérmíves ablakokkal áttört, poligonális architektúra. A tabernákulum oldalához íves konzolon ülő, mérművekkel áttört függelékek járulnak. Szent György alakja alatt, a tabernákulum-építmény alapján, a körirat sávjában félkörívű, kökeretezésű szentségfülke metsződik, benne feltételezhetően a pecsét tulajdonosának álló alakja. A pecsétkép egyes

búcsúban részesítette Marcali László csanádi püspökkel és Temesvári István kanonokkal együtt.¹²⁷⁹ Ezután nem sokkal el is hunyt, ugyanis 1423. okt. 23-án már András fia János, a lippai Szent István király templom plébánosa kérte a maga számára a Lippai Péter halálával megüresedett, 100 forint éves bevételt hozó éneklőkanonoki javadalmat.¹²⁸⁰

130. Lippai Tamás

1512 kanonok

1520–1525 sebesi főesperes

Úgy tűnik, hogy 1499-ben a bécsi egyetemen képezte magát.¹²⁸¹ Először az 1512. jan. 23-án kelt jelentésben tűnt fel csanádi kanonokként. Az oklevél szerint a káptalan kiküldöttjeként tanúskodott a Nagylaki Jaksics Péter és basarági officialisa által az aradi káptalan jobbágysági kárára elkövetett hatalmaskodás ügyében intézett vizsgálatnál és idézésnél.¹²⁸² Ezután évekig nem szerepel a fennmaradt káptalani kiadványokban, majd az 1520-ban már sebesi főesperesnek említik. Lehetséges, hogy már 1514 júniusa előtt előlépett kanonikátusáról a főesperesei hivatalra, minthogy 1520 Csaholyi Ferenc püspök őt is a kilenc káptalani tag között nevezte meg, akiket azzal vádolt meg, hogy amikor az apátfalvi csata után elmenekültek a fenyegetett püspöki székhelyről magukhoz vették a püspökség bizonyos birtokjogait bizonyító okleveleket és az óta is maguknál tartották azokat.¹²⁸³ Ez esetben sem tudjuk, hogy Csaholyi által sebesi főesperesként említett Lippai Tamás már az előadott események idején is viselte-e tisztségét. A káptalani kiadványban először 1520. ápr. 17-én említették sebesi főesperesnek.¹²⁸⁴ E jelentő oklevél szerint ő volt a káptalan kiküldött tanúja a Temes megyei Rékas mezőváros iktatásánál, illetve az ellentmondó Haraszti Ferenc és társai idézésénél. Ezután még négy kiadvány tanúnévsorában szerepelt, utoljára 1525. márc. 18-án.¹²⁸⁵ Származására lásd a Lippai Istvánnál írottakat!

131. Lőrinc, András fia

1402–1403 prépost és kanonok

Először 1402. ápr. 5-én találkozhatunk nevével káptalani kiadványban.¹²⁸⁶ Juhász szerint a szerémi püspökségről 1397-ben a csanádira kinevezett Szeri Pósafi Gregely kedvelt embere volt, akit magával hozott Csanádra és Péter fia Domokos prépost halálakor a székeskáptalan élére állított.¹²⁸⁷ Mivel Lőrincnek aggályai támadtak a püspöki kinevezés érvényességét illetően, a Szentszékhez fordult. Az 1403. jan. 7-én kelt pápai megerősítésből megtudjuk, hogy addigi, évi 8 márkára becsült kő kanonikátusát továbbra is megtarthatta az 50 tiszta ezüstmárka bevételű csanádi prépostság mellett, sőt IX. Bonifáctól megkapta elődje csanádi

részletformái már az 1380 körül készült főpapi pecséteken is feltűnnek, e formák a 15. század első felében is tovább élnek. Vö. TAKÁCS 1992. 72–73. Lippai Péter a mandorla alakú míves pecsétje mellett egy kisebb, 20 mm átmérőjű kerek pecsétet is használt 1417. dec. 22-én egy papírra készült és csak ideiglenes érvényű oklevelének megerősítésére (DL 92518.). Jóllehet ennek pecsétképe töredezettsége miatt teljességgel ismeretlen, mégis úgy tűnik, hogy Dósa püspök is ezt használta 1418. máj. 20-án, amikor pecsétjének távollétében az oklevelet (DL 54006.) helynöke pecsétjével erősítette meg (*Datum Chanad presentes autem propter absenciam sigilli nostro sigillo vicarii nostri fecimus communiri*) az oklevélen egy szintén 20 mm átmérőjű kerek pecsét nyoma látható.

¹²⁷⁹ LUKCSICS 1931. 141. 595. sz.

¹²⁸⁰ LUKCSICS 1931. 148. 661. sz.

¹²⁸¹ TÜSKÉS 2008. 288. 5897. sz., SCHRAUF 1902. 151.

¹²⁸² DF 253547.

¹²⁸³ DL 72437., Mon. Rust. 473–474. 364. sz., 484–485. 368. sz.

¹²⁸⁴ DL 262420.

¹²⁸⁵ 1520. dec. 14. (DF 250678.), 1521. márc. 8. (DL 56424.), 1523. dec. 5. (DL 98378.), 1525. márc. 18. (DL 90600.)

¹²⁸⁶ DF 244769.

¹²⁸⁷ JUHÁSZ 1947a 31–32, 39.

kanonoki javadalmát is.¹²⁸⁸ Ezután Lőrinc eltűnik szemünk elől, hacsak nem azonos a forrásokban 1405 és 1412 között szereplő, azonos nevű csanádi préposttal. Azonosíthatóságukat egyedül az teszi kérdésessé, hogy 1403 végén és elején több alkalommal egy bizonyos Mihály szerepel e méltóság viselőjeként.¹²⁸⁹

132. Lőrinc

1405–1412 prépost

Lőrincről egyedül a káptalani kiadványokban található említései állnak rendelkezésre. Ezekben 1405 és 1412 között rendszeresen szerepelt több mint egy tucat alkalommal.¹²⁹⁰ Esetleg elképzelhető, hogy azonos személy volt az előző Lőrinc préposttal és csak valamilyen ismeretlen körülmény miatt szerepelt Mihály, mint a csanádi székeskáptalan prépostja 1403 és 1404 fordulóján.¹²⁹¹ Borovszky Samu feltételezése szerint nem sokkal utolsó szereplése után elhunyt, ám erre vonatkozóan konkrét forráshely nem áll rendelkezésre. Az utódját már 1412-ben említő oklevél¹²⁹² keltezését mind maga Borovszky, mind pedig Juhász hibásnak tartotta, minthogy az ellentétben áll Lőrinc javadalomviselése utolsó adatával.¹²⁹³ Egyebet nem tudunk személyéről.

133. Macedóniai Bálint, András fia

1420–1422 temesi főesperes

A Temes megyei Macedónia már a 1334-ben templomos helyként tűnik fel a pápai tizedjegyzékben.¹²⁹⁴ A településről nevezett család első ismert tagját, Dancsot egy 1363. márc. 22-én kelt káptalani kiadványban említették, mint a parancslevélben kijelölt királyi emberek egyikét.¹²⁹⁵ Macedóniai Bálint a törökverő Macedóniai Péter fia: Miklós országnagy,¹²⁹⁶ „temesi báró” másod-unokaöccse volt,¹²⁹⁷ aki pont Bálint főesperesi szereplésének időszakában kapott V. Márton pápától különféle engedélyeket és kiváltságokat.¹²⁹⁸ A Macedóniai család számos birtoka volt szomszédos káptalani és püspöki birtokokkal, így területi alapú kapcsolatuk is volt a csanádi egyházzal. Tekintve, hogy Bálint apja, András – unokatestvéréhez, Miklóshoz hasonlóan – a királyi udvar tagja volt (1399–1414), és királyi kiküldöttként (1399) is szerepelt,¹²⁹⁹ a királyi kegy is feltételezhető javadalomszerzése hátterében. A pápa 1421. márc. 8-án kelt *supplicatio*jára nevezte ki az ekkor már szerep Macedóniai Bálintot a Teremi-i Péter halálával megüresedett és Dózsa püspöktől már elnyert főesperesi tisztségre és kanonoki javadalomra, bevezetésével a csanádi

¹²⁸⁸ Mon. Vat. I/4. 495. 559. sz.

¹²⁸⁹ 1403. dec. 22. (DL 42799.), 1404. jan. 2. (DL 9144., DL 87762.), 1404. márc. 8-án (DL 8901.)

¹²⁹⁰ 1405. ápr. 25. (DL 45508.), 1405. ápr. 29. (DF 286775.), 1406. júl. 4. (DF 238364.), 1407. jún. 12. (DL 87792.), 1407. okt. 6. (DL 87797.), 1408. jan. 19. (DL 87809), 1408. jan. 22. (DL 87799., DL 87809.), 1408. júl. 12. (DL 42953.), 1408. nov. 2. (DF 266425.), 1409. jan. 14. (DL 9493.), 1411. febr. 5. (DL 29751.), 1411. márc. 9. (DL 29752., DL 29753.), 1411. ápr. 26. (DF 275463.), 1411. nov. 29. (DL 29757.), 1412. szept. 27. (DL 43389.), 1412. okt. 6. (DL 79095.)

¹²⁹¹ Ld. előző személynél!

¹²⁹² PESTY 1882. 277–279. 190. sz.

¹²⁹³ BOROVSKY 1896. 390., JUHÁSZ 1941. 26.

¹²⁹⁴ Mon. Vat. I/1. 517.

¹²⁹⁵ DL 51984.

¹²⁹⁶ ENGEL 1996. I. 500., BOROVSKY 1896. 109., JUHÁSZ 1947a 56–57.

¹²⁹⁷ Azt, hogy Bálint apjának neve András, a halálával megüresedett javadalmakra vonatkozó supplikációkból tudjuk meg. LUKSICS 1931. 138. 572, 573 sz., Nagy Iván genealógiai táblája szerint Miklós és András testvérek voltak és így Bálint Miklós unokaöccse. NAGY 1860. 223., Míg ENGEL Gen. alapján Miklós és András unokatestvérek voltak. Jellemző, hogy Andrásnak Remetei Himfi Katalintól született fiai között nem találjuk Bálintot.

¹²⁹⁸ LUKSICS 1931. 121. 442, 443. sz.

¹²⁹⁹ ENGEL 1996. I. 493.

kisprépostot bízta meg.¹³⁰⁰ Káptalani kiadványokban szerepelt már 1420. aug. 12-én,¹³⁰¹ 1421. jan. 25-én.¹³⁰² Utoljára 1422. aug. 1-jén említették a temesi főesperesi hivatal élén.¹³⁰³ Nem sokára elhunyt, minthogy a halálával megüresedett főesperesi hivatalt Kerolti Albert 1423. ápr. 16-án nyerte el a pápától, ám Marcali László püspök ordináriusi hatalma által már korábban neki adta azt.¹³⁰⁴ A temesi főesperesi hivatal bevételeit 1421-ben és 1423-ban is a valósnál jóval szerényebbnek állították be a vatikáni forrásokban, tudniillik előbb 12 márkára majd 30 forintra tették.¹³⁰⁵

134. Marázi Vargyas Tamás, Pál fia

1450–1458 prépost

Származási helye a Temes megyei Maráz falu,¹³⁰⁶ ami jóllehet mezővárosként is felbukkan a forrásokban, a Kubinyi-féle rendszerben elért 8 centralitási pont alapján Tamás jobbágyi származásúnak minősül.¹³⁰⁷ Ugyanakkor a közeli Temesvárról is ismeretes Marázi család az időszakból,¹³⁰⁸ így polgári származása sem zárható ki. Milleker felhívta a figyelmet, hogy Csánki munkájában egy Békés megyei Maráz helység is adatolható a 15–17. században,¹³⁰⁹ ám Tamás Csanád egyházmegyei áldozópapi mivolta Temes megye mellett szól. Az ekképp kérdéses származású klerikus Hunyadi János kormányzó káplánja volt, akinek 1450. júl. 31-i kérvényére nevezte ki őt V. Miklós pápa az Újbécsi Fülöp halálával megüresedett préposti méltóságra.¹³¹⁰ Ismerve Hunyadi János temesvári kötődését,¹³¹¹ könnyen lehet, hogy ott ismerte meg és választotta káplánjának a későbbi csanádi prépostot. A kormányzó hasonló módon támogatta 1446-ban Temesvári Andrást, hogy a fehérvári Szent Miklós társaskáptalan prépostjává váljon.¹³¹² Tamás prépost neve először 1451. aug. 13-án szerepel a fennmaradt káptalani kiadványokban,¹³¹³ majd ezután kereken tucatnyi alkalommal.¹³¹⁴ Hunyadi János halála után Mátyás királynak is káplánja volt Marázi Tamás, derül ki a király 1458. szept. 31-én a pápához intézett kérvényéből, amelyben a prépost részére halála órájára teljes búcsút engedélyezését kérte.¹³¹⁵ Tamás nem sokkal ezután valóban el is hunyt. A préposti szék 1460. jún. 23-án már üresedésben volt.¹³¹⁶

135. Marcali Miklós Dózsa

–1418 kanonok

1403–1422 csanádi püspök

¹³⁰⁰ LUKCSICS 1931. 106–107. 352. sz.

¹³⁰¹ DL 10967.

¹³⁰² DL 71451.

¹³⁰³ DF 266449.

¹³⁰⁴ LUKCSICS 1931. 138. 572. sz.

¹³⁰⁵ LUKCSICS 1931. 106. 352. sz., 138. 572. sz.

¹³⁰⁶ CSÁNKI 1894. 18.

¹³⁰⁷ KUBINYI 2000. 76. 167. sz.

¹³⁰⁸ PESTY 1878. 86.

¹³⁰⁹ MILLEKER 1915. 208., CSÁNKI 1890. 652.

¹³¹⁰ LUKCSICS 1938. 283. 1132. sz., FRAKNÓI 1895. 158–159. 1. j., JUHÁSZ 1941. 28–29., JUHÁSZ 1947b 39.

¹³¹¹ Ld. PETROVICS 2008. 94–99.

¹³¹² JUHÁSZ 1947b 39.

¹³¹³ 1451. aug. 13. (DL 14485.)

¹³¹⁴ 1451. okt. 28. (DL 14504.), 1452. jan. 13. (DL 285547.), 1452. nov. 16. (DF 274061.), 1453. dec. 10. (DL 14760.), 1454. jún. 23. (DL 14845., DF 236227.), 1454. júl. 16. (DL 14859.), 1454. okt. 15. (DL 69477.), 1455. febr. 11. (DL 14922.), 1455. szept. 3. (DL 14981.), 1455. szept. 26. (DL 29813.), 1457. jún. 21. (DL 81264.), 1458. márc. 23. (DL 15216.)

¹³¹⁵ JUHÁSZ 1941. 144. 564. sz. Fraknói hagyatéka alapján.

¹³¹⁶ DL 274062.

A nevét a Somogy megyei Marcali mezővárosról nyerő nagybirtokos család tagja.¹³¹⁷ Mint arról VII. Ince 1406. júl. 23-án kelt bulla tájékoztat, Miklós püspök a ferences rend tagja volt, szerzetesi neve pedig Dózsa.¹³¹⁸ Sajnos nem szerepel a Péc nembeli Marcali család genealógiai tábláján, így a nem tudjuk meghatározni rokoni fokát báró családtagjaival, Miklós erdélyi vajdával és testvérével Dénes szlavón bánnal. Szereplésük ideje alapján egy generációba tartozhattak és talán testvérek voltak. Jóllehet a Marcali család őse, az erdélyi vajda Miklós dédapja, Gergely bán viselte az országbírói méltóságot, ám Dózsa származását inkább nagybirtokosinak sorolhatjuk be, semmint báróinak. Zsigmond király udvari káplánja volt, akit az uralkodó 1399-ben pannonthalmi kormányzó-apáttá,¹³¹⁹ majd 1403-ban csanádi püspökké nevezte ki.¹³²⁰ Évekig nélkülözte a pápai megerősítést, amiért javadalomadómanóyzásait a pápa érvénytelenítette.¹³²¹ Fraknói Vilmos királyi oklevelek alapján 1406 és 1409 közé tette pápai megerősítését, ugyanis 1409-től azokban már nem csupán választott püspökként szerepelt.¹³²² Eubel hasonlóan 1409-re tette Dózsa pápai megerősítését.¹³²³ 1418. jan. 19-i *supplicatioból* értesülünk róla, hogy püspökké szenteléséig birtokában tartott egy kanonoki prebendát, amelyet – ezáltal megüresedvén – magának kért Pordányi Márton.¹³²⁴ Juhász szerint lehetséges, hogy ezt a javadalmat székfoglalása után ideiglenesen a püspöki székkal egyesítette majd püspökké szentelése után lemondott róla, egyúttal azt sem zárta ki, hogy a vonatkozó *supplicatioban* elírás történt, minthogy Dózsa ferences szerzetes volt, nem pedig csanádi kanonok.¹³²⁵ Bár az eset Csanád esetében abszolút egyedi, országos viszonylatban akadnak példák arra, hogy káptalani javadalom főpapi kézben volt.¹³²⁶ Ami a lehetséges elírást illeti, véleményünk szerint mindenképpen gyanús a kanonoki javadalom 60 márkára becsült bevétele. Valószínűleg a márka és a forint felcseréléséről van szó, ugyanis a kirívóan magas 60 márkával szemben a 60 forint megfelel egy kanonok éves átlagjövedelmének.¹³²⁷ Jó viszonyban állhatott Zsigmond király egy másik kegyeltjével, Ozorai Pipóval, aki 1418-ban, amikor az Ozorán alapított plébánia-egyház javadalmazására néhány helység tizedjövedelmét kötötte le, és e dézsmákért szőlőiből és szántóföldjeiből kárpótolta a pécsi püspököt, Pipó kérésére a csanádi püspököt küldte ki a Szentszék a csereszerződés megerősítésére.¹³²⁸ Dózsa 1422 végén vagy 1423 elején bekövetkezett haláláig a csanádi püspökség élén állt.¹³²⁹

136. Marcali László, Miklós fia

1417–1423 prépost

1423–1434 csanádi püspök

Marcali László a ferences szerzetesként Dózsának nevezett Marcali Miklós csanádi püspök rokonaként tűnt fel a testület élén.¹³³⁰ Mivel a Dózsának nevezett Miklós nem szerepel a Péc nembeli Marcali család genealógiai tábláján, így a közöttük lévő rokoni fokot közelebből nem tudjuk meghatározni. László apja az 1413-ban elhunyt Marcali Miklós volt erdélyi vajda,

¹³¹⁷ DL 11118.

¹³¹⁸ JUHÁSZ 1927. 238–239. 17. sz., JUHÁSZ 1927. 239. 18. sz.

¹³¹⁹ SÖRÖS 1903. 68.

¹³²⁰ JUHÁSZ 1947a 39–41.

¹³²¹ JUHÁSZ 1927. 238–239. 17. sz.

¹³²² FRAKNÓI 1895. 511.

¹³²³ EUBEL 1898. 186.

¹³²⁴ LUKSICS 1931. 54. 39. sz.

¹³²⁵ JUHÁSZ 1947a 56.

¹³²⁶ Ld. Handó György esete. FEDELES 2005a 374–375. 136. sz.

¹³²⁷ Vö. FEDELES 2005a 155.

¹³²⁸ LUKSICS 1931. 62. 75. sz.

¹³²⁹ Utolsó fennmaradt említése 1422. nov. 20-án történt. ENGEL 1996. I. 68., Juhász 1423-ra tette halálát. Főpásztorságára bővebben ld. JUHÁSZ 1947a 39–64.

¹³³⁰ JUHÁSZ 1941. 27.

temesi, krassói, zarándi, békési, csongrádi és somogyi ispán,¹³³¹ mint azt több oklevél is tanúsítja.¹³³² Hogy apja milyen nagy kegyben állt Zsigmond királynál, jól mutatja az, hogy a székesfehérvári Szűz-Mária bazilikában temettek el, ami különleges megtiszteltetésnek számított, minthogy Miklós nem volt az uralkodóház tagja.¹³³³ Az ekképp bárói származásúnak tekinthető prépost Imre és János nevű testvérei szintén országos főméltóságok viselői,¹³³⁴ és többek között temesi ispánok¹³³⁵ voltak, ám már csak László javadalomszerzését követően, így abban valószínűleg Dózsa püspöknek jutott a döntő szerep. Dénes nevű nagybátyja szintén báró volt, aki többek között viselte a királyi allovázmester, székelyispán és szlavón bán méltóságokat is.¹³³⁶ 1417. ápr. 14-én egy Marcali László beiratkozott a bécsi egyetem bölcsészeti karára, ám apja nevét a matrikulában Péternek írták,¹³³⁷ ami – ha csak nem elírás eredménye – László prépost azonos nevű unokatestvérére tereli a gyanút. Két évvel később már kétségtelenül a csanádi prépost Marcali László iratkozott be Bécsben a jogi karra, minthogy egyházi méltóságát a matrikulában is feltüntették.¹³³⁸ Vele tartott káplánja, Csanádi Balázs és familiárisa Kerolti Albert is, akiknek pár évvel később, már csanádi püspökként, főesperesi javadalmat juttatott a csanádi székeskáptalanban. Préposti méltóságának első említése 1417. szept. 29-én történt egy családja számára kiállított királyi adománylevélben.¹³³⁹ Káptalani kiadványban először 1417. dec. 5-én találkozhatunk nevével.¹³⁴⁰ Majd a következő öt évben féltucatnyi alkalommal szerepel a testület által kiállított oklevelek tanúnévsorában.¹³⁴¹ 1423-ban a Dózsa püspök halálával megüresedett csanádi püspökségre emelkedett. Egy királyi oklevél már 1423. márc. 25-én csanádi püspöknek mondja.¹³⁴² Pápai kinevezése 1423. máj. 10-én történt.¹³⁴³ A pápai bulla szerint már áldozópap volt ekkor. Pár nap múlva V. Márton abban a kedvezményben részesítette, hogy bármely püspök által felszenteltetheti magát.¹³⁴⁴ Juhász szerint Marcali László csanádi prépostból csanádi püspökké válásában az uralkodó számára végzett diplomáciai szolgálata is közrejátszott, miszerint 1423 márciusában Sikerült neki Zsigmondot és Ulászló lengyel királyt kibékítenie.¹³⁴⁵ Ám a Lublóban megújított béke szövegében nem esik említés róla,¹³⁴⁶ és Juhász egyéb forrásokkal sem tudta igazolni állítását. Így valószínűleg csupán Zsigmond király kegye segítette a püspöki székbe, ami a Marcali család iránt érzett megbecsüléséből fakadt. László élete végéig a csanádi püspökség élén maradt.¹³⁴⁷ Utolsó említése 1434. ápr. 23-án történt,¹³⁴⁸ a püspökség 1434. júl. 25-én már üresedésben volt.¹³⁴⁹

¹³³¹ ENGEL Gen., ENGEL 1996. I. 13, 108, 125, 144, 147, 177, 204, 240.

¹³³² DL 10618., DL 10619., DL 10620., ZsO. VI. 285. 965. sz., 391. 1429, 1430. sz.

¹³³³ ENGEL 2003b 280, 300. 223. j.

¹³³⁴ ENGEL 1996. I. 21, 33, 47, 50, 149.

¹³³⁵ ENGEL 1996. I. 204., JUHÁSZ 1947a 65.

¹³³⁶ ENGEL 1996. I. 20, 41, 193.

¹³³⁷ SCHRAUF 1892. 45., TÜSKÉS 2008. 100. 1339. sz. *Ladislaus filius Petri de Marcelli* 1 forintot fizetett beiratkozásakor.

¹³³⁸ SCHRAUF 1892. 122., TÜSKÉS 2008. 100. 1339. sz., 104. 1422, 1426. sz. *Dominus Ladislaus de Marcellis prepositus Chanadiensis, Blasius de Chanadiensis, capellanus predicti prepositi és Albertus de Kerot, familiaris eiusdem prepositi*, hárman együtt 1 forintot fizettek beiratkozásukkor.

¹³³⁹ DL 10618. Vö. C. TÓTH 2013a 28.

¹³⁴⁰ DF 266433.

¹³⁴¹ 1418. máj. 4. (DF 266436.), 1418. júl. 20. (DF 266439.), 1420. ápr. 14. (DL 87932.), 1420. aug. 12. (DL 10967.), 1421. jan. 25. (DL 71451.), 1422. aug. 1. (DF 266449.)

¹³⁴² FRAKNÓI 1895. 511. Vö. ENGEL 1996. I. 68.

¹³⁴³ BATTHYÁNY 1790/II. 82–84.

¹³⁴⁴ LUKCSICS 1931. 141. 591. sz.

¹³⁴⁵ JUHÁSZ 1947a 66–67.

¹³⁴⁶ DF 258223., CD X/6. 533–537. 222. sz., ZsO. X. 163. 340. sz.

¹³⁴⁷ Püspökségére ld. JUHÁSZ 1947a 65–86.

¹³⁴⁸ LUKCSICS 1938. 72. 145. sz.

¹³⁴⁹ DL 25041.

1494. júl. 26-án Albert éneklőkanonok, Albert torontáli főesperes és Vári-i Benedek csanádi kanonok Martonosi Benedek csanádi kanonok végrendeletének végrehajtói szerepeltek a csanádi káptalan színe előtt.¹³⁵⁰ *Fassio*jukból kiderül, hogy a néhai Martonosi Benedek életében hosszabb pereskedés és annak bírói végzéssel történt befejezése után, fogott bírák közvetítésével, békésen megegyezett testvéreivel, Martonosi Balázs áldozópappal és néhai Martonosi Miklós nemessel. Ezek birtokaiból neki hitbér és nászajándék ügyében, amely egyezség szerint Balázs és Miklós, édestestvérük: Dávid nevében is átengedték Benedeknek a Csongrád megyei Martonos, Pulcha, Gyékénytő és Bolchonfalwa, valamint Sajti, Honta és Földvár birtokokban levő részük negyedrészt mindaddig, míg neki a nászajándék és hitbér fejében eleget nem tudnak tenni. Mivel azonban a Pulchaban és Sajtban levő részek zálogban voltak, ezek visszaváltásáig helyettük Benedeknek egy lakott és egy lakatlan birtokrészt engedtek át Martonosban, valamint földvári részük felét. Továbbá Balázs átengedte Benedeknek örök jogon a Gyékénytőben levő külön részét. Végrendeletében Benedek e birtokrészeit a csanádi székesegyház épületének helyreállítása céljára hagyta. Amikor ez szükségessé vált, a végrendelet végrehajtói Lukács püspökkel egyetértésben a nevezett részeket 100 arany forintért eladták Besenyői literátus Tamásnak, Besenyői Vég Mártonnak és Istvánnak, Keresztúri Szabó Andrásnak, Keresztúri Szabó Jakab özvegyének: Dorottyanak, Csücsködi Domonkosnak és néhai Martonosi Miklós leányainak: Luciának (a nevezett Vég Márton felesége) és Margitnak (a nevezett András felesége). 1494. szept. 24-én kelt káptalani kiadvány szerint Albert éneklőkanonok tanúskodott a nevezett vevők Martonos, Sajti, Honta, Földvár birtokába való beiktatásakor.¹³⁵¹

138. Mácsalakai Máté, András fia

1446–1471 sebesi főesperes

1467 csanádi vikárius

Előneve alapján Máté az Arad megye középső részén, káptalani birtokok szomszédságában elhelyezkedő Mácsalaka falu szülötte volt.¹³⁵² 1436. ápr. 14-én iratkozott be a bécsi egyetemre,¹³⁵³ ahol 1449 októberében jogi doktor lett.¹³⁵⁴ Nem lehet véletlen, hogy Pankotai Jánoshoz hasonlóan, éppen akkor vált főesperessé, amikor Újbécsi Fülöp csanádi prépost beiratkozott Bécsben.¹³⁵⁵ Talán már előzőleg is ismerték ők egymást, minthogy Újbécsit már 1439. márc. 25-én a szabad művészetek borostyánkoszorúsaként említik, jó esély van rá, hogy e fokozatát is Bécsben szerezte, esetleg épp Mácsalakai és Pankotai tanulótársaként.¹³⁵⁶ Egy 1446. máj. 26-án kelt káptalani kiadványban tűnt fel először mint sebesi főesperes.¹³⁵⁷ Ezután még több mint 30 közhitelű okiratban találkozhatunk nevével, az idő alatt is, amíg minden

¹³⁵⁰ DL 85142.¹³⁵¹ DL 85144.¹³⁵² CSÁNKI 1890. 765., GYÖRFFY 1963. 181., KUBINYI 2000. 76. 162. sz. A helység 4 centralitási pontot ért el.¹³⁵³ SCHRAUF 1892. 81., TÜSKÉS 2008. 146. 2521. sz. 1436 ápr. 14-én *Matheus Andree de Maczalaka* 3 grossz fizetett.¹³⁵⁴ SCHRAUF 1892. 142–143. 1449 áprilisában a jogászok anyakönyvében: *Dominus matheus Maczalaka, archidiaconus Chanadiensis pro licencia* 1449 októberében Bécsben jogi doktorrá avatott fel: *Dominus Matheus archidiaconus et canonicus ecclesie Chanadiensis, pro doctoratu...flore.*¹³⁵⁵ SCHRAUF 1892. 194, FRAKNÓI 1874. 48. 1446-ban *Philippus de Zanadino prepositus ibidem, baccalaureus artium.*¹³⁵⁶ LUKCSICS 1938. 178. 625. sz.¹³⁵⁷ DL 44417.

bizonyval Bécsben tartózkodott.¹³⁵⁸ Kettő alkalommal végzett külső hiteleshelyi munkát. 1451. febr. 7-én a nagylaki jobbágyok által elkövetett hatalmaskodása ügyében Csanád megyében végzett tanúvallatásnál volt káptalani kiküldött.¹³⁵⁹ Egy 1462. júl. 27-én kelt jelentés szerint Békés megyei vizsgálatnál és idézésnél tanúskodott.¹³⁶⁰ 1467. júl. 13-án a csanádi püspöki helynökeként szerepelt.¹³⁶¹ Máté utolsó említése 1471. máj. 6-án történt.¹³⁶² Utóda, Illés 1471. dec. 14-én tűnt fel a sebesi főesperesség élén.¹³⁶³ Máté rokona, vagy legalábbis földije lehetett Mácsalakai István aradi kanonok.¹³⁶⁴

139. Máté

1477–1481 éneklőkanonok

Egy 1477. aug. 21-én kelt oklevélben tűnik fel először,¹³⁶⁵ majd négy év múlva, egy 1481. aug. 24-i kiadványban találkozunk nevével másodszor és egyben utoljára.¹³⁶⁶ Egyéb adat nem áll rendelkezésre személyéről.

140. Mátyás

1353–1381 örkanonok

Mátyás a székeskáptalan hatodik ismert örkanonoka egy 1353. jún. 2-i kiadványban tűnt fel először,¹³⁶⁷ előde Bálint utolsó említése után négy évvel.¹³⁶⁸ Ezután majd 30 évig követhetjük nyomon a káptalan által kiállított oklevelekben.¹³⁶⁹ Két alkalommal végzett külső hiteleshelyi munkát. 1364. júl. 24-én a Temes megyei Solymos, Ikus és Rékas Garázda Miklós csanádi és Péter aradi prépost, mint királyi emberek által Karapach és testvérei számára végezett iktatásánál volt a káptalan kiküldött tanúja.¹³⁷⁰ Majd az 1369. márc. 13-i kiadványban a Himfieknek a Temes megyei Egerszeg birtokba való iktatásánál tanúskodott.¹³⁷¹ Utoljára 1381. ápr. 15-án szerepelt neve.¹³⁷² Egyebet nem tudunk róla. Utóda Demeter 1383. jan. 15-én tűnt fel.¹³⁷³

141. Mátyás, András fia

–1402 kanonok

¹³⁵⁸ 1446. máj. 26. (DL 44417.), 1446. okt. 5. (DL 44438.), 1447. máj. 25. (DL 44466.), 1447. nov. 8. (DL 14125.), 1448. márc. 18. (DL 44505.), 1449. jún. 9. (DL 59398.), 1449. nov. 8. (DL 14308.), 1451. febr. 20. (JUHÁSZ 1927. 271–273. 52. sz.), 1451. aug. 13. (DL 14485.), 1451. okt. 28. (DL 14504.), 1452. jan. 13. (DL 285547.), 1452. nov. 16. (DF 274061.), 1453. nov. 19. (DF 251571.), 1453. dec. 10. (DL 14760.), 1454. jún. 23. (DL 14845., DF 236227.), 1454. júl. 16. (DL 14859.), 1454. okt. 15. (DL 69477.), 1455. febr. 11. (DL 14922.), 1455. szept. 3. (DL 14981.), 1455. szept. 26. (DL 29813.), 1458. márc. 23. (DL 15216.), 1460. jún. 23. (DL 274062.), 1460. júl. 31. (PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.), 1462. júl. 27. (DL 65548.), 1464. febr. 28. (DL 71999.), 1465. ápr. 19. (DF 255779.), 1465. júl. 16. (DF 266501.), 1466. júl. 25. (DL 16388.), 1467. ápr. 25. (PESTY–MAGINA 2014. 397–398. 336. sz.), 1469. máj. 29. (DL 106013.), 1471. máj. 6. (OLTVÁNYI 1867. 47.)

¹³⁵⁹ JUHÁSZ 1927. 272. 52. sz.

¹³⁶⁰ DL 65548.

¹³⁶¹ DL 104710.

¹³⁶² OLTVÁNYI 1867. 47.

¹³⁶³ DL 86001.

¹³⁶⁴ DL 15076.

¹³⁶⁵ DL 94535., DF 278427., KARÁCSONYI 1896. 526.

¹³⁶⁶ DF 260827.

¹³⁶⁷ DF 278628.

¹³⁶⁸ 1349. máj. 13. (DL 300114.)

¹³⁶⁹ 1355. dec. 16. (DL 4568.), 1356. máj. 12. (DL 4613.), 1356. jún. 4. (DF 285546), 1357. ápr. 6. (DL 4659.), 1358. szept. 8. (DL 4789.), 1361. márc. 6. (DL 41471.), 1364. júl. 24-én (DL 5782., DL 9117.), 1368. júl. 3. (DL 41752.), 1369. márc. 13. (DL 41776.), 1374. márc. 28. (DL 52222.), 1381. ápr. 15. (DL 6770.)

¹³⁷⁰ DL 5782., DL 9117.

¹³⁷¹ DL 41776.

¹³⁷² DL 6770.

¹³⁷³ DL 87546.

A halálával megüresedett évi 15 márka bevételű kanonoki javadalmát IX. Bonifác pápa 1402. aug. 26-án adományozta Mihály fia Miklósnak.¹³⁷⁴ Talán azonos lehet azzal az András fia Mátyás csanádi klerikussal, aki 1367-ben dec. 1-jén császári közjegyzőként írásba foglalta a Mihály egri püspök és Almádi Czudar bán között létrejött egyezséget.¹³⁷⁵

142. Mátyás, Imre fia

1405–1437 olvasókanonok

Aradi kanonok és a temesvári Szent Eligius-egyház plébánosa volt, amely plébánia javadalmát 1405. ápr. 25–29. között elcserélte György fia András csanádi *lectoratus*ára.¹³⁷⁶ Jóllehet a kisebb egyházi javadalmak cseréjének rendje szerint az a Marcali Dózsa csanádi püspök engedélyével történt, de mivel a püspök nem bírt pápai megerősítéssel, ezért a pápától is engedélyt kértek, aki 1406. júl. 23-án a püspök intézkedését érvénytelenítve saját hatalmából adta az évi 120 forintra becsült olvasókanonoki méltóságot Mátyásnak, aki a forrás szerint áldozópap volt.¹³⁷⁷ VII. Ince egyúttal azt is megengedte neki, hogy az évi 70 forint becsült aradi kanonikátusát és az aradi káptalan temetőjében található Szent Mihály kápolna 4 forintot hozó javadalmát továbbra is megtartsa. A pápa ugyanazon a napon Mátyásnak adományozta a Gyulai Miklós fia András halálával megüresedett 40 forint értékű csanádi kanonikátust is.¹³⁷⁸ Már pápai kinevezése előtt olvashatjuk a nevét az általa 1405. ápr. 29-én¹³⁷⁹ és 1406. júl. 4-én¹³⁸⁰ kiállított oklevelekben. Az ezt követő, több mint 30 évig tartó olvasókanonoki tevékenységét közel félszáz káptalani kiadvány tanúsítja.¹³⁸¹ Javadalomviselése alatt, 1412. aug. 13-án tett misealapítványát a csanádi *lectorok* részére Kerekegyházi Laczkfi Miklós fia László és unokatestvére, Laczkfi Pál fia Mihály, aki a családja genealógiai táblája szerint szintén utód nélkül hunyt el.¹³⁸² Az Arad megyei Makra hegyen lévő Csorva nevű szőlőst adományozták egy marosi malmukkal Mátyás olvasókanonoknak és e méltóságban utódainak, oly kötelezettséggel, hogy minden hétfőn a székesegyház Mária-oltára előtt misét tartozzanak énekelni az elhunyt lelkek üdvösségeért.¹³⁸³ Mátyás valamikor 1437. máj. 21-i utolsó ismert szereplése,¹³⁸⁴ és 1438. ápr. 17. között hunyt el. Ugyanis ez utóbbi időpontban Mohácsi Dénes a maga számára kérte IV. Jenő pápától a

¹³⁷⁴ Mon. Vat. I/4. 455. 515. sz.

¹³⁷⁵ Mon. Vat. I/4. 316–317. 383. sz., JUHÁSZ 1947a 1947. 45.

¹³⁷⁶ 1405. ápr. 25-én még András (DL 45508.), 1405. ápr. 29-én már Mátyás volt a *lector* (DF 286775.). A temesvári Szent Eligius templomra és a szent tiszteletére a középkori Magyarországon ld. PETROVICS 2008. 70–78.

¹³⁷⁷ JUHÁSZ 1927. 238–239. 17. sz.

¹³⁷⁸ JUHÁSZ 1927. 239. 18. sz.

¹³⁷⁹ DF 286775.

¹³⁸⁰ DF 238364.

¹³⁸¹ 1407. jún. 12. (DL 87792.), 1407. okt. 6. (DL 87797.), 1408. jan. 19. (DL 87809), 1408. jan. 22. (DL 87799., DL 87809.), 1408. júl. 12. (DL 42953.), 1408. nov. 2. (DF 266425.), 1409. jan. 14. (DL 9493.), 1411. febr. 5. (DL 29751.), 1411. márc. 9. (DL 29752., DL 29753.), 1411. ápr. 26. (DF 275463.), 1412. szept. 19. (PESTY 1882 277–279. 190. sz.), 1412. szept. 27. (DL 43389.), 1412. okt. 6. (DL 79095.), 1414. okt. 26. (DL 79218.), 1417. júl. 31. (DF 253183.), 1417. dec. 5. (DF 266433.), 1418. máj. 4. (DF 266436.), 1418. júl. 20. (DF 266439.), 1420. ápr. 14. (DL 87932.), 1420. aug. 12. (DL 10967.), 1421. jan. 25. (DL 71451.), 1422. aug. 1. (DF 266449.), 1423. máj. 24. (DL 71459.), 1424. júl. 5. (DL 86561., DF 274429.), 1427. ápr. 13. (DF 263126.), 1427. jún. 29. (DL 85720.), 1427. jún. 29. (DL 85721.), 1427. júl. 29. (DL 85722.), 1429. dec. 16. (DL 12162.), 1429. dec. 30. (DL 12166.), 1429. dec. 30. (DL 12165.), 1430. ápr. 20. (DL 12217.), 1430. nov. 15. (Adattár 1872. 135., PESTY 1876. 63.), 1430. nov. 3. (DF 209375.), 1430. nov. 15. (PESTY 1876. 62–63.), 1431. aug. 27. (DF 245026.), 1434. febr. 5. (DL 73027.), 1435. febr. 13. (DL 29743.), 1436. máj. 3. (DL 105801.), 1436. máj. 3. (DL 12898.), 1436. máj. 24. (DF 233443.), 1436. aug. 29. (PESTY–MAGINA 2014. 67–68. 45. sz.), 1437. máj. 21. (DL 30797.)

¹³⁸² ENGEL Gen

¹³⁸³ DL 10023., OLTVÁNYI 1867. 43., BOROVSKY 1896. 396., JUHÁSZ 1941. 42–43.

¹³⁸⁴ DL 30797.

Mátyás halálával megüresedett, 96 forint értékűnek tartott *lectoratust* és kanonoki prebendát.¹³⁸⁵

143. Megyericsei Péter

1522–1525 kanonok

Valószínűleg abból a Kőrös megyei nemesi családból származott, amelynek első jeles képviselője Megyericsei György hercegi protonotarius egyúttal orbászi ispán és várnagy volt az 1350-es években.¹³⁸⁶ A 15–16. századfordulóján Megyericsei János Geréb László erdélyi püspök, majd kalocsai érsek titkára lett, Bónis szerint talán rokonság révén. A humanista érdeklődésű gyulafehérvári kanonok, kalocsai, majd kolozsi főesperes, aki királyi kancellárián is megfordult 1517 körül hunyt el.¹³⁸⁷ Így elvileg még támogathatta rokona pályakezdését. Péter neve mint káptalani jegyzőé tűnt fel egy 1518. szept. 11-i csanádi kiadványon.¹³⁸⁸ 1522. máj. 21-én apostoli közjegyzőként rögzítette Csaholyi Ferenc csanádi püspök tiltakozását ama erőszakos eljárás ellen, ahogy Báthori István Pereki Albertet a marosontúli főesperességhez juttatta.¹³⁸⁹ Fél évvel ez után, 1522. nov. 26-án szerepelt először csanádi kanonokként.¹³⁹⁰ Valószínűleg ő volt az a Péter jegyző, aki 1523. okt. 22-én a Nagylaki Jaksics Márk által a csanádi székeskáptalan kopáncsi jobbágysai hatalmaskodása miatti idézést Gergely *divisorral* átvette.¹³⁹¹ Utoljára két 1525 márciusában kelt káptalani kiadvány tanúnévsorában olvashatjuk nevét.¹³⁹²

144. Mezősomlyói András, Egyed fia

1385–1414 örkanonok

Származási helye a Krassó megyei Mezősomlyó mezőváros volt,¹³⁹³ tudhatjuk meg utóda kinevező okmányából.¹³⁹⁴ Először a 1385. okt. 24-én kelt káptalani kiadványban tűnt fel mint örkanonok,¹³⁹⁵ amely méltóságot ezután 30 évig viselte. 1387 őszén három oklevélben olvashatjuk nevét.¹³⁹⁶ Egyetlen ismert külső hiteleshelyi tevékenysége 1389-ben történt, amikor a Csongrád megyei Csecstó nevű halastavat az ő tanúsága mellett határolták meg.¹³⁹⁷ Ezután még 41 fennmaradt káptalani kiadvány bizonyítja javadalomviselését.¹³⁹⁸ Utoljára

¹³⁸⁵ LUKCSICS 1938. 164. 559. sz.

¹³⁸⁶ BÓNIS 1971. 80–81., ENGEL 1996. I. 17, 162, 381.

¹³⁸⁷ BÓNIS 1971. 322.

¹³⁸⁸ DL 47262. *Petrus de Megerechye notarius chanadiensis scripsit.*

¹³⁸⁹ DL 25018.

¹³⁹⁰ DL 31165.

¹³⁹¹ DL 29650.

¹³⁹² 1525. márc. 4. (DL 67536.), 1525. márc. 18. (DL 90600.)

¹³⁹³ CSÁNKI 1894. 96–97., GYÖRFFY 1987. (III.) 493–494., KUBINYI 2000. 77. 172. sz. A helység Kubinyi centralitási pontrendszerében 13 pontot kapott.

¹³⁹⁴ JUHÁSZ 1927. 242. 22. sz.

¹³⁹⁵ DL 87565.

¹³⁹⁶ 1387. szept. 7. (DL 105335.), 1387.szept.10. (DL 7293.), 1387. okt. 23. (DL 42371.)

¹³⁹⁷ CD X/1. 506. 291. sz.

¹³⁹⁸ 1389. jún. 29. (DL 7509.), 1390. dec. 12. (DL 7654.), 1391. febr. 2. (DF 268548.), 1391. ápr. 25. (DL 7687.), 1392. jan. 28. (DF 249163.), 1392. dec. 29. (PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.), 1395. jan. 27. (DF 291362.), 1396. jún. 10. (DL 98246.), 1396. aug. 11. (DF 291362.), 1398. máj. 11. (DF 266449.), 1399. jan. 13. (DL 8354.), 1400. márc. 28. (DF 250613.), 1400. máj. 1. (DL 71549.), 1400. máj. 8. (DL 92142.), 1400.05.13. (DL 71431), 1400. nov. 10. (DF 285546.), 1401. febr. 14. (DL 71432.), 1402. márc. 23. (DL 71434.), 1402. ápr. 5. (DF 244769.), 1403. dec. 22. (DL 42799.), 1404. jan. 2. (DL 9144., DL 87762.), 1404. márc. 8. (DL 8901.), 1405. ápr. 25. (DL 45508.), 1405. ápr. 29. (DF 286775.), 1406. júl. 4. (DF 238364.), 1407. jún. 12. (DL 87792.), 1407. okt. 6. (DL 87797.), 1408. jan. 19. (DL 87809.), 1408. jan. 22. (DL 87799.), 1408. júl. 12. (DL 42953.), 1408. nov. 2. (DF 266425.), 1409. jan. 14. (DL 9493.), 1411. febr. 5. (DL 29751.), 1411. márc. 9. (DL 29752., DL 29753.), 1411. ápr. 26. (DF 275463.), 1411. nov. 29. (DL 29757.), 1412. szept. 19. (PESTY 1882. 277–279. 190. sz.), 1412. szept. 27. (DL 43389.), 1412. okt. 6. (DL 79095.), 1414. okt. 26. (DL 79218.)

1414. okt. 26-án szerepelt neve. Nemsokára elhunyt, mert 1415. febr. 22-én XXIII. János ellenpápa már ki is nevezte utódát a halálával megüresedett örkanonoki méltóságra.¹³⁹⁹

145. Mihály

1334–1357 éneklőkanonok

Káptalani kiadványban már 1334-ben találkozhatunk a nevével.¹⁴⁰⁰ Így minden bizonnyal ő az a meg nem nevezett csanádi éneklőkanonok, aki ugyanabban az évben 15 garast fizetett pápai tized fejében,¹⁴⁰¹ és feltehetően az ő helyettese volt az 1333-ban 9 garast fizető Tamás *succentor*.¹⁴⁰² Adatolhatóan 23 évig tartó javadalomviseléséről további kilenc oklevél tanúskodik.¹⁴⁰³ Személyéről több információval nem rendelkezünk.

146. Mihály

1343–1358 prépost

Először 1343. febr. 13-én szerepel neve a ránk maradt forrásokban.¹⁴⁰⁴ A túróci registrum ama tévesztésénél fogva, miszerint Zsámbóki László csázmái prépostot 1353. máj. 20-i szereplésekor csanádi prépostnak írja,¹⁴⁰⁵ Borovszky és Juhász is két külön Mihály csanádi prépost létét feltételezte, amely közé beékeltek László kápolnaispánt és titkos kancellár.¹⁴⁰⁶ A Zsábókira vonatkozó archontológiai ismeretek¹⁴⁰⁷ mellett a csanádi káptalan kiadványai is tisztázzák ezt a tévedést, ugyanis azokban Mihály prépost neve szerepel a László javadalomviselésének tulajdonított években is.¹⁴⁰⁸

147. Mihály

1368–1369 marosontúli főesperes

Adatolhatóan kevesebb, mint egy évig állt a marosontúli főesperesi hivatal élén.¹⁴⁰⁹ Jóllehet első említése előtt tíz évig nem ismert a főesperesi kerület irányítója, utóda pedig majd öt év múlva tűnt fel. Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

148. Mihály

1385–1391 temesi főesperes

Első alkalommal 1385. okt. 24-én tűnik fel neve a ránk maradt forrásokban.¹⁴¹⁰ 1387-ben három káptalani kiadványban szerepel temesi főesperesként.¹⁴¹¹ Pályafutása megbukott, mert meggyilkolta Tóth Ferenc és Köp Tamás laikusokat, IX. Bonifác pápa pedig ezért és egyéb

¹³⁹⁹ JUHÁSZ 1927. 242–243. 22. sz.

¹⁴⁰⁰ DL 30572.

¹⁴⁰¹ Mon. Vat. I/1. 150.

¹⁴⁰² Mon. Vat. I/1. 145.

¹⁴⁰³ 1343. febr. 13. (DF 254788.), 1343. ápr. 4. (DL 71541.), 1344. máj. 3. (DF 254789.), 1345. jún. 9. (DL 37585., DL 3770.), 1349. máj. 13. (DL 30114.), 1353. jún. 2. (DF 278628.), 1355. dec. 16. (DL 4568.), 1356. jún. 4. (DF 285546), 1357. ápr. 6. (DL 4659.)

¹⁴⁰⁴ DF 254788.

¹⁴⁰⁵ DF 283070., HORVÁTH 1902. 203. 16. sz.

¹⁴⁰⁶ BOROVSKY 1896. 388., JUHÁSZ 1941. 20–21.

¹⁴⁰⁷ ENGEL 1996. I. 78, 90, 91.

¹⁴⁰⁸ 1343. febr. 13. (DF 254788.), 1343. ápr. 4. (DL 71541.), 1344. máj. 3. (DF 254789.), 1345. jún. 9. (DL 37585., DL 3770.), 1353. jún. 2. (DF 278628), 1355. dec. 16. (DL 4568., DL 4643.), 1356. május 12. (DL 4613, DL 4643.), 1356. jún. 4. (DF 285546), 1357. ápr. 6. (DL 4659.), 1358. szept. 8. (DL 4789.)

¹⁴⁰⁹ 1368. júl. 3. (DL 41752.), 1369. márc. 13. (DL 41776.)

¹⁴¹⁰ DL 87565.

¹⁴¹¹ 1387. szept. 7. (DL 105335.), 1387. szept. 10. (DL 7293., átírása DL 7294.), 1387. okt. 23. (DL 42371.)

más bűneiért 1391. júl. 17-én megfosztotta javadalmától.¹⁴¹² Feltűnő egybeesés, hogy a káptalan tagjai által elkövetett kihágások közül hasonlóan kirívó tettekért, szintén az 1391. év második felében sújtotta a pápa Jakab prépostot javadalomvesztéssel.¹⁴¹³

149. Mihály

1403–1404 prépost

Jóllehet 1403. jan. 7-én az a Lőrinc kapott pápai kinevezést a csanádi prépostságra,¹⁴¹⁴ aki egy káptalani kiadvány tanúsága szerint, már 1402. ápr. 5-én e méltóság birtokában volt,¹⁴¹⁵ ... 1403 és 1404 fordulóján mégis Mihály szerepelt prépostként a csanádi székeskáptalan által kiállított oklevelekben. Először 1403. dec. 22-én,¹⁴¹⁶ majd 1404. jan. 2-án,¹⁴¹⁷ végül 1404. márc. 8-án.¹⁴¹⁸ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla, így mind származása, mind pályafutása ismeretlen. Rövid szereplése kérdéseket vet fel, főleg, hogy a préposti méltóságban az előtte és utána szereplő személy is a Lőrinc nevet viselte. Felmerülhet, hogy esetleg ugyanannak a Lőrinc prépostnak a javadalomviselését zavarta meg valamiképpen, rövid intermezzóként.

150. Mihály

1464 kanonok

Egy alkalommal találkozhatunk vele a fennmaradt forrásokban. Az 1464. máj. 30-án kelt jelentésben említették káptalani kiküldötként, a Csanád megyei Fügeden végzett vizsgálatnál és ezzel összefüggésben az aradi káptalan idézésénél tanúskodott.¹⁴¹⁹

151. Mihály

1480–1483 temesi főesperes

Először egy 1480. máj. 21-én kelt káptalani kiadványban találkozhatunk nevével,¹⁴²⁰ noha ekkor még elvileg az 1477-ben feltűnt és még 1481-ig szerepelt István volt a temesi főesperes. Következő alkalommal 1483. máj. 16-án említették Mihályt, mint a káptalan kiküldöttje tanúskodott máj. 13-án Dóczi Imre panasza ügyében végzett vizsgálatnál.¹⁴²¹ Ezután még egyszer tűnik szemünk elé, egy 1483. okt. 24-én kelt oklevél tanúsorában.¹⁴²² Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

152. Mihály

1481 krassói főesperes

Mindössze egyszer, egy 1481. aug. 24-én kelt oklevélben találkozhatunk nevével.¹⁴²³ Egyebet nem tudunk róla.

153. Mihály

1501 torontáli főesperes

¹⁴¹² Mon. Vat. I/3. 163–164. 192. sz.: ... *quod Michael Archidiaconus Temessiensis, in ecclesia Cenadiensi, diabolico spiritu isignatus, in quondam Francisci Thot et Thome Kewp laicorum personas homicidia perpetravit, et nonnulla alia enormia crimina commiserat, ...*

¹⁴¹³ Mon. Vat. I/3. 173–174. 199. sz.

¹⁴¹⁴ Mon. Vat. I/4. 495. 559. sz.

¹⁴¹⁵ DF 244769.

¹⁴¹⁶ DL 42799.

¹⁴¹⁷ DL 9144., DL 87762.

¹⁴¹⁸ DL 8901.

¹⁴¹⁹ DL 15958.

¹⁴²⁰ DL 81835.

¹⁴²¹ DL 18785.

¹⁴²² DL 18854.

¹⁴²³ DF 260827.

Valamikor Ramocsaházi Albert 1497. nov. 9-i utolsó említése¹⁴²⁴ és 1501. ápr. 8-i feltűnése között került Mihály a torontáli főesperesi hivatal élére.¹⁴²⁵ Ezen kívül még egyszer szerepelt káptalani kiadvány tanúnévsorában, 1501. jún. 6-án.¹⁴²⁶ Ez alapján javadalomviselése csak pár hónapig adatolható, jöllehet utóda, Rojcsai János csak 1518. szept. 11-én tűnt fel.¹⁴²⁷ Egyebet nem tudunk róla.

154. Mihály

1516 kanonok

Egy 1516. júl. 17-én kelt királyi oklevélben említették. Eszerint amikor a csanádi prépost és a tekintélyesebb kanonokok az elhunyt Ulászló király parancsából a királyi udvarnál időztek, Csáki László csanádi ispán a megye szolgabíráival és esküdtjeivel a káptalan összes jobbágját egy bizonyos helyre rendelte, hogy esküt tetessen velük mindazon károkról, amelyeket az 1514. évi felkelés alatt követtek el a megye nemességével és a káptalannal szemben. Mivel a prépost és a vezető kanonokok távollétében a jobbágyság nem jelentek meg, Mihály mesterkanonoktól követelték azok előállítását.¹⁴²⁸ Egyebet nem tudunk személyéről.

155. Miklós

1343–1358 marosontúli főesperes

Miklós 1343. febr. 13-án tűnt fel a marosontúli főesperesként.¹⁴²⁹ Adatolhatóan 1358. szept. 8-ig állt a főesperesi kerület élén.¹⁴³⁰ Utódjával csak egy évtized múlva találkozhatunk a fennmaradt forrásokban. Egyebet nem tudunk róla.

156. Miklós, Márk fia

1353–1361 olvasókanonok

A Veresnek mondott Domokos fia Péter pápai kúriánál bekövetkezett halálával megüresedett csanádi *lectoratus*t már 1350. jan. 28-án Márk fia Miklós Kalocsa egyházmegyei klerikus számára kérte Kerekegyházi Laczkfi Miklós a királyi aula lovagja.¹⁴³¹ Ám e javadalmat ekkor még Laczkfi Miklós testvérének, Dénes kalocsai érseknek káplánja, Ulrik fia Albert nyerte el,¹⁴³² és csak 1353-ban, bácsi olvasókanonokságra való továbblépésével üresedett meg újra.¹⁴³³ Így először egy 1353. jún. 2-án kelt káptalani kiadványban találkozhatunk Miklós névvel.¹⁴³⁴ További oklevelek kiállítójaként szerepelt 1355. dec. 16-án,¹⁴³⁵ 1356. máj. 12-én,¹⁴³⁶ 1356. jún. 4-én,¹⁴³⁷ 1357. ápr. 6-án,¹⁴³⁸ 1358. szept. 8-án.¹⁴³⁹ 1359. szept. 4-én Avignonban járt, ahol Lendvai Gergely csanádi püspök (1359–1360)¹⁴⁴⁰ megbízottjaként az

¹⁴²⁴ DL 20623.

¹⁴²⁵ DF 285703.

¹⁴²⁶ DF 233493.

¹⁴²⁷ DL 47262.

¹⁴²⁸ DL 32558., Mon. Rust. 402–403. 297. sz.

¹⁴²⁹ DF 254788.

¹⁴³⁰ 1343. ápr. 4. (DL 71541.), 1344. máj. 3. (DF 254789.), 1345. jún. 9. (DL 37585., DL 3770.), 1349. máj. 13. (DL 30114.), 1353. jún. 2. (DF 278628.) 1355. dec. 16. (DL 4568.), 1356. május 12. (DL 4613.), 1356. jún. 4. (DF 285546), 1357. ápr. 6. (DL 4659.), 1358. szept. 8. (DL 4789.)

¹⁴³¹ BOSSÁNYI 1916. 209–210. 430. sz.

¹⁴³² Mon. Vat. I/1. 450.

¹⁴³³ UDVARDY 1992. 86., BOSSÁNYI 1918. 226, 269.

¹⁴³⁴ DF 278628.

¹⁴³⁵ DL 4568.

¹⁴³⁶ DL 4613., átírva 4643.

¹⁴³⁷ DF 285546.

¹⁴³⁸ Anjou-okm. VI. 554.

¹⁴³⁹ DL 4789.

¹⁴⁴⁰ JUHÁSZ 1946. 82–87.

Apostoli Kamarába befizette az előző csanádi püspök, Telegdi Tamás székdíj-hátralékát, 97 forintot, valamint kötelezettséget vállalt Gergely 900 forintnyi *servitium*ának két részletben való fizetésére.¹⁴⁴¹ Miklós utolsó említése két évvel később, 1361. márc. 6-án történt egy káptalani kiadványban.¹⁴⁴²

157. Miklós

1358–1399 éneklőkanonok

Egy 1358. szept. 8-i oklevélben tűnik fel neve először.¹⁴⁴³ Ezután több mint 40 évig szerepelt és 22 ránk maradt káptalani kiadvány tanúnévsorában láthatjuk nevét.¹⁴⁴⁴ Egyéb adattal nem rendelkezünk személyére nézve.

158. Miklós

1361 kanonok

Egy 1361. márc. 6-án kelt oklevélben említették.¹⁴⁴⁵ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

159. Miklós

1368–1402 sebesi főesperes

Adatolhatóan közel három és fél évtizedig állt a sebesi főesperesi hivatal élén.¹⁴⁴⁶ 1368. júl. 3-án tűnt fel,¹⁴⁴⁷ hét évvel elődje említése után. Utóda 1402. ápr. 5-i utolsó ismert említése¹⁴⁴⁸ után másfél évvel tűnt fel.

160. Miklós, Mihály fia

1374 torontáli főesperes

1374. júl. 15-én nyerte el V. Orbán pápától a Vilmos bíboros halálával megüresedett torontáli főesperességet.¹⁴⁴⁹ Egyéb adattal nem rendelkezünk róla. Utóda Tamás 1381. ápr. 15-én tűnt fel.¹⁴⁵⁰

161. Miklós

1383–1392 krassói főesperes

¹⁴⁴¹ BATTHYÁNY 1790/II. 59., JUHÁSZ 1946. 85–86.

¹⁴⁴² DL 41471., 18. századi átírása: DL 68239.

¹⁴⁴³ DL 4789.

¹⁴⁴⁴ 1361. március 6. (DL 41471.), 1368. júl. 3. (DL 41752.), 1369. márc. 13. (DL 41776.), 1374. márc. 28. (DL 52222.), 1381. ápr. 15. (DL 6770.), 1383. jan. 15. (DL 87546.), 1385. okt. 24. (DL 87565.), 1387. szept. 7. (DL 105335.), 1387. szept. 10. (DL 7293.), 1387. okt. 23. (DL 42371.), 1389. jún. 29. (DL 7509.), 1390. febr. 25. (DL 30739.), 1390. dec. 12. (DL 7654.), 1391. febr. 2. (DF 268548.), 1391. ápr. 25. (DL 7687.), 1392. jan. 28. (DF 249163.), 1392. dec. 29. (PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.), 1395. jan. 27. (DF 291362.), 1396. jún. 10. (DL 98246.), 1396. aug. 11. (DF 291362.), 1398. máj. 11. (DF 266449.), 1399. jan. 13. (DL 8354.)

¹⁴⁴⁵ DL 41471.

¹⁴⁴⁶ 1368. júl. 3. (DL 41752.), 1369. márc. 13. (DL 41776.), 1374. márc. 28. (DL 52222.), 1381. ápr. 15. (DL 6770.), 1383. jan. 15. (DL 87546.), 1385. okt. 24. (DL 87565.), 1387. szept. 7. (DL 105335.), 1387. szept. 10. (DL 7293.), 1387. okt. 23. (DL 42371.), 1389. jún. 29. (DL 7509.), 1390. febr. 25. (DL 30739.), 1390. dec. 12. (DL 7654.), 1391. febr. 2. (DF 268548.), 1391. ápr. 25. (DL 7687.), 1392. jan. 28. (DF 249163.), 1392. dec. 29. (PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.), 1395. jan. 27. (DF 291362.), 1396. jún. 10. (DL 98246.), 1396. aug. 11. (DF 291362.), 1398. máj. 11. (DF 266449.), 1399. jan. 13. (DL 8354.), 1400. márc. 28. (DF 250613.), 1400. máj. 1. (DL 71549.), 1400. máj. 8. (DL 92142.), 1400. máj. 13. (DL 71431.), 1400. nov. 10. (DF 285546.), 1401. febr. 14. (DL 71432.), 1402. márc. 23. (DL 71434.), 1402. ápr. 5. (DF 244769.)

¹⁴⁴⁷ DL 41752.

¹⁴⁴⁸ DF 244769.

¹⁴⁴⁹ Mon. Vat. I/1. 516.

¹⁴⁵⁰ DL 6770.

Első ismert említése 1383. jan. 15-én történt.¹⁴⁵¹ Ezután még négy oklevélben találkozhatunk nevével, utoljára 1392. jan. 28-án.¹⁴⁵² Egyéb adat nem áll rendelkezésre személyéről. Utóda három év múlva tűnt fel.

162. Miklós, Demeter fia

1390–1399 kisprépost 1399 szőrényi püspök

Először Zsigmond király 1390. febr. 7-én a csanádi székeskáptalanhoz intézett parancslevelében találkozhatunk Miklós nevével, amelyben az uralkodó a kisprépost és káptalana a Csanád megyei Keresztúr birtokába való beiktatásához kérte kiküldeni a káptalan tanúját.¹⁴⁵³ 1390. febr. 22-én be is iktatták Miklóst és testületét a Bernát fia Lőrinc által hagyományozott birtokba. 1390. dec. 12-i káptalani kiadvány szerint Miklós kisprépost volt a káptalan kiküldött tanúja Perényi Miklós szőrényi bánnak a Krassó megyei Érdsomlyó és tartozékai birtokába való iktatásánál.¹⁴⁵⁴ Gyakran részesült pápai megbízatásokban. Juhász valószínűnek tartotta, hogy már ő volt az a név nélkül említett csanádi kisprépost, akit 1389. dec. 5-én IX. Bonifác Sartor János csanádi kanonok beiktatásával bízott meg.¹⁴⁵⁵ Ugyancsak őt küldte ki 1392. febr. 9-én Péter fia János aradi kanonok,¹⁴⁵⁶ 1393. jan. 27-én András fia Péter temesi főesperes,¹⁴⁵⁷ 1394. jan. 8-án Árki János csanádi kanonok,¹⁴⁵⁸ 1394. júl. 2-án Pál fia Fábián csanádi kanonok és aradi főesperes,¹⁴⁵⁹ 1397. okt. 1-jén Miklós fia Ozsvát csanádi kanonok¹⁴⁶⁰ és 1397. nov. 16-án Péter fia Domokos csanádi kanonok javadalmába való bevezetésére.¹⁴⁶¹ 1399. jún. 18-án a Szentszék szőrényi püspökké nevezte ki és megengedte neki, hogy megtarthassa csanádi kisprépostságát és kanonokságát is.¹⁴⁶² Továbbá arra is engedélyt kapott a Szentszéktől, hogy bármely katolikus püspök által felszenteltethesse magát.¹⁴⁶³ Hogy meddig viselte javadalmaival további adatok híján nem lehet tudni. A következő ismert kisprépostot csak 25 év múlva említik a ránk maradt források.

163. Miklós

1398–1406 krassói főesperes

Miklós 1398. máj. 11-én tűnt fel a krassói főesperesi hivatal élén,¹⁴⁶⁴ amit 15 további említése alapján nyolc évig töltött be.¹⁴⁶⁵ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

164. Miklós, Mihály fia

1402– kanonok

¹⁴⁵¹ DL 87546.

¹⁴⁵² 1385. okt. 24. (DL 87565.), 1390 febr. 25. (DL 30739), 1391. ápr. 25. (DL 7687.), 1392. jan. 28. (DF 249163.)

¹⁴⁵³ DL 30739., PESTY–ORTVAY 1896. 189–191. 117. sz.

¹⁴⁵⁴ DL 7654.

¹⁴⁵⁵ Mon. Vat. I/3. 50. 60. sz., JUHÁSZ 1941. 35.

¹⁴⁵⁶ Mon. Vat. I/3. 184. 209. sz.

¹⁴⁵⁷ Mon. Vat. I/3. 203. 228. sz.

¹⁴⁵⁸ Mon. Vat. I/3. 244. 274. sz.

¹⁴⁵⁹ Mon. Vat. I/3. 264. 293. sz.

¹⁴⁶⁰ Mon. Vat. I/4. 34. 51. sz.

¹⁴⁶¹ Mon. Vat. I/4. 41. 55. sz.

¹⁴⁶² Mon. Vat. I/4. 135. 180. sz., EUBEL 1898. 449. Vö. C. TÓTH 2013a 29. A préposti archontológiában tévesen szerémi püspöknek lett feltüntetve.

¹⁴⁶³ Mon. Vat. I/4. 150–151. 197. sz.

¹⁴⁶⁴ DF 266449.

¹⁴⁶⁵ 1399. jan. 13. (DL 8354.), 1400. márc. 28. (DF 250613.), 1400. máj. 1. (DL 71549.), 1400. máj. 8. (DL 92142.), 1400. máj. 13. (DL 71431), 1400. nov. 10. (DF 285546.), 1401. febr. 14. (DL 71432.), 1402. márc. 23. (DL 71434.), 1402. ápr. 5. (DF 244769.), 1403. dec. 22. (DL 42799.), 1404. jan. 2. (DL 9144., DL 87762.), 1404. márc. 8. (DL 8901.), 1405. ápr. 25. (DL 45508.), 1405. ápr. 29. (DF 286775.), 1406. júl. 4. (DF 238364.)

IX. Bonifác pápa az András fia Mátyás halálával megüresedett évi 15 márka bevételű kanonoki javadalmat 1402. aug. 26-án adományozta neki, mint a csanádi székesegyház Szent Erzsébet oltára igazgatójának.¹⁴⁶⁶ Oltárigazgatóságát továbbra is megtarthatta, jövedelmét 40 forintra becsülték. Egyebet nem tudunk róla.

165. Miklós, Benedek fia

1407–1420 kanonok

Csanád egyházmegyei áldozópap volt. IX. Gergely 1407. márc. 9-én erősítette meg a Berekszői András halálával megüresedett 12 márka értékű kanonoki javadalomban, amelyet Gergely csanádi püspöktől már elnyert.¹⁴⁶⁷ Következő említése alapján 1420. dec. 28. előtt elhunyt, ugyanis V. Márton pápa ekkor Tamás fia Jánosnak adományozta a halálával megüresedett kanonikátust.¹⁴⁶⁸

166. Miklós

1480 krassói főesperes

Mindössze egyszer, 1480. máj. 21-én kelt káptalani kiadvány tanúnévsorában említik a krassói főesperesi tisztség viselőjeként.¹⁴⁶⁹ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla. Elődja, Ambrus 1477. aug. 21-én szerepelt utoljára,¹⁴⁷⁰ utóda, Mihály pedig 1481. aug. 24-én tűnt fel.¹⁴⁷¹

167. Miklós

1492–1497 temesi főesperes

Négy és fél évvel elődje utolsó ismert említése után tűnt fel a fennmaradt forrásokban, 1492. máj. 13-án.¹⁴⁷² Ezután öt káptalani kiadvány tanúnévsorában való szereplése alapján öt és fél évig vezette a temesi főesperesi hivatalt.¹⁴⁷³ Egyebet nem tudunk Miklósról. Három és fél évvel utolsó ismert említése után láthatjuk először utódát.

168. Mohácsi András, János fia

1432/1433– kanonok

Származási helye a pécsi püspök Baranya megyei mezővárosa.¹⁴⁷⁴ Mohácsi András egyházi kapcsolataira enged következtetni szülőhelye mellett, hogy pécsi egyházmegyei áldozópapként a Pordányi Márton csanádi és pécsi kanonok¹⁴⁷⁵ halálával megüresedett csanádi stallumot kérte magának 1431. máj. 3-án.¹⁴⁷⁶ Azonban javadalmát nem élvezhette azonnal, minthogy azt Újbécsi Tamás két évig jogtalanul elfoglalta.¹⁴⁷⁷ Egy másik haláleset által bekövetkezett üresedésnek hírére véve, 1432. máj. 21-én a Csanád megyei Apátfalva Szent Gál plébániájára is szert tett.¹⁴⁷⁸ Jóllehet 1433. febr. 7-én még nem élvezte a plébánia

¹⁴⁶⁶ Mon. Vat. I/4. 455. 515. sz.

¹⁴⁶⁷ JUHÁSZ 1927. 240. 19. sz.

¹⁴⁶⁸ JUHÁSZ 1927. 244–246. 24. sz.

¹⁴⁶⁹ DL 81835.

¹⁴⁷⁰ DL 94535.

¹⁴⁷¹ DF 260827.

¹⁴⁷² DF 281308.

¹⁴⁷³ 1494. júl. 26. (DL 85142.), 1494. szept. 24. (DL 85144.), 1495. szept. 16. (DL 20359.), 1497. júl. 10. (DL 20580.), 1497. nov. 9. (DL 20623.)

¹⁴⁷⁴ Mohács középkori történetére ld. KOSZTA 2007c.

¹⁴⁷⁵ LUKCSICS 1931. 237. 1271, 1273. sz., JUHÁSZ 1941. 80, FEDELES 2005a 433. 325. sz.

¹⁴⁷⁶ LUKCSICS 1938. 47. 35. sz., LUKCSICS 1938. 61. 95. sz.

¹⁴⁷⁷ LUKCSICS 1938. 61. 94. sz., JUHÁSZ 1927. 261–263. 41. sz., LUKCSICS 1938. 61. 95. sz.

¹⁴⁷⁸ LUKCSICS 1938. 62. 98. sz.

javadalmat, viszont ennek érdekében lemondott a csanádi Keresztelő Szent-János kápolnába bekebelezett Szent László kápolna szerényebb bevételéről.¹⁴⁷⁹ Hogy Mohácsi András mióta volt a Szent László kápolna igazgatója sajnos nem tudni, ha esetleg már 1431. máj. 3. előtt az lett volna, úgy már nem csak pécsi, hanem csanádi kapcsolatai által is értesülhetett Pordányi haláláról. Felmerülhet egy másik pécsi egyházmegyei klerikus, Csehfalvi Gergely támogatása is, amennyiben 1424. márc. 31-i *supplicatio*jának megfelelően valóban csanádi kanonokká vált.¹⁴⁸⁰

169. Molnári Kelemen, Péter fia

1412/1414–1417 prépost

Vas megyei köznemes családból származott, amely a Vasvár melletti Molnáriról kapta nevét.¹⁴⁸¹ Családjából Tamás fia János ifj. Ostfi János familiárisaként 1379-ben varasdi alispán, Tamás fia János pedig Ostfi Gergely familiárisaként vasi alispán volt.¹⁴⁸² Kelemen 1406-ban a krakkói egyetemen találjuk,¹⁴⁸³ majd nem sokkal később a nagy kancellária *protonotarius*a lett Eberhard zágrábi, váradi, majd ismét zágrábi püspök kancellársága (1404–1419) elején.¹⁴⁸⁴ Miden bizonnyal e szolgálatának köszönhetően nyerte el egyházi javadalmait, köztük a csanádi prépostságot. Bónis György feltételezése szerint egészen győri püspökké válásáig, 1417-ig ellátta a királyi *protonotarius* feladatkörét. Továbbá Molnári Kelemen a szakirodalomban nem szereplő csanádi javadalmáról nem tudva úgy vélte Bónis, hogy az addigi győri kanonokságról emelkedett egyenesen a győri püspökség élére.¹⁴⁸⁵ A csanádi nagypréposti méltóság jól illik Kelemen egyre növekvő értékű egyházi javadalmainak sorába és – rövid időtartama ellenére is – fontos közbülső lépcsőfoka volt pályafutásának, amely további részében is az uralkodó rendelkezésére állt tanácsosként, referensként és diplomataként.¹⁴⁸⁶ Hogy Kelemen pontosan mikor vált csanádi préposttá, nem tudni. Először egy 1412. szept. 19-én kelt csanádi káptalani kiadványban fordul elő a neve.¹⁴⁸⁷ Ám ez többszörösen átfert alakban fennmaradt oklevélből származó adat ellentétben áll az előző csanádi prépost, Lőrinc utolsó említésével.¹⁴⁸⁸ Ezért már Borovszky és Juhász is arra gyanakodott, hogy a Pesty által közölt oklevél keltezésének feloldásába vagy a prépost nevének kibetűzésébe hiba csúszott.¹⁴⁸⁹ Kelemen következő, immár gyanún felül álló említése egy 1414. okt. 26-án kelt kiadványban maradt ránk.¹⁴⁹⁰ Majd három év múlva, 1417. júl. 31-én szerepel újra és egyben utoljára csanádi prépostként.¹⁴⁹¹ Pár hónappal később, 1417. nov. 25-én már választott győri püspök.¹⁴⁹² A győri püspöki székben Hédervári Jánost követte, aki egyébiránt egy korábbi csanádi kispépost, Gönyői Mihály testvérének a sógora volt.¹⁴⁹³ Pápai megerősítését 1418. febr. 16-án nyerte el,¹⁴⁹⁴ ez év márc. 1-jén pedig V. Márton felhatalmazta, hogy Kelemen magát püspökké szenteltethesse.¹⁴⁹⁵ Csak 1419. júl. 21-én

¹⁴⁷⁹ LUKCSICS 1938. 70. 137. sz.

¹⁴⁸⁰ LUKCSICS 1931. 158. 733. sz.

¹⁴⁸¹ CSÁNKI 1894. 837–838.

¹⁴⁸² ENGEL 1996. I. 224, 228.

¹⁴⁸³ Metrica 2004. I. 63. *Clemens Petri de Molnar 4 gr*

¹⁴⁸⁴ BÓNIS 1971. 100. 26. j., FÜGEDI 1965. 489.

¹⁴⁸⁵ BÓNIS 1971. 100., LUKCSICS 1931. 83. 185. sz.

¹⁴⁸⁶ BÓNIS 1971. 100.

¹⁴⁸⁷ PESTY 1882. 277–279. 190. sz.

¹⁴⁸⁸ 1412. szept. 27. (DL 43389.), 1412. okt. 6. (DL 79095.)

¹⁴⁸⁹ BOROVSKY 1896. 390., JUHÁSZ 1941. 26.

¹⁴⁹⁰ DL 79218.

¹⁴⁹¹ DF 253183.

¹⁴⁹² DL 10514.

¹⁴⁹³ ENGEL Gen

¹⁴⁹⁴ EUBEL 1898. 293.

¹⁴⁹⁵ FAKNÓI 1895. 124. 3. j., LUKCSICS 1931. 58. 57. sz.

értesülünk róla, hogy korábban a győri székeskáptalannak is tagja volt, évi 10 márka bevételű kanonoki javadalommal.¹⁴⁹⁶ Püspökként több családtagja és familiárisa egyházi pályafutását igyekezett egyengetni. A konstanzi zsinaton 1418. máj. 6-án egyszerre kért Pál nevű testvére számára győri és fehérvári, valamint Csanád egyházmegyei familiárisa, Szedecsi Pál számára csanádi és aradi kanonoki javadalmat.¹⁴⁹⁷ Kelemen püspök György nevű testvére a Győr egyházmegyei pápóci társaskáptalan prépostja lett,¹⁴⁹⁸ Domokos nevű testvére pedig a győri társaskáptalan prépostja lett főpásztorságának ideje alatt.¹⁴⁹⁹ Kereken két évtizedig tartó győri püspökségét pozitívan ítélik meg a történetírók. Az 1429. évben egyházmegyei zsinatot tartott, amelynek fő gondolata a huszitizmus elleni védekezés volt.¹⁵⁰⁰ 1438-ban szeptember második vagy október első felében hunyt el.¹⁵⁰¹

170. Nagybegei Bereck, Benedek fia

1404–1412 aradi főesperes

Származására utaló előneve abból az 1418. júl. 11-én kelt *supplicatioból* derül ki, amelyben a halálával megüresedett 16 márka értékű aradi főesperesség újraadományozásáért folyamodtak.¹⁵⁰² Nagybegét vagy ahhoz hasonló névalakú települést nem ismernek a történeti földrajzi szakmunkák. A leginkább megfeleltethető helységeknek a Bács megyei Begecs és a Külső-Szolnok megyei Bög falu tűnik. Akárhogyan is, a csanádi egyházmegye közeléből származhatott, minthogy egy 1390. dec. 16-án kelt királyi *mandatumban* Berecket, egy a káptalanhoz intézett korábbi parancslevél alapján végzett iktatásnál tanúskodott csanádi karpapnak említették.¹⁵⁰³ Úgy tűnik, hogy a székesegyházi alsópapság sorából idővel kanonoki javadalomra lépett elő, mivel elődjének, Fábiánnak csupán főesperesi tisztségét nyerte el, annak kanonoki javadalmát VII. Ince pápa 1406. júl. 16-án az aradi őrkanonoknak adományozta.¹⁵⁰⁴ Bereck már meglévő kanonikátusának feltételezése azt is megmagyarázhatja, hogy elődje 1404. jan. 2-i¹⁵⁰⁵ utolsó ismert említését követő halála után elég hamar, 1404. márc. 8-án tűnt fel az aradi főesperesi hivatal élén.¹⁵⁰⁶ Nyolc és fél évig adatolható javadalomviselését további 17 fennmaradt oklevél tanúsítja.¹⁵⁰⁷ Ezek közül három esetében tévesen Benedeknek írták nevét.¹⁵⁰⁸ Az ő 1412. okt. 6-i utolsó¹⁵⁰⁹ és utódja, Domokos 1414. okt. 26-i első említése¹⁵¹⁰ közötti két éves időközben hunyt el.

¹⁴⁹⁶ LUKCSICS 1931. 83. 185. sz.

¹⁴⁹⁷ LUKCSICS 1931. 63–64. 87. sz., Molnári Pál ekkor már pozsonyi kanonok volt, ám győri és fehérvári nem. Vö. C. TÓTH 2013b 109, 112.

¹⁴⁹⁸ LUKCSICS 1931. 76. 154. sz., 183. 881. sz., 195. 950. sz., C. TÓTH 2013a 54.

¹⁴⁹⁹ LUKCSICS 1938. 41. 1. sz., C. TÓTH 2013a 44.

¹⁵⁰⁰ KISS 2000. 34.

¹⁵⁰¹ ENGEL 1996. I. 71., Schem. Jaur. 1928. XXV., Schem. Jaur. 1968. 38.

¹⁵⁰² LUKCSICS 1931. 68. 115. sz.: *Suppl. Dominici Johannis de nova prov. de archidiaconatu Orod. in eccl. Cenad (16 m.), vac. per ob. Briccii Benedicti de Nagbege.*

¹⁵⁰³ PESTY 1882. 211. 131. sz.

¹⁵⁰⁴ JUHÁSZ 1927. 237. 16. sz.

¹⁵⁰⁵ DL 9144., DL 87762.

¹⁵⁰⁶ DL 8901.

¹⁵⁰⁷ 1405. ápr. 25. (DL 45508.), 1405. ápr. 29. (DF 286775.), 1406. júl. 4. (DF 238364.), 1407. jún. 12. (DL 87792.), 1407. okt. 6. (DL 87797.), 1408. jan. 19. (DL 87809.), 1408. jan. 22. (DL 87799., DL 87809.), 1408. júl. 12. (DL 42953.), 1408. nov. 2. (DF 266425.), 1409. jan. 14. (DL 9493.), 1411. febr. 5. (DL 29751.), 1411. márc. 9. (DL 29752., DL 29753.), 1411. ápr. 26. (DF 275463.), 1411. nov. 29. (DL 29757.), 1412. szept. 19. (PESTY 1882. 277–279. 190. sz.), 1412. szept. 27. (DL 43389.), 1412. okt. 6. (DL 79095.)

¹⁵⁰⁸ 1408. jan. 19. (DL 87809.), 1408. jan. 22. (DL 87799., DL 87809.), 1411. ápr. 26. (DF 275463.)

¹⁵⁰⁹ DL 79095.

¹⁵¹⁰ DL 79128.

171. Nagybesenyei István**–1522 marosontúli főesperes**

Előneve alapján a káptalani és püspöki birtokokkal is határos Csanád megyei Nagybesenyőről származhatott, amely falunak Besenyőinek nevezett birtokosa családja is ismert.¹⁵¹¹ Nem tudni, hogy mióta viselte a főesperesi tisztséget és hogy abban közvetlen utóda volt-e az 1503. febr. 21. előtt elhunyt Rozvágyi Simonnak.¹⁵¹² A fennmaradt források csupán arról értesítenek, hogy 1522. máj. 21. előtt elhunyt, megüresedett javadalmának betöltéséért pedig heves vita bontakozott ki Csaholyi Ferenc csanádi püspök és Ecsedi Báthori István nádor között.¹⁵¹³

172. Nagysarlói Benedek**1524 kanonok**

Előneve alapján a nyitrai káptalan által bírt Nyitra megyei Nagysarló faluból¹⁵¹⁴ vagy az esztergomi érsek hasonló nevű Bars megyei mezővárosából származott.¹⁵¹⁵ Mindkét esetben eredendő egyházi kapcsolatokkal rendelkezhetett. Emellett az egyetemi tanulmányai alatt szerzett ismeretségeknek is hasznát vehette. Előbb a bécsi egyetemen tűnt fel 1512–1513-ban.¹⁵¹⁶ Majd Krakkóban szerezte meg *baccalaureus* fokozatát 1517-ben.¹⁵¹⁷ Ezután ismét Bécsben folytatta tanulmányai, ahol 1524-ben *magister*ként és már csanádi kanonokként őt kérte fel a bécsi magyar bursa prokurátora a Szent László napi ünnepi beszéd megtartására.¹⁵¹⁸

173. Nagyvátyi Barnabás**1434 kanonok**

Az 1434. febr. 4-én tűnt fel csanádi kanonokként hiteleshelyi kiküldött szerepkörben.¹⁵¹⁹ Nem tudni, hogy ez előtt vagy után tett szert az 1459-ben említett pécsi székeskáptalani kanonoki javadalmára.¹⁵²⁰ Családjának Baranya megye nyugati részében voltak a birtokai és központi, névadó Váty településükön a pécsi székeskáptalan is birtokos volt.¹⁵²¹ Ezáltal állandó kapcsolatban álltak e testülettel – amit a 15. század második felében ott javadalmat szerző három családtag is mutat – és azon keresztül az ország egyházi középrétegével. A csanádi testületbe való bejutásában belső egyházi kapcsolatként felmerülhet Pordányi Márton vagy már Mohácsi András segítsége is, akik Csanádon és Pécsen is javadalmasok voltak. Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

174. Nádasdi Miklós, Barla fia***1389 kanonok**

¹⁵¹¹ CSÁNKI 1890. 694, 708., GYÖRFFY 1963. 848., KUBINYI 2000. 62. 30. sz. (2 c. p.)

¹⁵¹² ERDÉLYI 1908. 679. 138. sz.

¹⁵¹³ DL 25018.

¹⁵¹⁴ GYÖRFFY 1998. 454.

¹⁵¹⁵ GYÖRFFY 1963. 470.

¹⁵¹⁶ SCHRAUF 1902. 168., TÜSKÉS 2008. 313. 6483. sz.

¹⁵¹⁷ SCHRAUF 1893. 19, 88. 531. sz. Metrica 2010. 78, 412.

¹⁵¹⁸ SCHRAUF 1893. 88. 531. sz., SCHRAUF 1902. 53.: *Mag. Benedictus de Naghsarlo, canonicus ecclesie Chanadiensis, dedit 2 sol. den. et fecit orationem in die sancti Ladislai.*

¹⁵¹⁹ PESTY 1878. 29. 42. sz.

¹⁵²⁰ FEDELES 2005a 417. 272. sz.

¹⁵²¹ FEDELES 2005a 416–417.

1389. dec. 12-én Csanád egyházmegyei klerikusként kapott kanonikátust IX. Bonifációtól.¹⁵²² A pápa a csanádi Szűz Mária bencés monostor apátját bízta meg, hogy amennyiben alkalmasnak ítéli, vezesse be a stallumba. Forrásaink nem adnak tájékoztatást, hogy realizálódott-e javadalomnyerése. Előneve és Csanád egyházmegyei mivolta alapján a csanádi püspök Temes megyei birtokáról származhatott.

175. Nánai Illés

1440 kanonok

Egy 1440. okt. 9-én kelt káptalani kiadványban tűnt fel, amely szerint káptalani kiküldöttként ő tanúskodott a két Hunyadi Jánosnak a Temes megyei Bozsor birtokba való iktatásánál.¹⁵²³ Jóllehet a korszakból ismert egy Nánai nevű bárói família,¹⁵²⁴ ám véleményünk szerint túl sok Nána volt az országban ahhoz, hogy azzal pusztán előneve összefüggésbe tudjuk hozni. Illés egyszerű kanonoki javadalma sem utal főnemesi származására. Valószínűbb, hogy egyházi birtokról származott jobbágy volt, minthogy a tizenegy ismert Nána helység közül nyolc egyháziak kezén volt.¹⁵²⁵ Egyéb adat nem áll rendelkezésre Illés személyére.

176. Nyilkai János

1512– kanonok

1522–1525 olvasókanonok

A Nyelka, Nyilka, Nyalka névváltozatokkal bíró Győr megyei faluból származott, amelynek a pannonhalmi apátság volt a birtokosa.¹⁵²⁶ Talán rokona, de mindenképpen földije volt Nyalkai Albert győri éneklőkanonok (1494–1514), majd prépost (1514–1525), segédpüspök és királyi káplán,¹⁵²⁷ aki kapcsolataival segíthette János egyházi pályafutását. A győri és a csanádi székeskáptalannak a 16. század elején egyaránt tagja volt Szegedi Miklós, akár ő is segíthetett csanádi javadalomszerzésében. János 1509-ben szentszéki jegyzőként tűnt fel Váradon, ahol Thurzó Zsigmond váradi püspök számára kézbesítette a Rómába való idézését. Ezért kis híján életével fizetett, mivel a püspök Gáspár nevű öccse egyben udvarbírája dühbe gurulva őt és kíséreit kezüket hátrakötözve a Körösbe akarta dobztatni.¹⁵²⁸ Csanádi kanonokként először egy 1512. febr. 9-i kiadványban tűnik fel, amelyben a káptalan kiküldött tanújaként szerepelt egy Temes megyei iktatásnál.¹⁵²⁹ 1513. jún. 1-jén Csanádon tanúskodott Szegedi Szerafin és Bánmonostori Mihály egyezségénél.¹⁵³⁰ Javadalmát nem említették, viszont a székeskáptalan részéről megjelentek között sorolták fel. Az 1518. szept. 11-i és 1519. szept. 22-i káptalani kiadványban is kanonokként szerepel a tanúnévsorban.¹⁵³¹ Még 1520-ban is csak kanonokként szerepelt, amikor Csaholyi Ferenc csanádi püspök nyolc más káptalani tag mellett őt is bepanaszolta a királynál, a püspökség birtokjogait bizonyító oklevelek 1514-től való állítólagos visszatartása miatt.¹⁵³² Először egy 1522. nov. 26-i káptalani kiadványban tűnt olvasókanonokként.¹⁵³³ Az oklevél szerint ő volt a káptalani kiküldöttje az aradi káptalannak az Arad megyei Csolt birtok felébe való iktatásánál, valamint az ő neve szerepel a tanúnévsor

¹⁵²² Mon. Vat. I/3. 53. 63. sz.

¹⁵²³ DL 37599.

¹⁵²⁴ ENGEL 1996. II. 131.

¹⁵²⁵ ENGEL Map

¹⁵²⁶ CSÁNKI 1897. 553., GYÖRFFY 1987. (II.) 611–612. Vö. TÜSKÉS 2008. 320. 6673. sz.: Egy bizonyos Nyilkai György nemesként iratkozott be a bécsi egyetemre 1514 áprilisában.

¹⁵²⁷ KÖBLÖS 1994. 412–413.

¹⁵²⁸ BUNYITAY 1883. 169, 217., KRISTÓF 2007. 55.

¹⁵²⁹ DL 22237.

¹⁵³⁰ DL 39101., IVÁNYI 1905. 35–37. 201. sz.

¹⁵³¹ 1518. szept. 11. (DL 47262.), 1519. szept. 22. (DL 107777.)

¹⁵³² DL 72437., Mon. Rust. 473–474. 364. sz., 484–485. 368. sz.

¹⁵³³ DL 31165.

első helyén első helyen. 1523. okt. 22-én a Nagylaki Jaksics Márk által a csanádi székeskáptalan kopáncsi jobbágynak egy csomorkányi jobbágya kárára elkövetett hatalmaskodása miatt indított per kapcsán mint kanonok került említésre.¹⁵³⁴ Ebben az oklevélben találkozhatunk először csanádi káptalani jegyzővel, akinek működése magyarázhatja, hogy a Nyilka utolsó említését tartalmazó, 1525. márc. 18-i káptalani kiadványban, amelyben ismét a tanúnévsor első helyén szerepel neve, nincsen *datum per manus* formula.¹⁵³⁵

177. Ohadi Gergely

1446 kanonok

Származási helye a Temes megyei Ohad / Ohát falu.¹⁵³⁶ 1446-ban tanúként szerepel Péter csanádi püspök egy kiadványán.¹⁵³⁷ Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

178. Orbán

1431–1436 aradi főesperes

1439–1445 olvasókanonok

Orbán 1431. aug. 27-én tűnik fel az aradi főesperesek sorában.¹⁵³⁸ 1434. febr. 5-én szerepel egy káptalani kiadvány tanúnévsorában,¹⁵³⁹ majd pár héttel később 1434. febr. 24-én kiküldött tanú volt Gúti Ország János és Mihály a Zaránd megyei Földvár birtokába való beiktatásánál.¹⁵⁴⁰ A következő évben egy 1435. febr. 13-án kelt oklevél tanúnévsorban szerepel neve.¹⁵⁴¹ Majd a csanádi székeskáptalan 1435. szept. 14-i kiadványából arról értesülünk, hogy az ő közbenjárására jött létre egyezés a Csanád városi polgárok és jobbágyság, valamint Tapsonyi Antimus Miklós csanádi alispán közt a pécsi káptalan előtt.¹⁵⁴² 1436 májusában három oklevél tanúnévsorában szerepel.¹⁵⁴³ Majd 1436. aug. 29-én láthatjuk az aradi főesperesi hivatal élén.¹⁵⁴⁴ Sajnos az 1437. máj. 21-i kiadványon olvashatatlan az aradi főesperes neve,¹⁵⁴⁵ pedig vélhetően ekkor szerepelt utoljára, akárcsak Mátyás *lector*. 1439. febr. 26-án kelt a következő ránk maradt oklevél, amelyben tanúnévsor található, ekkor már Orbán volt az olvasókanonok és Benedek az aradi főesperes.¹⁵⁴⁶ Úgy tűnik Orbán lépett elő a Mátyás halálával megüresedett *lectoratus*ra, amelyet Mohácsi Dénes már 1438. ápr. 17. magának kért IV. Jenő pápától,¹⁵⁴⁷ de el nem foglalt. Orbán ezután rendszeresen szerepel a káptalani kiadványok kiállítójaként.¹⁵⁴⁸ Utoljára 1445. szept. 10-én.¹⁵⁴⁹ Egyebet nem tudunk személyéről. Utódja Cserii Boldizsár 1446. máj. 26-án tűnik elő.¹⁵⁵⁰

179. Ötvényi Domokos

1405– kanonok

¹⁵³⁴ DL 29650.

¹⁵³⁵ DL 90600.

¹⁵³⁶ CSÁNKI 1894. 54., KUBINYI 2000. 79. 189. sz. A helység 5 centralitási pontot ért el Kubinyi rendszerében.

¹⁵³⁷ Acta Bosnae 200.

¹⁵³⁸ DF 245026.

¹⁵³⁹ DL 73027.

¹⁵⁴⁰ DL 107407., Adattár 1872. 281.

¹⁵⁴¹ DL 29743.

¹⁵⁴² DF 208559.

¹⁵⁴³ 1436. máj. 3. (DL 105801.), 1436. máj. 3. (DL 12898.), 1436. máj. 24. (DF 233443.)

¹⁵⁴⁴ PESTY–MAGINA 2014. 67–68. 45. sz.

¹⁵⁴⁵ DL 30797.

¹⁵⁴⁶ DF 285546.

¹⁵⁴⁷ LUKSICS 1938. 164. 559. sz.

¹⁵⁴⁸ 1440. okt. 9. (DL 37599.), 1440. okt. 14. (DL 31135.), 1443. jún. 13. (DL 59275.), 1444. márc. 1. (DL 59284.)

¹⁵⁴⁹ DL 102827.

¹⁵⁵⁰ DL 44417.

Ötvényi származási helyeként egy Temes megyei mezőváros,¹⁵⁵¹ illetve egy Győr megyei falu jöhet szóba.¹⁵⁵² Mint csanádi javadalmas esetében a Temes megyei származás tűnik valószínűbbnek, főleg hogy az a település káptalani birtokokkal is szomszédos volt. Innen származhatott Ötvényi Sebestyén is, aki a csanádi társaskáptalan kanonokja, egyben császári közjegyző is volt.¹⁵⁵³ Jóllehet a Győr melletti falu szülötteként is eredendően rendelkezhetett volna egyházi kapcsolatokkal, bár ez esetben valószínűleg győri is lett volna számos egyházi javadalma között. Valószínűleg ő volt az a Tamás fia Domokos, aki Csanád egyházmegyei áldozópapként 1405. február 10-én elnyerte VII. Ince pápától a Veres Pál halála által megüresedett, 60 forint éves bevétellel rendelkező csanádi kanonikátust.¹⁵⁵⁴ A pápa egyúttal azt is megengedte a számára, hogy megtarthassa a nemrég neki adományozott váradi egyházmegyei köleséri főesperességet, amely bevételét évi 20 márkára tették, továbbá az 50 forintra becsült veszprémi kanonoki javadalmát is. Az aradi főesperesi tisztségben 1414. okt. 26-án tűnt fel először.¹⁵⁵⁵ Ezután 1417-ben és 1418-ban is két-két alkalommal szerepel a káptalani kiadványok tanúnévsorában.¹⁵⁵⁶ 1418. júl. 11-én kérte a pápától a Nagybegei Bereck halálával megüresedett 16 márka bevételű az aradi főesperesség újbóli nekiadományozását.¹⁵⁵⁷ Ez a *supplicatio* Domokos János fiaként említi. Ez zavarhatta meg Juhászt is, aki ezért Tamás fia Domokostól külön személyként kezelte, jóllehet megemlítette az elírás lehetőségét, és ezáltal azt, hogy a rövid időn belül az aradi főesperességgel kapcsolatban említett három Domokos akár azonos személy is lehetett.¹⁵⁵⁸ Hogy ez így volt, jól mutatja, hogy már másnap, 1418. júl. 12-én Ötvényi Tamás fia Domokos aradi főesperesként kérte a maga számára a Miklós fia Pál veszprémi prépostságra való előlépésével megüresedő somogyi főesperességet, oly módon, hogy aradi főesperességét, továbbá fehérvári kanonokságát és a fehérvári Szt. Benedek oltár javadalmát is megtarthassa, amely javadalmak összértéke 170 forint volt.¹⁵⁵⁹ Az eset jól mutatja egyrészt a szóban forgó stallumok értékét, másrészt azt, ahogy egy gazdag méltóság vagy tisztség viselőjének előlépése és addigi javadalmáról való lemondása hogyan hozhatta létre *supplicatio*ok láncolatát, amelyek teljesülése leginkább a többiétől függött. A somogyi főesperesi javadalom elnyerése, ami az aradi főesperesség biztosította évi 80 forint helyett 100 forintot jövedelmezett,¹⁵⁶⁰ csak annak függvényében valósulhatott meg, ha az addigi somogyi főesperes, Miklós fia Pál ugyanazon napon beadott kérelmének megfelelően előlép a 280 forint bevételű veszprémi prépostságra. Az így megüresedő aradi főesperességet János fia Bertalan Csanád egyházmegyei klerikus kérte magának ugyanazon a napon, az előbbiekhöz csatlakozva. Az 1420. ápr. 20-i *supplicatio*jában Ötvényi Domokos – ismét János fiaként – áldozópapként és fehérvári kanonokként kérte megerősítését, a veszprémi kanonikátussal együtt 26 márka értékűnek tartott, somogyi főesperességben. Ekkor már csak csanádi és fehérvári kanonoki, valamint fehérvári oltárjavadalmának megtartására kért engedélyt,

¹⁵⁵¹ CSÁNKI 1894. 55–56., KUBINYI 2000. 80. 192. sz. A helység 10. centralitási pontot kapott.

¹⁵⁵² ENGEL Map

¹⁵⁵³ JUHÁSZ 1947a 45.

¹⁵⁵⁴ JUHÁSZ 1927. 235–236. 14. sz.

¹⁵⁵⁵ DL 79218.

¹⁵⁵⁶ 1417. júl. 31. (DF 253183.), 1417. dec. 5. (DF 266433.), 1418. máj. 4. (DF 266436.), 1418. júl. 20. (DF 266439.)

¹⁵⁵⁷ LUKCSICS 1931. 68. 115. sz.

¹⁵⁵⁸ JUHÁSZ 1941. 58.

¹⁵⁵⁹ LUKCSICS 1931. 69 116. sz.

¹⁵⁶⁰ Vö. LUKCSICS 1931. 54. 40. sz.: Apátfalvi Miklós 1418. jan. 19-én kelt *supplicatio*jában az aradi főesperesség bevételét is 100 forintnak tartotta.

amelyek összértékét 30 márkára tette.¹⁵⁶¹ 1437. máj. 27-én nemrég címzetes szőrényi püspökké válva kérte Domokos a Szentszéktől, hogy addigi javadalmait továbbra is megtarthassa.¹⁵⁶² Ekkor már nem említik hogy csanádi stalluma is lenne, csupán somogyi főesperesi, veszprémi kanonoki, valamint a Keresztelő Szent János és Szent Pál apostol oltárának javadalmait kívánta megtartani. Domokos címzetes püspökként a veszprémi püspök és az esztergomi érsek segédpüspöke is volt.¹⁵⁶³ Utolsó ismert veszprémi említése 1444. szept. 19-én történt.¹⁵⁶⁴

180. Pankotai János¹⁵⁶⁵

1446–1474 temesi főesperes 1469 körül vikárius

Származási helye a Zaránd megyei Pankota mezőváros.¹⁵⁶⁶ Pusztán az említés időpontjából kiindulva, vélhetőleg nem ő volt az 1414-ben László váradi vikárius által *studiosus vir*nek nevezett Pankotai János váradi karpap, akit bizonyos leánynegyed kiszakítása céljából küldött ki.¹⁵⁶⁷ Egy Pankotai János, Ágoston fia feltűnt a bécsi egyetemen 1425-ben,¹⁵⁶⁸ majd az általunk vizsgált csanádi javadalmassal biztonsággal azonosítható Pankotai János 1435-ben iratkozott be ugyanoda.¹⁵⁶⁹ Az egyes fokozatok elnyeréséhez szükséges tanulmányi időnek megfelelően 1439-ben válik *artium magister*ré. Ekkor tanulmányai folytatása mellett oktatóként is kezd szerepelni. 1439-ben a *facultas artium*-on a *Perspectiva Communis* című arisztotelészi fizikát tanította.¹⁵⁷⁰ Két évvel később 1441-ben az *ars facultas*, avagy bölcsészeti kar magyarországi származású vizsgálói között találkozhatunk Pankotai János nevével.¹⁵⁷¹ *Examinatort* negyedévenként választottak minden akadémiai nemzetből egyet-egyet.¹⁵⁷² Emellett 1441-ben folytatta tanulmányait a bécsi egyetem jogi karán¹⁵⁷³ és továbbra is tanított az *ars facultas*-on, immár logikai tantárgyat, Petrus Hispanus, pápaként XXI. János (1276–1277), 2. és 3. *tractatus*át.¹⁵⁷⁴ 1442-ben a bölcsészeti kar egyik magyarországi tanácsosa volt.¹⁵⁷⁵ A tanácsosokat félévente választották akadémiai nemzetenként egyet a szintén félévre karonként választott dékán mellé.¹⁵⁷⁶ 1446-ban sikerült szert tennie a jól jövedelmező temesi főesperesi hivatalra, aminek élén egy 1446. máj. 26-án kelt káptalani kiadványban tűnt fel először.¹⁵⁷⁷ Javadalomszerzését több mint valószínű, hogy az egyetemen kialakított személyes kapcsolatainak köszönheti, ugyanis Újbécsi Fülöp csanádi prépost ekkor – és az 1439-ben említett tudományos fokozata alapján talán már korábban is – Bécsben tanult.¹⁵⁷⁸ Pankotai János 1447-ben a bölcsészeti kar egyedüli vizsgálója.¹⁵⁷⁹ 1448-ban

¹⁵⁶¹ LUKCSICS 1931. 95. 276. sz.

¹⁵⁶² LUKCSICS 1938. 150. 486. sz.

¹⁵⁶³ EUBEL 1914. 236, 280.

¹⁵⁶⁴ Az erre vonatkozó információért Karlinszky Balázs kollégát illeti köszönet.

¹⁵⁶⁵ Életének hosszabb összefoglalását magyar és angol nyelven ld. G. TÓTH 2008, G. TÓTH 2011b.

¹⁵⁶⁶ CSÁNKI 1890. 722, 724., KUBINYI 2000. 80. 195. sz. A helység 14 centralitási pontot ért el Kubinyi rendszerében.

¹⁵⁶⁷ BUNYITAY 1883. 120.

¹⁵⁶⁸ SCHRAUF 1892. 61., TÜSKÉS 2008. 120. 1837. sz.

¹⁵⁶⁹ FRAKNÓI 1874. 46.

¹⁵⁷⁰ FRAKNÓI 1874. 30.

¹⁵⁷¹ FRAKNÓI 1874. 34.

¹⁵⁷² FRAKNÓI 1874. 6.

¹⁵⁷³ SCHRAUF 1892. 138, 201.

¹⁵⁷⁴ FRAKNÓI 1874. 25.

¹⁵⁷⁵ FRAKNÓI 1874. 30.

¹⁵⁷⁶ FRAKNÓI 1874. 5-6.

¹⁵⁷⁷ DL 44417.

¹⁵⁷⁸ LUKCSICS 1938. 178. 625. sz., FRAKNÓI 1874. 48., SCHRAUF 1892. 194.

¹⁵⁷⁹ FRAKNÓI 1874. 34.

ugyanazon kar tanácsosként szerepel.¹⁵⁸⁰ Ebben az évben káptalani kiküldöttként is feltűnt, 1448. ápr. 16-án a kormányzó parancsára Zaránd megyében végzett vizsgálatnál tanúskodott.¹⁵⁸¹ 1450-ben ismét Bécsben tűnt fel, ahol a *facultas artium* tanácsosa volt.¹⁵⁸² A következő évben a jogi karon is megszerzi első tudományos fokozatát, 1451 áprilisában 1 forintot fizetett a jogi *baccalaureatusi* vizsga díjaként.¹⁵⁸³ Ez az utolsó ismert adatunk Pankotai Jánosról Bécsben, kérdéseket vet fel. Tíz évvel jogi tanulmányainak kezdete után miért csak a *baccalaureusi* tudományos fokozatot szerzi meg, melynek elnyeréséhez általában négy év is elegendő. Ráadásul két évvel később, 1453 augusztusában a bácsi érseki székhelyen egy hónapon belül háromszor is mint *doctor decretorum et artium* szerepelt,¹⁵⁸⁴ igaz 1472. és 1473. években ugyanott már valamivel szerényebben *magister artium et licentiatum decretorum*nak nevezték.¹⁵⁸⁵ Pankotai János bécsi tartózkodása alatt egy tanulóházat is alapított szegény egyetemi hallgatók részére. Mint a tanulóházak többsége, ez is az alapítójáról nyerte nevét, aki első vezetője is volt egyben. Így ez a *domus pauperorum a Kodrei Pankota* vagy *Domus Pankota* elnevezést kapta.¹⁵⁸⁶ A középkori bécsi egyetem szerkezeti felépítésében öt *collegium* volt a tanárok számára és mintegy harminc tanulóház a hallgatók számára.¹⁵⁸⁷ A tanulóházaknak két kategóriája volt, a szervezettség magasabb szintjén álló, egyúttal jobb anyagi és szociális háttérrel bíró *bursák*,¹⁵⁸⁸ amelyek száma több mint 20 volt és az alacsonyabb színvonalú, szabadosabb *kodriák*, amelyek a szegény, mendikáló tanulók számára szolgáltak és számuk mindössze 6 volt.¹⁵⁸⁹ Tanulóházat csak olyan végzett *magisterek* alapíthattak, akiket a bölcsészeti kar dékánja, mint a tanulóházak felügyelője arra felhatalmazott.¹⁵⁹⁰ Ez alapján Pankotai csakis 1439 után, még inkább 1441 és 1450 között alapíthatta, amikor adatolhatóan szerepet vállalt a kar vezetésében. A *Kodrei Pankota* 1480-ig a Singerstrasse valamelyik házában kapott helyet, majd a Fleischmarkt 24. szám alá költözött.¹⁵⁹¹ A tanulóház egészen a 17. század elejéig működhetett, amikor jezsuiták felvásárolták az egyetemi negyed legtöbb házát, hogy azután új épületeket és struktúrákat hozzanak létre.¹⁵⁹² A Pankotairól nevezett tanulóház úgy van számon tartva, mint a második legnagyobb *kodria* és egyben az egyetlen magyar magánszemély által alapított középkori bécsi egyetemi tanulóház.¹⁵⁹³ Minthogy egy *domus pauperorum* vezetése nem kecsegtetett magas bevétellel, inkább Pankotai szociális érzékét, valamint az egyetemi társadalom által támasztott igényekre való reagálását valószínűsítjük az alapítás hátterében. A csanádi székeskáptalan kiadványainak tanúsorában 1446 májusától 1469 júniusáig kísérelhetjük nyomon temesi főesperesi javadalomviselését.¹⁵⁹⁴ Ez idő alatt a csanádi püspök helynöke is

¹⁵⁸⁰ FRAKNÓI 1874. 31.

¹⁵⁸¹ PESTY–MAGINA 2014. 196. 162. sz.

¹⁵⁸² FRAKNÓI 1874. 31.

¹⁵⁸³ SCHRAUF 1892. 144.

¹⁵⁸⁴ BÓNIS 1997. 331–332. 2757. sz. (DL 81099.), 332. 2760. sz. (DL 81105.), 332. 2762. sz. (DL 81105.)

¹⁵⁸⁵ BÓNIS 1997. 395. 3193. sz. (DF 266123.), 400. 3215. sz. (DL 55967.)

¹⁵⁸⁶ SCHRAUF 1895. 30–31., PERGER 1985. 89–90., MÜHLBERGER 1993. 179–180., Mühlberger 2001. 385.

¹⁵⁸⁷ SCHRAUF 1895., PERGER 1985., MÜHLBERGER 1993., MÜHLBERGER 2001. 383.

¹⁵⁸⁸ MÜHLBERGER 2001. 364–369.

¹⁵⁸⁹ MÜHLBERGER 2001. 370–372.

¹⁵⁹⁰ MÜHLBERGER 2001. 365.

¹⁵⁹¹ SCHRAUF 1895. 30., GALL 1970. 58., PERGER 1985. 90, 208., MÜHLBERGER 2001. 385.

¹⁵⁹² Például a Pázmány Péter által alapított Pazmaneum a Fleischmarkt 28. szám alatt, azonos háztömbben kapott helyet.

¹⁵⁹³ MÜHLBERGER 2001. 373.

¹⁵⁹⁴ 1446. máj. 26. (DL 44417.), 1446. okt. 5. (DL 44438.), 1447. máj. 25. (DL 44466.), 1447. nov. 8. (DL 14125.), 1448. márc. 18. (DL 44505.), 1449. jún. eleje (DL 29799.), 1449. jún. 9. (DL 59398.), 1449. nov. 8. (DL 14308.), 1451. aug. 13. (DL 14485.), 1451. okt. 28. (DL 14504.), 1452. jan. 13. (DL 285547.), 1452. nov. 16. (DF 274061.), 1453. nov. 19. (DF 251571.), 1453. dec. 10. (DL 14760.), 1454. jún. 23. (DL 14845.), 1454. júl. 16. (DL 14859.), 1454. okt. 15. (DL 69477.), 1455. febr. 11. (DL 14922.), 1455. szept. 3. (DL 14981.), 1455. szept. 26. (DL 29813.), 1458. márc. 23. (DL 15216.), 1460. jún. 23. (DL 274062.), 1460. júl. 31. (PESTY–

volt, hogy pontosan mikor, azt csanádi kiadványai hiányában nem tudni. Mindenesetre 1469-ben már az volt, amint erről egy 1474. évi pápai oklevél közvetve tudósít minket.¹⁵⁹⁵ Valószínűleg Hangács Albert csanádi püspöksége (1457–1466)¹⁵⁹⁶ alatt lett kinevezve *vicariussá*, mivel a bécsi egyetemről már ismerhették egymást, hiszen Hangács is ott tanult 1439-ben.¹⁵⁹⁷ Ráadásul Hangácsnak királyi küldött, alkancellár és pápai delegált bíró lévén elfoglaltságai miatt szüksége volt egy rátermett és megbízható helyettesre, aminek kinevezése amúgy is kötelező volt.¹⁵⁹⁸ Ennél jobban adatolható a bácsi érsek helynökeként való szereplése. Mindössze két évvel utolsó ismert Bécsi említése után feltűnt már a bácsi érsek helynökeként 1453. aug. 6-án.¹⁵⁹⁹ Szekcsői Herceg Rafael érseksége (1451–1456) alatt lett érseki vikárius, aki „az egyházi pályán az előrehaladást inkább összeköttetéseitől és a *renaissance* idején annyira elharapódzott gátlás nélküli törtetéstől remélte, semmint a lelki és szellemi kvalitásoktól.”¹⁶⁰⁰ Hogy helynöki feladatait legjobb tudása szerint eredményesen végezte, az is igazolja, hogy az okleveles források tanúsága szerint egymást követő négy bacsikalocsai érseknek is vikáriusa volt, és így e tisztségben több mint két évtizedig, 1475-ig rendszeresen szerepelt.¹⁶⁰¹ Szolgálatának elismeréseképp jövedelem kiegészítésre szolgáló javadalmakat is kapott a helyi káptalanokban: 1453. aug. 6-án már kalocsai kanonok volt,¹⁶⁰² majd 1472. szept. 4-től pedig bácsi örkanonokként is szerepelt.¹⁶⁰³ 1476. jún. 1-jén és 1477. jan. 3-án bácsi kanonoknak is nevezték, de elképzelhető, hogy örkanonoki méltóságára gondoltak ez alatt.¹⁶⁰⁴ Egyik utolsó csanádi szerepléseként 1474. jún. 5-én IV. Sixtus pápa megbízásából a csanádi püspökkel végrehajtotta azt az ítéletet, amelyet Fejérvári Demeter kalocsai érseki helynök a szegedi domonkosok javára hozott a Mő Andrástól a klastromra hagyományozott szőlő ügyében, amely szőlőt Telegdi László és neje lefoglalták.¹⁶⁰⁵ 1477. jan. 3-án IV. Sixtus pápa oklevele egy előző évi ügy kapcsán még nem említi néhainak Pankotait, jóllehet ő csak a többszöri fellebbezés miatt elhúzódozó és több bírói fórumon megfordult per korábbi állomásaként került szóba.¹⁶⁰⁶ Nem kizárt, hogy ekkor még életben volt, mivel a temesi főesperesi hivatal élén utóda, István csak 1477. aug. 21-én tűnt fel először a ránk maradt forrásokban.¹⁶⁰⁷

181. Pap László

1523 kanonok

MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.), 1464. febr. 28. (DL 71999.), 1465. ápr. 19. (DF 255779.), 1465. júl. 16. (DF 266501.), 1466. júl. 25. (DL 16388.), 1467. ápr. 25. (PESTY–MAGINA 2014. 397–398. 336. sz.), 1469. máj. 29. (DL 106013.), 1469. jún. 13. (DL 106014.)

¹⁵⁹⁵ IV. Sixtus pápa egy 1474-ben kelt iratában Kemecsei János Csanád egyházmegyei papról azt írja, hogy mintegy öt évvel azelőtt Rómában járt és onnan visszatérve meglátogatta Pankotai Jánost, a bácsi érsek és a csanádi püspök vicariusát. THEINER 1860. 442.

¹⁵⁹⁶ JUHÁSZ 1947b 44–63.

¹⁵⁹⁷ SCHRAUF 1892. 89.

¹⁵⁹⁸ ERDŐ 1991. 276.

¹⁵⁹⁹ BÓNIS 1997. 331–332. 2757. sz.

¹⁶⁰⁰ UDVARDY 1991. 287.

¹⁶⁰¹ BÓNIS 1997. 332. 2760. sz., 332. 2762. sz., 333. 2764. sz., 333. 2766. sz., 336. 2788. sz. (LUKCSICS 1938. 326. 1336. sz.), 388. 3145. sz., 395. 3193. sz., 400. 3215. sz., 413–414. 3272. sz.

¹⁶⁰² BÓNIS 1997. 331–332. 2757. sz., 332. 2760. sz.

¹⁶⁰³ BÓNIS 1997. 395. 3193. sz.

¹⁶⁰⁴ BÓNIS 1997. 416. 3284. sz., 418. 3295. sz.

¹⁶⁰⁵ CZAICH 1899. 7., BÓNIS 1997. 413. 3237. sz.

¹⁶⁰⁶ BÓNIS 1997. 418. 3295. sz.

¹⁶⁰⁷ DL 94535.

1523. okt. 22-én a Nagylaki Jaksics Márk által a csanádi székeskáptalan kopáncsi jobbágysai által egy csomorkányi jobbágysa kárára elkövetett hatalmaskodása miatt indított per kapcsán került említésre.¹⁶⁰⁸ Egyebet nem tudunk róla.

182. Páznádi Domokos

1462–1465 kanonok

Valószínűleg a Temes megyei Páznádi családból származott,¹⁶⁰⁹ amely tivántelevi és megyeri részbirtokai a csanádi püspök Szentgyörgy nevű birtokával szomszédosak volt.¹⁶¹⁰ Így lehetett területi alapú kapcsolat a csanádi egyház és a család között. Domokos rokona lehetett az a Páznádi Ferenc deák, aki id. Rozgonyi István, majd Hunyadi János familiárisaként, hunyadi várnagy és ispán volt 1446–1453 között.¹⁶¹¹ Nem tudni mikor lett a testület tagja Domokos. Két alkalommal említették. Az 1462. dec. 25-én és 1465. ápr. 19-én kelt jelentésben is Csanád megyei iktatásnál volt a káptalan kiküldött tanúja.¹⁶¹²

183. Pál

1387–1399 kanonok

Először az 1387. szept. 10-én kelt oklevélben tűnt fel, amelyben egy Krassó megyei idézésnél volt a káptalan kiküldött tanúja.¹⁶¹³ Az 1388. szept. 8-án,¹⁶¹⁴ és 1390. jún. 11-én kelt oklevélben szintén Krassó megyében végzett külső hiteleshelyi munkát.¹⁶¹⁵ Az 1392. dec. 29-én kelt jelentés szerint Temes megyei,¹⁶¹⁶ majd 1399. jan. 13-án kelt *relatioban* Arad megyei iktatásnál tanúskodott.¹⁶¹⁷

184. Pál

1460–1469 prépost

Pál 1460. júl. 31-én tűnt fel először a préposti székben,¹⁶¹⁸ amit 1460. jún. 23-án még üresedésben lévőnek említettek.¹⁶¹⁹ Így beigazolódott Juhász azon feltételezése, miszerint már őt láthatjuk abban a meg nem nevezett csanádi prépostban, akit II. Pius pápa 1463. aug. 18-án a csanádi *lectorral* és Voli István kanonokkal kiküldött, hogy Csáki Ferenc szatmári főispán hagyatéka ügyében vizsgálatot végezzen.¹⁶²⁰ Ezután az 1464. febr. 28-án,¹⁶²¹ 1465. ápr. 19-én¹⁶²² és 1465. júl. 16-án¹⁶²³ kelt káptalani kiadványban találkozhatunk Pál prépost nevével. Majd abban az 1466. júl. 25-én kiállított oklevélben szerepelt,¹⁶²⁴ amelyet Juhász az első említéseként ismert. 1467. ápr. 25-én szerepelt következő alkalommal.¹⁶²⁵ 1467. június 1-jén ismét küldetéssel bízta meg a római kúria, delegált bíróként a bácsi éneklőkanonok és a pécsi

¹⁶⁰⁸ DL 29650.

¹⁶⁰⁹ CSÁNKI 1894. 87.

¹⁶¹⁰ CSÁNKI 1894. 73, 78, 87., CSÁNKI 1894. 56., ENGEL Map

¹⁶¹¹ ENGEL 1996. I. 248, 330.

¹⁶¹² 1462. dec. 25. (DL 98148.), 1465. ápr. 19. (DF 255779.)

¹⁶¹³ PESTY 1882. 172. 114. sz.

¹⁶¹⁴ PESTY 1882. 181. 121. sz.

¹⁶¹⁵ DL 71423.

¹⁶¹⁶ PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.

¹⁶¹⁷ DL 8354.

¹⁶¹⁸ PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.

¹⁶¹⁹ DL 274062.

¹⁶²⁰ ÉRDUJHELYI 1896. 611. 41. sz., JUHÁSZ 1941. 29.

¹⁶²¹ DL 71999.

¹⁶²² DF 255779.

¹⁶²³ DF 266501.

¹⁶²⁴ DL 16388.

¹⁶²⁵ PESTY–MAGINA 2014. 397–398. 336. sz.

officiális társaságában Tamási László báró hagyatékának ügyében.¹⁶²⁶ Utolsó ismert említései 1469 májusában és júniusában kiállított káptalani kiadványokban találhatók.¹⁶²⁷ Egyéb adatok nem állnak rendelkezésre személyéről. 1470 októberében már Kécsi Miklós volt a csanádi prépost.¹⁶²⁸

185. Pálóci Mihály

1522 kanonok

1523 krassói főesperes

Minden jel arra mutat, hogy nem azonos azzal a Pálóci Mihály főpincemesterrel, akire II. Ulászló király 1515. jan. 15-én – a nagypréposti méltóság kivételével – ráruházta a csanádi székeskáptalan javadalmaira a királyi kegyúri jogot.¹⁶²⁹ Feltehetően kegyúri jogot elnyerő báró azonos nevű fia volt és így Csaholyi Ferenc csanádi püspök unokatestvére.¹⁶³⁰ 1522. máj. 21-én tűnt fel mint csanádi kanonok, a Csaholyi püspök Báthori István nádor eljárása elleni Báli Mátyás és Megyericsei Péter apostoli közjegyzők által írásba foglalt tiltakozás egyik tanújaként.¹⁶³¹ Először 1523. jún. 9-én szerepelt mint krassói főesperes.¹⁶³² Az aradi káptalan 1523. okt. 22-én kelt, a Nagylaki Jaksics Márk panaszára történt idézésről szóló jelentésében is említi a káptalani tagok sorában.¹⁶³³ Utoljára az 1525. márc. 18-án kelt káptalani kiadványban találkozhatunk nevével.¹⁶³⁴

186. Pelros János

1353–1357 aradi főesperes

Francia származású volt, Albi egyházmegyei klerikus.¹⁶³⁵ Neve Pelros mellett Pelios és Pelvos alakokban is előfordul a forrásokban, amely alakok véleményünk szerint a Pelrosból vezethetők le paleográfaiilag. Belső familiáris kapcsolatok útján jutott javadalmához, minthogy annak a Vilmos (Guillaume de la Jugée) bíborosnak volt familiárisa, káplánja és magyarországi megbízottja, aki kéttucatnyi egyházi benefíciuma sorában tudhatta a torontáli főesperességet is az 1345–1374 közötti időszakban. Vimos kérte számára az aradi főesperességet,¹⁶³⁶ amelyet már korábban is az egyik káplánja, Scherffembergi János bírt az ő pártfogásának köszönhetően. A Scherffembergi győri prépostságra emelkedésével megüresedett aradi főesperesség mellett Pelros megtarthatta korábbi, 1350 óta bírt boroszlói és zágrábi kanonoki stallumait is,¹⁶³⁷ amelyeket minden bizonnyal szintén a *dominus*ának köszönhetett. Úgy tűnik, ekkor már csanádi kanonok is volt,¹⁶³⁸ vagy legalábbis bullás. Jóllehet, Pelros az általunk vizsgált korszak kezdete előtt nyerte el hivatalát, ám még 1357. okt. 30-án is ő volt az aradi főesperes.¹⁶³⁹ Valószínűleg nem tartózkodott Csanádon, ezt

¹⁶²⁶ Mon. Vespr. III. 304.

¹⁶²⁷ 1469. máj. 29. (DL 106013.), 1469. jún. 13. (DL 106014.)

¹⁶²⁸ 1470. okt. 11. (DF 268415.)

¹⁶²⁹ FRAKNÓI 1899. 90–91. 70. sz.

¹⁶³⁰ Borovszky Samu forráshely megjelölése nélkül Pálóci halálát, ami után a kegyúri jogot Csaholyinak lett átengedve, a püspök 1520. évi pápai megerősítése elé helyezi. BOROVSZKY 1896. 367. Vö. ENGEL Gen. Pálóci Mihály elhalálzásának idejeként kérdőjelesen 1517 szerepel. Sajnos Engel genealógiai munkájában a Pányoki rokonságba tartozó Pálóci család tábláján nem láthatók Mihály gyermekei.

¹⁶³¹ DL 25018.

¹⁶³² DF 210937.

¹⁶³³ DL 29650.

¹⁶³⁴ DL 90600.

¹⁶³⁵ WERTNER 1912. 115.

¹⁶³⁶ BOSSÁNYI 1918. 268–269. 16. sz. *magistro Johanni Pelros / Pelvos capellano et familiari suo ac procuratori in partibus Ungarie*, Ld. még FEDELES 2007b 43.

¹⁶³⁷ BOSSÁNYI 1916. 210. 431. sz.

¹⁶³⁸ ÁLDÁSY 1895. 63. 114. sz.

¹⁶³⁹ SZEREDAI 1790. 93., PERETSÉNYI 1814. 34–35.

látszik alátámasztani az is, hogy a tanúnévsort tartalmazó káptalani kiadványokban nem szerepel se 1355. dec. 16-án,¹⁶⁴⁰ se 1356. máj. 12-én.¹⁶⁴¹ Meddig viselte aradi főesperesi javadalmát, források hiányában nem tudni. Utóda, a neve alapján szintén francia Ragri Bertrand csak 1381. ápr. 15-én tűnt fel.¹⁶⁴²

187. Pereki Albert¹⁶⁴³

1522– marosontúli főesperes

Varga Szabolcs szerint a Solt vagy Keve megyei Pereg faluból származott,¹⁶⁴⁴ társadalmi kategóriája ezáltal eldöntetlen maradt, minthogy csak előbbinek ismert ilyen nevű birtokos családja.¹⁶⁴⁵ Valószínűleg már 1519-től Ecsedi Báthori István nádor szolgálatában állt,¹⁶⁴⁶ aki helytartóként a királyi kegyúri joggal élve a Nagybessenyei István halálával megüresedett marosontúli főesperesi hivatalt és a hozzá tartozó kanonoki javadalmat Pereki Albert királyi szállásosztó-mesternek adományozta. 1522. ápr. 11-én adta parancsb a csanádi székeskáptalannak, hogy Perekit vezessék be e stallumba.¹⁶⁴⁷ Azonban a káptalan a püspök utasítása nélkül vonakodott őt beiktatni. A nádor ezért 1522. ápr. 23-án felszólította a káptalant, hogy a Szécsi Máté éneklőkanonokhoz, a csanádi püspök helynökéhez intézett, azonos napon, Pereki Albert érdekében írt parancsát kézbesítse. Parancsában ismételten Pereki beiktatását kérte, aminek ha nem tenne eleget, akkor a *mandatum* kézhezvételétől számított öt napon belül személyesen jelenjen meg előtte. Ám Szécsi a Csanádyi Ferenc püspök által kinevezett Ráskait iktatta be a nevezett javadalomba. Budai Cserbokor László csanádi nagyprépost, jelentette e fejleményeket Báthorinak, mire a nádor leküldte Csanádra embereit, akiktől megfélemlítve, a nagyprépost unszolására Perekit beiktatták.¹⁶⁴⁸ A püspök erre Cserbokor eltávolítását tűzte ki célul, és az így megüresedő nagypréposti méltóságra Ráskai Mihályt akarta kinevezni. Budai Cserbokor László ismét jelentette Báthorinak a tényállást, majd a nádor utasítására felbujtotta a megyebeli földbirtokosokat püspök birtokainak pusztítására, akik ezt követően Csanádyinak több mint ezer forint kárt okoztak.¹⁶⁴⁹ A helyzet így a végletekig elmérgesedett és Cserbokornak mennie kellett. Noha 1523. jún. 9-én még mindig Cserbokor szerepelt prépostként a csanádi székeskáptalan egy kiadványában,¹⁶⁵⁰ de 1524. júl. 23-án már biztosan Ráskai állt a káptalan élén.¹⁶⁵¹ A marosontúli főesperességért kibontakozott vitában több érdekes jelenség is tapasztalható. Báthori István nádor a király helytartójaként vagy tudatosan nem volt tekintettel arra, hogy II. Ulászló a csanádi egyház javadalmaira, a nagyprépostság kivételével, kegyúri jogait a Pálóci Mihályra ruházta, vagy esetleg a Csáki Miklós csanádi püspök – akivel együtt verték le Dózsa előhadát Apátfalván, és akinek tragikus sorsában kis híján ő is osztozott – korabeli jogi állapotot tartotta szemelőt. Tudniillik 1508. aug. 18-án II. Ulászló a csanádi egyház kegyuraságát oly módon ruházta Csáki Miklóssra, hogy három javadalom adományozását tartotta fenn magának: a nagyprépostságot, a kisprépostságot és a marosontúli

¹⁶⁴⁰ DL 4643.

¹⁶⁴¹ DL 4643.

¹⁶⁴² DL 6770.

¹⁶⁴³ Pereki vagy másképp Pereg Albert pályafutását és humanista kapcsolatait remek tanulmányában nemrég részletesen bemutatta Varga Szabolcs. Ld. VARGA 2011. Így e helyen elsősorban csak csanádi szereplésének tárgyalására szorítkozunk.

¹⁶⁴⁴ VARGA 2011. 352.

¹⁶⁴⁵ CSÁNKI 1897. 384.

¹⁶⁴⁶ VARGA 2011. 352.

¹⁶⁴⁷ Báthori parancslevelei átírva a DL 25018. levéltári jelzetű közjegyzői kiadványban.

¹⁶⁴⁸ DL 25018.

¹⁶⁴⁹ JUHÁSZ 1941. 31., BOROVSKY 1896. 157.

¹⁶⁵⁰ DF 210937.

¹⁶⁵¹ VÉGHÉLY 1871. 660., JUHÁSZ 1941. 32.

főesperességet.¹⁶⁵² E főesperesség a többitől való megkülönböztetésének az oka valószínűleg az, hogy a csanádi egyházmegye törökveszélytől leginkább védett észak-nyugati szegletében elhelyezkedő és az egyik legnagyobb bevételt biztosító főesperessége volt a marosontúli, továbbá a székeskáptalan birtokainak többsége is itt volt található. Figyelemreméltó, hogy Csaholyi Ferenc püspök sem említi Pálóci Mihály kegyúri jogát a nádor eljárása elleni tiltakozásában, hanem csak a püspök általános, az egyházmegye beneficiumainak betöltésére való kizárólagos jogosultságát.¹⁶⁵³ Ez is afelé mutat, hogy e Pálóci Mihály ekkor már nem volt az élők sorában,¹⁶⁵⁴ és nem azonos a Báli Mátyás és Megyericsei Péter apostoli közjegyzők által írásba foglalt tiltakozásnál tanúskodó, egyező nevű csanádi kanonokkal.¹⁶⁵⁵ Az a tény pedig, hogy Ráskai Mihály végül nagyprépost lett, amely javadalom betöltésének joga mindenképp az uralkodót illette meg, valamiféle kompromisszumot sejtet Báthori nádor és Csaholyi püspök között. Pereki, szintén Báthorinak köszönhetően, 1526 őszén pécsi kis-,¹⁶⁵⁶ majd 1530-ban nagyprépostot lett.¹⁶⁵⁷ Később pedig a fehérvári Szent Miklós társaskáptalan prépostságára is szert tett.¹⁶⁵⁸ Ekkor már többek között királyi tanácsosként, kincstárnokként és titkárként is teljesített uralkodói szolgálatot.¹⁶⁵⁹ Juhász 1941-ben még azonosította Perekit azzal az Albert címzetes bodoni püspökkel, aki a csanádi püspök segédpüspöke is volt.¹⁶⁶⁰ Majd 1947-re revideálta álláspontját és már nem tartotta azonos személynek őket.¹⁶⁶¹ Pereki Albert 1546-ban hunyt el.¹⁶⁶²

188. Perjémesi János

1446 kanonok

Származási helye a Csanád megyei Perjémes / Perjámos falu,¹⁶⁶³ ami a püspök Szentmiklós nevű birtokával volt szomszédos, továbbá Perjámos birtokon fekvő Loránt falut is a csanádi püspök bírta. Ez alapján valószínűleg a területi közelségből fakadó kapcsolatok eredményezték javadalomszerzését. 1446-ban tanúként szerepel Péter csanádi püspök egy kiadványán.¹⁶⁶⁴ Egyebet nem tudunk róla.

189. Petneházi / Petenyeházi László

1477–1478 kanonok

Feltehetően abból Szatmár, Bereg és Bihar megyékben birtokos családból származott, amelynek három tagja is a váradi székeskáptalan kanonok.¹⁶⁶⁵ Kristóf Ilona adatai szerint Petenyeházi Barnabás 1439–1451,¹⁶⁶⁶ Petenyeházi György 1474–1483¹⁶⁶⁷ és Császár István

¹⁶⁵² JUHÁSZ 1947c 45.

¹⁶⁵³ DL 25018., Vö. BOROVSKY 1897. 83. Pálóci után, 1527. nov. 21-én Musinai Gerván János püspök kapta a kegyúri jogot, de a nagyprépost kinevezési jogát továbbra is magának tartotta fenn az uralkodó.

¹⁶⁵⁴ Borovszky Samu forráshely megjelölése nélkül Pálóci halálát, ami után a kegyúri jogot Csaholyinak lett átengedve, a püspök 1520. évi pápai megerősítése elé helyezi. BOROVSKY 1896. 367. Vö. ENGEL Gen. Pálóci Mihály elhalálzásának idejeként kérdőjelesen 1517 szerepel.

¹⁶⁵⁵ DL 25018.

¹⁶⁵⁶ VARGA 2011. 354.

¹⁶⁵⁷ VARGA 2011. 355. 29. j.

¹⁶⁵⁸ VARGA 2011. 367.

¹⁶⁵⁹ VARGA 2011. 368–369.

¹⁶⁶⁰ JUHÁSZ 1941. 62.

¹⁶⁶¹ JUHÁSZ 1947c 66–67.

¹⁶⁶² VARGA 2011. 375.

¹⁶⁶³ CSÁNKI 1890. 714., GYÖRFFY 1963. 867.

¹⁶⁶⁴ Acta Bosnae 200.

¹⁶⁶⁵ CSÁNKI 1890. 426, 449, 638., KRISTÓF 2014. 37–38.

¹⁶⁶⁶ KRISTÓF 2014. 237–238. 122. sz.

¹⁶⁶⁷ KRISTÓF 2014. 238. 123. sz.

1455–1464¹⁶⁶⁸ között szerepelt Váradon. A középbirtokos família így megfelelő egyházi kapcsolatokkal rendelkezhetett ahhoz, hogy László a szomszédos csanádi egyházmegyében javadalmat nyerjen. László 1477. aug. 22-én kelt jelentésben tünt fel, a csanádi székeskáptalan kiküldöttjeként tanúskodott Pongrácz Mátyás Győ birtokába való beiktatásánál.¹⁶⁶⁹ Másik ismert említésekör szintén kiküldött tanú. 1478. október 26-án Bökényfalvi János hatalmaskodása miatti idézésénél volt jelen.¹⁶⁷⁰

190. Pécsi Péter

1349–1357 kanonok

Mindössze kétszer találkozhatunk nevével. Először 1349. máj. 13-án,¹⁶⁷¹ majd 1357. ápr. 6-án említették.¹⁶⁷² Előneve alapján a pécsi egyházmegyéből származott vagy ott bírt korábban egyházi javadalommal. Lehetséges, hogy ő volt az 1361. márc. 6-án kelt oklevél tanúnévsorában előnév nélkül feltüntetett Péter kanonok.¹⁶⁷³ Noha ugyanígy Budai és Erdélyi Péter szereplése sem elképzelhetetlen még ekkor.

191. Péter, János fia*

1358 kanonok

Kerekegyházi Laczkfi Miklós zempléni főispán rokona, aki 1358. febr. 20-án csanádi kanonokságot és méltóságot kért számára a pápától.¹⁶⁷⁴ Ekkor már aradi örkanonok is volt, amely méltóságát megtartva lett csanádi kanonok Juhász szerint.¹⁶⁷⁵ Bossányi a Hermán nembelinek vagy a család fejének, Gecse fiától származó felpestei Makrai család tagjának tartotta.¹⁶⁷⁶ További adatok hiányában nem tudjuk, hogy ténylegesen birtokába jutott-e a kért stallumnak. Lehet, hogy ő volt az 1361. márc. 6-án említett Péter kanonok,¹⁶⁷⁷ noha Budai, Erdélyi és Pécsi Péter szereplése is elképzelhető még ekkor.

192. Péter

1374 prépost

Egyetlen egyszer találkozhatunk nevével a fennmaradt káptalani kiadványokban, 1374. márc. 28-án.¹⁶⁷⁸ Források hiányában nem tudni, hogy meddig viselte a Czibak László lemondásával megüresedett préposti méltóságot. Mindenesetre egy 1381. ápr. 15-én kelt oklevélben már a korábbi *lector*, Jakab tűnik fel prépostként.¹⁶⁷⁹ Egyebet nem tudunk róla.

193. Péter, Mihály fia

1421 kanonok

V. Márton 1421. jan. 10-én kelt oklevele szerint Mihály fia Péter csanádi kanonoknak és a Szent István vértanú oltár igazgatójának a csanádi székeskáptalanban még egy kanonokságot

¹⁶⁶⁸ KRISTÓF 2014. 196–197. 33. sz.

¹⁶⁶⁹ DL 94535.

¹⁶⁷⁰ DL 45753.

¹⁶⁷¹ DL 30114.

¹⁶⁷² DL 4659.

¹⁶⁷³ DL 41471.

¹⁶⁷⁴ BOSSÁNYI 1918. 319. 116. sz.

¹⁶⁷⁵ JUHÁSZ 1941. 106.

¹⁶⁷⁶ BOSSÁNYI 1918. 319. 2. j.

¹⁶⁷⁷ DL 41471.

¹⁶⁷⁸ DL 52222.

¹⁶⁷⁹ DL 6770.

tartott fenn.¹⁶⁸⁰ Pár hónappal később, 1421. ápr. 19-én nagyobb javadalomért fordul a Szentszékhez.¹⁶⁸¹ Egyéb adat nem áll róla rendelkezésre.

194. Péter

1427 marosontúli főesperes

Adatolhatóan mindössze pár hónapig állt a marosontúli főesperesi hivatal élén. Először 1427. ápr. 13-án tűnt fel káptalani kiadványokban,¹⁶⁸² majd még három alkalommal,¹⁶⁸³ utoljára 1427. júl. 29-én.¹⁶⁸⁴ Utóda hét és fél év múlva tűnt fel. Ő vagy pedig utóda volt az a név nélkül említett marosontúli főesperes, akit IV. Jenő pápa 1432. május 21-én megbízott azzal, hogy Mohácsi Andrást iktassa be a Csanád egyházmegyei Apátfalva plébánia javadalmába.¹⁶⁸⁵

195. Péter

1458–1469 éneklőkanonok

Egy 1458. márc. 23-i káptalani kiadványban olvashatjuk nevét először.¹⁶⁸⁶ Majd tizenegy éven keresztül szerepelt az oklevelek tanúnévsorában.¹⁶⁸⁷ Egy alkalommal volt hiteleshelyi kiküldött ez idő alatt, az 1464. febr. 28-i jelentés szerint a Báthoriak Világosvár és tartozékai birtokába való beiktatásánál tanúskodott.¹⁶⁸⁸ Péter utolsó szereplése 1469. jún. 13-i oklevélben történt.¹⁶⁸⁹ Egyebet nem tudunk róla. Utóda az éneklőkanonoki méltóságban csak két év múlva, 1471. máj. 6-án tűnt fel.¹⁶⁹⁰

196. Podmanicki István

1507–1510 prépost és kanonok

Trencsén megyei nagybirtokos családból származott, apja Podmanicki László volt.¹⁶⁹¹ Kubinyi András egy tanulmányában Istvánt a bárói származású főpapok közé sorolta.¹⁶⁹² Mivel felmenői nem viseltek országos méltóságokat és az 1498. évi törvény 22. cikke sem említ családtagot a zászlósúrok között, így famíliája csakis a bárók tágabb csoportjába, ha úgy tetszik második vonalába tartozhatott. István 1491 téli szemeszterében beiratkozott a krakkói egyetemre.¹⁶⁹³ Tanulmányai hosszáról, szerzett tudományos fokozatairól nem tudni. Az egyetemi anyakönyvbe közvetlenül ő utána a neve alapján a családja besztercei uradalmáról származó Besztercei János lett bejegyezve.¹⁶⁹⁴ A forrásokban való következő feltűnésekor, 1507. máj. 4-én már csanádi prépost és az esztergomi főszékeskáptalan tagja, mint főesperes és kanonok.¹⁶⁹⁵ A család morvaországi és Trencsén megyei birtokai ügyében 1510. jún. 3-án Nyitrán kiállított oklevélből tudhatjuk meg, hogy István továbbra is viseli előző egyházi

¹⁶⁸⁰ LUKCSICS 1931. 102. 322. sz.

¹⁶⁸¹ LUKCSICS 1931. 110. 378. sz.

¹⁶⁸² DF 263126.

¹⁶⁸³ 1427. jún. 29. (DL 85720.), 1427. jún. 29. (DL 85721.), 1427. júl. 29. (DL 85722.)

¹⁶⁸⁴ DL 85722.

¹⁶⁸⁵ Fraknoi hagyatéka alapján JUHÁSZ 1941. 61., 134. 475. sz.

¹⁶⁸⁶ DL 15216.

¹⁶⁸⁷ 1460. jún. 23. (DL 274062.), 1460. júl. 31. (PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.), 1464. febr. 28. (DL 71999.), 1465. ápr. 19. (DF 255779.), 1465. júl. 16. (DF 266501.), 1466. júl. 25. (DL 16388.), 1467. ápr. 25. (PESTY–MAGINA 2014. 397–398. 336. sz.), 1469. máj. 29. (DL 106013.), 1469. jún. 13. (DL 106014.)

¹⁶⁸⁸ DL 71999.

¹⁶⁸⁹ DL 106014.

¹⁶⁹⁰ OLTVÁNYI 1867. 47.

¹⁶⁹¹ A család történetére ld. FEKETE NAGY 1941. 326–334.

¹⁶⁹² KUBINYI 1999. 92. 40. j.

¹⁶⁹³ Metrica 2004. I. 497.: *Stephanus Ladislai de Podmanyn st 4 gr* [91h/163]

¹⁶⁹⁴ Metrica 2004. I. 497.: *Johannes Johannis de Bistricia st 4 gr* [91h/164]

¹⁶⁹⁵ DL 21704., LUKINICH 1937. 520. 267. sz.

javadalmaikat, amelyek közül a korábban meg nem nevezett főesperesség a gömöri volt.¹⁶⁹⁶ Nem tudni, hogy javadalmai közül melyiket bírta korábban, ám vélhetőleg előbb volt az esztergomi káptalan tagja. Királyi titkári működéséről 1511-ben értesülünk először.¹⁶⁹⁷ Feltételezhetően eleve e szolgálatával érdemelte ki *beneficiumait*. Testvére, Podmanicki János királyi főkamarászmester és pozsonyi főispán is pártfogolta Bónis szerint, aki nem tudván István egyetemjárásáról azon királyi tükárok közé sorolta, akik „a kor divatja szerint kötelező külföldi tanultságot” nélkülözték.¹⁶⁹⁸ Utoljára 1510. szeptember 29-én szerepelt csanádi prépostként II. Ulászló Nagyszombatban kelt oklevelében.¹⁶⁹⁹ István 1512-ben elnyerte a megüresedett nyitrai püspöki széket és elhagyta kancelláriai szolgálatát.¹⁷⁰⁰ 1513-ban már püspökként vette fel az egyházi rendet,¹⁷⁰¹ tehát világiként volt csanádi nagyprépost. Ő koronázta meg Szapolyai Jánost és Habsburg Ferdinándot is, majd 1530-ban halt meg nyitrai püspökként.¹⁷⁰²

197. Pordányi Márton, György fia

1418–1431 kanonok

A Csanád megyei Pordány helységet birtokló köznemesi család sarja volt.¹⁷⁰³ Pordány Csanádtól nyugatra, a székeskáptalan által felerészben birtokolt Erdőspalota és Keresztúr mellett helyezkedett el nyugat felől.¹⁷⁰⁴ 1418. jan. 19-én kérte megerősítését V. Márton pápától a Marcali Dózsa csanádi püspökké való kinevezésével megüresedett csanádi kanonoki javadalmában.¹⁷⁰⁵ 1429. ápr. 21-én Ispital Benedek javadalomvesztésével megüresedett prépostságra őt nevezte ki V. Márton pápa.¹⁷⁰⁶ Ám mivel Benedeknek úgy tűnik sikerült tisztáznia a prépoststi méltóságot nem foglalhata el. Kárpótlásként 1429. máj. 16-án pécsi kanonoki javadalmat kért és kapott.¹⁷⁰⁷ E *supplicatio*jából tudjuk meg, hogy nemesi származású volt, továbbá ekkor már áldozópap. IV. Jenő pápa egy 1432. máj. 21-én kelt okleveléből értesülünk Pordányi Márton haláláról.¹⁷⁰⁸ Rómában hunyt el V. Márton pápa idejében, tehát 1431. febr. 20 előtt. Továbbá megtudhatjuk, hogy kanonoki javadalmát, amelyet Mohácsi Andrásnak adományozott, bizonyos Újbécsi Tamás két éven keresztül jogtalanul élvezte. Eszerint Pordányi halála 1429 második vagy 1430 első felére tehető.¹⁷⁰⁹

198. Pókaházi Orbán

1500– kanonok

1516–1520 krassói főesperes

Előneve alapján a Külső-Szolnok megyei Pókaházát birtokló köznemesi családból származott. Névadó birtokuk közel esett a káptalan Tiszaföldvár nevű birtokához,¹⁷¹⁰ emellett családja Zaránd megyei Nagybernót nevű faluja¹⁷¹¹ a káptalan Kovászi nevű birtokához és Tősegyháza

¹⁶⁹⁶ DL 22032., LUKINICH 1937. 587. 303. sz., Kollányi Ferenc 1900-ban megjelent munkája nem említi Istvánt sem az esztergomi kanonokok, sem a gömöri főesperesek sorában.

¹⁶⁹⁷ BÓNIS 1971. 320.

¹⁶⁹⁸ BÓNIS 1971. 321.

¹⁶⁹⁹ CHORÉNYI 1896. 52–53., CEIZEL 1902. 548.

¹⁷⁰⁰ CEIZEL 1902. 548., BÓNIS 1971. 320.

¹⁷⁰¹ KUBINYI 1999. 93. 46. j.

¹⁷⁰² CEIZEL 1902. 549.

¹⁷⁰³ CSÁNKI 1890. 714.

¹⁷⁰⁴ CSÁNKI 1890. 701., GYÖRFFY 1963. 867.

¹⁷⁰⁵ LUKCSICS 1931. 54. 39. sz.

¹⁷⁰⁶ LUKCSICS 1931. 235. 1253. sz.

¹⁷⁰⁷ LUKCSICS 1931. 237–238. 1273. sz., JUHÁSZ 1927. 254. 33. sz., 254–256. 34. sz.,

¹⁷⁰⁸ LUKCSICS 1938. 61. 95. sz.

¹⁷⁰⁹ Vö. FEDELES 2005a 433. 325. sz.

¹⁷¹⁰ CSÁNKI 1890. 686.

¹⁷¹¹ CSÁNKI 1890. 754.

nevű falujához feküdt közel. Így valószínűleg területi alapú kapcsolat eredményezte javadalomszerzését. Orbán egy 1500. jún. 19-én kelt jelentés szerint még egyszerű kanonokként volt káptalani kiküldötként egy Arad megyei tanúvallatásnál.¹⁷¹² Először 1516. nov. 14-én nevezték krassói főesperesnek, a jelentés szerint ő vitte magyarázta meg a király parancsát a lippai bírónak és esküdteknek.¹⁷¹³ Egy 1520. jan. 13-án kelt szülő jelentésben ismét ő szerepelt káptalani kiküldötként, az előző esetekhez hasonlóan ismét egy Arad megyei idézésnél tanúskodott.¹⁷¹⁴ Utolsó említése az 1520. febr. 17-én történt, amikor Csaholyi Ferenc csanádi püspök jan. 9-i panaszára őt is megidézték.¹⁷¹⁵ A püspök panasza szerint 1514 júniusának elején, amikor az apátfalvi csata után másik nyolc megnevezett káptalani taggal együtt elmenekült a fenyegetett püspöki székhelyről, magukhoz vették és azóta is maguknál tartották a püspökség bizonyos birtokjogait bizonyító okleveleket. Nem tudni, hogy az eset kapcsán krassói főesperesnek nevezett Orbán esetleg már 1514-ben is e tisztség viselője volt-e. Utóda, Pálóci Mihály 1522. máj. 21-én még csak kanonok szerepelt,¹⁷¹⁶ 1523. jún. 9-én tűnt fel a krassói főesperesi hivatal élén.¹⁷¹⁷

199. Ragri Bertrand

1381–1392 aradi főesperes

Elődje, Pelros János utolsó ismert említése után 24 évvel tűnt fel, már ha közvetlenül követte őt az aradi főesperesi kerület élén. Első említése az 1381. ápr. 15-én kelt káptalani kiadványban történt.¹⁷¹⁸ Elődjével ellentétben rendszeresen szerepelt a tanúnévsorokban,¹⁷¹⁹ sőt az 1387. júl. 3-án kelt jelentés szerint még hiteleshelyi kiküldött is volt a Temes megyei Csama birtok Tereznyei Ördög Miklós, János és István részére történt iktatásánál.¹⁷²⁰ 1389. jún. 1-jén Rómában tűnt fel, ahol Marinus bíboros pápa kamarás nyugtája szerint Bertrand aradi főesperes 32 forintot fizetett János egresi apát nevében szeretetsegély címén a pápai kincstárba.¹⁷²¹ Utolsó említése 1392. dec. 29-én történt.¹⁷²² Valamikor az ezt követő másfél évben hunyt el, ugyanis 1394. júl. 2-án IX. Bonifác pápa a Bertrand halálával megüresedett, 29 márka értékűnek tartott kanonikátust és aradi főesperességet Pál fia Fábiánnak adományozta.¹⁷²³

200. Ramocsaházi Albert

1477–1497 torontáli főesperes

Szabolcsi megyei köznemesi családból származott.¹⁷²⁴ Rokona lehetett az 1429-ben kúriai kiküldötként szerepelt Ramocsaházi János deáknak,¹⁷²⁵ valamint Ramocsaházi György 1447-ben és 1452-ben említett szabolcsi alispánnak.¹⁷²⁶ Albert adatolhatóan kerek két évtizedig állt

¹⁷¹² DL 26078.

¹⁷¹³ DL 106072., KNAUZ 1863. 86.

¹⁷¹⁴ DL 23283.

¹⁷¹⁵ DL 72437., Mon. Rust. 473–474. 364. sz., 484–485. 368. sz.

¹⁷¹⁶ DL 25018.

¹⁷¹⁷ DF 210937.

¹⁷¹⁸ DL 6770.

¹⁷¹⁹ 1383. jan. 15. (DL 87546.), 1385. okt. 24-én (DL 87565.), 1387. szept. 7. (DL 105335.), 1387. szept. 10. (DL 7293.), 1387. okt. 23. (DL 42371.), 1389. jún. 29. (DL 7509.), 1390. dec. 12. (DL 7654.), 1391. febr. 2. (DF 268548.), 1391. ápr. 25. (DL 7687.), 1392. jan. 28. (DF 249163.), 1392. dec. 29. (PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.)

¹⁷²⁰ DF 268585.

¹⁷²¹ BOSSÁNYI 1918. 42.

¹⁷²² PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133. sz.

¹⁷²³ Mon. Vat. I/3. 264. 293. sz.

¹⁷²⁴ CSÁNKI 1890. 499, 540.

¹⁷²⁵ BÓNIS 1971. 211., KAMMERER 1895. 393.

¹⁷²⁶ ENGEL 1996. II. 202.

a torontáli főesperesi hivatal élén. Káptalani kiadványban először 1477. aug. 21-én említették,¹⁷²⁷ majd további 16 oklevélben szerepelt,¹⁷²⁸ ezek közül két alkalommal kiküldött tanúként. Az 1479. júl. 21-én kelt jelentésben Csanád és Arad megyében hatalmaskodás ügyében végezett vizsgálatnál és idézésnél tanúskodott.¹⁷²⁹ 1495. ápr. 23-án hasonlóképp hatalmaskodás kivizsgálásánál tanúskodott, ezúttal Zaránd megyében.¹⁷³⁰ Albert 1483. febr. 24-én Kállay János fia János nevében a csanádi székeskáptalan színe előtt, eltiltotta megbízójának édesanyját a szülői pecséttel visszaélve azt ellene felhasználása.¹⁷³¹ Majd 1486. aug. 12-én arra kérte egykori megbízóját, Kállay Jánost, hogy mint Kaszaperek földesúra adja az ottani plébániát Battonyai András csanádi oltárigazgatónak.¹⁷³² 1494. júl. 26-án Albert éneklőkanonokkal és Vári-i Benedek csanádi kanonokkal a csanádi káptalan színe előtt tett *fassioban* mint Martonosi Benedek csanádi kanonok végrendeletének egyik végrehajtója szerepelt.¹⁷³³ A néhai Martonosi Benedek a Csongrád megyei Marhonos, Pulcha, Gyékénytő és Bolchonfalva birtokokban, valamint Sajti, Honta és Földvár birtokokban lévő részeit a csanádi székesegyház épületének helyreállítására hagyományozta. Amikor ez szükségessé vált, a végrendelet végrehajtói Lukács püspökkel egyetértésben a nevezett részeket 100 arany forintért eladták Besenyői literátus Tamásnak, Besenyői Vég Mártonnak és Istvánnak, Keresztúri Szabó Andrásnak, Keresztúri Szabó Jakab özvegyének: Dorottyának, Csücsködi Domonkosnak és néhai Martonosi Miklós leányainak: Luciának (a nevezett Vég Márton felesége) és Margitnak (a nevezett András felesége). Ramocsaházi Albert utolsó említése 1497. nov. 9-én történt,¹⁷³⁴ utóda három és fél év múlva tűnt fel.

201. Ráskai Mihály

**1522 maroselvi főesperes
1524–1529 prépost**

Mihály nem szerepel családjá Engel-féle genealógiai tábláján, így nem tudni, hogy a nagybefolyású Ráskai Balázs zászlósúrral és fiával, Ráskai Gáspár temesi ispánnal pontosan milyen rokoni fokon állt. Ugyanakkor más báró rokonai is voltak, a csanádi egyház kegyúri jogát elnyerő Pálóci Mihály¹⁷³⁵ testvére, Pálóci Antal zászlósúr, mint *fraterének* adományozta neki a sárospataki plébániát.¹⁷³⁶ A *litteratusnak* nevezett Ráskai Mihály rokonságába tartozott Cseholyi Ferenc csanádi püspök is, aki a nádor jelöltjével szemben őt akarta a Nagybessenyei István halálával megüresedett marosontúli főesperességhoz juttatni.¹⁷³⁷ Ecsedi Báthori István nádor, a kunok bírása és temesi főispán a király távollétében, annak helytartójaként élni akart a királyi kegyúri joggal és a megüresedett marosontúli főesperesi hivattal, kanonoki stallumot és prebendát Pereki Albert királyi szállásosztó-mesternek adományozta és 1522. ápr. 11-én parancsot adott a káptalannak, hogy Perekit vezessék be e stallumba.¹⁷³⁸ Azonban a káptalan a püspök utasítása nélkül vonakodott őt beiktatni. A nádor 1522. ápr. 23-án felszólította a

¹⁷²⁷ DL 94535.

¹⁷²⁸ 1479. júl. 21 (DL 85979.), 1480. máj. 21. (DL 81835.), 1481. aug. 24. (DF 260827.), 1483. okt. 24. (DL 18854.), 1486. febr. 10. (DL 36613.), 1486. febr. 11. (DL 81938.), 1486. máj. 2. (DL 59740.), 1487. dec. 10. (DL 46073.), 1492. máj. 13. (DF 281308.), 1492. okt. 3. (DL 283825.), 1494. júl. 26. (DL 85142.), 1494. szept. 24. (DL 85144.), 1495. ápr. 26. (DL 20281., DL 26062., DL 37698.) 1495. szept. 16. (DL 20359.), 1497. júl. 10. (DL 20580.), 1497. nov. 9. (DL 20623.)

¹⁷²⁹ DL 85979.

¹⁷³⁰ DL 20281., DL 26062., DL 37698.

¹⁷³¹ JuHász 1941. 67, 148. 602. sz.

¹⁷³² JuHász 1941. 67, 149. 613. sz.

¹⁷³³ DL 85142.

¹⁷³⁴ DL 20623.

¹⁷³⁵ FRAKNÓI 1899. 90–91. 70. sz.

¹⁷³⁶ VÉGHELY 1871. 660.

¹⁷³⁷ DL 25018.

¹⁷³⁸ E parancslevél átírva a DL 25018. levéltári jelzetű közjegyzői kiadványban.

káptalant, hogy a Szécsi Máté éneklőkanonokhoz, a csanádi püspök helynökéhez intézett, azonos napon, Pereki Albert érdekében írt parancsát kézbesítse. Parancsában ismételten Pereki beiktatását kérte, aminek ha nem tenne eleget, akkor a mandatum kézhezvételétől számított 5 napon belül személyesen jelenjen meg előtte. Ám Szécsi a püspök által kinevezett Ráskait iktatta be a nevezett javadalomba. Budai Cserbokor László csanádi nagyprépost, jelentette e fejleményeket Báthorinak, mire a nádor leküldte Csanádra embereit, akikről megfélemlítve, a nagyprépost unszolására Perekit beiktatták.¹⁷³⁹ A püspök erre Cserbokor eltávolítását tűzte ki célul, és az így megüresedő nagypréposti méltóságra Ráskai Mihályt akarta kinevezni. Budai Cserbokor László ismét jelentette Báthorinak a tényállást, majd a nádor utasítására felbujtotta a megyebeli földbirtokosokat püspök birtokainak pusztítására, akik ezt követően Csaholyinak több mint ezer forint kárt okoztak.¹⁷⁴⁰ A helyzet így a végletekig elmérgesedett és Cserbokornak mennie kellett. Noha 1523. jún. 9-én még mindig Cserbokor szerepelt prépostként a csanádi székeskáptalan egy kiadványában,¹⁷⁴¹ de 1524. júl. 23-án már biztosan Ráskai állt a káptalan élén.¹⁷⁴² Utoljára 1529-ben fordul elő a forrásokban mint csanádi prépost.¹⁷⁴³

202. Rebrini Ádám

1518–1525 kanonok

Minden bizonnyal a Pálóciaknak köszönhetően lett csanádi javadalmas,¹⁷⁴⁴ minthogy Rebrin falu az Ung megyei Pálóc birtok része volt.¹⁷⁴⁵ Az 1504-ben krakkói egyetemre járt Rebrini lehet,¹⁷⁴⁶ hogy valamilyen szolgálatával érdemelte ki e javadalmat. 1518 és 1525 között öt oklevélben is találkozhatunk vele.¹⁷⁴⁷ Egy alkalommal szerepelt káptalani kiküldöttként. 1518. nov. 15-én a Zaránd megyei Simádon tanúskodott, ahol fegyveresen álltak ellen az aradi káptalan beiktatásának.¹⁷⁴⁸

203. Remetei Himfi (?) Péter, Máté fia

1431–1438 kisprépost

1438–1457 csanádi püspök

Borovszky Samu feltételezése szerint Péter a Remetei Himfi családból származott.¹⁷⁴⁹ Jóllehet családja nevét egy forrás sem adja meg, ám egy 1439. aug. 27-én, már csanádi püspökként Remete Himfi Imre özvegyéhez írt levele erre enged következtetni. Ugyanis Anna asszony 8 forint kölcsönért folyamodott hozzá, amely kérését a püspök szűkös anyagi helyzetére hivatkozva nem teljesítette.¹⁷⁵⁰ Borovszky hipotézisét Juhász Kálmán is átvette,¹⁷⁵¹ noha elismerte, hogy minden kétséget kizáró adat nem támogatja a feltevést, miszerint a nagybirtokos Remetei Himfi család sarja lett volna.¹⁷⁵² A Péter kisprépost személyével legutóbb foglalkozó C. Tóth Norbert jogosan alkalmazott kritikát e feltételezett rokoni

¹⁷³⁹ DL 25018.

¹⁷⁴⁰ JUHÁSZ 1941. 31., BOROVSZKY 1896. 157.

¹⁷⁴¹ DF 210937.

¹⁷⁴² VÉGHÉLY 1871. 660., JUHÁSZ 1941. 32.

¹⁷⁴³ BOROVSZKY 1896. 392. Pesty hagyatéka alapján.

¹⁷⁴⁴ 1518. szept. 11. (DL 47262.)

¹⁷⁴⁵ CSÁNKI 1890. 397, 406., ENGEL Map

¹⁷⁴⁶ Metrica 2004. I. 611.

¹⁷⁴⁷ 1518. szept. 11. (DL 47262.), 1518. nov. 15. (DL 23213.), 1519. márc. 25. (DL 65598.), 1523. okt. 22-én (DL 29650.), 1525. márc. 18. (DL 90600.)

¹⁷⁴⁸ DL 23213.

¹⁷⁴⁹ BOROVSZKY 1896. 359.

¹⁷⁵⁰ DF 285890., CD XI. 352. 183. sz.

¹⁷⁵¹ JUHÁSZ 1941. 36.

¹⁷⁵² JUHÁSZ 1947b 21. 1. j.

kapcsolattal szemben.¹⁷⁵³ Ám az Engel-féle genealógia Him rokonságot ábrázoló táblájával való érvelése, mint számos káptalani tag példáján láthatjuk,¹⁷⁵⁴ nem lehet döntő érvényű. A feltevést mi se megerősíteni, se cáfolni nem tudjuk, mindössze arra hívnánk fel a figyelmet, hogy Anna asszony férje másod-unokatestvérének, Döbröntei Himfi Bendeknek, a néhai Benedek bán unokájának volt a lánya. Így, ha valóban rokoni kapcsolat állt fenn közte és Péter püspök között, az nem feltétlenül csak a Remetei, hanem a Döbröntei Himfi családból való származásra is utalhat. Péterrel először 1431. márc. 26-án találkozhatunk a csanádi Szent Üdvözítő társaskáptalan prépostjaként, amikor IV. Jenő pápa teljes bűnbocsánatot engedélyezett számára.¹⁷⁵⁵ Egy 1432. máj. 21-én kelt *supplicatio*jából, amellyel a Marcali László püspöktől már elnyert javadalma újraadományozását kérte, az is kiderül, hogy a kispréposti méltóság Csamai Balázs halálával üresedett meg, valamint, hogy Péter áldozópap volt.¹⁷⁵⁶ A pápa emellett azt is megengedte neki, hogy megtarthassa csanádi kanonoki javadalmát. Ez alapján úgy tűnik, hogy egyszerű kanonikátusról lépett elő a testületen belül, jóllehet nem tudni, mióta is bírta stallumát. Kispréposti bevételét 25 forintra, míg kanonoki jövedelmét 16 forintra becsülték a Szentszéknél. Itt valószínűleg az ezüstmárka és az aranyforint felcserélésével van dolgunk, hiszen 25 márkával számolva 100–150 közötti forintot kapunk, ami megfelel ugyanazon javadalom nyolc évvel korábbi becsült értékének.¹⁷⁵⁷ Ami a 16 forintot illeti, a korszakban hallatlanul alacsony jövedelmű székeskáptalani kanonikátus jelentene, ám hasonló logikával számolva teljesen átlagos jövedelmű kanonoki prebendát kapunk. Péter nevét olvashatjuk egy 1434. febr. 5-én kelt káptalani kiadvány tanúnévsorban.¹⁷⁵⁸ Utoljára 1438. jan. 15-én láthatjuk szerepelni kisprépostként, amikor levélben utasítja Somogyi Tamás kanonokot bizonyos Torontál és Keve megyei tizedek beszédése és ezzel kapcsolatban a Torontál megyei Beldre helysége kimondott *interdictum* visszavonása ügyében.¹⁷⁵⁹ 1438. ápr. 30-án csanádi püspökké nevezte ki a Szentszék.¹⁷⁶⁰ 1438. máj. 17-én nevében András rossoni püspök és Balázs fia János csanádi társaskáptalani kanonok fizették be *servitium*ának részeként 165 forintot, valamint tettek ígéretet a fennmaradó összeg megfizetésének ütemezését illetően.¹⁷⁶¹ 1450. jan. 13-én V. Miklós pápától engedélyt nyert szentföldi zarándoklatra.¹⁷⁶² 1457-ben bekövetkezett haláláig állt az egyházmegye élén.¹⁷⁶³

204. Rojcsai János

1518–1525 torontáli főesperes

Valószínűleg a Kőrös megyei Rojcsa mezőváros szülötte, ahonnan már a 15. század második felében számos értelmiségi származott.¹⁷⁶⁴ Valószínűleg azonos azzal a János torontáli főesperessel, akit másik nyolc káptalani taggal együtt azzal vádolt meg Csaholyi Ferenc püspök 1520 elején, hogy amikor 1514. június elején, az apátfalvi csata után kanonoktársaival együtt elmenekült a fenyegetett püspöki székhelyről magukhoz vették a püspökség bizonyos

¹⁷⁵³ C. TÓTH 2013a 29. 53. j.

¹⁷⁵⁴ Nem szerepel családja Engel-féle genealógiai tábláján Telegdi Miklós, Macedóniai Bálint, Marcali László, (ifj.) Pálóci Mihály és Szokoli Mihály sem.

¹⁷⁵⁵ LUKCSICS 1938. 43. 14. sz.

¹⁷⁵⁶ LUKCSICS 1938. 61–62. 97. sz.

¹⁷⁵⁷ LUKCSICS 1931. 156. 722. sz., A márka-forint felcserélésére lásd: FEDELES 2005a 155.

¹⁷⁵⁸ DL 73027.

¹⁷⁵⁹ DL 55124.

¹⁷⁶⁰ BATTYÁNY 1790/II. 88.

¹⁷⁶¹ BATTYÁNY 1790/II. 89.

¹⁷⁶² LUKCSICS 1938. 271. 1074. sz.

¹⁷⁶³ Püspökségére ld. JUHÁSZ 1947b 21–43.

¹⁷⁶⁴ BÓNIS 1971. 161, 297. 20. j., 299. 23. j., 305. 50. j.

birtokjogait bizonyító okleveleket és az óta is maguknál tartották azokat.¹⁷⁶⁵ Ez alapján már 1514-ben a testület tagja volt. Káptalani kiadványban először 1518. szept. 11-én említették,¹⁷⁶⁶ majd további tíz oklevélben találkozhatunk nevével.¹⁷⁶⁷ Ezen oklevelek közül háromban is káptalani kiküldöttként szerepelt. 1519. szept. 23-i jelentés szerint a Csanád megyei Rétkopáncs iktatásánál,¹⁷⁶⁸ 1525. márc. 9-ei kiadványban Csanád megyei tanúvallatásnál és idézésnél tanúskodott.¹⁷⁶⁹ Utolsó ismert említése az 1525. márc. 18-án kelt oklevélben történt, amely szerint Szegeden a szegedi polgároknak a néhai Szilágyi László építette kőház birtokába való beiktatásánál tanúskodott.¹⁷⁷⁰

205. Rozvágyi Simon

1471–1497 marosontúli főesperes

Előneve alapján a Trencsén megyei¹⁷⁷¹ vagy a Zemplén megyei Rozvágy faluból származhatott.¹⁷⁷² A zempléni helység mellett szólhat, hogy egy bizonyos Rozvágy nembeli Péter az 1329–1332 években egri prépost volt és rozvágyi birtokrészét valamint egy almagyari malomhelyet az egri káptalannak hagyományozta lelki üdvéért.¹⁷⁷³ Később Kis- és Nagy-Rozvágy nevű helység is ismeretes a Zemplén megyéből.¹⁷⁷⁴ Ha Simon valóban innen származott, akkor családja szomszédos volt az egri káptalan birtokával, ami egyházi kapcsolatokat eredményezhetett. 1493-ban egy királyi oklevél nemes származásúnak nevezte.¹⁷⁷⁵ Először az 1471. dec. 14-i csanádi káptalani kiadványban tűnt fel marosontúli főesperesként.¹⁷⁷⁶ majd itt szerepelt a következő években is.¹⁷⁷⁷ 1478. jan. 16-án Padovában találjuk, ahol a püspöki palotában tanúként vett részt Nádasdi Márton kalocsai kanonoki jogi doktorrá avatásán.¹⁷⁷⁸ Jelen volt ekkor a csanádi olvasókanonok, Csíktaplocai Balázs is.¹⁷⁷⁹ Ebből arra következtethetünk, hogy ekkor mindketten a padovai egyetemen végezték tanulmányaikat, csanádi javadalmuk segítségével. Rozvágyit 1493-ban jogi doktornak nevezték.¹⁷⁸⁰ 1480. máj. 21-én¹⁷⁸¹ és 1481. aug. 2-én¹⁷⁸² Csanádon szerepelt neve. Majd 1482. jún. 21-én Rómában tűnt fel, ahol beiratkozott a Szent-Lélek társulatba.¹⁷⁸³ Ezután említik a csanádi oklevelek tanúnévsorában.¹⁷⁸⁴ 1493. febr. 11-én a tihanyi apátságban való megerősítéséért folyamodott, amely apátság élére II. Ulászló nevezte ki *commendator*nak. Még aznap meg is kapta a megerősítést VI. Sándor pápától, aki az évi 100 arany forintot

¹⁷⁶⁵ DL 72437., Mon. Rust. 473–474. 364. sz., 484–485. 368. sz.

¹⁷⁶⁶ DL 47262.

¹⁷⁶⁷ 1518. szept. 11. (DL 47262.), 1519. márc. 25. (DL 65598.), 1519. szept. 22. (DL 107777.), 1519. szept. 23. (DL 23213.), 1520. dec. 14. (DF 250678.), 1521. márc. 8. (DL 56424.), 1522. nov. 26. (DL 31165. *Johanne de Roycha*), 1523. jún. 9. (DF 210937.), 1523. dec. 5. (DL 98378.), 1525. márc. 9. (DL 67537.), 1525. márc. 18. (DL 90600.)

¹⁷⁶⁸ DL 23213.

¹⁷⁶⁹ DL 67537.

¹⁷⁷⁰ DL 90600.

¹⁷⁷¹ FEKETE NAGY 1941. 181.

¹⁷⁷² CSÁNKI 1890. 361, 379.

¹⁷⁷³ CD VIII/3. 404., NAGY 1862. 790., KARÁCSONYI 1900. 934.

¹⁷⁷⁴ KARÁCSONYI 1900. 1141., ENGEL Map

¹⁷⁷⁵ CZAICH 1904. 163.

¹⁷⁷⁶ DL 86001.

¹⁷⁷⁷ 1474. jún. 10. (DL 88560), 1475. febr. 12. (DL 65424.), 1477. aug. 21. (DL 94535.)

¹⁷⁷⁸ VERESS 1915. 413.

¹⁷⁷⁹ VERESS 1941. 17.

¹⁷⁸⁰ ERDÉLYI 1908. 678–679. 137. sz.

¹⁷⁸¹ DL 81835.

¹⁷⁸² DF 260827.

¹⁷⁸³ Mon. Vat. I/5. 7.

¹⁷⁸⁴ 1483. okt. 24. (DL 18854.), 1486. febr. 10. (DL 36613.), 1486. febr. 11. (DL 81938.), 1486. máj. 2. (DL 59740.), 1487. dec. 10. (DL 46073.), 1492. máj. 13. (DF 281308.), 1492. okt. 3. (DL 283825.),

jövedelmező apátságba való bevezetésével a váradi és a nyitrai püspököt, valamint a fehértvári prépostot bízta meg. Továbbá engedélyezte számára, hogy a főesperesi tisztsége mellett még egy, anélkül pedig két más egyházi javadalma lehessen.¹⁷⁸⁵ 1493. okt. 30-án Rozványi nevében Alexander de Jambeccariis bolognai kelrikus fizette ki Rómában a tihanyi apátsága után 33 és fél forintot.¹⁷⁸⁶ 1495. febr. 2-án *Simon decretorum doctor, archidiaconus et canonicus ecclesie Chanadiensis et commendator abbatis Tihoniensis* és konventje jóváhagyják az arácsi birtokukon végrendeletileg Talád-monostornak hagyott három hold szőlő eladását a szokásos hegyvámok kikötése mellett.¹⁷⁸⁷ Ennek megfelelően 1493-ban és 1494-ben nem szerepelt neve a csanádi kiadványok tanúnévsorában,¹⁷⁸⁸ amelyekben ezt követően még három alkalommal tűnt fel,¹⁷⁸⁹ utoljára 1497. nov. 9-én. 1503. febr. 21. előtt elhunyt, ekkor ugyanis II. Ulászló a halálával megüresedett tihanyi apátságot Szegedi Tamásnak adományozta.¹⁷⁹⁰

206. Rudolf, János fia

1375– kanonok

Esztergomi áldozópap volt, aki 1375. márc. 9-én kérte XI. Gergely pápától megerősítését a Jakab fia István halálával megüresedett és Miklós csanádi püspöktől már elnyert javadalmában.¹⁷⁹¹

207. Salyói István

1476 kanonok

1476. okt. 10-én, amikor a Nagylaki Jaksics István és Demeter megjelentek Csanádon, hogy Bradács Gergely Nándorfehértvári kapitány ellen az esküt letegyék, Salyó Istvánt és Keresztúri János kanonokokat küldték a székesegyház cintermébe az eskü meghallgatására. Amikor István az eskütevő társak nevét tudakolta, Jaksics István dühbe gurulva a földhöz vágta őt és kardjával meg akarta ölni, ám a körülötte állók idejében közbeléptek.¹⁷⁹² Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla. Előneve sem teszi lehetővé származásának közelebbi meghatározását.

208. Somlyói László

1480 kanonok

Származási helye a Krassó megyei Érsomlyó vagy Mezősomlyó mezőváros lehetett.¹⁷⁹³ Az 1480. jan. 7-én tűnt fel. Az ekkor kelt jelentés szerint hatalmaskodás ügyében Külső-Szolnok megyében végzett vizsgálatnál volt a káptalan kiküldött tanúja.¹⁷⁹⁴ Egyebet nem tudunk róla.

209. Somogyi Tamás

1438–1451 kanonok

Először 1438. jan. 15-én tűnt fel, amikor Mátyás kispépost őt bízta meg bizonyos Torontál és Keve megyei tizedek beszédése és ezzel kapcsolatban a Torontál megyei Beldre helységre

¹⁷⁸⁵ CZAICH 1904. 163., ERDÉLYI 1908. 675–678. 136. sz.

¹⁷⁸⁶ ERDÉLYI 1908. 678. 136. sz.

¹⁷⁸⁷ ERDÉLYI 1908. 678–679. 137. sz.

¹⁷⁸⁸ Nem említik a marosontúli főesperest: 1494. júl. 26-án (DL 85142.) és 1494. szept. 24-én (DL 85144.)

¹⁷⁸⁹ 1495. szept. 16. (DL 20359.), 1497. júl. 10. (DL 20580.), 1497. nov. 9. (DL 20623.)

¹⁷⁹⁰ ERDÉLYI 1908. 679. 138. sz.

¹⁷⁹¹ BATTHYÁNY 1790/II. 65.

¹⁷⁹² KOVACHICH 1799. 246–247.

¹⁷⁹³ CSÁNKI 1894. 95, 96–97., GYÖRFFY 1987. (III.) 493–494., KUBINYI 2000. 67. 80. sz., 77. 172. sz. Kubinyi centralitási pontrendszerében Érsomlyó 12, Mezősomlyó 13 pontot kapott.

¹⁷⁹⁴ DF 265768.

kimondott *interdictum* visszavonása ügyében.¹⁷⁹⁵ Következő említése az 1451. aug. 13-án kelt jelentésben található, amely szerint ő volt a káptalani kiküldött tanú Horogszegi Szilágyi Mihálynak a Csanád megyei Szőlös birtokba történt iktatásánál.¹⁷⁹⁶ Egyebet nem tudunk róla.

210. Szabó (Sartor) János*

1389– kanonok

IX. Bonifác pápa 1389. dec. 5-én adományozott neki egy évi 18 márkát jövedelmező kanonokságot. Beiktatásával a csanádi kisprépost bízta meg.¹⁷⁹⁷ További adatok hiányában nem tudjuk, hogy ténylegesen birtokába jutott-e e stallumnak.

211. Szakolyi / Szokoli¹⁷⁹⁸ Mihály

1486–1498 prépost

A Gútkeled nembeli Szakolyi / Szokoli családból származó Mihály közeli rokona volt Szokoli János csanádi püspöknek (1466–1493).¹⁷⁹⁹ Sajnos Mihály nem szerepel családja genealógiai tábláján, így csak feltételezhetjük, hogy szereplésének ideje alapján János püspök testvére és ily módon Péter macsói bán és temesi főispán,¹⁸⁰⁰ a Szokoli család bárói ága őseinek¹⁸⁰¹ fia volt. Elképzelhető még az is, hogy Péter vagy esetleg János valamely testvérének a fia volt Mihály, akit a csanádi püspök a székeskáptalan vezető méltóságához segített. János püspök Ferenc nevű unokaöccse aradi prépostként szerepelt 1519-ben.¹⁸⁰² Mihály prépost első említése a fennmaradt káptalani kiadványokban 1486. febr. 10-én történt.¹⁸⁰³ Majd további tizenegy oklevélben találkozhatunk nevével az oklevelekben.¹⁸⁰⁴ Úgy tűnik, hogy 1497-ben Rómába zárandokolt, legalább is erre utal, hogy „a csanádi nagyobb egyház prépostjának nemes szolgálja, László” 1497. márc. 20-án beiratkozott az ottani Szentlélek Társulatba.¹⁸⁰⁵ Egy 1498. júl. 30-án kelt kiadvány szerint káptalani kiküldött tanújaként vett részt a nyulak-szigeti apácák Móri Török András elleni panaszának kivizsgálásakor.¹⁸⁰⁶ Ez egyben utolsó ismert szereplése is. Egyéb adattal nem rendelkezünk életútjára nézve.

212. Szalatnaki Pál

1454 kanonok

Előneve alapján Tolna megyei faluból származott és jobbágyi származású volt. 1447 októberében a bécsi egyetem bölcsészeti karán tanult,¹⁸⁰⁷ ahol több csanádi javadalmas is, köztük Újbécsi Fülöp prépost, Pankotai János temesi és Mácsalakai Máté sebesi főesperes. Így könnyen lehet, hogy egyetemi kapcsolat útján szerezte javadalmát. 1454. ápr. 6-án tűnt

¹⁷⁹⁵ DL 55124.

¹⁷⁹⁶ DL 14485.

¹⁷⁹⁷ Mon. Vat. I/3. 50. 60. sz.

¹⁷⁹⁸ A család nevére lásd: JUHÁSZ 1947b 64. Szerinte zakoli és kisvárdai Szokoli család (másképp: Zokol, Zakol, Szakoly). Engel 1996. II. 219. szerint Szakolyi Péter (György-fi János fia) a főnemesi Szokoli család őse. – Maga Mihály prépost nevét a következő alakokban közlik a káptalani kiadványok: DL 46073.: *Michaele de Zokol*, DF 281308.: *Michaele de Zakol*, DL 283825.: *Michaele de Zokol*.

¹⁷⁹⁹ JUHÁSZ 1947b 64–80.

¹⁸⁰⁰ JUHÁSZ 1947b 64.

¹⁸⁰¹ ENGEL 1996. II. 219.

¹⁸⁰² BOROVSZKY 1896. 363.

¹⁸⁰³ DL 36613.

¹⁸⁰⁴ 1486. febr. 11. (DL 81938., DL 81965.), 1486. máj. 2. (DL 59740.), 1487. dec. 10. (DL 46073.), 1492. máj. 13. (DF 281308.), 1492. okt. 3. (DL 283825.), 1494. júl. 26. (DL 85142.), 1494. szept. 24. (DL 85144.), 1495. szept. 16. (DL 20359.), 1497. júl. 10. (DL 20580.), 1497. nov. 9. (DL 20623.), 1498. júl. 30. (DL 20702.)

¹⁸⁰⁵ Mon. Vat. I/5. 66., Juhász 1941. 30–31.

¹⁸⁰⁶ DL 20702.

¹⁸⁰⁷ SCHRAUF 1892. 101., Tüskés 2008. 173. 3188. sz.

fel, mint a Krassó megyei vizsgálatnál tanúskodott.¹⁸⁰⁸ Egy másnap kelt jelentés szerint Arad megyében végzett tanúvallatásnál volt káptalani kiküldött.¹⁸⁰⁹ A két esetben azonos, hogy mindkét vizsgálat Szeri Pósa fia István nándorfehérvári várnagy panaszára történt, egyformán febr. 8-i királyi parancsra.

213. Szamuti László

1519 kanonok

A Sáros és Zemplén megyéhez is sorolt Szamut faluból származott, valószínűleg jobbágyi származású.¹⁸¹⁰ Egy 1519. márc. 25-én kelt tanúnévsorában említették.¹⁸¹¹ Egyebet nem tudunk róla.

214. Szarvadi István

1504– kanonok

1518–1525 örkanonok

Származási helye előneve alapján az erdélyi püspök Közép-Szolnok megyei Tasnád mezővárosának tőszomszédságában található Szarvad falu.¹⁸¹² Már a püspöki mezőváros közelsége is könnyen eredményezhetett egyházi kapcsolatokat is. Továbbá a településről nevezett birtokos családot,¹⁸¹³ 1387. szept. 7-i kiadványa szerint épp a csanádi székeskáptalan tanúsága mellett iktatták be a Temes megyei Szenttamás birtokába.¹⁸¹⁴ 1504 augusztusában tűnt fel csanádi kanonokként a fennmaradt forrásokban. Egy 1504. aug. 12-én kiállított jelentő oklevél szerint ő volt a káptalan kiküldött tanúja Bajnai Both András bárónak a Csanád megyei Csomorkány és Királyhegyes birtokokba történt iktatásánál, aminek Nagylaki Jaksics István és Márk nevében a csomorkányi bíró ellenmondott.¹⁸¹⁵ Egy másnap kelt jelentés szerint ő volt a Bajnai Both Andrásnak a Csongrád megyei Győ birtokába való iktatásánál is, aminek Corvin János herceg Imre nevű officialisa mondott ellen.¹⁸¹⁶ Az ellenmondókat ez esetben is megidéztek Szarvadi István tanúságával. Hogy mikor lépett elő az örkanonoki méltóságra, nem tudni pontosan. Egy 1518. szept. 11-i káptalani kiadványon már *custos*ként szerepel, a tanúnévsor első helyén.¹⁸¹⁷ Az ezt megelőző 17 évben nem találkozunk csanádi örkanonokkal a fennmaradt forrásokban. Jelen volt 1513. jún. 1-jén a Kelemen címzetes szörényi püspök és éneklőkanonok Csanádi házában Szegedi Szerafin székesegyházi és Bánmonostori Mihály aradi főesperes között létrejött egyezségnél. A felek által kölcsönösen elismert békítő egyikeként, a házigazda Kelemen *cantor* – akinek a közjegyző nem tüntette fel káptalani méltóságát – után közvetlenül az ő neve következik. Továbbá a harmadik utána felsorolt személy Nyilkai János *lector* volt, akinek szintén nem tüntették fel javadalmát.¹⁸¹⁸ Ez alapján elképzelhető, hogy már ekkor Szarvadi István volt az örkanonok. 1514 júniusának elején, az apátfalvi csata után kanonoktársaival együtt ő is elmenekült a fenyegetett püspöki székhelyről. Csaholyi Ferenc püspök 1520 elején kilenc káptalani személy között őt is bepanaszolta II. Lajos királynál, miszerint azok 1514 óta maguknál tartottak a püspökség bizonyos birtokjogait bizonyító okleveleket. A panaszban, továbbá amikor annak ügyben őt is

¹⁸⁰⁸ DL 93243.

¹⁸⁰⁹ DL 93244.

¹⁸¹⁰ CSÁNKI 1890. 362., ZsO. II. 191. 1602. sz.

¹⁸¹¹ DL 65598.

¹⁸¹² CSÁNKI 1890. 563, 576., GYÖRFFY 1963. 597., ENGEL Map

¹⁸¹³ ENGEL 1996. II. 221.

¹⁸¹⁴ DL 105335.

¹⁸¹⁵ DF 233502.

¹⁸¹⁶ 1504. aug. 13. (DF 233504.)

¹⁸¹⁷ DL 47262.

¹⁸¹⁸ DL 39101., IVÁNYI 1905. 36.

megidéztek, örkanonoknak nevezik.¹⁸¹⁹ Nem lehet tudni, hogy csak az aktuális 1520-as állapot vagy esetleg már az 1514. évi alapján. A káptalani kiadványokban ezután következetesen örkanonokként szerepelt.¹⁸²⁰ Egy alkalommal szerepelt ismét a káptalan hiteleshelyi kiküldöttjeként, 1522. júl. 7-én Nagylakon tanúskodott Jaksics Márk idézésénél.¹⁸²¹ Utoljára 1525. márc. 18-án tűnt fel.¹⁸²²

215. Szedecsi Pál, Domokos fia*

141??? kanonok

A Temes megyei Szedecset is birtokló köznemesi családból származott.¹⁸²³ Talán ő volt az a Szedecsi literátus Pál, akit 1417. dec. 5-én a Temes megyei Csatád iktatásának ügyében Mihály nevű testvérével együtt a kijelölt királyi emberek között említettek.¹⁸²⁴ 1417. dec. 24-én ugyanez a Pál tiltakozott a csanádi káptalan előtt Szedecs birtok zálogosítása és adásvétele ellen.¹⁸²⁵ Molnári Kelemen csanádi prépost familiárisa volt, aki 1418 májusában a konstanzi zsinaton már győri püspökként egyszerre kért számára, mint Csanád egyházmegyei klerikusnak csanádi és aradi javadalmat is.¹⁸²⁶ Ám 1419. júl. 22-én is, amikor győri kanonokságában pápai megerősítést kapott, még csak egy *sub expectatione prebende* kanonikátussal rendelkezett a csanádi székeskáptalanban.¹⁸²⁷ További adatok hiányában nem tudjuk, hogy végül valóban birtokába jutott-e a javadalomnak.

216. Szegedi Baratin Lukács

1483–1487 sebesi főesperes

1493–1500 csanádi püspök

Származási helye a királyi szabad város Szeged.¹⁸²⁸ Gazdag borkereskedő családból származott, apjának a szerémségi Kamoncon volt szőlőse, amit Lukács János nevű testvére még 1522-ben is bírt.¹⁸²⁹ Szegedi Baratin Lukács pályafutása jó példa a kancelláriai szolgálatban való előrehaladás egyre növekvő értékű egyházi javadalmakkal való honorálására. A királyi levéltár őreként, majd Nagylucei Orbán kincstartó familiárisaként a pénzügyigazgatásban dolgozva még csak a viszonylag szerény sebesi főesperesi hivatallal és a hozzátartozó kanonoki javadalommal bírt Csanádon.¹⁸³⁰ 1483. okt. 24-én tűnt fel először sebesi főesperesként.¹⁸³¹ Ezután 1486 és 1487 folyamán említették még a tanúnévsorokban, utoljára 1487. dec. 10-én.¹⁸³² Ezután, királyi kincstartóként (1492–1494) a szegényebbtől a gazdagabb felé haladva sorra kapta az püspökségeket, így előbb boszniai (1490–1493), majd

¹⁸¹⁹ DL 72437., Mon. Rust. 473–474. 364. sz., 484–485. 368. sz.

¹⁸²⁰ 1520. dec. 14. (DF 250678.), 1521. márc. 8. (DL 56424.), 1522. júl. 16-án (DL 29986.), 1522. nov. 26. (DL 31165.), 1523. jún. 9. (DF 210937.), 1525. márc. 18. (DL 90600.)

¹⁸²¹ DL 29986.

¹⁸²² DL 90600.

¹⁸²³ CSÁNKI 1894. 89.

¹⁸²⁴ DF 266433.

¹⁸²⁵ DF 266434.

¹⁸²⁶ LUKCSICS 1931. 63–64. 87. sz. *in persona familiaris sui, nob. Pauli Dominici de Stedecz*, JUHÁSZ 1927. 243. 23. sz. *Clemens Episcopus Jauriensis in personam sui dilecti familiaris Pauli Dominici de Stedecz*.

¹⁸²⁷ LUKCSICS 1931. 83. 189. sz.

¹⁸²⁸ CSÁNKI 1890. 676–678., GYÖRFFY 1963. 900–904., KUBINYI 2000. 85–86. 246. sz. A város 42 centralitási pontot ért el Kubinyi pontszámítási rendszerében, így az elsőrendű, fő városok kategóriájába sorolta.

¹⁸²⁹ BOROVSZKY 1900. 834., BÁLINT 1963. 37.

¹⁸³⁰ BÓNIS 1971. 232, 335., BOROVSZKY 1900., KULCSÁR 1983. 479–481.

¹⁸³¹ DL 18854.

¹⁸³² 1486. febr. 10. (DL 36613.), 1486. febr. 11. (DL 81938.), 1486. máj. 2. (DL 59740.), 1487. dec. 10. (DL 46073.)

csanádi (1493–1500), végül haláláig zágrábi püspök (1500–1510) volt.¹⁸³³ Ez utolsó időszakban királyi személyenként is tevékenykedett egy rövid ideig (1502).¹⁸³⁴ VI. Sándor pápától 1493. nov. 4-én engedélyt kapott rá, hogy bármely katolikus püspök által csanádi püspökké szenteltetheti magát, majd 1494. febr. 15-én a *servitium* összegét is 900 forintról 500 forintra csökkentette.¹⁸³⁵ Ám Lukács a Váradi Péter kalocsai érsekkel való konfrontációja eredményeként távozott Csanádról és 1500 májusától zágrábi püspök lett. Lukács zágrábi püspökként Márton nevű testvéréről is gondoskodott, zágrábi kanonikátust szerzett számára, hogy 1502-ben Bécsben, majd Padovában folytathassa tanulmányait.¹⁸³⁶ Szembeötlő, hogy egy Szegedi János, aki 1502-ben még bécsi hallgató volt,¹⁸³⁷ 1504-ben szintén zágrábi kanonikként tanult Padovában.¹⁸³⁸ Valószínűleg őt is Lukács püspök segítette javadalomhoz, vagy annak Márton öccse járt közben tanulótársa érdekében. Ám Lukács nemcsak rokonait, de a későbbi történetírót, kancellárt, váci püspököt, a szerémi születésű Brodarics Istvánt is támogatta itáliai tanulmányaiban.¹⁸³⁹ A legjelentősebb szegedi származású reneszánsz főpap mecénási hajlamát testvérei taníttatásán túl jól mutatja, gazdag szegedi alapítványa és zágrábi építkezései. 1501. május 29-én alapítványt tett a szegedi Szent Demeter templom nyugati homlokfalához kapcsolódó, Gyömölcsoltó Boldogasszony tiszteletére szentelt kápolna építésére.¹⁸⁴⁰ Az alapítvány részeként két új kápláni állást szervezett. A kegyúri jog – akárcsak a Szt. Demeter egyház esetében, mellyel állandóan egyesítve legyen – Szeged polgáraié. Úgy rendelkezett, hogy csak három tisztes személy temetkezhet oda a plébános engedélyével, hogy a zsúfoltság nehogy elcsúfítsa a helységet. Lukács előrelátóan úgy rendelkezett, hogy az alapítólevél szövege szóról-szóra beiktatandó Szeged város könyvébe, arra az esetre, ha az alapítólevél elveszne. E kitétel egyben a liber civitatis Zegediensis egyetlen említése.¹⁸⁴¹ Az alapítvány céljára adományozott Ercsiben egy malmot, egy 56 lóból álló ménest, Kamancon egy Kutas vagy Kutvás nevű szőlőt, továbbá egy mészárszéket és 140 forint készpénzt. Emellett gazdagon ellátta a kápolnát liturgikus felszereléssel is. A kápolna évszázadokig fennállt, sőt 1703-ban ez szolgált plébániaegyházzal, mert a török hódoltság után használhatatlan állapotba jutott a Szent Demeter plébánia.¹⁸⁴² Lukács fejezte be a zágrábi székesegyház átépítését és építtette ki a püspöki várat, továbbá 16.000 aranyat hagyott a zágrábi egyházra a török elleni védekezés céljából. Budán, az Alsó utcában álló házát Zsófia nevű nővérének és férjének, Mülner Erhard budai polgárnak adományozta 1503. jún. 12-én.¹⁸⁴³ A világhírű szobrász, Ivan Duknovic (Giovanni Dalmata) által készített reneszánsz stílusú vörösmárvány síremlék töredékén olvasható sírfelirata szerint elhalálkozásának időpontja 1510. szept. 22.¹⁸⁴⁴

217. Szegedi Gergely

1520–1523 kanonok

¹⁸³³ BÓNIS 1971. 314, 335. Csanádi püspökségére: JUHÁSZ 1947b 80–97. Kincstári szereplésére ld. még: KUBINYI 1957. 31, 32.

¹⁸³⁴ BÓNIS 1971. 335, 359.

¹⁸³⁵ BOROVSZKY 1900. 832.

¹⁸³⁶ KULCSÁR 1983. 479.

¹⁸³⁷ SCHRAUF 1902. 154.

¹⁸³⁸ VERESS 1915. 24.

¹⁸³⁹ KULCSÁR 1983. 480.

¹⁸⁴⁰ DF 210931., REIZNER 1900. 90–92. 56. sz.

¹⁸⁴¹ KULCSÁR 1983. 437.

¹⁸⁴² JUHÁSZ 1947b 96–97.

¹⁸⁴³ BOROVSZKY 1900. 834.

¹⁸⁴⁴ BOROVSZKY 1896. 364–365., KULCSÁR 1983. 480.

A krakkói egyetemen tanult 1512-ben, amennyiben azonos az ott szerepelt Szegedi Fülöp fia Gergellyel.¹⁸⁴⁵ Az 1520. dec. 14-én kelt káptalani kiadvány tanúnévsorában tűnt fel.¹⁸⁴⁶ Következő alkalommal 1521. márc. 8-án említették.¹⁸⁴⁷ Az 1522. nov. 26-án kelt oklevél tanúnévsorában vele együtt négy szegedi származású káptalani tag szerepelt.¹⁸⁴⁸ 1523. jún. 9-én tanúként említik azon az oklevélen, amelyben átírták Szeged város II. Ulászlótól és II. Lajostól kapott kiváltságait.¹⁸⁴⁹ Utoljára 1523. dec. 5-én találkozhatunk vele a Mohács előtti forrásokban.¹⁸⁵⁰ Ő lehetett az a Gergely *divisor*, akit 1523. okt. 22-én említettek,¹⁸⁵¹ minthogy más Gergely nevű káptalani tagot nem ismerünk javadalomviselésének idejéről.

218. Szegedi János

1518–1522 temesi főesperes

Úgy tűnik János a krakkói egyetemen képezte magát. Amennyiben azonos a György fiaként ott tanuló Szegedi Jánossal, úgy 1494. évi első krakkói említése után,¹⁸⁵² már 1495-ben megszerezte a *baccalaureusi* fokozatot.¹⁸⁵³ 1516-ban ugyanott egy másik Szegedi János is beiratkozott, Gergely fiaként.¹⁸⁵⁴ Továbbá a bécsi egyetemen is feltűntek ilyen nevű tanulók 1502-ben és 1504-ben.¹⁸⁵⁵ Temesi főesperesként először 1518. szept. 11-én említették egy káptalani kiadványban.¹⁸⁵⁶ Lehetséges, hogy ekkor már évek óta a főesperesi kerület élén állt, minthogy feltűnése előtt majd hat és fél évig nem ismert a temesi főesperes. Ezután rendszeresen szerepel a testület által kiállított oklevelekben.¹⁸⁵⁷ Utoljára egy 1522. nov. 26-án kelt kiadvány tanúnévsorában olvashatjuk nevét, szintén szegedi származású főesperes Szerafin és Balázs neve között.¹⁸⁵⁸ Nem elképzelhetetlen, hogy megegyezik a Köblösnél győri kanonokként (1510–1520),¹⁸⁵⁹ mosoni főesperesként (1519) és budai kanonokként (1511–1517)¹⁸⁶⁰ szereplő azonos nevű személlyel, noha ezt bizonyítani semmivel sem tudjuk és mint egyetemjárása kapcsán is láthattuk, viszonylag gyakran szerepeltek ilyen névvel értelmiségiek a késő-középkorban. 1492-ből egy kúriai jegyző Szegedi János is ismert, talán épp ő volt az.¹⁸⁶¹

219. Szegedi László, András fia

–1423 kanonok

Mint elhunytáról esik említés 1423. ápr. 16-án, amikor Kerolti Albert a Szegedi László halálával megüresedett kanonikátus újbóli adományozását kérte V. Márton pápától.¹⁸⁶² Egyebet nem tudunk róla.

¹⁸⁴⁵ SCHRAUF 1893. 16, 81., Metrica 2010. 38, 513.

¹⁸⁴⁶ DF 250678.

¹⁸⁴⁷ DL 56424.

¹⁸⁴⁸ DL 31165.

¹⁸⁴⁹ DF 210937.

¹⁸⁵⁰ DL 98378.

¹⁸⁵¹ DL 29650.

¹⁸⁵² Metrica 2004. I. 521.: *Johannes Georgii de Segyedino dioc. Baciensis st 4 gr* [94e/083].

¹⁸⁵³ SCHRAUF 1893. 5, 56.

¹⁸⁵⁴ Metrica 2010. 74. *Joannes Gregorii de Segedyno d. Baciensis, 17 Oct., 4 gr st.*

¹⁸⁵⁵ SCHRAUF 1902. 154, 157.

¹⁸⁵⁶ DL 47262.

¹⁸⁵⁷ 1519. márc. 25. (DL 65598.), 1520. dec. 14. (DF 250678.), 1521. márc. 8. (DL 56424.)

¹⁸⁵⁸ DL 31165. *Seraphin de Zegedino cathedrali, Johanne de eadem Tehemsiensis, Blasio similiter de eadem Sebesiensis.*

¹⁸⁵⁹ KÖBLÖS 1994. 426. 152. sz.

¹⁸⁶⁰ KÖBLÖS 1994. 320. 106. sz.

¹⁸⁶¹ BÓNIS 1971. 400., KÖBLÖS 1994. 320.

¹⁸⁶² LUKCSICS 1931. 138. 571. sz.

220. Szegedi Márton

1347– kanonok (?)

1355–1358 krassói főesperes

Bonihannes de Campello aradi főesperes (1342–1347) 1347. jan. 25-én kért számára csanádi kanonokságot VI. Kelemen pápától.¹⁸⁶³ Hogy kérése mikor teljesült, nem tudni. Márton már mint krassói főesperes tűnt fel egy 1355. dec. 16-án kelt csanádi kiadványban.¹⁸⁶⁴ Ezután rendszeresen találkozhatunk nevével, utoljára 1358. szept. 8-án.¹⁸⁶⁵ Egy alkalommal volt káptalani kiküldött, a Krassó megyei Székásvölgye iktatásánál tanúskodott 1358 áprilisában.¹⁸⁶⁶

221. Szegedi Miklós

1504–1511 kanonok

Két káptalani kiadványban találkozhatunk nevével, mindkétszer hiteleshelyi kiküldöttként szerepelt. Az 1504. jan. 9-én kelt jelentés szerint Bács megyei vizsgálatnál tanúskodott.¹⁸⁶⁷ 1511. jún. 27-én kiállított oklevélben Zaránd és Arad megyékben végzett vizsgálatnál és idézésnél szerepelt mint káptalani kiküldött.¹⁸⁶⁸ Lehetséges, hogy őt láthatjuk a bécsi egyetemre 1472-ben beiratkozott, ott 1475-ben *baccalaureus*, majd 1478-ban *magister* fokozatot szerzett¹⁸⁶⁹ vagy az 1512-ben¹⁸⁷⁰ és 1513-ban¹⁸⁷¹ ugyanott szerepelt, vagy épp a 1516-ban Krakkóban¹⁸⁷² említett Szegedi Miklós valamelyikében. Továbbá az is elképzelhető, hogy ő volt az a Szegedi Miklós győri kanonok (1504–1505), akinek Köblös szerint valahol máshol is lehetett javadalma, mert soha nem tartózkodott Győrben.¹⁸⁷³

222. Szegedi Szerafin

1497–1499 olvasókanonok

1501–1523 kispópost

A gazdag szegedi borkereskedő családból származó Szerafin valamikor 1493 és 1497 között mikor vált olvasókanonokká. A ránk maradt 1493. febr. 26. és 1494. júl. 7. között kiállított káptalani kiadványok nem tartalmaznak méltóságsort vagy *datum per manus* formulát. Az 1494. júl. 26. és 1497. júl. 10. közötti kiadványokban található ugyan tanúnévsor, de olvasókanonok nem, a prépost nevét a *cantor* és *custos* neve követi.¹⁸⁷⁴ Egy 1497. nov. 9-én kiállított oklevél méltóságsorában a prépost neve után ez olvasható: *Seraphin lector absente*.¹⁸⁷⁵ Valószínűleg még ekkor is Padovában tartózkodott, ahol 1493. ápr. 13-án és 1497. aug. 16-án is Thurzó Zsigmond procurator-vallásánál tanúskodott.¹⁸⁷⁶ Itt előbb a boszniai püspök testvérének nevezték, aki ekkor Szegedi Baratin Lukács volt, majd csanádi *lectoratus*-át is megemlézték. Szerafin tehát egy főpap rokon támogatást tudhatta a háta

¹⁸⁶³ BOSSÁNYI 1916. 170. 347. sz.

¹⁸⁶⁴ DL 4568.

¹⁸⁶⁵ 1356. máj. 12. (DL 4613.), 1356. jún. 4. (DL 285546.), 1357. ápr. 6. (DL 4659.), 1358. ápr. 8. után (DL 41345.), 1358. szept. 8. (DL 4789.)

¹⁸⁶⁶ 1358. ápr. 8. után (DL 41345.)

¹⁸⁶⁷ DF 279447.

¹⁸⁶⁸ DL 47170.

¹⁸⁶⁹ SCHRAUF 1902. 44, 75, 76, 119., TÜSKÉS 2008. 235. 4666. sz.

¹⁸⁷⁰ TÜSKÉS 2008. 314. 6518. sz.

¹⁸⁷¹ SCHRAUF 1902. 44, 75, 76, 119, 168.

¹⁸⁷² SCHRAUF 1893. 19, 87. Metrika 2010. 75.: *Nicolaus Ladislai de Zegedyno d. Baciensis*.

¹⁸⁷³ KÖBLÖS 1994. 426.

¹⁸⁷⁴ 1494. júl. 26. (DL 85142.), 1494. szept. 24. (DL 85144.), 1495. szept. 16. (DL 20359.) és 1497. júl. 10. (DL 20580.)

¹⁸⁷⁵ DL 20623.

¹⁸⁷⁶ VARGA 1975. 217. 253. j.

mögött, továbbá Padovában a Thurzó-Szatmári-féle magyar humanista körhöz tartozva is befolyásos kapcsolati hálót építhetett ki. Jóllehet a padovai egyetemi anyakönyvekben nem találkozhatunk nevével, de minden bizonnyal ő is felsőfokú jogi tanulmányok végzése céljából tartózkodott ott évekig. Itáliai *studiumait* a bécsi és a krakkói egyetemen *artes* fakultásain alapozta meg, minthogy 1486-ban Bécsben,¹⁸⁷⁷ majd 1489-ben Krakkóban iratkozott be.¹⁸⁷⁸ Ezek alapján bizonyára rendelkezett tudományos fokozatokkal is. Testvére, Lukács boszniai után csanádi püspök volt (1493–1500),¹⁸⁷⁹ így Szerafin bejutásánál a helyi *ordinarius* javadalomadómozgásáról lehetett szó. Ám a kérdés, hogy még testvére boszniai vagy már csanádi főpásztorkodása alatt szerezte javadalmát, végleges eldöntésében nem segítenek sem a káptalani kiadványok, sem a Varga Imre által közölt padovai adatok.¹⁸⁸⁰ Szerafin csupán egyszer szerepel ezután olvasókanonokként. Az 1499. jún. 23-án kelt káptalani kiadvány szerint ő volt a kiküldött tanú a nyulak-szigeti apácák *officialisa* által Nádasdi Ongor János és Miklós kárára elkövetett hatalmaskodás miatti idézésnél.¹⁸⁸¹ Hamarosan előlépett kispréposti méltóságra, amely – a székesegyházi főesperesi hivatallal együtt járó – javadalma 1501. ápr. 8-tól adathozható.¹⁸⁸² Elölépésében szerepe lehetett még testvérének, aki csak 1500-ban lett zágrábi püspök vagy a csanádi püspöki székből őt követő Csáki Miklósnak is,¹⁸⁸³ akivel még Padovából ismerhették egymást.¹⁸⁸⁴ Ám tekintve, hogy II. Ulászló 1508. aug. 18-án a csanádi egyház kegyuraságát oly módon ruházta Csákira, hogy a nagyprépostság, a kisprépostság és a marosontúli főesperesség adományozását magának tartotta fenn,¹⁸⁸⁵ feltehetően Szerafin már ekkor uralkodói szolgálatban állt és ennek köszönhetette előlépését. 1501. máj. 12-én Velencében végzett diplomáciai feladatot, ahol a Gergely csanádi préposttal tanúsították, hogy II. Ulászló beleegyezik a velencei dózsé által a török elleni háború céljára megígért évi 10.000 forintnyi segély 15%-os csökkentésébe, amennyiben a pápán kívül már keresztény fejedelmek is segítségére lesznek.¹⁸⁸⁶ 1501. jún. 6-án újra egy káptalani kiadvány tanúnévsorában szerepel neve.¹⁸⁸⁷ A következő két alkalommal, mint kiküldött tanúval találkozunk vele. Egy 1507. júl. 13-án kelt oklevél szerint Csanád megyei idézésnél tanúskodott,¹⁸⁸⁸ majd egy 1509. aug. 7-i kiadványban Békés megyei vizsgálatnál és idézéseknél volt a káptalan *testimoniuma*.¹⁸⁸⁹ A következő Szerafinról tudósító forrás szerint 1513. jún. 1-jén Kelemen csanádi éneklőkanonok és címzetes szörényi püspök csanádi lakásán egyezséget kötött Bánmonostori Mihály aradi főesperessel, bizonyos plébániák *cathedraticum*ának szedésére nézve.¹⁸⁹⁰ A meg nem nevezett plébániák nyilván a csanádi székesegyházi és az aradi főesperesség határán helyezkedtek el, így okoztak

¹⁸⁷⁷ SCHRAUF 1902. 133., TÜSKÉS 2008. 260. 5240. sz.: Zeraphin de Zegedino

¹⁸⁷⁸ Metrica 2004. I. 483.: *Seraphin Simonis de Zegedino st 4 latos* [89h/245], BÁLINT 1975. 69.: *Seraphin Simonis de Zigyedino dioc. Baciensis s. 4 gr.*

¹⁸⁷⁹ JUHÁSZ 1947b 80–97.

¹⁸⁸⁰ VARGA 1975. 217. 253. j. A közlemény sajnálatos módon nem igazít el arra nézve, hogy a Szerafinra vonatkozó fontos adatok közül, a bizonnyal az 1493. ápr. 13-i *Serafino da Segedino, fratello del vescovo della Bosnia* szöveghely mellett, az egyházi javadalmait említő *Seraphinus de Segedino lector et canonicus Csanadiensis* az 1493. ápr. 13-án vagy az 1497. aug. 16-án kelt dokumentumból származik-e.

¹⁸⁸¹ DL 20856.

¹⁸⁸² DF 285703.

¹⁸⁸³ Csanádi püspök volt 1500–1514. JUHÁSZ 1947c 11–38.

¹⁸⁸⁴ Csáki 1497 és 1502 között tanult Padovában. VERESS 1941. 174.

¹⁸⁸⁵ JUHÁSZ 1947c 20, 21. 1. j.

¹⁸⁸⁶ JUHÁSZ 1941. 31, 152. 641. sz.

¹⁸⁸⁷ DF 233493.: *magistrum Emericum de Zewles Archidiaconum Themesiensis socium et concanonicum nostrum*

¹⁸⁸⁸ DL 232225.

¹⁸⁸⁹ DL 21931.

¹⁸⁹⁰ DL 39101., IVÁNYI 1905. 35–37. 201. sz.

illetékességi vitát.¹⁸⁹¹ A felek 200 forint büntetés terhe mellett vállalták az egyezség betartását.¹⁸⁹² 1514 júniusának elején, az apátfalvi csata után kanonoktársaival együtt Szerafin is elmenekült a fenyegetett püspöki székhelyről, derül ki 1520-ban, amikor Csanádi Ferenc csanádi püspök a püspökség bizonyos birtokjogait bizonyító oklevelek visszatartásával vádolta meg őt és nyolc társát.¹⁸⁹³ A püspök e panaszára 1520. febr. 17-én Törödsdi János királyi ember Ebese Péter aradi kanonok tanúsága mellett őt is megidézte máj. 1-jére. Ez idő alatt egy 1519. márc. 25-i káptalani kiadvány tanúnévsorában találkozunk nevével.¹⁸⁹⁴ Majd 1520. ápr. 17-i jelentés szerint ő volt a káptalan kiküldött tanúja Rékas mezőváros és tartozékai Gethyei János alnádor részére való iktatásánál és ennek való ellentmondásuk miatt Haraszi Ferenc és Lévai Zsigmond idézésénél.¹⁸⁹⁵ Ezt követően még hét oklevélben találkozhatunk nevével,¹⁸⁹⁶ ezek közül egy alkalommal káptalani kiküldött, 1523. jún. 7-én a Békés megyei Orosházán. Utoljára 1523. dec. 5-én szerepelt a fennmaradt forrásokban. Juhász adatai szerint Szerafin apostoli protonotárius is volt kispósti méltósága mellett.¹⁸⁹⁷

223. Szegedi Zákány Balázs, Imre fia

**1522/1527– sebesi főesperes
1524– kanonok**

A gazdag szegedi borkereskedő Zákány családból származott. A jász eredetű család ősei a csanád egyházmegye területéről települhettek be Szegedre, feltehetőleg a városi kiváltságok nyújtotta előnyök miatt. Hajdani jelenlétüket Arad, Csanád és Temes megyék határterületén a Zákánymonostora nevű település jelzi.¹⁸⁹⁸ Balázs valószínűleg az 1524 és 1542 közötti szegedi főbíró, Zákány István testvére volt.¹⁸⁹⁹ Úgy tűnik előbb Bécsben iratkozott be az egyetemre 1509-ben,¹⁹⁰⁰ majd Krakóban tanult 1512–1514 között és szerzett *baccalaureatus artium* fokozatot.¹⁹⁰¹ Elhivatottságát mutatja, hogy 1522–1524 között már Bolognában tanult jogot, és vált a kánonjogi doktorává 1524. márc. 11-én.¹⁹⁰² Bolognai tanulói alatt az ifjú magyarországi értelmiségiek Wolphard Adorján által vezetett humanista köréhez tartozott. A humanistaként Wolphardus nevet használó gyulafehérvári kanonok (később főesperes, majd 1538-ban már erdélyi püspöki *vicarius*) feltett szándéka volt Janus Pannonius összes versének kiadása külföldi egyetemi tanulmányai során.¹⁹⁰³ Az általa 1522. okt. 4-én kiadott kötetbe Szegedi Zákány Balázs is írt egy Janus Pannoniust magasztaló nyolcsoros latinul, ezáltal ő lett az első szegedi szerző, kinek műve nyomtatásban jelent meg.¹⁹⁰⁴ Nem könnyű megválaszolni, hogy Balázs mikor vált a csanádi székeskáptalan tagjává. Csanádon először

¹⁸⁹¹ A kérdéses plébániák lehet épp azok voltak, amelyeket már az 1332–1337. évi pápai tizedlajstrom összeállításakor is hol az aradi, hol a székesegyházi főesperességhez sorolták. Ezek a következő plébániák voltak: Harmad, Nagyfalva, Füged, Perjámos, Toti, Szárafalva. Mon. Vat. I/1. 145–161. Vö. ORTVAY 1891. 387–422.)

¹⁸⁹² IVÁNYI 1905. 36.

¹⁸⁹³ DL 72437., Mon. Rust. 473–474. 364. sz., 484–485. 368. sz.

¹⁸⁹⁴ DL 65598.

¹⁸⁹⁵ DL 262419.

¹⁸⁹⁶ 1520. dec. 14. (DF 250678.), 1521. márc. 8. (DL 56424.), 1522. máj. 21. (DL 25018.), 1522. nov. 26. (DL 31165.), 1523. jún. 7. (DL 30286.), 1523. okt. 22. (DL 29650.), 1523. dec. 5. (DL 98378.)

¹⁸⁹⁷ JUHÁSZ 1941. 38.

¹⁸⁹⁸ Ld. G. TÓTH 2014. 15, 18.

¹⁸⁹⁹ BLAZOVICH 2002. 127., KULCSÁR 1983. 435., SZAKÁLY 1983. 638.

¹⁹⁰⁰ SCHRAUF 1893. 16, 81.

¹⁹⁰¹ Metrika 2010. 41, 513.

¹⁹⁰² VERESS 1941. 86.

¹⁹⁰³ VEKOV 2008. 18–19.

¹⁹⁰⁴ VERESS 1941. 81. *Blasius Zakan Segedinus Pannonius* Janus Pannoniusról írt *octostihonja*. A verset lásd: KULCSÁR 1983. 478.

egy 1522. nov. 26-án kelt káptalani kiadványban tűnt fel neve mint sebesi főesperes.¹⁹⁰⁵ Ez az említése azonban ellenmondásban áll hivatali elődje, Lippai Tamás utolsó két szereplésével, minthogy az 1523. dec. 5-i és 1525. márc. 18-i oklevél tanúnévsorában őt még nevezik sebesi főesperesnek.¹⁹⁰⁶ Valamint a bolognai egyetemen is még csak csanádi kanonoknak nevezték, amikor doktori vizsgája előtt a kölcsönért folyamodott a vizsgadíj lefizetése érdekében.¹⁹⁰⁷ Juhász Kálmán csak 1527-től tudta adatolni Balázs főesperesi hivatalát.¹⁹⁰⁸ A bolognai magyar hallgatók anyakönyvében még 1524-ben is csak csanádi kanonoki stallumát említették.¹⁹⁰⁹ Javadalomszerzésében a segítségére lehetett a szintén Itáliában tanult Szegedi Szerafin, mivel családjaik jól ismerhették egymást. Szerafin János nevű testvérét Balázs István nevű testvérétől mindössze 23 név választja el az 1522. évi szegedi tizedlajstromban.¹⁹¹⁰ Balázs Mohács után Szapolyai János táborához csatlakozott, és a király bizalmasai közé tartozott. Báthori István, egy 1529. évi jelentése szerint Zákány István tőle szerezhette be azokat az információkat János király ügyleteiről, amelyeket aztán sietett továbbítani Ferdinándnak.¹⁹¹¹ Balázs 1527 októberében Budán tartózkodott a Szapolyaitól Ferdinándhoz átpártolt, szintén szegedi származású Musinai Gerván János csanádi püspök kíséretében, és valószínűleg Ferdinánd november 3-i koronázásán is részt vettek.¹⁹¹² Báthori István nádor Zákány István mellett Balázst is iparkodott Ferdinánd pártjára állítani és ott megtartani.¹⁹¹³ A Csanádi Egyházmegye Marostól délre eső túlnyomó része azonban 1528-ban is János király ellenőrzése alatt maradt, így értelemszerűen vele is lehetőleg jó viszonyra kellett törekedniük. Ezután Balázs kereken két évtizedre eltűnik a szemünk elől. 1548 és 1550 között igehirdetőként Gyulán tartózkodott,¹⁹¹⁴ valószínűleg a reformáció elleni küzdelem részeként. Úgy látszik Csanád 1552-es eleste és a káptalan megszűnte után szülővárosában, az alsóvárosi ferences kolostorba vétette föl magát szerzetesnek és idővel, 1565-ben a klostrom házfőnöke lett.¹⁹¹⁵ Személyiségéről árulkodik, hogy mindvégig megelégedett sebesi főesperességével, amely a Csanádi Egyházmegye főesperességei között a legszerényebb jövedelmet biztosította. Ez különösen elgondolkodtató a másik két egyházi pályára lépett családtag, Imre és Gáspár érvényesülését látva, akik csanádi nagy- és kisprépostok lettek,¹⁹¹⁶ minden bizonnyal a szegedi főbíró Zákány Istvánnak köszönhetően, akinek Mohács után mindkét király igyekezett a maga pártjára állítani.¹⁹¹⁷ Elképzelhető, hogy az ő személye is közrejátszott abban, hogy a hódoltsági időszakban a szegedi ferencesek látták el a katolikus hívek lelkipozását a középkori Csanádi Egyházmegye területén.

224. Szentkirályi Ternek Benedek, János fia

1417–1437 sebesi főesperes

Származási helye a Csanád megye észak-nyugati részén, káptalani birtokok között elhelyezkedő Szentkirály falu,¹⁹¹⁸ ahol ráadásul a székeskáptalan prépostjái volt a tizedszedés

¹⁹⁰⁵ DL 31165.

¹⁹⁰⁶ 1523. dec. 5. (DL 98378.), 1525. márc. 18. (DL 90600.)

¹⁹⁰⁷ VERESS 1941. 86.

¹⁹⁰⁸ JUHÁSZ 1941. 68.

¹⁹⁰⁹ VERESS 1941. 86. *Blasius Zachan Seghalmus* (italiai tollhiba) *filius Ymerici dioecesis Bachiensis, canonicus Chanadiensis et scholaris Bononiae et solum studens in iure canonico* (1524. mart. 10.)

¹⁹¹⁰ BÁLINT 1963. 37.

¹⁹¹¹ SZAKÁLY 1983. 638.

¹⁹¹² JUHÁSZ 1947d 49.

¹⁹¹³ JUHÁSZ 1947d 50.

¹⁹¹⁴ KARÁCSONYI 1924. 72.

¹⁹¹⁵ BOROVSKY 1896. 419., JUHÁSZ 1941. 14.

¹⁹¹⁶ JUHÁSZ 1941. 32, 38.

¹⁹¹⁷ G. TÓTH 2014. 17–18.

¹⁹¹⁸ GYÖRFFY 1963. 870.

joga. Először egy 1417. júl. 31-én kelt káptalani kiadványban tűnt fel sebesi főesperesként.¹⁹¹⁹ Majd egy év múlva, 1418. júl. 11-én kérte megerősítését V. Márton pápától az Újbécsi Péter halálával megüresedett 17 márka értékű főesperesi hivatalban és kanonoki javadalomban.¹⁹²⁰ Egy évvel később, 1419. júl. 21-én újra folyamodott a pápai kinevezésért annak – az ezúttal 24 márka bocsátott főesperesség – élére, amelyet Marcali Dózsa Miklós püspöktől már elnyert.¹⁹²¹ E *supplicatio*ból tudjuk meg előnevei és apja neve mellett azt is, hogy Csanád egyházmegyei áldozópap volt, valamint a 10 márka éves bevételű Szent György oltár igazgatója. Adatolhatóan két évtizedig állt a sebesi főesperesei hivatal élén, amely idő alatt rendszeresen szerepelt a káptalani kiadványok tanúnévsoraiban.¹⁹²² Benedek javadalomviselése alatt, tűnt fel az egyetlen ismert sebesi *vicearchidiaconus*. János, Cseri plébánosa 1417. dec. 22-én a Tamás nevű káplánjának járó 40 forint megfizetésére Remetei Jánosnak új határnapot engedélyezett.¹⁹²³ Benedek utoljára 1437. máj. 21-én szerepelt.¹⁹²⁴ Utóda Boldizsár 1439. febr. 26-án tűnt fel.¹⁹²⁵

225. Szentmihályi Péter

1440 kanonok

Valószínűleg a káptalan Csanád megyei Szentmihály nevű falujából származott és területi kapcsolat által jutott javadalomhoz a testületben. Egy 1440. okt. 14-én kelt jelentésben említették, mint káptalani kiküldött tanút.¹⁹²⁶ Elképzelhető, hogy azonos a bécsi egyetemre 1444-ben beiratkozott Szentmihályi Péterrel.¹⁹²⁷ Talán élt a javadalma nyújtotta lehetőséggel. Egyebet nem tudunk róla.

226. Szerdahelyi György, Balázs fia

1421 kanonok

Előneve alapján gyanakodhatnánk, hogy esetleg annak a Szerdahelyi Imrének volt a rokona, aki Ozorai Pipo familiárisaként pont akkor kezdett el krassói alispánként szerepelni,¹⁹²⁸ amikor Szerdahelyi György felbukkant a forrásokban, mint csanádi kanonok és a székesegyház Szentkereszt oltárának igazgatója.¹⁹²⁹ Bár csábító a gondolat, hogy az előnév és az évszám egyezése alapján rokoni kapcsolatot feltételezzünk közöttük, ám valószínűbb, hogy György a Krassó megyei Szerdahely falu szülötte,¹⁹³⁰ semmint Szerdahelyi Imre Veszprém egyházmegyei nemes rokona.¹⁹³¹ Efelé mutat az is hogy 1421. márc. 8-án kelt

¹⁹¹⁹ DF 253183.

¹⁹²⁰ LUKCSICS 1931. 88. 115. sz.

¹⁹²¹ LUKCSICS 1931. 83. 186. sz.

¹⁹²² 1417. júl. 31. (DF 253183.), 1417. dec. 5. (DF 266433.), 1418. máj. 4. (DF 266436.), 1418. júl. 20. (DF 266439.), 1420. ápr. 14. (DL 87932.), 1420. aug. 12. (DL 10967.), 1421. jan. 25. (DL 71451.), 1422. aug. 1. (DF 266449.), 1423. máj. 24. (DL 71459.), 1424. júl. 5. (DL 86561.), 1427. ápr. 13. (DF 263126.), 1427. jún. 29. (DL 85720.), 1427. jún. 29. (DL 85721.), 1427. júl. 29. (DL 85722.), 1429. dec. 16. (DL 12162.), 1429. dec. 30. (DL 12166.), 1429. dec. 30. (DL 12165.), 1430. ápr. 20. (DL 12217.), 1430. nov. 15. (Adattár 1872. 135., PESTY 1876. 63.), 1430. nov. 3. (DF 209375.), 1431. aug. 27. (DF 245026.), 1434. febr. 5. (DL 73027.), 1435. febr. 13. (DL 29743.), 1436. máj. 3. (DL 105801.), 1436. máj. 3. (DL 12898.), 1436. máj. 24. (DF 233443.), 1436. aug. 29. (PESTY–MAGINA 2014. 67–68. 45. sz.), 1437. máj. 21. (DL 30797.)

¹⁹²³ PESTY–ORTVAY 1896. 542–543. 431. sz.

¹⁹²⁴ DL 30797.

¹⁹²⁵ DF 285546.

¹⁹²⁶ DL 31135.

¹⁹²⁷ SCHRAUF 1892. 96., TÜSKÉS 2008. 165. 2999. sz. *Petrus Michaelis de Sancto Michaelis*.

¹⁹²⁸ ENGEL 1996. I. 145.

¹⁹²⁹ LUKCSICS 1931. 107. 353. sz.

¹⁹³⁰ CSÁNKI 1894. 107., GYÖRFFY 1963. 495–496., KUBINYI 2000. 87. 266. sz. A helység 5 centralitási pontot ért el Kubinyi pontszámítási rendszerében.

¹⁹³¹ LUKCSICS 1938. 100. 246. sz.

*supplicatio*jában, Csanádon vagy Váradon kért káptalani méltóságot vagy tisztséget, addigi összesen 15 márkára értékű csanádi javadalmi megtartásával.¹⁹³² 1421. ápr. 19-én egy Balázs fia György csanádi kanonok és a Szentháromság oltár igazgatója folyamodott nagyobb csanádi javadalomért,¹⁹³³ talán csak az oltárjavadalom megnevezésében történt tévedés és azonos személyek.

227. Szécseni János, Márk fia*

1421 kanonok

Csanád egyházmegyei áldozópapként folyamodott 1421. okt. 18-án a Szentszékhez csanádi kanonokságért vagy a székeskáptalan valamely nagyobb javadalmáért.¹⁹³⁴ A *supplicatio* szerint *magister artium* tudományos fokozattal rendelkezett. Forrásaink nem adnak tájékoztatást, hogy realizálódott-e javadalomnyerése.

228. Szécsi Máté

1521– kanonok

1522–1525 éneklőkanonok

1522– vikárius

Borovszky és Juhász szerint is a csanádi székeskáptalan javadalmaira vonatkozó királyi kegyúri jog Pálóci Mihályra történt átruházásának¹⁹³⁵ következtében elkerülhetetlenné vált nepotizmus eredményeként nyerte el javadalmát.¹⁹³⁶ Az e szerint a Pálóci–Csaholyi rokonságba tartozó Szécsi Máté előbb egyszerű kanonokként,¹⁹³⁷ majd éneklőkanonokként és apostoli protonotáriusként tűnt fel a forrásokban. *Cantorként* való első említésekor abban az 1522. máj. 21-én kiállított közjegyzői okiratban történt, amely a Csaholyi Ferenc csanádi püspök és Ecsedi Báthori István nádor között a megüresedett marosontúli főesperesség betöltéséért kibontakozott vitáról tájékoztat minket.¹⁹³⁸ Ugyanis mindketten saját jelöltjüknek kívánták juttatni a főesperesi hivatal, Csaholyi püspök rokonának Ráskai Mihálynak, míg Báthori nádor Pereki Albert királyi szállásosztó-mesternek. Báthori István nádor, aki a király helytartójaként élni akart a annak főkegyúri jogával 1522. ápr. 11-én parancsot adott a káptalannak, hogy Perekit vezessék be e stallumba. Azonban a káptalan a püspök utasítása nélkül vonakodott őt beiktatni. A nádor 1522. ápr. 23-án felszólította a káptalant, hogy a Szécsi Máté éneklőkanonokhoz, a csanádi püspök helynökéhez intézett, azonos napon írt parancsát kézbesítse. Parancsában ismételten Pereki beiktatását kérte, aminek ha nem tenne eleget, akkor a *mandatum* kézhezvételétől számított 5 napon belül személyesen jelenjen meg előtte. Ám Szécsi a püspök által kinevezett Ráskait iktatta be a nevezett javadalomba. Budai Cserbokor László csanádi nagyprépost, jelentette e fejleményeket Báthorinak, mire a nádor leküldte Csanádra embereit, akiktől megfélemlítve, a nagyprépost unszolására Perekit beiktatták.¹⁹³⁹ Káptalani kiadványokban tanúnévsorában szerepelt Máté 1522. nov. 26-án¹⁹⁴⁰ és 1523. jún. 9-én.¹⁹⁴¹ Az aradi káptalan 1523. okt. 22-én kelt, a Nagylaki Jaksics Márk

¹⁹³² LUKCSICS 1931. 107. 353. sz.

¹⁹³³ LUKCSICS 1931. 110. 378. sz.

¹⁹³⁴ LUKCSICS 1931. 117. 419. sz.

¹⁹³⁵ FRAKNÓI 1899. 90–91. 70. sz.

¹⁹³⁶ BOROVSZKY 1896. 152., JUHÁSZ 1947c 45.

¹⁹³⁷ 1521. márc. 8. (DL 56424.)

¹⁹³⁸ DL 25018.

¹⁹³⁹ DL 25018.

¹⁹⁴⁰ DL 31165.

¹⁹⁴¹ DF 210937.

panaszára történt idézésről szóló jelentésében csak vikáriusnak említik.¹⁹⁴² Egy 1523. dec. 5-án kelt csanádi oklevélben mint éneklőkanonok ő szerepel az első helyen a tanúk sorában.¹⁹⁴³ Utoljára 1525. márc. 18-án kelt okiratban találkozunk Szécsi Máté nevével.¹⁹⁴⁴

229. Székely Benedek

1450–1455 kanonok

A Csanád megyei Keresztúron birtokos Székely családból származhatott.¹⁹⁴⁵ Esetleg rokona lehetett annak a Székely Miklósnak, aki Hunyai János familiárisaként aradi alispán volt.¹⁹⁴⁶ Az 1450. ápr. 15-én kelt jelentés szerint ő volt a káptalan kiküldött tanúja Hunyadi János kormányzónak és fiainak Hód és Vásárhely birtokába való beiktatásán.¹⁹⁴⁷ 1452. máj. 5-én ismét káptalani kiküldöttként említették, ezuttal egy hatalmaskodás ügyében végzett vizsgálatnál tanúskodott.¹⁹⁴⁸ Utoljára az 1455. ápr. 4-én kelt oklevélben szerepelt, mint Csongrád megyébe kiküldött tanú.¹⁹⁴⁹

230. Szőlősi Imre

1501–1512 temesi főesperes

Imre 1501. ápr. 8-án tűnt fel először temesi főesperesként.¹⁹⁵⁰ Egy 1501. jún. 6. kelt káptalani kiadványban kétszer is szerepelt, egyrészt a tanúnévsorban, másrészt a Csongrád megyei birtokba iktatásához kiküldött tanúként, amely minőségben előnevét is megtudhatjuk.¹⁹⁵¹ Ezután is gyakran bízták meg kiküldetésekkel. 1507. febr. 27-én az aradi káptalan előtt a maga káptalana nevében tiltakozott a csanádi káptalan Tóti egész birtok és Kutas rész birtokának eladományozása és elfoglalása ellen.¹⁹⁵² 1512. ápr. 8-án kelt oklevélben káptalani kiküldött tanú volt, ezúttal Patócsi Bertalan özvegye: Dorottya, Dobozi Dancsfő Anna és Toldi Miklós Békés megyei birtokokba való iktatásánál.¹⁹⁵³ Noha ismerjük előnevét, ám a Szőlős nevű helységek nagy száma miatt azt beazonosítani nem áll módunkban. Egyéb adat nem áll rendelkezésünkre róla. Utóda majd hat és fél év múlva tűnt fel utolsó szereplése után.

231. Tamás

1361 sebesi főesperes

Emlékét csupán egy 1361. márc. 6-án kelt káptalani kiadvány őrizte meg.¹⁹⁵⁴ Egyebet nem tudunk róla. Utóda hét év múlva tűnt fel.

232. Tamás

1381–1402 torontáli főesperes

Tamás adatolhatóan 21 évig állt a torontáli főesperesi hivatal élén.¹⁹⁵⁵ A káptalani kiadványok tanúnévsorában való szereplésén túl egyéb adat nem áll rendelkezésünkre róla. Első

¹⁹⁴² DL 29650.

¹⁹⁴³ DL 98378.

¹⁹⁴⁴ DL 90600.

¹⁹⁴⁵ DL 30828.

¹⁹⁴⁶ ENGEL 1996. I. 98.

¹⁹⁴⁷ TELEKI 1853. 260. 121. sz.

¹⁹⁴⁸ DL 55514.

¹⁹⁴⁹ DL 29283.

¹⁹⁵⁰ DF 285703.

¹⁹⁵¹ DF 233493.

¹⁹⁵² DL 36349., GÁLFI 2011. 55. 58. sz.

¹⁹⁵³ DL 22283.

¹⁹⁵⁴ DL 41471.

szereplése előtt 7 évig nem ismert a torontáli főesperes. Utóda ehhez képest hamar, másfél év múlva tűnt fel a ránk maradt forrásokban.

233. Tamás

1390 kanonok

Az 1390. ápr. 1-jén,¹⁹⁵⁶ és 1390. ápr. 30-án kelt káptalani kiadványban említették.¹⁹⁵⁷ Mindkét alkalommal Krassó megyében volt káptalani kiküldött tanú. Egyebet nem tudunk róla.

234. Tamás

1455–1458 krassói főesperes

Adatolhatóan három évig állt a krassói főesperesi hivatal élén.¹⁹⁵⁸ Négy ismert okleveles említésén kívül más adat nem áll rendelkezésre róla. Utóda 1459. júl. 9-én tűnt fel.¹⁹⁵⁹

235. Tasnádi János

1458–1487 aradi főesperes

Előneve alapján az erdélyi püspök Közép-Szolnok megyei mezővárosából származott, ami egy eredendő egyházi kapcsolatot jelenthetett.¹⁹⁶⁰ Nem tudni, hogy már csanádi javadalomszerzése előtt is az óbudai várkápolna igazgatója volt-e, amely minőségben 1477. márc. 25-én került említésre, amikor Szilágyi Erzsébet a Békés megyei Szentetornya birtok haszonélvezetét a kápolna számára örök alapítványul ajánlotta fel.¹⁹⁶¹ Emellett 1458. évi feltűnése is arra utal, hogy a Hunyadiak embere lehetett. Így egyházi kapcsolatok mellett befolyásos pártfogókkal is rendelkezhetett. Majd három évtizedig adatolható szereplése az aradi főesperesi hivatal élén. Első említése 1458. márc. 23-án történt,¹⁹⁶² majd rendszeresen szerepelt a tanúnévsorokban.¹⁹⁶³ Két alkalommal pedig káptalani kiküldött tanújaként a külső hiteleshelyi munkából is kivette a részét.¹⁹⁶⁴ A Keszi Balázs 1471. máj. 6-i szentmise alapítványát rögzítő Oltványi Pál által közzétett oklevélben szereplő Pál aradi főesperes alapján,¹⁹⁶⁵ Juhász Kálmán külön személyként kezelte János (1458-1469) és Tasnádi János (1475-1487) aradi főespereseket, valamint közékük ékelte az említett Pált, akiről nincs

¹⁹⁵⁵ 1381. ápr. 15. (DL 6770.), 1383. jan. 15. (DL 87546.), 1385. okt. 24. (DL 87565.), 1387. szept. 7. (DL 105335.), 1387. szept. 10. (DL 7293.), 1387. okt. 23. (DL 42371.), 1390. febr. 25. (DL 30739.), 1390. dec. 12. (DL 7654.), 1391. febr. 2. (DF 268548.), 1391. ápr. 25. (DL 7687.), 1392. jan. 28. (DF 249163.), 1392. dec. 29. (PESTY–ORTVAY 1896. 228–229. 133.sz.), 1395. jan. 27. (DF 291362.), 1396. jún. 10. (DL 98246.), 1396. aug. 11. (DF 291362.), 1398. máj. 11. (DF 266449.), 1399. jan. 13. (DL 8354.), 1400. márc. 28. (DF 250613.), 1400. máj. 1. (DL 71549.), 1400. máj. 8. (DL 92142.), 1400. máj. 13. (DL 71431.), 1400. nov. 10. (DF 285546.), 1401. febr. 14. (DL 71432.), 1402. márc. 23. (DL 71434.), 1402. ápr. 5. (DF 244769.)

¹⁹⁵⁶ DL 52674.

¹⁹⁵⁷ DL 71423.

¹⁹⁵⁸ 1455. febr. 11. (DL 14922.), 1455. szept. 3. (DL 14981.), 1457. jún. 21. (DL 81264.), 1458. márc. 23. (DL 15216.)

¹⁹⁵⁹ DL 67352.

¹⁹⁶⁰ CSÁNKI 1890. 549, 571.

¹⁹⁶¹ DL 17935., TELEKI 1857. 12. 600. sz.: *dictam Capellam, et Rectorem eiusdem videlicet venerabilem Magistrum Johannem de Tasnad Archidiaconum et Canonicum Chanadienssem*

¹⁹⁶² DL 15216.

¹⁹⁶³ 1460. jún. 23. (DL 274062.), 1460. júl. 31. (PESTY–MAGINA 2014. 329–330. 285. sz.), 1464. febr. 28. (DL 71999.), 1464. ápr. 18. (DL 5578.), 1465. ápr. 19. (DF 255779.), 1465. júl. 16. (DF 266501.), 1466. júl. 25. (DL 16388.), 1467. ápr. 25. (PESTY–MAGINA 2014. 397–398. 336. sz.), 1469. máj. 29. (DL 106013.), 1469. jún. 13. (DL 106014.), 1471. dec. 14. (DL 86001.), 1474. jún. 10. (DL 88560), 1475. febr. 12. (DL 65424), 1477. aug. 21. (DL 94535.), 1480. máj. 21. (DL 81835.), 1481. aug. 24. (DF 260827.), 1483. okt. 24. (DL 18854.), 1486. febr. 10. (DL 36613.), 1486. febr. 11. (DL 81938.), 1486. máj. 2. (DL 59740.), 1487. dec. 10. (DL 46073.)

¹⁹⁶⁴ 1464. ápr. 18. (DL 5578.), 1469. jún. 13. (DL 106014.)

¹⁹⁶⁵ OLTVÁNYI 1867. 47.

semmilyen más adat.¹⁹⁶⁶ Csak hogy a Juhász által is ismert 1469. jún. 13-án kelt, a budai káptalannak a Csanád megyei Tömörkény birtok Telegdi Jánostól vásárolt felébe való beiktatásáról szóló jelentésben kiküldött tanúként szerepelt János aradi főesperes előnevét is megadták, tudniillik Tasnádi.¹⁹⁶⁷ Így a két János biztosan azonosítható. Ami az Oltványi által közölt oklevelet illet, mivel a tanúnévsorban szereplő többi méltóság- és tisztségviselő megegyezik az általunk összeállított archontológiával, valószínűleg csak az aradi főesperes esetében történt elírás, a más alakban fenn nem maradt oklevél átírásakor.

236. Telegdi Miklós

1355 kanonok

1355 vikárius

A Csanád nemzetségből származó Telegdi család sarja, amely család közel 140 faluval rendelkezett.¹⁹⁶⁸ Miklós csanádi és esztergomi kanonokként tűnik fel a ránk maradt forrásokban és mint Telegdi Tamás csanádi püspök helynöke szerepelt az általunk vizsgált időszak elején.¹⁹⁶⁹ Az 1353. és 1355. évi vikáriusi szereplésén túl több adatunk nincs csanádi javadalomviseléséről. Viszont Telegdi György fia: Miklós 1379 körül esztergomi éneklőkanonokként szerepel Kollányi Ferenc munkájában.¹⁹⁷⁰ Valószínűleg a csanádi püspökség után a kalocsai, majd az 1367-ben az esztergomi érsekségre jutott Telegdi Tamásnak köszönhető e javadalmát is. Borovszky Samu Telegdi Miklóst Telegdi Csanád és Tamás érsek kisöccsének tartotta,¹⁹⁷¹ míg Juhász Kálmán Telegdi Csanád unokaöccsének.¹⁹⁷² Engel Pál Genealógiája segítségével Miklóst mi a következőképp tudtuk betagolni a Telegdi család fájába: Telegdi Csanád esztergomi érsek (1330–1349)¹⁹⁷³ testvérének, Miklós szebeni és csanádi ispánnak (1323, 1326)¹⁹⁷⁴ György nevű udvari lovag fiától származó – a genealógiai táblán nem szereplő – unokája. Ilyenképp az 1390-ben elhunyt, ugyancsak Miklós keresztnévű királyi ajtónállómester (1383–1384) unokaöccse, és Telegdi Tamás csanádi püspök (1350–1358),¹⁹⁷⁵ kalocsai érsek (1358–1367),¹⁹⁷⁶ majd esztergomi érsek (1367–1375)¹⁹⁷⁷ unokatestvérének a fia volt az általunk vizsgált Miklós. Ugyanerre az eredményre jutott Blazovich László és Géczi Lajos a Telegdi genealógiájának rekonstrukciójakor, Makay Dezső száz évvel azelőtt megjelent tanulmányára támaszkodva. Makay alapján a szerzőpáros is csak annyit adattal bír Miklósról, miszerint 1380-ban esztergomi kanonokként említették.¹⁹⁷⁸

237. Temesvári István, Péter fia

1423 kanonok

1435 temesi alesperes?

¹⁹⁶⁶ JUHÁSZ 1941. 59.

¹⁹⁶⁷ DL 106014.

¹⁹⁶⁸ Csánki Dezső történeti földrajzi munkája szerint ebből 57 birtok Csanád (CSÁNKI 1890. 715.), 52 Arad (CSÁNKI 1890. 787–788.), 26 Bihar (CSÁNKI 1890. 640–641.) és 3 Temes megyében volt (CSÁNKI 1894. 90.). Vö. Borovszky 1896. 205., BLAZOVICH–GÉCZI 1995.

¹⁹⁶⁹ 1353. máj. 5. (DL 51667.), 1355. szept. 8. (DL 51667.), JUHÁSZ 1941. 74., JUHÁSZ 1946. 77., Az 1355. máj. 5-én kelt oklevelén pecsétje is látható. A 31 x 18 mm méretű, mandorla alakú zárópecséten Szent György látható ahogy a sárkányt ledöfi lóhátról. Szent György ábrázolása ezen annyiban tér el a káptalan pecsétjén láthatótól, hogy bal kezében egy kereszttel ellátott pajs van.

¹⁹⁷⁰ KOLLÁNYI 1900. 68.

¹⁹⁷¹ BOROVSZKY 1896. 423.

¹⁹⁷² JUHÁSZ 1941. 74.

¹⁹⁷³ ENGEL 1996. I. 63.

¹⁹⁷⁴ ENGEL 1996. I. 122, 191.

¹⁹⁷⁵ ENGEL 1996. I. 67.

¹⁹⁷⁶ ENGEL 1996. I. 65.

¹⁹⁷⁷ ENGEL 1996. I. 64.

¹⁹⁷⁸ MAKAY 1895. 167, 197., BLAZOVICH–GÉCZI 1995. 23. Ld. még a mellékelt leszármazási táblát!

Származása a Temesvár királyi földesúri város.¹⁹⁷⁹ Egyetlen ismert említése a káptalan tagjaként az, amikor 1423. máj. 20-án V. Márton teljes búcsút engedélyezett neki,¹⁹⁸⁰ Marcali László csanádi püspökkel és Lippai Péter éneklőkanonokkal együtt.¹⁹⁸¹ Elképzelhető, hogy azonos a bécsi egyetemen 1428-ban feltűnt Temesvári Istvánnal,¹⁹⁸² és az 1435. febr. 22-én említett azonos nevű temesi alesperessel.¹⁹⁸³

238. Temesvári Miklós

1483–1487 krassói főesperes

Először 1483. okt. 24-én tűnt fel a Csanád megyei Csatókamarás birtok iktatásáról szóló jelentésben, amely iktatásánál mint káptalani kiküldött tanú szerepelt.¹⁹⁸⁴ 1484. júl. 9-i káptalani kiadványban ismét kiküldött tanúként említették.¹⁹⁸⁵ Ezt követően még négy oklevél tanúnévsorában említették, utoljára 1487. dec. 10-én.¹⁹⁸⁶ Utóda négy és fél év múlva tűnt fel.

239. Teremi-i Péter, András fia

1393–1420 temesi főesperes

Származási helye a Csanád megyei Teremi vagy Kutasteremi falu lehetett, amely utóbbinak Teremi nevű birtokos családja is ismert.¹⁹⁸⁷ Bár Küküllő megyéből is ismert ilyen nevű település és birtokos család,¹⁹⁸⁸ ám Péter egyházi javadalmai is inkább dél-magyarországi származására vallanak. Péter előneve *Theremin* alakban szerepel utóda *supplicatio*jában,¹⁹⁸⁹ ám már Lukcsics *Tereminek* azonosította.¹⁹⁹⁰ Már titeli kanonok volt 1393. jan. 27-én, amikor a pápa nevezte ki a pápa a temesi főesperesi hivatal élére.¹⁹⁹¹ Közel három évtizedig tartó javadalomviselése 40 káptalani kiadványban való említésével adatolható.¹⁹⁹² Ezek közül egyben szerepelt a káptalan kiküldött tanújaként, a hűtlen Aszúági Demeter fiai Krassó megyei birtokainak Maróti János macsói bán részére történt iktatásánál.¹⁹⁹³ 1420. ápr. 14-i utolsó említése és utóda, Macedóniai Bálint 1420. aug. 12-i feltűnése között hunyt el.¹⁹⁹⁴ A

¹⁹⁷⁹ CSÁNKI 1890. 21–22., KUBINYI 2000. 89–90. 286. sz. A város 32 centralitási pontot ért Kubinyi centralitási pontszámítási rendszerében.

¹⁹⁸⁰ LUKCSICS 1931. 141. 594. sz.

¹⁹⁸¹ LUKCSICS 1931. 141. 595. sz.

¹⁹⁸² SCHRAUF 1892. 67., TÜSKÉS 2008. 130. 2088. sz.

¹⁹⁸³ DL 54909., BOROVSZKY 1896. 407., JUHÁSZ 1941. 53.

¹⁹⁸⁴ DL 18854.

¹⁹⁸⁵ DL 18973.

¹⁹⁸⁶ 1486. febr. 10. (DL 36613.), 1486. febr. 11. (DL 81938.), 1486. máj. 2. (DL 59740.), 1487. dec. 10. (DL 46073.)

¹⁹⁸⁷ CSÁNKI 1890. 705, 716., DL 29489., ENGEL Map

¹⁹⁸⁸ CSÁNKI 1913. 898–899, 957–958.

¹⁹⁸⁹ LUKCSICS 1931. 106–107. 352. sz.

¹⁹⁹⁰ LUKCSICS 1931. 309.

¹⁹⁹¹ Mon. Vat. I/3. 203. 228. sz.

¹⁹⁹² 1395. jan. 27. (DF 291362.), 1396. jún. 10. (DL 98246.), 1396. aug. 11. (DF 291362.), 1398. máj. 11. (DF 266449.), 1399. jan. 13. (DL 8354.), 1400. márc. 28. (DF 250613.), 1400. máj. 1. (DL 71549.), 1400. máj. 8. (DL 92142.), 1400. máj. 13. (DL 71431.), 1400. nov. 10. (DF 285546.), 1401. febr. 14. (DL 71432.), 1402. márc. 23. (DL 71434.), 1402. ápr. 5. (DF 244769.), 1403. dec. 22. (DL 42799.), 1404. jan. 2. (DL 9144., DL 87762.), 1404. márc. 8. (DL 8901.), 1405. ápr. 25. (DL 45508.), 1405. ápr. 29. (DF 286775.), 1406. júl. 4. (DF 238364.), 1407. jún. 12. (DL 87792.), 1407. okt. 6. (DL 87797.), 1408. jan. 19. (DL 87809.), 1408. jan. 22. (DL 87799.), 1408. júl. 12. (DL 42953.), 1408. nov. 2. (DF 266425.), 1409. jan. 14. (DL 9493.), 1411. febr. 5. (DL 29751.), 1411. márc. 9. (DL 29752.), 1411. márc. 9. (DL 29753.), 1411. ápr. 26. (DF 275463.), 1411. nov. 29. (DL 29757.), 1412. szept. 19. (PESTY 1882. 277–279. 190. sz.), 1412. szept. 27. (DL 43389.), 1412. okt. 6. (DL 79095.), 1414. okt. 26. (DL 79218.), 1417. júl. 31. (DF 253183.), 1417. dec. 5. (DF 266433.), 1418. máj. 4. (DF 266436.), 1418. júl. 20. (DF 266439.), 1420. ápr. 14. (DL 87932.)

¹⁹⁹³ 1404. márc. 8. (DL 8901.)

¹⁹⁹⁴ 1420. ápr. 14. (DL 87932.), 1420. aug. 12. (DL 10967.)

pápa Macedóniai 1421. márc. 8-án kelt *supplicatio*jára nevezte ki a Teremi-i Péter halálával megüresedett és Dózsa püspöktől már elnyert főesperesi tisztségre és kanonoki javadalomra, bevezetésével a csanádi kisprépostot bízta meg.¹⁹⁹⁵

240. Tóth György

1387 kanonok

IX. Bonifác 1397. nov. 16-án újból adományozta Péter fia Domokos csanádi nagyprépostnak a Tóth György halálával megüresedett csanádi kanonokságot, amelyet már VI. Orbán pápától elnyert.¹⁹⁹⁶ Ez alapján Tóth György mindenképp VI. Orbán pápa 1389. okt. 15-i halála előtt hunyt el. Valószínűleg azonos az 1387. dec. 20-án kelt káptalani kiadványban kiküldött tanúként szerepelt Györggyel.¹⁹⁹⁷

241. Tóth János

1523 főesperes

Azonos lehet a bécsi egyetemen 1505-ben beiratkozott udvardi Tóth Jánossal.¹⁹⁹⁸ Ez esetben a káptalan Temes megyei Udvard nevű birtokáról származhatott. A testület tagjaként 1523. okt. 22-én a Nagylaki Jaksics Márk által a csanádi székeskáptalan kopáncsi jobbágysai által egy csomorkányi jobbágysai kárára elkövetett hatalmaskodása miatt indított per kapcsán került említésre.¹⁹⁹⁹ Következésképpen háromszor is főesperesnek nevezték, ami azért feltűnő, mert az oklevélben se az olvasó- se az éneklőkanonok neve mellett nem tüntették fel méltóságát, illetve Pálóci Mihály és Bosnyák Tamás főesperesek is csak egyszerű kanonokként szerepeltek. Tóth János főesperesi kerülete az aradi vagy a temesi lehetett. Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

242. Udvarhelyi Tamás

1454 kanonok

Előneve alapján valószínűleg jobbágysai származású. Mindössze egyszer tűnik fel neve a ránk maradt forrásokban. Az 1454. okt. 15-én kelt jelentés szerint Bihar megyei iktatásnál káptalani kiküldött.²⁰⁰⁰

243. Újbécsi Fülöp, Tamás fia

1439–1449 prépost és kanonok

Származási helye a Temes megyei Újbécs jelentéktelen mezőváros.²⁰⁰¹ Noha a helység csak 5 centralitási pontot kapott Kubinyi pontszámítási rendszerében, a tény, hogy három tagot is adott a testületnek a török betörések előtti virágzásáról vall. Fülöp 1435. szept. 11-én fordult azzal a kérelemmel IV. Jenő pápához, hogy az üresedésben lévő, 10 márka bevételű boszniai prépostságra és kanonikátusra kinevezze.²⁰⁰² E méltóságot úgy tűnik el is nyerte, ugyanis a csanádi prépostság, amelyben 1439. márc. 25-én kérte megerősítését a Szentszéktől, csere útján került birtokába nem sokkal azelőtt.²⁰⁰³ Káptalani kiadványban található első említése valóban a kérvény kelte előtt kevesebb mint egy hónappal, 1439. febr. 29-én történt.²⁰⁰⁴ A

¹⁹⁹⁵ LUKSICS 1931. 106–107. 352. sz.

¹⁹⁹⁶ Mon. Vat. I/4. 41. 55. sz.

¹⁹⁹⁷ DL 7730.

¹⁹⁹⁸ SCHRAUF 1902. 159., TÜSKÉS 2008. 300. 6193. sz. *Johannes Thot de Wdwardt*

¹⁹⁹⁹ DL 29650.

²⁰⁰⁰ DL 69477.

²⁰⁰¹ CSÁNKI 1894. 22., KUBINYI 2000. 91. 298. sz.

²⁰⁰² LUKSICS 1938. 134. 387. sz.

²⁰⁰³ LUKSICS 1938. 178. 625. sz.

²⁰⁰⁴ DF 285546.

csere másik, meg nem nevezett érintettje minden bizonnyal Somodari Mihály fia Benedek volt, akinek erőszakossága miatt romlott meg viszonya a testülettel.²⁰⁰⁵ A *supplicatioból* megtudjuk, hogy Fülöp Csanád egyházmegyei klerikus volt, aki ekkor már a *baccalaureus in artibus* tudományos fokozattal rendelkezett. Prépostságának és kanonoki prebendájának éves bevételét 250 forintra tették, továbbá a kisebb egyházi javadalmak cseréjének rendje szerint az Péter csanádi püspök beleegyezésével történt. A következő évben két oklevél tanúnévsorában találkozhatunk nevével.²⁰⁰⁶ Egy 1443. jún. 13-án kelt *realtioban* Fülöp prépost, mint káptalani kiküldött tanú szerepelt a Temes megyei Rékas és Szegeháza birtokok és több mint tucatnyi tartozékuk iktatásánál.²⁰⁰⁷ A következő évekből fennmaradt káptalani kiadványokban csak a tanúnévsorban szerepel neve.²⁰⁰⁸ Noha rendelkezett már tudományos fokozattal, 1446-ban beiratkozott a bécsi egyetemre.²⁰⁰⁹ Ekkor több csanádi javadalmas és leendő káptalani tag folytatta stúdiumait egyszerre Bécsben. 1444-ben iratkozott be a neve alapján a káptalan birtokáról származó Szentmihályi Péter.²⁰¹⁰ 1445–1453 között tanult a bécsi egyetemen és szerzett *magister* fokozatot Csanádi Ambrus.²⁰¹¹ 1447-ben iratkozott be Keresztúri János²⁰¹² és Szalatnaki Pál.²⁰¹³ Mácsalakai Máté már 1436-tól Bécsben tanult, és 1449-ben lett ott jogi doktor.²⁰¹⁴ Pankotai János 1435 óta a bécsi egyetemen tanult és 1439-től már oktatott is,²⁰¹⁵ továbbá 1441 és 1451 között a bölcsészeti karon különböző tisztségeket látott el,²⁰¹⁶ emellett pedig a jogi karon folytatta tanulmányait.²⁰¹⁷ Nem lehet véletlen, hogy Pankotai, Mácsalakaihoz hasonlóan, éppen akkor vált temesi főesperessé, amikor Újbécsi beiratkozott. Talán már előzőleg is ismerték őket egymást, elképzelhető, hogy Fülöp Bécsben szerezte már említett borostyánkoszorús fokozatát is, talán épp Pankotai és Mácsalakai tanulótlársaként. Hogy meddig tartózkodott ott Fülöp és hogy szerzett-e további fokozatokat, nem tudni. A káptalani kiadványok tanúnévsorában ez idő alatt is rendszeresen szerepel neve,²⁰¹⁸ ami a *presentibus honorabilibus dominis* formula nem szó szerint való értelmezéséről vall. Javadalomviselésére az utolsó adatunk egy 1449. nov. 8-án kelt oklevélből származik.²⁰¹⁹ Egy 1450. júl. 31-i *supplicatioból* értesülünk róla, hogy elhunyt és az ekképp megüresedett prépostságot Hunyadi János kormányzó káplánja Marázi Vargyas Tamás számára kérte.²⁰²⁰

244. Újbécsi Péter, Miklós fia

1411–1412 sebesi főesperes

²⁰⁰⁵ Ld. LUKCSICS 1931. 235. 1253. sz.

²⁰⁰⁶ 1440. okt. 9. (DL 37599.), 1440. okt. 14. (DL 31135.)

²⁰⁰⁷ DL 59275.

²⁰⁰⁸ 1444. márc. 1. (DL 59284.), 1445. szept. 10. (DL 102827.)

²⁰⁰⁹ FRAKNÓI 1874. 48., SCHRAUF 1892. 194., TÜSKÉS 2008. 170. 3117. sz. *Philippus de Zanadino prepositus ibidem, baccalaureus artium*,

²⁰¹⁰ SCHRAUF 1892. 96. 1444 áprilisában *Petrus Michaelis de Sancto Michaelis*

²⁰¹¹ FRAKNÓI 1874. 49 és Schrauf 1892. 98, 193. ill. Schrauf 1902. 39. 1453 Mag. *Ambrosius de Sczanadino*

²⁰¹² SCHRAUF 1892. 101.

²⁰¹³ SCHRAUF 1892. 101.

²⁰¹⁴ TÜSKÉS 2008. 146. 2521. sz., SCHRAUF 1892. 81. 1436 ápr. 14-én *Matheus Andree de Maczalaka 3 grosst fizet, 142–143. 1449 áprilisában a jogászok anyakönyvében: Dominus matheus Maczalaka, archidiaconus Chanadiensis pro licencia 1449 októberében Bécsben jogi doktorrá avatott fel: Dominus Matheus archidiaconus et canonicus ecclesie Chanadiensis, pro doctoratu ... floren.*

²⁰¹⁵ FRAKNÓI 1874. 25, 30.

²⁰¹⁶ FRAKNÓI 1874. 30, 34.

²⁰¹⁷ SCHRAUF 1892. 138, 144, 201.

²⁰¹⁸ 1446. máj. 26. (DL 44417.), 1446. okt. 5. (DL 44438.), 1447. máj. 25. (DL 44466.), 1447. nov. 8. (DL 14125.), 1448. márc. 18. (DL 44505.), 1449. jún. (eleje) (DL 29799.), 1449. jún. 9. (DL 59398.)

²⁰¹⁹ DL 14308.

²⁰²⁰ LUKCSICS 1938. 283. 1132.sz.

Egy 1411. febr. 5-én kelt oklevél tanúnévsorában tűnt fel először.²⁰²¹ A 1411. márc. 9-én kelt kiadványban már káptalani kiküldöttként is szerepelt, az Arad megyei Novák birtoknak az aradi káptalan részére való iktatásnál tanúskodott.²⁰²² Ezután még ötször említették,²⁰²³ utoljára 1412. okt. 6-án. Utóda, Szentkirályi Ternek Benedek 1417. júl. 31-én tűnt fel először,²⁰²⁴ majd 1418. júl. 11-én kérte megerősítését, az Újbécsi Péter halálával megüresedett 17 márka értékű sebesi főesperességben.²⁰²⁵ Származására lásd az Újbécsi Fülöpnél írottakat!

245. Újbécsi Tamás, Gergely fia

1430–1432 kanonok

Csanád egyházmegyei áldozópapként 1429. máj. 16-án aradi kanonikátust kért a pápától.²⁰²⁶ 1429. jún. 7-én megismétli az aradi kanonoki prebenda iránti kérelmét, ekkor azt is megtudjuk róla, hogy szentgyörgyi Szent György plébánia igazgatója.²⁰²⁷ 1430-ban jutott a Pordányi Márton halálával megüresedett kanonikátushoz a püspök adományozásaként. Ám javadalmát elvesztette, mert nem kért pápai megerősítést, a Rómában elhunyt elődje javadalmában. Így javadalma a Szentszékre szállt, aki azt Mohácsi Andrásnak adományozta.²⁰²⁸ Származására lásd a Fülöpnél írottakat!

246. Újnépi Dávid

1467 kanonok

Előneve alapján a Temes megyei Újnép faluból származott.²⁰²⁹ Kétszer találkozhatunk nevével a ránk maradt forrásokban. 1467. máj. 14-én kelt jelentésben Csanád megyei birtokok iktatásánál volt káptalani kiküldött.²⁰³⁰ Az 1467. aug. 14-én kelt oklevélben Zaránd megyei határjárásnál és idézésnél tanúskodott.²⁰³¹

247. Valkói András, György fia*

1389 kanonok

A bécsi egyetemre iratkozott be 1386-ban.²⁰³² IX. Bonifác pápa 1389. nov. 14-én mint fehérvári kanonoknak és a csanádi Boldogságos Szűz kápolna javadalmasának adományozott csanádi kanonikátust.²⁰³³ Adatok hiányában nem tudjuk, hogy ténylegesen hozzájutott-e a csanádi stallumhoz. Sajnos előneve nem teszi lehetővé származásának közelebbi meghatározását, minthogy Valkó megyén kívül is számos ilyen nevű település és birtokos család is ismert.

248. Vaski László

1436 kanonok

²⁰²¹ DL 29751.

²⁰²² DL 29752., DL 29753.

²⁰²³ 1411. ápr. 26. (DF 275463.), 1411. nov. 29. (DL 29757.), 1412. szept. 19. (PESTY 1882. 277–279. 190. sz.), 1412. szept. 27. (DL 43389.), 1412. okt. 6. (DL 79095.)

²⁰²⁴ DF 253183.

²⁰²⁵ LUKSICS 1931. 83. 186. sz.

²⁰²⁶ LUKSICS 1931. 237. 1272. sz.

²⁰²⁷ LUKSICS 1931. 240. 1291. sz.

²⁰²⁸ LUKSICS 1938. 47. 35. sz., 61. 94, 95. sz.

²⁰²⁹ CSÁNKI 1894. 69.

²⁰³⁰ DF 251574.

²⁰³¹ DL 30833.

²⁰³² SCHRAUF 1892. 8., TÜSKÉS 2008. 53. 204. sz.

²⁰³³ Valkóit mint fehérvári kanonokot és már a csanádi Szűz Mária-kápolna javadalmasát nevezte ki csanádi kanonokká IX. Bonifác pápa 1389. nov. 14-én. Mon. Vat. I/3. 26. 22. sz., ZsO. I. 148. 1223. sz., BOROVSKY 1896. 424.

Krassó megyei köznemesi családból származott. Egy azonos nevű rokona iktatta be királyi emberként Ozorai Pipót és testvérét, Mátyást 1408. jan. 22-én a Krassó megyei Bay birtokába a csanádi káptalan kiküldöttje, János kanonok tanúsága mellett.²⁰³⁴ Majd ugyanez a Vaski László szerepelt 1416-ban és 1418-ban Ozorai krassói alispánjaként.²⁰³⁵ Két évtizeddel később, 1436-ban és 1437-ben a család egyik másik tagja, Vaski Tamás volt krassói alispán.²⁰³⁶ László kanonok 1436. jan. 21-én kelt káptalani kiadványban tűnt fel, mint hiteleshelyi kiküldött.²⁰³⁷ Jóllehet nem tudjuk mióta volt a testület tagja, ám mivel feltűnése Ozorai Pipo halála után egy évtizeddel történt, így csak túlságosan hipotetikusán köthetnénk hozzá bejutását. Valószínűleg inkább családjá állandó jelenlétéből fakadó kapcsolatok eredményezték javadalomszerzését. Egyéb adat nem áll rendelkezésre róla.

249. Vári-i Benedek

1469–1494 kanonok

Úgy tűnik, hogy 1463-ban a krakkói egyetemen tanult, ahova ekkor két Vári Benedek nevű hallgató is beiratkozott.²⁰³⁸ Csanádon egy 1469. júl. 15-én kelt káptalani kiadványban tűnt fel káptalani kiküldöttként.²⁰³⁹ 25 év múlva tűnt fel ismét. 1494. júl. 26-án Albert éneklőkanonokkal és Albert torontáli főesperessel a csanádi káptalan színe előtt tett *fassioban* mint Martonosi Benedek csanádi kanonok végrendeletének egyik végrehajtója szerepel.²⁰⁴⁰ A néhai Martonosi Benedek a Csongrád megyei Marhonos, Pulcha, Gyékénytő és Bolchonfalva birtokokban, valamint Sajti, Honta és Földvár birtokokban lévő részeit a csanádi székesegyház épületének helyreállítására hagyományozta. Amikor ez szükségessé vált, a végrendelet végrehajtói Lukács püspökkel egyetértésben a nevezett részeket 100 arany forintért eladták Besenyői literátus Tamásnak, Besenyői Vég Mártonnak és Istvánnak, Keresztúri Szabó Andrásnak, Keresztúri Szabó Jakab özvegyének: Dorottyának, Csücsködi Domonkosnak és néhai Martonosi Miklós leányainak: Luciának (a nevezett Vég Márton felesége) és Margitnak (a nevezett András felesége).

250. Veres Pál, János fia

1400–1405 kanonok

Veresnek mondott János fia Pál²⁰⁴¹ – hacsak nem valamilyen külső ismertetőjegye alapján nyerte előnevét – annak a Veres családnak lehetett a tagja, amely a Csanád megyei Földeáknak volt a birtokosa.²⁰⁴² Földeák szomszédos volt a székeskáptalan Igás nevű birtokával, tizede pedig a nagyprépostot illette.²⁰⁴³ Pál előnévvel kapcsolatban további bizonytalanságra adhat okot, hogy Temes megyéből is ismeretes Veres család, méghozzá három is, úgymint a kenézi, a muronyi és a rábéfalvi.²⁰⁴⁴ Sőt, még az egyházmegyével határos Zaránd és Hunyad megyékben is birtokoltak Veres családok.²⁰⁴⁵ Az is figyelemre méltó, hogy az egyházmegyével szomszédos Bodrog megyében Pál csanádi javadalom viselésével gyanúsán egy időpontban, 1402-ben egy bizonyos Veres László volt az alispán.²⁰⁴⁶ IX.

²⁰³⁴ DL 87809.

²⁰³⁵ DL 92477., DL 54036.

²⁰³⁶ MILLEKER 1914. 139., ENGEL 1996. I. 145.

²⁰³⁷ DL 55024.

²⁰³⁸ Metrica 2004. I. 301.

²⁰³⁹ DL 55885.

²⁰⁴⁰ DL 85142.

²⁰⁴¹ Mon. Vat. I/4. 176. 225. sz.: *dilectum filium Paulum Johannis, alias dictum Veres.*

²⁰⁴² CSÁNKI 1890. 716.

²⁰⁴³ BOROVSKY 1896. 164.

²⁰⁴⁴ CSÁNKI 1894. 91.

²⁰⁴⁵ CSÁNKI 1894. 756., CSÁNKI 1913. 243.

²⁰⁴⁶ ENGEL 1996. II. 257.

Bonifác pápa 1400. márc. 6-án adományozta neki a Tamás fia Balázs lemondásával megüresedett csanádi kanonoki javadalmat.²⁰⁴⁷ Következő ismert említések, 1405. febr. 11-én már nem volt az élők sorában, 60 forint bevételű javadalmát VII. Ince pápa Ötvényi Domokosnak adta.²⁰⁴⁸

251. Vilmos bíboros

1345–1374 torontáli főesperes

A francia Guillaume de la Jugie 1342 szeptemberétől a *S. Maria in Cosmedin* templomról nevezett diákónus kardinális volt, majd V. Orbán pápa alatt a *S. Clement* templomról nevezett presbiter kardinális lett.²⁰⁴⁹ A jogtudományok doktora²⁰⁵⁰ és több kánonjogi mű szerzője volt.²⁰⁵¹ Vilmos bíboros VI. Kelemen pápa (1342–1352) unokaöccseként egy „általános kegy” révén szabad választási jogot kapott nagybátyjától valamennyi Magyarországon megüresedő pápai adományozás alá eső javadalomban.²⁰⁵² Így torontáli főesperessége előtt és mellett közel két tucat előkelő egyházi javadalmat viselt Magyarországon,²⁰⁵³ Lengyelországban, Franciaországban, valamint Németalföldön.²⁰⁵⁴ Így érthető, hogy jövedelmei behajtására, valamint újabban megüresedett javadalmak felkutatására külön ügyvivőket alkalmazott, akik munkáját szintén egyházi javadalmakkal honorálta.²⁰⁵⁵ A csanádi testületbe három familiárisát juttatta be. A szintén francia Pelros Jánosnak az aradi főesperességet kérte,²⁰⁵⁶ amelyet már korábban is az egy másik káplánja, Scherffembergi János bírt szintén az ő pártfogásának köszönhetően. A Scherffembergi győri prépostságra emelkedésével megüresedett aradi főesperesség mellett Pelros megtarthatta korábbi, boroszlói és zágrábi kanonoki stallumait is,²⁰⁵⁷ A harmadik általa csanádi javadalomhoz juttatott személy Darabos vagy Dorvos Tamás volt, akit Vilmos bíboros magyarországi helynökének is nevezett.²⁰⁵⁸ Mértéktelen javadalomhalmozását látva VI. Kelemen 1352. máj. 3-án csak olyan feltétellel adományozta neki az esztergomi prépostságot, hogy a kalocsai olvasókanonokságról és a nyitrai éneklőkanonokságról, továbbá a szepesi, nyitrai, zágrábi, váci és kalocsai kanonoki *stallumokról* le kell mondania.²⁰⁵⁹ A Móric halálával megüresedett torontáli főesperességre és váradi kanonokságra 1345. szept. 25. előtt tett szert, ugyanis ekkor már a pápa utólagos jóváhagyását kérte, hogy megtarthassa azokat.²⁰⁶⁰ Hogy ez így is lett, káptalani kiadványokban való említése nélkül is kiderül, minthogy 1374. júl. 15-én Mihály fia Miklós a Vilmos bíboros halálával megüresedett torontáli főesperességet nyerte el V. Orbán pápától.²⁰⁶¹

²⁰⁴⁷ Mon. Vat. I/4. 176. 225. sz.

²⁰⁴⁸ JUHÁSZ 1927. 235–236. 14. sz.: *Paulus Johannes Ruffi*.

²⁰⁴⁹ DU CHENSE 1660. 514.

²⁰⁵⁰ DU CHENSE 1660. 513.

²⁰⁵¹ UDVARDY 1992. 63.

²⁰⁵² BOSSÁNYI 1916/I. 178–179, 273.

²⁰⁵³ BOSSÁNYI 1916/I. 178., JUHÁSZ 1941. 63–65., UDVARDY 1992. 63–64., FEDELES 2005a 465–466. 396. sz. Roueni kanonok, párizsi kanonok és főesperes, az esztergomi Szent István-konvent prépostja, brüsszeli főesperes, cambrai kanonok, boroszlói kanonok és főesperes, gyulafehérvári főesperes, pécsi prépost, bácsi olvasókanonok, szerémi, pápai, újvári főesperes, boszniai prépost, váci, váradi, kalocsai, nyitrai, zágrábi és szepesi kanonok és kalocsai olvasókanonok, váci éneklőkanonok, majd esztergomi és titeli prépost is volt Vilmos bíboros.

²⁰⁵⁴ FEDELES 2007b 29.

²⁰⁵⁵ FEDELES 2007b 27, 52.

²⁰⁵⁶ BOSSÁNYI 1918. 268–269. 16. sz. *magistro Johanni Pelros / Pelvos capellano et familiari suo ac procuratori in partibus Ungarie*, Ld. még FEDELES 2007b 43.

²⁰⁵⁷ BOSSÁNYI 1916. 210. 431. sz.

²⁰⁵⁸ BOSSÁNYI 1918. 373. 243. sz. *magistri Thome Darabous, presbiteri, dilecti vicarii sui in partibus Ungarie*.

²⁰⁵⁹ BOSSÁNYI 1916. 236–237. 493. sz., KOLLÁNYI 1900. 57.

²⁰⁶⁰ BOSSÁNYI 1916. 108–109. 207. sz.

²⁰⁶¹ Mon. Vat. I/1. 516.

252. Zegerdi László, Jakab fia***1421– kanonok**

Bács egyházmegyei áldozópap volt, akinek V. Márton 1421. máj. 2-án a csanádi egyházban *sine cura* 15 vagy *cum cura* 20 márka értékű javadalmat adományozott. Egyúttal utasította a csanádi püspököt, apátot és kisprépostot hogy iktassák be.²⁰⁶² Előnevében szereplő helység nem ismert. Elképzelhető, hogy a szintén Bács egyházmegyei Szeged félreírt alakjával van dolgunk.

253. Zilahi Tamás**1503 kanonok**

Előneve alapján az erdélyi püspök Közép-Szolnok megyei mezővárosából származott,²⁰⁶³ így joggal számolhatunk egyházi kapcsolat általi javadalomszerzésre. Az 1503. szept. 21-én kelt káptalani kiadványban tünt fel. Ő volt a testület kiküldött tanúja a Csanád megyei Csomorkány és Királyhegyes birtokok Bajnai Both András részére történt iktatásnál.²⁰⁶⁴

254. Zombor László**1429–1452 torontáli főesperes**

V. Márton 1429. máj. 25-én adományozta neki a Csanádi Miklós lemondásával megüresedett 50 dukát értékű torontáli főesperességet, amelyet már korábban elnyert Marcali László csanádi püspöktől.²⁰⁶⁵ *Zompurnak* írt előnevét is e *supplicatio* őrizte meg, ami alapján a csanádi püspök Temes megyei birtokáról²⁰⁶⁶ vagy a Telegdiek Csanád megyei falujából származhatott.²⁰⁶⁷ Így valószínűleg területi kapcsolat útján juthatott javadalmához. Első alkalommal 1429. dec. 16-án szerepelt egy káptalani kiadványban,²⁰⁶⁸ majd további 30 okleveles említése által 33 évig adatolható javadalomviselése.²⁰⁶⁹ Két alkalommal volt a káptalani kiküldött, mindkét Arad megyében végzett vizsgálatnál tanúskodott.²⁰⁷⁰ 1452. nov. 16-i utolsó említése után egy évvel már Kelemen volt a torontáli főesperes.²⁰⁷¹ Úgy tűnik, hogy főesperességének kettős megnevezése, tudniillik *de Torontal et Keve*,²⁰⁷² alatta kopott ki végleg és neveztetett ezután csak torontálinak.

255. Zombori László**1357 kanonok**

²⁰⁶² LUKCSICS 1931. 111. 386. sz.

²⁰⁶³ CSÁNKI 1890. 550, 571.

²⁰⁶⁴ DL 233501.

²⁰⁶⁵ LUKCSICS 1931. 239. 1281. sz.

²⁰⁶⁶ MILLEKER 1914. 260.

²⁰⁶⁷ GYÖRFFY 1963. 878.

²⁰⁶⁸ DL 12162.

²⁰⁶⁹ 1429. dec. 30. (DL 12166.), 1429. dec. 30. (DL 12165.), 1430. ápr. 20. (DL 12217.), 1431. aug. 27. (DF 245026.), 1434. febr. 5. (DL 73027.), 1435. febr. 13. (DL 29743.), 1436. máj. 3. (DL 105801.), 1436. máj. 3. (DL 12898.), 1436. máj. 24. (DF 233443.), 1436. aug. 29. (PESTY–MAGINA 2014. 67–68. 45. sz.), 1437. máj. 21. (DL 30797.), 1439. febr. 26. (DF 285546.), 1440. okt. 9. (DL 37599.), 1440. okt. 14. (DL 31135.), 1443. jún. 13. (DL 59275.), 1444. márc. 1. (DL 59284.), 1445. szept. 10. (DL 102827.), 1446. máj. 26. (DL 44417.), 1446. okt. 5. (DL 44438.), 1447. ápr. 27. (DL 85831., DL 85832.), 1447. máj. 25. (DL 44466.), 1447. nov. 8. (DL 14125.), 1448. márc. 18. (DL 44505.), 1449. jún. 9. (DL 59398.), 1449. nov. 8. (DL 14308.), 1451. aug. 13. (DL 14485.), 1451. okt. 28. (DL 14504.), 1452. jan. 13. (DL 285547.), 1452. szept. 21. után (DL 93207.), 1452. nov. 16. (DF 274061.)

²⁰⁷⁰ 1447. ápr. 27. (DL 85831., DL 85832.), 1452. szept. 21. után (DL 93207.)

²⁰⁷¹ 1453. nov. 19. (DF 251571.)

²⁰⁷² Utoljára 1434. febr. 5-én találkozhatunk e formával (DL 73027.).

Egyetlen alkalommal, az 1357. ápr. 6-án kelt oklevél tanúnévsorában találkozhatunk vele.²⁰⁷³
Származására lásd a Zombor Lászlónál írottakat!

²⁰⁷³ DL 4659.